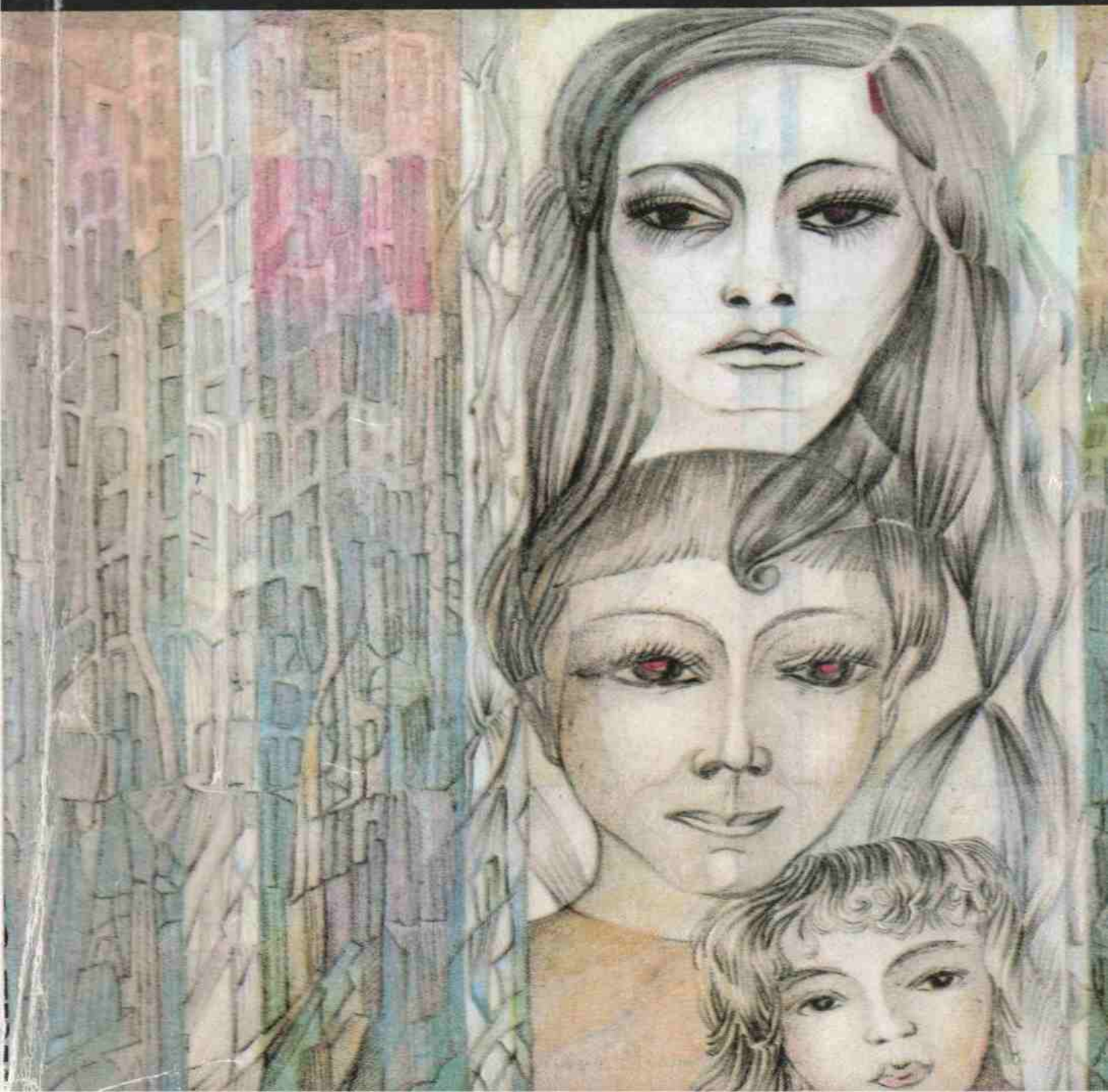

Джон Брейн

**ЖИВОТ ВЪВ
ВИСШЕТО ОБЩЕСТВО**

ДЖОН БРЕЙН
ЖИВОТ ВЪВ ВИСШЕТО
ОБЩЕСТВО

Превод: Цветан Стоянов, Александър Хрусанов

chitanka.info

На Морис Темпл Смит

ПРЕДГОВОР ОТ АВТОРА

(СПЕЦИАЛНО ЗА БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАТЕЛИ)

Да попиташ автора на един роман какво иска да каже с него, е все едно да помолиш кравата да анализира масленото съдържание на млякото си. Всъщност самопознанието проваля много по-голям брой писатели, отколкото алкохола или наркотиците. Първата грижа на всеки писател е не това, което е направил вече, а това, което прави понастоящем.

Не отричам, че всеки роман отразява нещо от убежденията на автора и от обществото, в което живее. Това е неизбежно: млякото носи вкуса на храната, която е погълнало животното. Или, за да бъдем по-точни, качеството на млякото зависи от качеството на тази храна. Трябва да се вземат пред вид и атмосферните условия, височината, оборът — млякото няма и не може да има вкуса на всички тези неща, но те оказват своето влияние.

И така „Живот във висшето общество“ разправя нещо за известна класа в днешна Англия. Употребявам термина „известна класа“ с всичките нюанси, които му придават неделните вестници, защото не познавам по-точен термин. Бих могъл, разбира се, да кажа, че тази „известна класа“ принадлежи към заможното общество или, за да бъде по-съвременен, към „средното висше общество“. Но да употребявам подобни термини би означавало да правя морална преценка, да издавам присъда. А това е нещо, което не мога да направя. За моите герои аз не съм нито съдебен заседател, нито съдия; аз съм само секретар на съда и не само че не трябва да изразявам моите собствени схващания, но не е редно и вие да ме питате какви са те.

Защото според мен функцията на романа — а и на всяко произведение на изкуството — не е да изразява личността на автора. „Живот във висшето общество“ е историята на Джо Лемптън след десет години брачен живот. Той има две деца, блестяща нова къща,

гараж с две нови коли и добре платена служба при неговия тъст. Той все още живее в Уорли, града, в който отседна — или, може би е по-правилно да кажем, „който нападна“? — в романа „Път към висшето общество“. Сега той живее в това висше общество, свинарят се е оженил за принцесата. И това е всичко, което бих желал да ви кажа за историята му или което е почтено да ви кажа. Защото половината от удоволствието при четенето на един роман е в изненадите, в мините, които възпламеняват действащите лица. Не аз предизвиквам тези експлозии: те са неизбежни последици от факта, че моите герои са това, което са.

Едва ли е подходящо аз именно да кажа дали „Живот във висшето общество“ е напредък в сравнение с предишните ми романи. Зная, че в литературата се предполага наличието на особен вид състезание — и това не е лека работа, — новите романисти се стремят напред, а с идването на по-нови от тях на свой ред изостават. То би могло да се сравни с битките, които са били устройвани в Древния Рим. Един въоръжен човек се бие против невъоръжен и, разбира се, го убива. После него го обезоръжават и на свой ред го пращат да се бие с въоръжен противник. Така и критиците слагат меч в ръката на писателя; после му го вземат, за да го дадат на следващия състезател.

Но моята фантазия прекалено се увлича. Няма никакво състезание, няма никаква битка, освен в мозъците на тези, които определят литературните заслуги, появата и загасването на таланта. Всъщност всеки писател е сам. Ако питате него, други автори не съществуват: той сам се бори със своята тема. Това е неговият стил. Не съществува борба, в която да намериш темата си; темите се избират сами, не ги избираме ние. Дълго преди да започна да пиша романи, аз разбрах, че трябва да вляза в някакво действено отношение с действителността. Не мога да определя кога точно съм го разбрал, но предполагам, че е било някъде към осемнадесетата ми година. Спомням си, че се люшках постоянно между две противоположни състояния на ума. Исках да бъда Асмодей, гигантът, който повдигал покривите на къщите, за да гледа вътре в тях. Исках да виждам и да чувам всичко, да ми се разправят всички тайни. А от друга страна, никак не умеех да се справям с представите, които ме заливаха. Имаше прекалено много свят; разпределителното табло беше затрупано.

И така аз реших един ден да си създам мой собствен свят. Не съм имал пред вид серия романи в точен хронологичен ред; това би означавало човек да се обвърже до края на живота си и да създава не романи, а романизирани годишници. Имах пред вид поредица от романи, като всеки е завършен сам за себе си и в същото време е част от един по-обширен роман.

В Айдъл Мурс, близо до моята къща, през тридесетте години започнаха да строят шосе. Може би има двадесет години, откак не съм посещавал тези места: спомням си, че шосето излизаше от града право като изпънат конец и се изкачваше, за да свърши внезапно сред един храсталак къпини. Не зная защо не е бил довършен този път, често съм си го представял, особено зимно време.

Тази представа не ми харесваше и винаги е била за мен един символ на запустението. Но сега, когато започнах моята поредица от романи, аз го чувствавам по-другояче. Важното е, че пътят е наченат, че едно желание се е утвърдило. Така и аз съм започнал и нищо не е в състояние да измени това.

Джон Брейн

1

Тя ме събуди, като вдигна клепачите ми; после се вмъкна до мен под завивките, легна усмихната и ме прегърна през врата. Не биваше да идва и трябваше да си отиде, преди да се събуди Сюзън; но аз никога не съжалявах за присъствието ѝ, каквото и да казваше Спок. Беше толкова мъничка и беззащитна, толкова хубава в този миг с розовото си лице и разрошената коса, че сигурно щеше да ѝ се случи нещо ужасно; този свят не е за деца.

Целунах я, за да не си представям как нейното телце се прекършва от нещастен случай или болест, и я притиснах до себе си; поне тука беше в безопасност — в безопасност и у дома си, доколкото това е безопасно в наши дни.

Погледна ме с големите си кафяви очи — очите на Сюзън — и ме погали по брадичката.

— Не си се обръснал, татко.

— Мълчи, Барбара — казах аз, — нямаш работа тук. — Повтарях ѝ тези думи всяка неделна сутрин.

— Ти си страшно топъл, татко. Ти си великан и топъл.

Понякога подреждаше неправилно думите — беше ѝ простено за нейните четири години, — но винаги успяваше да предаде мисълта си. Каквото и да представлявах аз за себе си, за нея бях самата сигурност. Слънцето блесна върху тоалетната по сребърните гърбове на моите четки за коса. Изведнъж се почувствувах много щастлив.

Излегнах се и затворих очи. Нямаше нужда да ходя никъде, а бях по-уморен, отколкото мислех. Сюзън продължаваше да спи; чувах край себе си нейното равномерно дишане. Усмихнах се; след девет години брачен живот предишната вечер не можах да я позная.

Бях отварял широко очи, за да открия коя е тази гола чужденка, но и това не беше помогнало. А може би не беше нито необходимо, нито разумно да се мъча да откривам; топлите великани приемат нещата такива, каквито са.

Барбара отново повдигна клепките ми.

— Събуди се, татко — каза тя.

— Остави татко да си поспи, Барбара.

— Защо искаш да спиш? Прозях се.

— Защото татко дяла седмица неуморно работи, за да печели няколко стотинки, и в неделя има нужда да си почине.

— А защо печелиш стотинки?

— Защото на мама, на татко, на Хари и на Барбара им трябва къща. Трябват им неща за ядене и пиене...

— Хари живее в училището. Там си има къща. Има и неща за ядене и пиене.

— Да, но татко трябва да печели стотинки, за да плаща за училището на Хари. И стотинки за пижамки и роклички, и кукли, и велосипеди, и за всякакви други неща...

И за светлосивия килим, и за сиво-жълтите тапети, и за вградените гардероби, и за тоалетната, и за чаршафите на ивици, и за леглото диван с табли в европейски стил; винаги купувахме по нещо ново, самата къща имахме само от три години. Когато построиха до нас един общински комплекс, това ни послужи за извинение, за да напуснем Линет роуд; при такова съседство — трябваше да го признаем — средата ни ставаше долнокачествена. А раждането на Хари ни накара да напуснем Пъдни лейн по пътя за Гилден; къщата беше твърде голяма, твърде стара и на Сюзън ѝ беше тежко да се грижи за нея; освен това бе много отдалечена. Аз я харесвах и още ми беше мъчно за нея; лично я бях избрал, принадлежеше ми. Поне сам бях платил първата вноска и успях да изплащам ипотеката. Спомних си посещението при нашия адвокат, когато преглеждахме договора за сегашната ни къща, и мигновения израз по лицето му, когато разбра откъде идват парите — или поне по-голямата част от тях. Не можех да кажа нищо положително; но бях убеден и в презрението му към мене, и в завистливата похот, с която поглеждаше Сюзън. Изразът му не беше открит, разбира се, и може би никой, освен мен не би го забелязал. Но когато човек се ожени за богаташка дъщеря, той става специалист в тия неща. Барбара дръпна косата ми.

— Още не си се събудил, татко — каза тя.

— Добре — отвърнах аз, — знаеш ли какво? Ще направим малко чай за мама.

— И сок за мене. Искам хубав, студен, много студен сок. С лед вътре.

Халатът ми беше на пода; посегнах да го взема, но Барбара изскочи от стаята с него. Хвърли го през парапета на стълбите и заплака. Погледнах я изумен.

— Какво ти става, щурчо-мурчо?

— Не го харесвам — рече тя. — Не го харесвам и не го харесвам. Искам да си сложиш пухкавия.

— Тогава иди да си облечеш първо твоето пенъорче. И чехлите.

Влязох обратно в спалнята да си взема моите чехли и пухестия халат. Той имаше цвят на камилска вълна и го бях купил, когато живеехме на Пъдни лейн; сега бе по-скоро одърпан, отколкото пухест и ми беше твърде широк още от самото начало. В къщата на Пъдни лейн, където духаше по коридорите и банята бе леденостудена, неговата дебела, плътна тъкан ми служеше добре, но сега вече нямах нужда от него. Нафтовото централно отопление поддържаше в къщата такава топлина, че почти не се нуждаехме от дрехи. Не възразявах срещу това, но понякога, сигурно от чувство на извратеност, ми липсваше удобството на стария халат в зимните утрини, както ми липсваше и откритият огън в голямата кухня. Но не възразявах срещу това; напоследък все по-често не възразявах. Барбара пак се появи, облечена в розовото си пенъорче с качулка, намъкната върху главата.

— Искам да станеш моя кон — каза тя. — Искам да станеш моя рунтав кон.

Клекнах и тя ми възседна раменете. Не признаваше друг начин да слиза или да се качва по стълбите; смъкнах се бавно, като се придържах за стената. Тя през цялото време приказваше, без да отделя думите си — винаги така правеше, когато биваше възбудена. Доколкото можех да разбера, това беше началото на приказка; в нея участвах аз и като човешко същество, и като рунтав кон — участвуваше също и замъкът в Скуиръл гордж. Появи се някаква заплаха под формата на великан — но струва ми се не топъл великан — и Барбара беше едновременно спасителка и спасявана.

Щом стигнахме хола, клекнах до прозореца и сложих Барбара на пода. Вдигнах щорите; на юг, от другата страна на Скуиръл гордж, се виждаше Синдрам грендж. Том Синдрам беше умрял преди дванадесет години; спомних си как една вечер в театъра Боб Стор ми го показа.

Той беше дребен, посивял старец, който явно носеше нагръдник; Боб с известно страхопочитание в гласа каза, че бил най-стиснатият дъртак в Уест Райдинг, което означаваше целия свят, и че можел да осребри чек за сто хиляди и да му останат още толкова. Но когато умря — наскоро след моето идване в Уорли, — се откри, че дължи на данъчните власти почти сто хиляди; и не можаха да му вземат пукната пара. Не успяха да разберат и за какво си беше похарчил парите; поради тази причина в Уорли си спомнях за него с добри чувства.

А сега той беше мъртъв и Синдрам грендж беше взет от окръга за Културен център. Сега там се провеждаше неделен курс по театрално изкуство — или май по „разновидностите в съвременния театър“. Почти целия си вчерашен следобед прекарах, развеждайки една група из „Драматичните“. Не приех поканата да посещавам курса; сега, когато гледах куличките и назъбените стени на Синдрам грендж, полузакрити от утринната мъгла, съжалих, че не бях приел поканата дори и само за да кажа на Барбара, че съм бил там. Защото Синдрам грендж беше нейният замък; цели петдесет дни го гледахме всяка сутрин през прозореца на хола и това се беше превърнало в ритуал. Нито ритуалът, нито приказката се променяха; тя винаги мълчаливо се заглеждаше в Синдрам грендж, после ми казваше на пресекулки — защото, изглежда, смяташе за нужно да задържа дъх, когато се съсредоточаваше, — че Барбара се прибира в къщи.

Но според сезона имаше и някои разлики; през февруари Барбара се прибираше в къщи, газейки снега, и в къщи я чакаше баница със сирене. Тази сутрин, когато влязохме в кухнята, там имаше цветя. „Цветя повтаряше тя непрестанно, — всякакви цветя.“ После забрави приказката и ме загледа как пълня чайника с вода.

— Моят сок — каза тя и заподскача надолу-нагоре. — Моят сок. Дай си ми моя сок.

Щракнах ключа на печката. Тя смръщи лице.

— Татко, не спирай, дай си ми сока! Защо спиращ, дай си ми сока?

— Не бъди толкова нетърпелива, червенобузке — отвърнах аз.

— Не съм червенобузка. Ти си червенобузка.

— Недей мисли, че светът е направен само за тебе, миличка. — Не повярвах сам на думите си, според мен целият свят ѝ принадлежеше.

Никога не бях изпитвал подобни чувства към Хари; дори когато беше на нейните години, той винаги оставаше странно затворен и саможив, и то дотолкова, че понякога ме караше да се чувствам виновен. А сега, след една година в подготвителното училище, той сякаш се нуждаеше от мене още по-малко; внезапно разбрах, че дори не знам къде се намира в този миг. Утрото помръкна, покритата с линолеум маса и четирите стола до нея сякаш принадлежах на някое кафене, а не на частна къща и розовите тапети — изрисувани с празнични сцени, вероятно мексиканска фиеста — бяха прекалено ослепителни, за да бъдат уютни. Долапите бяха вградени и Лари Силвингтън, който изготвяше повечето от декорите на „Драматичните“, ги беше декорирал със специални стенописи като коледен подарък за Сюзън. Стенописите изобразяваха Сюзън в нейните четири големи роли — „представления, които, миличка, ние винаги ще помним с очарование и благодарност“ — и бяха живи, весели, находчиви. Лари знаеше да борава с линиите, да предава движения и подробности с няколко щрихи. Това беше най-хубавият коледен подарък, който Сюзън е получавала — тя не можа да са сдържи и го целуна: Лари беше истински приятел, твърде мило бе от негова страна да отдели толкова много от времето и таланта си; той имаше въображение и това струваше повече от качествата на мнозина други... И все пак на мен ми липсваше старият кухненски шкаф, който сега беше прехвърлен в гаража; липсваше ми, защото беше мой сватбен подарък от леля Емили, липсваше ми, защото никой, освен мен не чувствуваше липсата му. Леля Емили надали щеше да забележи неговото отсъствие, защото леля Емили надали щеше да ни дойде на гости. Най-напред трябваше да я поканят, нали?

Извадих кутия портокалов сок от хладилника, разклатих я и налях сока в една кана. Извадих табличката за лед от камерата на хладилника и я облях с вряла вода; когато кубчетата лед се отделиха, сложих четири от тях в розовата пластмасова чаша на Барбара и й дадох три сламки. Имаше време, когато изпитвах удоволствие само от мисълта, че винаги, когато съм жаден, имам на разположение студен портокалов сок; сега обаче хладилникът съществуваше само за Барбара.

Запалих цигара; тя се закашля леко и ме погледна с укор. Този израз подходеше на лицето й; бих го нарекъл викторианско лице,

овално, с къса горна устна, високо чело и нос, който един ден би могъл да се определи като „гръцки“.

— Не бива да се пуши преди закуска — заяви тя.

— Зная. Но мога да върша и по-лоши работи.

— Какви по-лоши работи, татко?

— Мога да пия преди закуска.

— Ами че и аз пия преди закуска — каза тя. — Ти си глупав.

— Вярно е. — И наистина бях глупав — помислих си, — защо да говоря подобни неща на едно четиригодишно дете? Истината беше, че в този миг наистина ми се пиеше, исках нещо, което да замъгли леко нещата, да издигне преграда между мене и розовите тапети, розовите шкафове, хладилника, електрическата печка, машината за бъркане, розовата маса и тапицираните в розово столове; всичко това беше прекалено ярко, лъскаво и хигиенично за осем часа сутринта през тази мартенска утрин, когато Харлинг кресънт мълчеше, потиснат от тежестта на неделята, и ми припомни твърде студено, че съм на тридесет и пет години, баща на две деца и поне с пет килограма по-тежък от нормата.

Седнах и сложих Барбара на коленете си. Вече не я пазех — тя ме пазеше. Не знаех от какво ме пази; знаех само, че докато можехме да бъдем толкова близо един до друг, нищо лошо нямаше да ми се случи. Тя изсмука шумно последните капки от портокаловия сок, остави чашата на масата и каза:

— Обичам те, татко.

И аз те обичам — отвърнах аз.

Тя ме целуна и добави, без да променя гласа си:

— Хари е закусил, вече е закусил. Отишъл е да гледа птиците.

— Нека му пожелаем щастие — рекох аз. Огледах кухнята; нямаше немити съдове, нито трохи — не личеше, че някой е ял тука. Хари беше неестествено чист за десетгодишно момче; когато бях на неговите години, минавах като ураган през стаите. Мислих си как е закусвал сам в кухнята и изпитах неясното чувство, че съм го изоставил; трябваше да бъда с него. Всяка неделя сутринта моят баща ме извеждаше на разходка; но аз живеех в къщи със своите родители, не с чужденци. А Хари трябваше да мине през мелницата на средната класа^[1], която в случая беше мелницата на Сентклеровци; неговото

подготвително училище беше избрано от баба му — тя щеше да избере и неговото основно училище.

Чайникът вреше; полека оставих Барбара на пода и запарих чая. Затопли порцелановия чайник, занеси го до чайника на печката, една лъжичка за всеки човек и една за чайника! Сега обаче правехме подобрения — опитвахме различни смеси чай, последната беше две части „Хорниманс директърс“ на една част „Туайнинг Ърл Грей“. Сюзън пиеше своя чай с лимон и без захар. Днес това щеше да бъде темата на разговор или у моите тъстове, или у Марк; то беше част от кампанията за моето отслабване. Чаят постоя три минути, налях си една чаша, сложих пет лъжички захар и допълних чайника с вряла вода. Изпих бързо чая и измих чашата; дребна победа, която ме съживи колкото едно двойно уиски.

Когато отнесох чая в спалнята, Сюзън още спеше. Разтърсих я леко и вдигнах клепачите ѝ. Тя се усмихна.

— Какъв добър Джо си ти!

Целунах я; тя ме привлече върху себе си и така ме прегърна, че трябваше да се освободя, за да си поема дъх.

Барбара отново беше сложила качулката върху главата си.

Добър е татко Джо, добър — каза тя. — Даде ми сок с ледени сламки.

Сюзън се наведе и я целуна. Барбара прие целувката без ентузиазъм.

— Нощницата ти прозира, мамо — рече тя. — А през моята пижама не прозира.

Сюзън се засмя.

— По тебе няма какво да се вижда още, нали? А сега тичай в твоето креватче.

— Не ми се спи вече — отвърна Барбара.

— Искаш ли да те наплескам? Щом мама каже, Барбара трябва да слуша.

Барбара си излезе с присвити рамене.

Сюзън наля чая.

— Разглезваш детето — каза тя.

— Тя си е добра по характер. И да искаш, не можеш да я разглезиш. Разбира се, има нужда от деца на нейната възраст — или поне с малка разлика...

— По този въпрос сме говорили вече. — Тя посегна надолу за жакетчето си, което обикновено лежеше на килима до кревата.

— Но не изчерпателно — отвърнах аз.

Отпих малко чай. Ние, Джо и Сюзън Лемптън, никога не бяхме говорили изчерпателно по въпроса да имаме други деца; след раждането на Барбара обаче моят тъст и тъща го бяха обсъдили.

Видях устата на Сюзън да се свива в гримаса, която напоследък предвещаваше кавга. Някога същата гримаса предвещаваше целувка; но някога и тя като мене искаше да имаме пет деца.

— Ако ти беше изпитал всичко, което аз изпитах, когато се роди Барбара...

— Добре, добре. Да не говорим повече.

— Ти си пълен егоист. Сигурно ще ти бъде приятно да умра. Тогава ще можеш да отидеш при оная никаквица Джин Велфри, по която толкова си се заплеснал. Не мисли, че не те забелязах онази вечер. И не само аз.

— Тя не представяла нищо за мен. Слушай, — казах — да не говорим повече. Няма да ти споменавам вече нищо по този въпрос.

Сюзън извади цигара от джоба на жакета си. Както повечето жени тя подчертаваше пушенето си, поемаше дима и го изпускаше с голям шум?

— Бих предпочела да не споменаващ...

Да не говорим повече — ето че пак стана така. Бях отстъпил. В името на разбирателството се отказвах да говоря за това или онова; но нещата не ме оставяха. Нещата се трупаха върху мене, прескачаха ме и ме тъпчеха до пълно покорство — понякога чувствувах, че всички го знаят. Изпитах нещо близко до омраза към Сюзън; тя отново спечели и гримасата ѝ се замени с лека усмивка. И в някой от тези дни нейното „Бих предпочела да не...“ щеше да се превърне в „По-добре недей...“ и тогава щях да бъда принуден да се замисля. Да се замисля „конструктивно“, ако мога да употребя любимия израз на моя тъст. Да се замисля „ясно и смело“, за да прибавя още два любими израза. И в „крупни перспективи“ — не трябваше да забравя да мисля в „крупни перспективи“.

Сюзън не си беше дала труд да закопчее жакета си; не можех да не погледна гърдите ѝ. Това не ми беше приятно, както не ми стана

приятно, когато тя сложи ръцете си върху тях и с глас, който беше почти хленчене, каза:

— Хубави са, нали?

Кимнах; нещата пак ме прескачаха. Бяхме заспали едва в четири часа сутринта, едва не се бяхме скарали, а Барбара беше будна в съседната стая. Но щом Съюзън дадеше признаци, аз знаех какво ще се случи. Станах от леглото и навлякох халата си.

— Отивам да взема един душ.

— Студен ли?

На вратата се обърнах към нея.

— Ако не внимаваш, ще се върна в кревата.

— Детето — изхили се тя. — Не забравяй Спок, Джо.

Тя свали жакета си.

— Ще видиш довечера — подхвърлих аз и затръшнах вратата. Нейното хилене сякаш ме последва по коридора.

След закуска излязох в градината. Тази година пролетта закъсна и осуети миналогодишните ми грандиозни планове; бях забавил прекопаването точно с две недели. Харлинг кресънт беше част от нов квартал покрай парка Сент Клер или покрай Ърл роуд според това, кое ви харесва повече. (Продавачите на недвижими имоти обикновено го наричаха „Парковият квартал“, понеже думата „парк“ звучеше по-благородно.)

Освен няколко големи къщи по самата Ърл роуд до войната в квартала не беше застроено нищо. Ние бяхме първите обитатели на Харлинг кресънт, номер седем и когато се нанесохме, в градината цареше пустош. След като цели три години сякаш не бях вършил друго, освен да плевя, прекопавам и да насипвам каруци с вар и торове, вече имаше надежда, че след още десет години тя ще добие далечна прилика с градината от книгата на Хънлит и Леспър. Разбира се, нямаше да има толкова много рози и черешови дървета, толкова гладки поляни, нито толкова фантастично подстригани храсти и дървета, нито пък в нея щеше да стои толкова голяма лимузина, като онази на снимката (според моите изчисления моторът ѝ беше пет метра дълъг). Не си правех и илюзии колко е ефикасна работата ми при моя тъст. Но градината положително щеше да бъде градина; там щяхме да пием чая си през лятото, да ядем собствени ягоди, щеше да има „къщичка“ за Барбара, както самата тя би казала, също и цветя. Барбара щеше да се

връща в къщи и да има цветя. И преди всичко градината щеше да бъде нещо, което съм направил аз, нещо, което да ми принадлежи. Грешни оня поет, който е написал как бог се разхожда във вечерната прохлада из градината си; моята градина ценях, защото беше почти единственото място на света, в което аз, Джо Лемптън, можех да се разхождам като Джо Лемптън.

И понеже си мислех, че съм закъснял с две недели — тревожех се. Тя беше единственото място, където не живеех по разписание; в градината човек върши всичко според сезона и времето, а не според часовника и календара.

Голямата къща на Сентклеровци се издигаше на север от Харлинг кресънт, над нея върху хребета на хълма беше „Фоли“. Все още беше приятно да я гледам, нейните строги, уравновесени и прости линии продължаваха да ми харесват; освен това на времето изпитвах чувството, че отчасти съм неин собственик, тъй като моята тъща е от рода Сент Клер — Сентклеровци бяха прадеди на децата ми, значи, бяха и мои. Въпреки всичко аз бях чест за семейството; между най-известните членове на рода Сент Клер имаше поне двама убийци, трима осъдени предатели и един особено амбициозен господин, за когото се говореше, че играл ролята на сводник с петнадесетгодишния си син, когото пробутал на Едуард II, а после пък помогнал при убийството на Едуард в Бъркли. Изглежда, за всички е било нещо напълно естествено да се женят за зестра и да вършат всякакъв вид обири. Перегрин, който построил „Фоли“ в 1820 година, разпилял богатствата на две жени и спечелил трето като командир на полк. За него дори се предполагало, че вземал процент от зъбите, които тогавашните зъботехници събирали от труповете по бойните полета — намерих тази пикантна подробност в един анонимен чартистки памфлет, който Реджи Скура ми показва в библиотеката тайно като порнографска снимка.

Реджи очакваше да се възмутя; но това ми достави по-скоро удоволствие. Беше преди седем години; колкото до мен, родът Сент Клер беше вече загубил своя блясък. Наистина, бях ли някъде подалече от Уорли, винаги успявах да вмъкна в разговора прадедите на жена ми; приятна ми беше връзката с едно име, което — още повече че то не съществуваше вече — бе символ на обречената аристокрация,

знаме сред залеза, звук на тръба при Ронсевал^[2] и така нататък. Но сега вече използвах сред обществото този ход само когато се сещах.

Не влагах сърцето си. Не мога да си спомня кога точно открих, че са мъртви; но знаех, че вече не поглеждам толкова често на север. Трите кули на „Фоли“, които се чернееха върху фона на небето, нарочно направени за ефект, начинът, по който огромната постройка сякаш висеше от небето, вместо да притиска земята — всичко това още ми доставяше удоволствие, но удоволствие, което за мен не беше важно.

Погледнах на юг към Скуиръл гордж, но не към града, не към Сноу парк по брега на реката, нито дори към гората на Уорли зад Сноу парк. Всичко това бях виждал и преди; не бях виждал СинDRAM грендж, преди да го открие Барбара. Опитах се да го погледна през нейните очи, едно свърталище на великани, свят на спасения и магии. Не успях; продължавах да мисля за стария СинDRAM. Но постройката наистина представляваше подобие на замък с пресъхналия си отбранителен ров, големия двор и бойниците на кулите; докато го гледах, потънах в свои фантазии, в известен смисъл по-необуздани и от фантазиите на Барбара.

Едно беше сигурно — помислих си, — моята собствена къща никога няма да подхранва детските фантазии. Тя беше, щом стана дума за това, точно такава къща, каквато всяко разумно дете би построило за себе си, ако разполага с достатъчно керемиди, дялани камъни и греди. Всяко дете би разбрало необходимостта да разнообрази сивите каменни блокове с подобрени червени греди и да постави гаража отстрани, за да наруши линията на покрива. Предполагам също, че всяко дете би оценило преимуществата на нафтовото централно отопление, двойния гараж и всичко останало. Къщата беше добра и си струваше четирите хиляди и петстотин лири, платени за нея; освен това моят тъст никога не пропускаше случая да ме уведоми, че това е стабилен влог, който всекидневно повишава стойността си. Но въпреки това не беше истинска къща за възрастни; нито едно от децата, които живеяха в Спероу гордж, тази сутрин нямаше да я погледне и да види вътре принцеси, дракони и топли великани. И докато живеях в нея, някак чувствах потиснато мъжкото си достойнство — не само защото беше на името на Сюзън. С идването си тук бях загубил нещо; може би и Барбара беше загубила.

Огледах градината, за да се освободя от мрачното настроение, което безпричинно ме бе обхванало през тази хубава пролетна утрин. Следобедът ми предстоеше доста работа и бог ми е свидетел, че се нуждаех от малко физически усилия. Настроението ми се поправи; ще запаля пролетна клада. О, тогава ме обзе неочакваната анархистична мисъл: исках да изгоря не само боклука от градината, а и много други неща. Чувствувах се смазан от вещите, от материалната собственост, които бях събрал през десетте години брачен живот, на стойност около две хиляди и седемстотин лири извън моята кола „Зефир“ и „Морис 1000“ на Съюзн. Всяка година, вместо да добавям само стойността на новите придобивки, аз правех изцяло нова инвентаризация на вещите си и досега този ритуал ми доставяше трезво, но силно задоволство. Досега, досега; а днес някак исках да започна наново.

Барбара изтича откъм къщата.

— Татко, време е за черква!

Както винаги тя говореше, сякаш ни заплашваше страшна угроза; вдигнах я и я задържах малко в ръцете си.

— Има много време, миличка моя, цяло море от време — казах кротко.

Но тя се освободи от ръцете ми и се помъчи да ме помъкне към гаража.

— Ще закъснеем, татко, ужасно ще закъснеем... — и заплака.

На вратата се появи Хари. Косата му беше разрошена, а челото — изцапано с черно. Гледаше ни с лека усмивка. Тази усмивка не напускаше лицето му, откак миналата година бе тръгнал на училище; с леко подсилване можеше да се нарече загадъчна, но аз имах собствено определение за нея. Наричах я „Карутърс“^[3]; с такава усмивка сахибът^[4] гледаше как работят и играят туземците — странни типове, тези туземци почти приличат на човешки същества... Така сякаш казваше Карутърс не на мен, а на своя невидим придружител, момъка от собственото му племе.

Изтрих очите на Барбара.

— Ще си изплачеш клепките — пошегувах се аз. — Погледни Хари. Той никога не плаче.

Сълзите ѝ потекоха отново.

— Хари е момче! Хари е момче!

Знаех какво иска да каже. Тя имаше право да плаче; имаше право и да са ѝ дълги клепките. Всъщност клепките на Хари бяха по-дълги от нейните; едва миналата неделя баба ѝ го беше подчертала и това продължаваше да я гложди.

Усмивката на Хари се превърна в смях. Сега вече се смееше като нахален малчуган.

— Ти можеш и да не се смееш — рекох аз. — Нямах много време. Целият си оплескан с чернилка. Върви в банята.

Побутнах го леко; той потръпна от моя допир, но не мръдна.

— Какво чакаш?

Долових раздразнението в гласа си; нямах причини за това, но Хари винаги успяваше да ме раздразни.

— Не мога да отида в банята — отвърна той.

— Защо да не можеш?

— Защото мама е вътре. Така че не ми остава нищо друго, освен да чакам търпеливо.

Прозя се и по лицето му се изписа изразът на Карутърс.

— Знаеш какво искам да кажа. Измий си лицето и ръцете и си облечи празничните дрехи.

— Нямам празнични дрехи — отвърна той.

— Разбирам те. Слушал съм изказванията на баба ти по въпроса. Но престани да спориш за глупости и направи каквото ти казвам.

Барбара се вслушваше напрегнато в разговора и най-после беше престанала да плаче.

— Ти си лош, Хари — укори го тя. — Винаги отвърщаш на татко.

Хари повдигна рамене. Жестът беше типичен за него, също като на възрастен; мълчаливо даваше да се разбере, че всичко, което правя или говоря, няма никакво значение.

— Не се безпокой — отвърна той. — Ще отида да се измия и ще си облека празничните дрехи.

Хари влезе в къщата и аз се почувствувах зъл, но въпреки това смятах, че имам право.

Щом влязохме в черквата, и ми стана по-добре. Вече десет години ходехме в „Свети Алфред“; може би отначало бях започнал да ходя, за да направя удоволствие на тъща си, но сега отивах за

собствено удоволствие. (И без това отдавна бях спрял всякакви опити да доставям удоволствие на мисис Браун.)

Не зная защо ми беше толкова приятно да ходя там; вътре бе влажно, миришеше на плесен и пейките приличаха по-скоро на первази, отколкото на седалки. И понеже беше семейна черква на рода Сент Клер, понякога ми приличаше на частен музей, а не на божи дом. Цялата сграда беше пълна с паметни плочи, които изтъкваха какви достойни бойци, политици, работодатели, родители и покровители на изкуствата са били едни или други представители на рода. Но най-вече бойци; дори беше изложено едно окъсано бойно знаме, за което се говореше, че било взето при Рамили^[5]. Но въпреки всичко това оставаше единственото място, с изключение на банята, където не можеха да ми досаждат, където не трябваше да вземам решения, не бях длъжен да слушам как тъстът ми препоръчва „да мисля в крупни перспективи“ или как тъща ми обяснява на моя син, че хората, които се обличат добре, нямат празнични дрехи, защото по такъв начин те признават, че понякога обличат и по-лоши дрехи. Дори и да нямаше смисъл в думите, които сега слушах, те поне звучаха, сякаш бяха пълни със смисъл. „Кое то бог е създал, побеждава света. И кой ще победи света, ако не този, който вярва, че Исус е син божи?“

Погледнах лицето на Хари: върху него, почти незабележим, бе изписан изразът на Карутърс. Някой ден Хари погрешка щеше да го покаже, на когото не трябва и неговият тънък, прав нас — в носа той приличаше повече на баба си, отколкото на Сюзън или на мен — щеше да промени своята форма, а тъмносините му очи — всички казваха, че били като моите, но дали моите някога са били толкова студени — щяха да бъдат заобиколени от разкъсана плът. Но не можех да му помогна и да му спестя болките, защото вече няха общ език с него.

А докога щях да имам общ език с Барбара? Това не беше проблем; ако не направех някоя огромна грешка към нея, ние двамата винаги щяхме да се разбираме. Сега тя се въртеше неспокойно на мястото си и явно се отегчаваше; всички нейни чувства бяха явни, лицето ѝ беше човешко, не бе маска или безизразен пудинг. Без да вижда, че я наблюдавам, тя посегна с ръка и дръпна плитката на малкото момиченце пред нея. Намръщих ѝ се; тя се сви на мястото си. Усмихна ми се, сякаш искаше да каже, че не ми се сърди, задето съм се намръщил; и аз ѝ се усмигнах. Винаги щеше да си остане същата;

единствената грешка, която можех да направя, би била да не я обичам достатъчно.

„Разглезваш детето“ — беше казала Сюзън и сигурно щеше да го повтаря много пъти. Трябваше да поема този риск. Веднъж, докато говореше за детството си в Харогейт, Алис ми каза, че никога не трябва да се боя, ако обичам прекалено много децата. Спомних си думите ѝ: „Децата се разглезват, когато не ги обичат достатъчно. Когато имаш деца, обичай ги винаги. Не забравяй: обичай ги винаги.“ Не го бях забравил; тя беше казала също, че да се разсъждава днес върху лошите последици от прекалената обич към децата е все едно да се изнася по време на глад лекция върху опасностите от затлъстяване. Нейните думи ми донесоха успокоение; те ми разрешаваха да обичам Барбара.

Черквата както обикновено беше пълна. Тук винаги идваха богатите — Марк я наричаше „Голямата игла“ — и винаги можеше да бъде сигурен, че праведникът Титман ще даде на паството си онова, което то желаше. А ако се съди по неговите проповеди, то желаше да бъде успокоено, че ще се радва вовеки веков на това, което има — Титман беше най-добър, когато заклеймяваше грубия материализъм на работническата класа и машинациите на международния комунизъм. Но на мен ми бе приятен, както ми бе приятна и черквата „Свети Алфред“, независимо дали бях съгласен с него, или не; гласът му, добре модулиран и предразнял, винаги ме успокояваше. И черквата също благоденствуваше въпреки влагата и миризмата на плесен; върху олтара постоянно имаше цяла оранжерия от цветя, по пода не се виждаше нито едно петно, а металическите части блестяха. Тази сутрин слънцето беше извадило на показ летните дрехи на жените; сякаш от тях се разнасяше поне от по-младите — един общ възбуждащ аромат. Замислих се за всички тези чисти и леко облечени тела и занареждах от тях един пасианс, който сам си измислих. Джин Велфри седеше вдясно от централната пътека — тя явно беше ас, ако не и четирите аса едновременно; кръгът от черна слама и мрежичката на главата ѝ не можеха да скрият хубавата коса. Всъщност те само подчертаваха нейната блестяща изкуствена русота; Джин не беше обикновена блондинка, тя беше Блондинката с главно „Б“, прототип на красавица, чиято близост кара всеки мъж — стига да не е на смъртно легло — да оправя връзката си и да пъчи гърди. С мъка откъснах очи

от нея и погледнах Ева Стор. Ева бе започнала да надебелява. На времето нейната черна коса и общата ѝ загладеност ми напомнях скорец или червеношийка; сега очертанията ѝ бяха някак втвърдени — приличаше на по-голяма и по-домашна птица. Но въпреки това все още беше поне „дама“ в тестето.

Барбара се обърна на мястото си.

— Ей, лошо момче! — изкрещя тя и гласът ѝ се извиси. — Дай ми я!

Малкото момче зад нея беше сграбчило нейната шотландска баретка и здраво я притискаше към себе си.

Майката на малчугана облиза устни и му се намръщи; то върна баретката на Барбара и заплака шумно. Обърнах се; играта свърши. Беше съвсем безопасно, макар и малко юношеско, да нареждаш в кръг разсъблечени жени и да ги раздаваш като карти; но жената до майката на момчето не можеше да бъде раздадена. Не я познавах, никога през живота си не я бях виждал, но един поглед върху нейното спокойно, усмихнато лице ме увери в това. „Защити ни с твоята мощ; и ни избави от грях и опасност; и нека всички наши деяния бъдат под твоята власт, нека вършим само онова, което радва очите ти...“

Спокойна и едва усмихваща се; прехвърлих през ума си синонимите на спокойна. Тиха, кротка, несмутима, безметежна, сдържана; но „спокойна“ беше най-точно. Не смеех да се обърна още веднъж; усещах, че не само Сюзън, но и Браунови ме гледат.

Хвърлих поглед вляво; те седяха близо до първата редица. В „Свети Алфред“ вече нямаше специални места; но моята тъща не признаваше това обстоятелство. Техните места и мястото на госта им Ралф Хедърсет бяха специални, въпреки че на пръв поглед те споделяха с останалата част от паството общата пейка. Имаше някаква преграда, някаква йерархия — когато погледнах неговия дебел червен врат и нейния остър профил, обзе ме тръпка на омраза и страх. И какво правеше Хедърсет толкова далече от дома си? Тази година за трети път идваше на гости; а знаех добре, че моят тъст не би дал някому и чаша ракия, ако не преследваше определена цел.

Паството се изправи на крака за химна; аз закъснях с няколко секунди и знаех, че ще ми се впише в пасива. Разбира се, упрекът нямаше да последва веднага. Но в някой от следващите дни моята тъща щеше да заговори за хората, които са толкова глупави или

толкова ненабожни — човек просто не знае какво да мисли, — че дори не могат да следят реда на службата. Аз щях да разбера кого има пред вид, а по тона на гласа и посоката на погледа й всички, които присъствуваха, също щяха да го разберат.

Моята тъща беше привърженица на този стил, според който човек се изказва неприятно ясно, без никога да се изяснява, а откакто Хедърсет бе станал редовен гост в нейния дом, тя надмина дори и собствените си досегашни рекорди. Напоследък се водеха общи разговори за неприятните ловци на зестра, за любовта на долнопробните хора към долнопробни кръчми (това стана, след като помогнах на един работник от завода здравата да се напорка), обсъждаше се колко важно е Хари да говори правилно. Трябва да бъде даден в пансион; лесно може да възприеме неправилно произношение в къщи... искам да кажа, в Уорли. Но аз знаех, че грешката й не беше подсъзнателна, известно бе кой има неправилно произношение. Нейният зет. Произношението на Хедърсет не беше неправилно; беше посещавал Хароу^[6] и оттам бе придобил физиономията на ученик от частен колеж; сякаш костите на лицето му бяха извадени и заменени с някаква по-твърда, по-гладка, но и по-лесно обработваема материя, която можеше за едно денонощие да бъде излята в желаната форма. Пак там, по всяка вероятност, бе придобил и вкусовете си на джентълмен: той наистина ходеше на лов и риболов и би участвувал дори в лов с коне, но не можеше да отдели време, нали разбирате!... Най-важното беше, че баща му бе директор на „Хедърсет Стийл Корпорейшън“, огромен концерн в Средна Англия, с който имахме делови връзки. Помислих още веднъж какво ли цели Хедърсет със своето посещение и след това престанах да мисля. Изведнъж ми се видя много по-важно да възстановя в паметта си лицето на жената, която седеше зад мене. Сиви очи, дребно накъдрена кестенява коса, доста едри зъби, розов цвят на кожата. Беше към двадесет и пет годишна. Това бяха отделните черти на лицето й; но те не го обясняваха, не обясняваха нейното спокойствие.

Когато службата свърши и имах възможност да я погледна пак, аз се обърнах и очаквах, че този път ще се разочаровам. Казах си, че това сигурно се е дължало на слънчевата светлина и стъклописите, на думите от священото писание, може би на нуждата ми от спокойствие. Този път лицето й сигурно щеше да бъде така безизразно и тревожно,

както на всички други. Но то беше точно такава, каквото го бях запомнил. По силата на навика започнах да мисля „конструктивно“. Понеже Уорли беше малък град, а тя бе дошла наскоро, рано или късно щях да се запозная с нея. Трябваше да ускоря работите. Ако се съдеше по външния ѝ вид, спокойно бихме могли да се сприятелим; дрехите ѝ, без да са фрапантни, бяха хубави, а и самата тя принадлежеше към категорията, която всеки ден се къпе и си сменя бельото.

И преди всичко тя идваше в черквата. На времето е било почти задължително всеки ден да ходи на черква, така че ходенето в черква само по себе си не е давало обществен отпечатък. После то излезе от мода; а сега поне в Уорли пак беше на мода. Никой нямаше да загуби доброто си име, ако не ходи на черква; но нямаше да го загуби и ако ходи.

Или поне така беше казал Марк миналата вечер; за мое учудване ми стана неприятно, че повтарям чужда мисъл. Той беше безспорно прав, помислих аз, когато излизах от черква; но предпочитах да не е.

Прав или не — все едно, нямаше никаква полза да мисля „конструктивно“ за тази жена. Най-добре беше тя да си остане едно лице и толкова, нещо като снимка на кинозвезда, която човек си носи в портфейла. Трябваше да бъда реалист, достатъчно реалист, за да призная, че не можеше да става дума за връзка между мен и тази жена. Но да призная това още не значеше, че това ми харесва; докато я гледах как се скрива зад ъгъла по Маркет стрийт, внезапно се почувствувах уморен и възрастен, освен това ми се допи.

[1] Средна класа — в Англия под средна класа се разбира средната и едрата буржоазия. — Б.пр. ↑

[2] Ронсевал — легендарна битка между Карл Велики и маврите (От „Песен за Роланд“). — Б.пр. ↑

[3] Карутърс — намек за английската надменност. — Б.пр. ↑

[4] Сахиб — Господар — титла, с която в колониална Индия наричаха англичаните — Б.пр. ↑

[5] Рамили — белгийско село, при което в 1706 г. Марлборо побеждава французите. — Б.пр. ↑

[6] Хароу — аристократически колеж — Б.пр. ↑

2

Браун се намръщи на писмото, сякаш с намръщването си искаше да го стресне.

— Виж го ти, подлеца! — каза той.

Аз се усмихнах, за да покажа, че има право, но не си дадох труд да му отговоря; твърде добре познавах какво е настроението на тъста ми в понеделник.

— Опитва дали ще мине, това е. Знае много добре, че ни държи на тясно — Той смачка писмото на топка и го захвърли в другия край на стаята. — Просто да му извиеш врата!

Едва сдържах прозявката си. Струваше ми се, че напоследък тези сцени зачестиха; преди да вземе и най-простото решение, тъстът ми сякаш смяташе за нужно да се разяри.

Станах и отидох до прозореца. Погледнах на изток към Уорли. В ясни дни се виждаше кубето на черквата в Хаукомб. Хаукомб беше малко, забутано селце в предградията на Уорли и съвсем не ме интересуваше; ала го предпочитах пред купчината подредени тухли, които съставляваха „Браун и сие“. Но този следобед не можех да видя кубето; хълмовете бяха закрити от завесата на дъжда.

Чух зад себе си пръстите му да барабанят по бюрото; вече знаех цялото представление наизуст. Гледах през прозореца задния двор, отпадъците, бракуваната продукция, мястото, откъдето започнало всичко, както Браун неведнъж ни бе обяснявал, на мен и Хари. „И това е мястото, откъдето е започнал дядо ми, и не ме е срам да го призна, синко. Да, тук съм ринал отпадъци. Разбира се, тогава бях по-млад. Първия ден, когато се върнах у дома, майка ми заплака. Целият покрит с ръжда — смешно, нали синко? И ти се струва, че не можеш да се изчистиш и всичко, което ядеш, има вкус на ръжда. И винаги си жаден. А отпадъците? От самолети, от прибори за ядене и от автомобили — виж, това тук е от вилица, нищо не отива на вятъра, разбираш ли?“

А по-късно дядо поел една от пещите. Работел много, тръгнал на вечерно училище, станал надзирател и продължил да учи през цялото

време. И каквото и да казват, синко, хората с удоволствие му помагаха. Всеки уважава човек, който се е издигнал с труд.

Виждах лицето на Хари в подобен миг. Карутърс беше изчезнал, макар че историята за ранните борби на дядо му беше досадно позната. По лицето му се четеше уважение. Уважение — друг беше избрал тази дума вместо него, но тя единствена беше подходяща. Уважение; и истинска обич.

Може би преди десет години бях направил голямата грешка в живота си; може би е трябвало да си купя чифт работни дрехи и да започна работа сред отпадъците, може би, ако го бях направил, изразът на уважение и обич върху лицето на сина ми щеше да се насочи към мен. Но вече беше късно; трябваше да продължа да бъда презреният администратор, злият, несимпатичен счетоводител, който надзирава материалите и канцеларската работа и от време на време твърдо се бори против опитите на тоя или она да изградят собствени дребни империйки. (Или поне се опитва да се бори; подозирах, че моят непосредствен началник, Доналд Мидридж, скоро щеше да си назначи помощник въпреки всичко, което бях казал на Браун.)

Чух, че се пали кибрит, и вдъхнах миризмата на пура. Гневната криза беше преминала; предстоеше решението. Обърнах се и го погледнах в очакване. Всичко това беше, както казват, само за упражнение. Рекох си, че в него няма нищо лично, и потиснах мисълта, че би се държал съвсем другояче, ако бях един от директорите.

В първите дни на работата ми във фирмата аз се опитвах да разисквам с него по някои въпроси, преди да взема решение; сега вече не бях толкова наивен. И не ми беше приятно да ме наричат самозабравило се нищожество или безжизнен деловодител — два от неговите най-кротки епитети, които ми отправяше, щом разбереше, че аз наистина изказвам собствени мнения. Тогава приемах неговите обиди; сега знаех, че няма да ги приема. Затова почаках той да заговори.

— Ще трябва да отидеш и да се видиш с него — каза той.

— Сигурен ли си, че аз съм най-подходящият? — Това беше най-много, което можех да си позволя, за да изразя мисълта, че не е необходимо изобщо да се ходи при Тифилд; струваше ми се, че едно учтиво, но твърдо писмо щеше да уреди въпроса.

— Не съм сигурен, че ти си именно подходящ. Никак не съм сигурен.

По израза на лицето ми, изглежда, бе разбрал, че е прекалил.

— Нямам нищо против тебе, Джо, нищо против тебе. Просто това не влиза в твоята пряка работа, ти всъщност не си свързан с продажбите.

— В такъв случай по-добре е да изпратиш някой друг.

— Не знам защо, но той иска тебе. Май си му направил силно впечатление. Дявол да го вземе, та той те е виждал само веднъж! Какво, по дяволите, говорихте?

— Харесаха му моите приказки — отвърнах аз.

— Че освен теб и други могат да разказват мръсни историйки. — Той се изсмя. — Старият Тифилд не е само клиент на едро. Той е и доста особен клиент. Ще трябва добре да се вардиш, момчето ми! — Той отново се изсмя и този път в смеха му имаше нотки, които не ми се понравиха.

— Кога искаш да замина? — попитах аз.

— Вече десет години работиш при нас и пак задаваш такива въпроси? Учудваш ме. Трябва да тръгнеш колкото може по-скоро. А това значи веднага. — Той изпусна облак дим от устата си.

— Добре — съгласих се аз. — Ти се обади на Съюзън по телефона. Макар че на нея няма да ѝ бъде приятно. — Запътих се към вратата.

— Шегувам се — каза той. — Не мога ли и аз да се пошегувам? — гласът му приличаше на гладен човек, комуто са задигнали последната коричка хляб. — Много сте сериозни вие, младите. Вземи първия влак утре сутринта. Накарай твоята секретарка да ти ангажира стая в „Савоя“.

Повдигнах учудено вежди. Той не ме погледна, но измърмори, че Тифилд бил най-крупният ни клиент и можел да си го позволи.

Бях стигнал до вратата, когато Браун ме повика обратно.

— Джо, размисли ли по въпроса, който разисквахме вчера?

Седнах отново, този път на канапето от дясната му страна, а не на стола пред бюрото му. Канапето беше част от новата служебна мебелировка, поръчана по идея на жена му; беше ми твърде ниско и неудобно, но нарочно седнах там, защото канапето бе предназначено за гости, за частни посетители, не за чиновници.

— Мислих по този въпрос — отвърнах аз и с голямо задоволство видях, че му става неудобно. Или може би вината бе в новата служебна мебелировка — красивото орехово бюро, което би било много по на място в работния кабинет в къщи, барчето и масичката, канапето и фотьойлите, тапицирани в лилаво, кремавия килим и завесите в лилаво и кремаво? Зад това бюро трябваше да седи млад американски администратор — ниско подстригана коса, кафяв италиански копирен костюм; Браун не беше подходящ.

Той стана рязко и се заразхожда нагоре-надолу.

— Джо, ти не ме разбираш добре. Не си длъжен да приемеш. Това е личен въпрос между нас двамата.

— Зная — казах аз. — Но и сега не прекарвам достатъчно време в къщи.

— Аз също, аз също. Не те карам да вършиш нищо, което не бих вършил сам.

— Вярно е — автоматично отвърнах аз. Но всъщност не беше вярно — той нямаше млада жена, две деца и стотици интереси, с които би му се занимавало, преди да стане твърде късно; освен това на него му беше приятно да бъде съветник.

— Е, какво ще кажеш? — Той побутна към мен кутията с пури.

Аз се поколебах и после взех една пура.

— Снощи минах през клуба — продължи той. — Всички са много запалени. Нуждаем се от млада кръв и това е факт. Миналата година беше тъжна за всички ни. Хора като Хари Рънсет не се намират под път и над път.

Изгледах го студено. Искаше да каже, че не би могъл лесно да замени толкова полезен човек, като Хари Рънсет, който винаги да гласува с „да“.

— Всички са съгласни, че ти би бил идеалният кандидат. Бях малко изненадан... — той вдигна ръка, за да ми попречи да заговоря. — Изслушай ме и не се върти, като че имаш маясъл! Бях изненадан, защото рядко се съгласяват всички така единодушно. Джордж Айсджил...

— Какво за Джордж Айсджил? — Тялото ми се стегна.

— Той беше много ентузиазизиран. Само това ще ти кажа. Нали няма да се занимаваш вече с нещо минало и погребано?

— Минало и погребано — повторих аз. — Прав си. Минало и погребано.

Моят тъст се нуждаеше от нов човек, който винаги да гласува с „да“, но освен това искаше да разчисти и миналото. Това беше добър ход: вместо триъгълника от любовник, онеправдан съпруг и умряла любовница щяха да се появят двамата порядъчни граждани — съветникът Лемптън и съветникът Айсджил. Членове на една и съща велика партия, тази велика партия, към която имаме честта да принадлежим. Съветникът Лемптън и съветникът Айсджил са големи приятели. Съветникът Айсджил е вдовец... Всичко си отиваше на мястото.

— Ще трябва да идваш малко по-често в клуба — каза Браун.

— Да — съгласих се аз. — Ще трябва да идвам по-често.

Нямаше никакъв смисъл да се боря против него и нямаше никакъв смисъл да отбягвам Джордж Айсджил. Всичко беше минало и погребано; всичко се беше променило и случилото се преди десет години беше нелепо като стар филм. Съветникът Лемптън щеше да пие със съветника Айсджил в Клуба на консерваторите. Съветникът Лемптън и съветникът Айсджил щяха да заседават заедно в съвета; кой би повярвал на старите истории, когато ги видеше заедно?

— Ще поставиш ли кандидатурата си? — попита Браун.

Кимнах.

— Ще бъде интересно.

Той ме потупа по рамото.

— Знаех си, че ще се съгласиш, Джо. Повярвай ми, няма да съжаляваш. Много хора се смеят на тази работа, но съветниците са гръбнакът на Англия. Божичко, какво ли биха правили без нас? — Той се захили злобно. — После, ти си точно такъв човек, който да пораздвижи малко нещата. Малцина от нас са работили в общината. Това ще накара да се позамисли проклетият му секретар.

Аз също се захилих в отговор.

— Нали знаеш, разкаяните браконieri стават най-добрите горски.

Браун отвори барчето.

— Имай пред вид, че тази работа не е съвсем редна. Но нека да прием за успеха й. — Той наля две доста солидни дози „Блек енд Уайт^[1]“.

— Може и да не ме изберат — казах аз.

— Няма значение. Да пием въпреки всичко.

Погледна ме с нещо подобно на обич.

— Да пием, за да отпразнуваме факта, че поне веднъж си изпълнил мое желание.

Вдигнах чашата си; изведнъж, без никаква причина изпитах към него съжаление. Отдавна не бях виждал нещо (като изключим внука му), което да му достави толкова голямо удоволствие. Зачудих се какъв капан се крие в тази работа. Той не можеше да се вълнува дали ще ме изберат в съвета, или не, не можеше да взема избора толкова сериозно. Но по усмивката на лицето му разбрах, че наистина се вълнува. Само два пъти бях виждал тази усмивка на лицето му; веднъж, когато се роди Хари, и веднъж след раждането на Барбара, когато му казах, че Съюзът е вън от всяка опасност.

Тази усмивка правеше червеното му тежко, квадратно лице да изглежда изненадващо младо; твърдите, властнически линии не изчезваха, но се стопляха и преставаха да бъдат арогантни. За миг открих, че почти го обичам, и ми мина мисълта, че и аз бих могъл да се увлека като него в претенциозната клоунада на местното управление.

Но когато вечерта се прибрах с колата в къщи и двойните следобедни уискита започваха да се превръщат в леко, но непрекъснато главоболие, аз вече съжалявах, че бях се съгласил. А трябваше да се ходи и до Лондон — на Съюзът нямаше да ѝ бъде никак приятно. Обикновено прибирането с кола ми доставяше удоволствие; кварталът на Ледърсфорд, където беше заводът, бе толкова отвратителен и контрастът с Уорли — толкова силен, че всеки ден наново изпитвах радостта си от Уорли. На това можех да разчитам; реакцията ми винаги биваше еднаква. Усещах леко облекчение, когато излизах от завода по Раудън роуд и завивах по Бирмингам роуд; но това чувство се споделяше от цялата тълпа, през която си пробивах път. Споделяше се и затова губеше цената си — истинската наслада започваше, когато завивах от Бирмингам роуд в Ледърсфорд Ринг роуд, късо парче от двойно шосе, което минаваше през бивша миньорска област, сега отново върнала се към земеделието. Тази вечер под ситния дъжд полята изглеждаха по-запуснати от обикновено и тяхната непроменлива, ужасна ревност бодеше очите ми. Друг ден това би ми доставило удоволствие — както човек е доволен от пресъхналото си

гърло, преди да си пийне. Защото скоро щях да завия наляво по Лийдс роуд, после надясно по Уорли роуд и после щях да карам направо за Хаукомб. А щом стигнех Хаукомб, вече си бях в къщи. Нямахше нужда да го познавам по табелата; в Хаукомб въздухът имаше друг мирис.

Истинска наслада, пълна радост започвах да изпитвам в Хаукомб; но тази вечер селото беше като всяко друго. Въздухът не миришеше различно; Хаукомб бе в ниското на Уорли роуд, а Уорли роуд се изкачваше хиляди фута. Всъщност разбрах, че не ми се прибира в къщи. Не само защото Съюзът щеше да се разсърди поради пътуването ми до Лондон и заради съгласието ми да се кандидатирам за съветник; имаше нещо много по-лошо. Цели десет години това мое пътуване към дома беше успешно бягство; всеки сантиметър по-близо до Уорли увеличаваше разстоянието между мен и моя тъст. Разбира се, и в Уорли го виждах доста често, но само като дядо, като частно лице.

В този му вид вече можех да го приема, дори понякога го намирах почти човечен. Но сега и двамата щяхме да бъдем съветници. Или по-скоро той щеше да продължи да ми бъде началник. Нямахше да мога да избягам, никога нямахше да мога да се почувствувам свободен и независим. И щом се произнесеше комитетът по избора, вече нищо не можеше да се направи — както Хари Рънсет беше казал веднъж пиян, мястото в Парк роуд беше толкова сигурно за консерваторите, че там биха избрали и най-мръсната котка за съветник, стига партията да я предложи. „В къщи имам един сиамски котарак — беше обяснил той, — сигурен съм, че ако партията го предложи, всички ще гласуват за него...“

Спомних си всичко: бях го чул през втора ръка от Ева Стор, която продължаваше да бъде обменен център за всички скандални новини в Уорли. Около тази фраза беше станала малка разправа; доста смекчена и без да се споменават имена, тя беше цитирана дори в местния печат. Браун беше оправил всичко, разбира се; предполагам, че са напомнили на отговорния редактор за политическите връзки на главните акционери от групата „Кларийн“. На времето избухването на Хари Рънсет само ме беше развеселило. А сега, докато карах по главната улица на Хаукомб, аз знаех коя е котката. Тя не беше дори котарак. Беше безполова, голяма и дебела безполова котка, готова да извърши всичко, което нейният тъст ѝ нареди.

Натиснах педала с крак и „Зефирът“ набра скорост по стръмнината. Колкото по-скоро се приберях в къщи, толкова по-скоро щеше да свърши всичко; километражът се покачи до шестдесет мили. Прехвърлих билото и видях Уорли; неволно се почувствувах по-добре. Денят беше минал, а Хаукомбският хълм скриваше Ледърсфорд; пред мен се простираха Форест роуд и реката. Намалих и отворих прозореца, за да влезе малко дъжд и миризма на гора. И както винаги ме обзе спокойствие — дори и сега, когато не смеех да се надявам — осезаемо, тъмнозелено спокойствие. Нямаше причини; пътят беше къс и минаваше през най-тясната част на гората, а от Форест бридж се виждаше градът. Нямаше причини, но спокойствието ме обзе толкова силно, че за миг се изкуших да спра и да поседя спокойно, докато изпуша една цигара.

Смених на втора; после пак на трета; това, което желях да направя, беше невинно, безобидно и напълно невъзможно. Прекосих моста, свърнах по Маркет стрийт и чух гласовете; пиан е, разбира се — казваха те. Защо иначе, мила? Защо ще спира толкова близо до дома? Опитвал се е да изтрезнее, било го е страх да се прибере... Или може би е имал среща с някого... виж, това е по-вероятно.

Точно така щяха да бърбят; чувал съм по-рано тези гласове. Трите редици светлини по Маркет стрийт бяха против мен; при третата редица, преди Сент Клер роуд, една кола отпред се забави и аз изпуснах зелената светлина на светофара. Гласовете продължиха да говорят по други въпроси; докато чаках там, питах се дали някога е имало време, когато те да не са командували живота ми.

Едва след вечеря казах на Съюзън за пътуването ми до Лондон. Не се възхитих от себе си, загдето го отложих; но този ден сякаш бях изразходвал малкия си запас от смелост. Все едно че отново бях в авиацията; всеки ден човек биваше принуден да върши нещо, което не иска, всеки ден човек биваше проверяван, мъжете биваха отделяни от момчетата. Беше ми омръзнало до смърт, достатъчно бях доказвал на какво съм способен, исках само да седна в креслото, да пия кафе и да оставя храната спокойно да се смели, исках да живея само в настоящето.

В гостната винаги имах щастието да живея в настоящето. Също като последната част на Форест роуд тя беше един тих залив, пълен със спокойствие; единствената стая в къщата, където се чувствувах удобно.

И добре показваше докъде бях стигнал за тия десет години; паркетът на пода и мебелите от кленово дърво единствени ми бяха помагали в безброй тежки мигове.

За такава стая бях мечтал, когато живеех в малката къща в Дафтън; и сега я имах, сега живеех сред мечтата си, а ленените калъфи на цветя бяха съгласувани по тон със завесите, със златно кремавите тапети, пред които изпъкваха, орехови и фурнирни, писалището, масичката, бюфетът и радиограмофонът „Грундиг“. Само голямото тъмно око на телевизора внасяше малка несъгласуваност; но ако премията ми тази година оправдаеше очакванията, щях да го сменя с новия модел, при който екранът се затваряше. Там беше и полилеят, който бях купил на безценица точно преди Коледа в един вехтошарски магазин на Бирмингам роуд; той подхождаше на паркета и даваше заключителен ефект на общата гледка.

А картините бяха отпечатъци — гравюри от началото на деветнадесетия век. Те идваха оттам, откъдето бе дошъл и полилеят; някога Алис ми бе дала този съвет. „Оригиналните картини — беше казала тя — са твърде скъпи и можеш лесно да сбъркаш при избора им; а репродукции има всеки. Но би могъл да подбереш евтини отпечатъци от стари гравюри и всеки ще се възхити от добрия ти вкус, още повече ако изобразяват постройките или животни. Човек винаги е сигурен и със стари географски карти: най-важното е, че ще харесат и на гости, които не разбират много от изкуство“.

Отидох до барчето да си наляя нещо. Тази вечер не исках да мисля за Алис. Понякога ми се струваше, че тази стая е нейна, че тя я е направила такава, не аз. Тя никога не бе имала еднакъв вкус с мъжа си; той харесваше само светло, белезникаво дърво, никел и пластмаси и не само знаеше какво харесва, но и настояваше да го има. С изключение на украшенията по рафтовете неговата къща отразяваше изцяло неговия вкус, а не вкуса на Алис. Тази стая, за която се бях наложил след много спорове, беше единствената, за която би могло да се каже, че ѝ принадлежи. Тя никога нямаше да го знае. Нямаше да го знае и никой друг. Не можех да го кажа на никого, не биха го разбрали. Уискито, което наливах в чашата си, щеше да ми помогне малко; но поисках ли да си помогна малко повече, утре сутринта щях да усетя черния си дроб — този орган все по-често протестираше против всякакъв алкохол и особено против концентратите.

— Можеш да сипеш нещо и за мене — каза Сюзън.

Сипах ѝ малко уиски; бях забравил за нейното присъствие.

— Мъничко бренди, мили. — Тя погледна чашата ми. — Не искам утре и мен да ме боли главата.

Не отговорих, а ѝ налях нейната обикновена доза бренди — сякаш за лекарство.

— Колкото да намокри дъното на чашата — подхвърлих както винаги. Понякога пусках шегата, че би трябвало да използвам капкомер, но в този миг не ми беше до шегите.

— Можеш да ми разправиш — подкани ме тя.

Занесох чашите на масичката.

— Мислех колко си красива в новата рокля.

Това беше истина; роклята беше червена и отпред имаше копчета от горе до долу; такава рокля, каквато можеше да си позволи само красива млада жена с черна коса и хубаво тяло. Тя кръстоса крак върху крак; имаше хубави колене, нито твърде тънки, нито твърде дебели. Малко са красивите жени, чиито колене отговарят на красотата им; наведох се, без да се замислям, целунах подред и двете.

— Лошо момче! — възкликна тя.

Дръпнах леко полата ѝ нагоре, тя ме отблъсна с лек жест.

— Скоро ще дойде Марк на чашка — рече.

Ръката ми пак се върна при полата ѝ.

— Нека ни погледа. Ще му бъде от полза.

— Не ставай мръсник — каза тя.

Изсмях се.

— Всъщност Сибил би имала полза. Марк не говори много за това, но когато изтърве по някоя дума, личи, че твоята мила братовчедка не е много добра в леглото.

— Имат три малки деца.

— О, остави тази работа. Сигурно я е изнасилил. Или е сложил приспивателно в чая ѝ.

— Ти си наистина отвратителен — заяви тя.

Но бузите ѝ се бяха леко зачервили и не си даде труд да си дръпне полата надолу; от пръв поглед беше ясно, че не прилича на Сибил. Заедно с желанието изпитах и изблик на нежност. Тя не беше дъщерята на Браун; беше моята жена. И за разлика от жените на другите тя ме желаше физически. Погледнах към канапето. Това беше

едно от големите удоволствия на брачния живот — че можехме да се любим не само вечер и не само в леглото. В банята, в колата, когато се разхождахме сред природата — всъщност винаги, когато бивахме заедно и сами за четвърт час. Ние се преструвахме, че не сме женени, че сме любовници, родени един за друг. Въпреки че никога не й казвах, понякога си представях, че е омъжена за друг, за един от ония мъже, които биха могли да бъдат нейни съпрузи, един от хората с „Ягуар“ и „Порше^[2]“, като Джек Уелс. Или като Ралф Лъмли. Щом помислих за него и се сетих за Браун; изпих на един дъх чашата уиски и пак отидох при барчето.

— Не съм отвратителен — отрекох аз. — Сибил смята пола за отвратителен, това е всичко. Няма нищо чудно, че Марк шава насамнатам...

— Разправят, че по-рано не намирала пола за толкова отвратителен — каза Сюзън. — На времето беше доста лекомислена. — Тя се захили. — Ужасно лекомислена с всеки, който й попаднеше. Можеш ли да си го представиш?

— Хората се променят — отвърнах аз.

— Веднъж стана голям скандал — осведоми ме Сюзън. — Родителите й ги нямало, тя си поканила гости и накрая я хванали дяволите. Мама ми разправи някои работи...

Разбира се, че мама й е разправила не някои, а повече работи; видях в съвсем нова светлина Сибил, дебелията, неспокойна и зла Сибил с вечно замъглени очила.

Когато Сюзън свърши, подсвирнах.

— Лекомислена е точната дума — казах аз. — Лекомислена е думата.

После си представих Сибил преди двадесет години, пияните лица, надвесени над нея, неизбежната й поза, всичко, което неизбежно е вършила. „Лекомислена“ не беше точната дума.

— Ужасно е наистина? — съгласи се Сюзън. — Искам да кажа, че не трябва да се ровим в подобни неща. Това е отдавна минало.

— Минало и погребано — заявих аз. — Минало и погребано. — Запаших цигара. — Между впрочем... — замлъкнах.

— Продължавай — подкани ме тя. — Зная, че има нещо неприятно.

— Утре отивам в Лондон.

— Можеше по-рано да ми кажеш — ядоса се Сюзън. — Знаеш много добре, че в четвъртък сме поканили Боб и Ева на вечеря.

— Дотогава вероятно ще се върна.

— „Вероятно“, нали? Много добре знаеш, че няма да се върнеш. Твърде добре ще се забавляваш в Лондон. Страшен егоист си, Джо.

— Дявол да го вземе, не е моя вината. Оплачи се на баща си, не на мене.

— Наистина ще се оплача — каза тя. — Той никого друго не разкарва толкова, колкото тебе. Винаги оставам самичка и само Герда ми прави компания, а тази седмица и Герда я няма. Ти си лош, ужасен и те мразя!

Тя заплака. Клекнах до нея и обвих раменете ѝ с ръка.

— Не се тревожи, скъпа, Джо не иска да отиде, но Джо трябва да печели стотинки. Джо ще ти донесе нещо много хубаво, ще видиш. Не плачи, скъпа, не плачи, доброто ми момиче...

Сложих ръка върху коляното ѝ; сълзите внезапно спряха.

— Заклучи вратата — рече тя ненадейно.

— А Марк...

— Има още половин час, докато дойдат. Заклучи вратата, Джо, заклучи вратата.

После ръцете ѝ обгърнаха трескаво тялото ми. Докато заключвах вратата и изгасих лампата, чух нещо да изшумява на пода; бавно се приближих до канапетото.

— Побързай — каза тя. — Побързай. И ти искаш, и на теб ти е приятно...

„Лекомислена — помислих си — лекомислена не е точната дума.“ После извиках от болка, защото ухапа ръката ми.

— Ах ти, самохвалко, ти, голям и лош самохвалко!... Не мога да те задържа, хайде, хайде!... — и сякаш доста време бе минало, докато се стреснах от звънеца.

— Проклети да са — каза тя. — Помогни ми да стана, мили!

Издърпах я за ръцете и забелязах, че вече не ми е толкова лесно, колкото преди. Звънецът иззвъня отново.

— Върви да им отвориш — нареди ми тя. — Аз ще ида да се оправя малко. — Засмя се. — Целият си раздърпан. А косата ти...

Отивайки към външната врата, аз се пооправих набързо; но от погледите на Марк и Сибил почувствувах странно неудобство. Освен

това не ми беше до гости, най-малко исках да видя Сибил, чийто глас тази нощ беше още по-писклив; тя обясни задъхано, че идвали от катастрофално събрание на ръководството, че изкарала ужасен ден, че децата били ужасни...

Обгърнах я с ръка през раменете и я целунах по бузата. Кожата ѝ имаше вкус на пудра и умора, а вдигнатата нагоре коса беше в безпорядък около шията; само три години по-възрастна от Марк, в този миг тя изглеждаше много по-стара; беше една от онези светли жени с нежни черти, чиято красота увяхва за едно денонощие — те си лягат млади и се събуждат матрони.

— Имам лекарство за тебе, мила — успокоих я аз. — Не измъчвай красивата си главичка, приготвил съм ти лекарство.

— Надявам се, че и за мен ще се намери нещо — подметна Марк на път за гостната. — И аз съм се разправял с малките негодници!

— И за двама ви — отговорих аз.

— Играят на кабаре — обясни Сибил. — Лиза е изпаднала в ужас. Страх ме е, че няма да се задържи дълго. — Тя въздъхна. — О, божичко, тези чуждестранни прислужнички! Къде се дянаха добрите слуги?

— Никога не са съществували — каза Марк. — Те са легенда, красива, буржоазна легенда.

Той погледна към барчето.

— Аха, ето го моето прекрасно лекарство! Всичко е наред, Джо, благодаря ти.

Тази вечер той изглеждаше по-елегантен от всякога; по него нямаше капчица дъжд, въпреки че продължаваше да вали. Но по обувките на Сибил имаше кал, а около врата лилавата ѝ рокля беше потъмняла от влага. Тя бе нещастна в това отношение, нещастна във второстепенните дреболии, тя просто привличаше малките неприятни подробности. Марк беше от щастливците, от хората, които могат да вървят през дъжда, без да се намокрят, които ядат и пият каквото искат, без да надебеляват, чиято мургава красота не се променя и за двадесет години. През целия си живот той винаги бе привличал жените. Или по-скоро младите и глупави момичета, злъчно си спомних аз. После се видях в огледалото на отсрещната стена и почувствувах завист; шкембето ми личеше доста и не беше за шега, а чертите на лицето ми леко се замъгляваха от тлъстина.

Сюзън влезе в стаята — косата ѝ бе вчесана, роклята закопчана, ръбовете на чорапите прави — напълно почтена и прибрана домакиня, само по лицето ѝ цъфтеше безпогрешния доволен израз на жена, която наскоро се е любила. Все едно че го беше казала; забелязах как Сибил я погледна и веднага извърна очи. Но сега по лицето на Марк се изписа завист; за миг му проличаха четиридесетте години. Облегнах се в своето кресло, засмях се и си налях още уиски.

[1] Блек енд Уайт — марка уиски. — Б.пр. ↑

[2] Ягуар, Порше — скъпи марки коли. — Б.пр. ↑

3

Тифилд беше в чудесно настроение. Така и трябваше; бях го угостил с обяд, който би нахранил десетчленно семейство, после го бях завел в един клуб със стриптийз, а сега се намирахме в американския бар на „Савоя“, пиехме двойни мартини и погълтахме маслини и тънки пържени картофи. С подобна лекота той би погълнал всичко, щом като не плащаше за него. Стигаше ми да го наблюдавам и леко ми се повдигаше.

— Черните са най-добри — заяви той и пхна в устата си последната маслина от пълната чиния. — Зехтинът подновява облицовката на стомаха. — Той ме изгледа скръбно, сякаш пророкуваше за човешките грехове или за атомната война.

— Ще се опитам да ви намеря още — казах аз и повиках келнера.

Бръчките по лицето на Тифилд изразиха съжаление.

— Не, благодаря. Ще ми развалят вечерята. Но още едно от тези... — Той кимна към празната си чаша.

Поръчах още едно мартини, третия му коктейл за двадесет минути. Беше ги поискал всичките „сухи“ — без никаква сода. И това след четири двойни уискита, половин бутилка бургундско и три чаши бренди. Погледнах го с известна завист. Аз се чувствавах разкиснат, усещах черния си дроб и приказвах прекалено предпазливо; тридесет години по-стар Тифилд говореше така точно, разумно и трезво, както и сутринта, когато минах да го взема от бюрото му.

Той порови за нещо в джобовете си, после ме погледна с очакване. Подадох му моята табакера; жадно сграбчи една цигара, сякаш се боеше, да не би да променя намерението си.

— Господи, да не забравя да си купя цигари — каза той.

— Оставете това на мен — предложих аз. — „Бенсън енд Хеджс“, нали?

Той се усмихна и показа изкуствената си челюст, зле поставена и жълтеникава като бельото му.

— Много мило, момчето ми. Как разбрахте?

— Спомних си нашата последна вечеря. — Беше лъжа; знаех, защото по време на обедата му купих вече една кутия „Бенсън енд Хеджс“; сега сигурно стоеше неотворена в джоба му. Може би си ги пазеше за коледни подаръци, ако изобщо правеше коледни подаръци.

Влезе високо русо момиче; двама ниски дебели мъже вървяха по петите ѝ, сякаш душеха подире ѝ. Двамата забавно си приличаха, еднакви сини костюми с американска кройка, бели ризи и тесни връзки — работното облекло на капиталиста. Седнаха и поведоха разговор помежду си, но не и с момичето; това, изглежда, не ѝ беше неприятно, тя не искаше да привлича внимание, а гледаше право пред себе си с безизразно лице. Същото лице бях виждал някъде в две измерения; в двете измерения и в два цвята то бе изглеждало по-действително. За миг погледът ѝ се спря върху мен; въобразих си, че леко се усмихна. Един от мъжете ѝ каза нещо рязко; тя откъсна погледа си.

Изведнъж всички заговориха на висок глас; глъчката ме заливаше на вълни. В къщи по това време Барбара се къпе, на двеста мили оттук тя плиска водата и пее, пее собствените си неразбираеми песнички, които аз често разбирах толкова добре, колкото и всичко, което бях чул през деня. Понякога, след като я сложеха да легне, аз я чувах още няколко минути да си пее тихичко и щастливо, сякаш обобщаваше всички добри неща, които ѝ се бяха случили от сутринта. Но сега аз бях в американския бар човек с голямо щастие, утре вечер пак щях да бъда тук или в някакво подобно заведение, това щеше да се потрети и на следващата вечер; Тифилд беше изпил третата си чаша martini и скоро щеше да започне своите мръсни вицове.

Аз трябваше да се смея. Когато заразправя късия, тъжен и класически виц за свещеника и проститутката, реших, че трябва да се смея на глас. Не беше достатъчно само да се усмихвам. „Накарай го да се почувствува щастлив, беше казал Браун, дай на този дърт мръсник каквото поиска. Ако го разсърдиш, все едно че ще разсърдиш мен“... Не, не бе казал така. Но беше вярно. Тифилд беше Браун и Браун беше Тифилд. Тифилд тежеше около шестдесет килограма и не си беше купувал нов костюм от 1930 година, Браун тежеше около деветдесет килограма и редовно посещаваше Савил Роу и Бонд стрийт; но тези разлики бяха само повърхностни. Двамата бяха една и съща личност

— старикът, който имаше власт над мен, старикът, когото на всяка цена трябваше да направя щастлив.

Гласовете зазвучаха по-високо, щракаха се запалки, драскаха се кибритени клечки, ледът звънтеше в чашите, пари минаваха от едни ръце в други; аз бях на двеста мили от къщи и слушах един богат старик в предвоенен костюм за петдесет шилинга да ми разправя виц, който бях чул за първи път в прогимназията на Дафтън. Почти със същите думи; само че не го разправяше така добре, както Чарлз.

„Опитвала съм и така — казала тя — но винаги започвам да хълцам.“ Тифилд избухна в смях, смехът му беше сух — стари изсушени тъкани, които се напъваха в особен вид танц. Отвърнах на смеха му, доколкото можах, и за да прикрия изкуствеността на моя смях, разправих му вица за слона и калугерката. Той толкова силно се смя, че се закашля. Кашлицата му не спираше; сякаш, беше хванал досетливото си тяло за врата и се мъчеше да го разтърси до смърт. Лицето му придоби мръсно червен цвят; разтревожих се не на шега. Още не беше подписал договора, а само неговият подпис имаше значение. Ако старата свиня умреше в този миг, това никак нямаше да ми помогне. Тъкмо се чудех дали да разкопчея яката му, когато кашлицата му ненадейно спря. Той извади голяма червена кърпа на точки, от онези, в които работниците завиват обеда си.

— Ще ме уморите, момчето ми — каза той. — Откъде го чухте този виц?

— От една приятелка актриса — отвърнах аз.

Джин ми го беше разправила миналата събота на приема у Ринкман; тогава ми каза и телефонния си номер в Лондон. Тя и сега е в Лондон. И аз съм в Лондон. И сигурно Тифилд ще пожелае веднага след вечеря да се прибере у дома. Гласовете продължаваха да говорят високо и все още се намирах в американския бар на двеста мили от къщи; но гласовете не ме интересуваха повече. И Барбара бе престанала да пее.

— Приятелка актриса — повтори Тифилд. — Защо и аз не бях млад!... — Той се изхили. — Май ще се справя с още едно от тия картини. Всъщност заслужавам още едно. Вие, младите, си имате пиеси, актриси, а на нас ни остава по някоя чашка джин, това е то...

— Сигурен ли сте...

— Да. А после ще помислим за вечерята. В Лондон ли живее вашата приятелка актриса?

— В Кенсингтън^[1] — отвърнах аз.

Той погледна русата.

— Виждал съм я по телевизията.

Каза името ѝ. Не можах да разпозная модното ѝ котешко личице, но си спомних името. Преди около шест месеца се беше появило по страниците на всички вестници — прекалено много пиене, съпругата на една страна, съпругът на друга.

Очите на Тифилд блестяха.

— Чуден живот водят тези хора — каза той щастливо.

— Някои от тях — добавих аз.

Досега Джин не беше споменавана два пъти във връзка с бракоразводни процеси, нито пък беше закарала някой съпруг до гроб, но Джин още не се беше изкачила нависоко. При това в случай на неуспех Джин винаги можеше да се върне в Уорли и да си поеме кухнята в къщи; под нея имаше винаги безопасна мрежа и тя нямаше защо да се бои.

Погледнах отново русата; беше се навела напред, за да чуе какво казва единият от събеседниците ѝ. Черната ѝ рокля бе с толкова голямо деколте, че гърдите ѝ сигурно се показваха чак до пъпките, но аз извърнах поглед. Засрамах се, че мога да я пожелаая; знаех от какво е станало безизразно лицето ѝ, знаех как се чувства акробатът горе на въжето.

— Прекрасна — каза Тифилд. — Ако бях по-млад, щях да ви попитам дали вашата приятелка няма някоя свободна приятелка. — Той извади часовник. — Пет шилинга. За пет шилинга го купих в 1930-та. И не съм дал нито пени за поправки. Той ще продължи да работи дълго след като спре красивата малка играчка на ръката ви... — Погледна часовника. — Такива жени просто ти запалват кръвта! Но времето си тече. Да, времето си тече. Наистина трябва да помислим за вечерята.

Той добре обмисли вечерята, като започна с пастет от гъши дроб. В този миг единствено показа малко нерешителност; не беше сигурен дали не предпочита черен хайвер. После продължи с пъстърва, пиле задушено и палачинки „сюзет“; приказваше малко, но яде съсредоточено, с втъкната в яката салфетка. Между отделните блюда

пушеше цигарите ми и изпи лъвския пай от вината — рейнско вино, розово вино и мадейра. Вината бяха по негов избор, не по мой и при всяка бутилка ме уведомяваше накратко защо именно е избрал нея.

Виждахме добре дансинга. Тази вечер в заведението имаше много млади хора. Те се смесваха помежду си, изглежда, всички се познаваха, във въздуха се носеше празнично настроение. Сигурно бяха частни лица, които харчат собствените си пари; прекарваха чудесна нощ, забавляваха се, вечерта в „Савоя“ щяха да помнят дълго време. Преди единадесет години аз редовно ходех в дафтънския „Локарно“; там също седях на балкона, ядях, пиех и гледах танцуващите двойки. Тогава ядях наденици, пиех кафе и чай и костюмът ми струваше десетина гиней вместо тридесет и пет; но бях частно лице и харчех собствените си пари. И свободно можех да отида на дансинга.

Побутнах настрана палачинките. Тифилд вдигна поглед от празната си чиния.

— Дори не се докоснахте до тях — укори ме той. — Не ви ли се яде, момчето ми?

— Не съм много гладен — отвърнах аз. Погледнах двойките; полите на момичетата летяха във вихъра на румбата. Не ми се ядеше, на работния кон не му се яде, на чиновника не му се яде, на зетя не му се яде.

— Редно е да ги изядете — каза той. — Прекрасни са. — Вилицата беше все още в ръката му.

— Сигурен съм, че са прекрасни — съгласих се аз. — Но не мога да хапна нищо повече.

— Вие нищо не ядохте — настоя той. — Портокалов сок и омлет — това не е никаква вечеря. — Той погледна мечтателно към чинията ми. — Ще отидат на вятъра.

— Келнерът ще ги изяде.

— Бихте ли имали нещо против, ако ги изям аз? Бутнах чинията си към него; за първи път започна да ми харесва. Имаше нещо мило, детско в лакомията му; в края на краищата какво друго му оставаше? Не беше женен и нямаше никакви интереси, освен работата си; а работата му вървеше и сама. Беше започнал да работи на най-долното стъпало на леката индустрия през 1919 година, а сега, където и да отидете в източен Лондон, ще се натъкнете на някоя негова фабрика.

Специалният вид стомана, който искаше, му беше необходим за съвсем нов процес; всъщност и самата стомана беше нов вид. Бяхме положили много усилия и изразходвали много време, за да му я доставим точно според исканията; но той не беше готов да поръча достатъчно количество от нея. На него му стигаше половината от количеството, което ние трябваше да продадем, за да покрием разносните си; а не можехме да я продадем на друго, защото никой друг не се нуждаеше от нея. Това, естествено, го знаехме, когато започнахме изследователските работи, но бяхме турили за примамка дребна рибка, дано хванем шаран. Тъстът ми неточно определи Тифилд като клиент на едро; той искаше да каже, че се надява Тифилд да стане клиент на едро. На мен ми се струваше, че сега той се кани да отплува, стиснал малката сочна рибка ХА-81 между пожълтелите си зъби. И ако станеше така, знаех кой ще бъде обвинен.

На другия ден имах среща с неговия производствен директор и той щеше да ми задава въпроси около ХА-81, сякаш не можеше да чете или не вярваше какво сме писали: да, щях да отговарям аз, стоманата е наистина устойчива на такава температура, да, наистина не се разяжда от този или от онзи химикал; нито от кръв, нито от бензин, нито от ананаси, нито от силни подправки и защо, по дяволите, ми губите времето? Не, нямаше да го кажа; но ще ми се иска да го кажа.

Тифилд свърши и втората порция; подадох му моето пакетче цигари. Ако сега не можех да се разбера с него, никога нямаше да мога; нямаше да му позволя пак да измести въпроса.

— Ние се безпокоим доста за вашата поръчка, мистър Тифилд.

Той допи чашата мадейра.

— Няма нужда да се безпокоите, момчето ми. Разбира се, аз не съм специалист, но зная, че добре сте се справили с работата. Ако някой разбира от стомана, това е именно Мотрам — и той ми говори оня ден по този въпрос. Той беше възхитен, момчето ми. Откровено казано, смяташе, че е невъзможно да постигнете всички наши изисквания. С това, което направихте от З... — той щракна пръсти, — от ХА-81, вие решавате цяла поредица технически парадокси. А нямате голям опит, от който да се ръководите.

Прекъснах го.

— Ние не се безпокоим за ХА-81.

— Радвам се да чуя това.

Появи се келнерът — носеше подноса с няколко вида сирене. Тифилд се вгледа толкова лакомо в него, сякаш през този ден за първи път виждаше храна. Избра парче „Горгонзола“, а когато келнерът си тръгна, посочи и едно парче „Малко швейцарско“.

— Да — повтори той разсеяно, — радвам се да чуя, че не се безпокоите за ХА-81.

— Но имаше известни клаузи относно КИ...

— КЛ — каза той с пълна уста. — КЛ-51.

— Вие ни писахте миналия месец. Освен това вашият мистър Мотрам неотдавна изяви интерес, доста голям интерес.

— Но, разбира се. Точно така трябва да бъде. Това е работата на мистър Мотрам. — Той си сложи захар върху „швейцарското“. — Мистър Мотрам е много заинтересуван. Мистър Мотрам отлично си знае работата. Той отлично си знае работата, защото знае моя ръководен принцип: аз назначавам човек на дадена работа и после го оставям сам да се оправя. Моите кучета, така да се каже, сами лаят. Щом той е толкова заинтересован, колкото смятате, тогава скоро ще имате новини от него.

Този път двойките се оформяха за валс, за бавен валс, стар валс от времето на Карол Джибънс^[2] и „Орфейциге“. Имаше му портрета по серия цигарени кутии и пощенски карти заедно с Хенри Хол, Амброуз и Били Котън, и Хари Рой, който се ожени за една принцеса; по онова време знаех всичко за диригентите на джазовите оркестри, за мен те тогава означаваха музика в блестящи заведения, принадлежаха към свят, в който човек не можеше да се надява да живее.

„Искам и ти да бъдеш тук“, казваше музиката и потвърждаваше съществуването на този свят, по-безгрижния, по-богатия свят на „Кафе Роял“, „Кафе дьо Пари“, „Савоя“. Ето че и аз сега вечерях в „Савоя“. Карол Джибънс го нямаше; но дори и да беше, аз не можех да се присъединя към танцуващите. Продължих да споря с Тифилд; по всичко личеше, че няма смисъл да се говори повече със заобикалки. Но главата взе да ме наболява, а под ребрата усещах застрашителни бодежи; в този миг не давах пет пари дали ще получим поръчката на КЛ-51 и той, изглежда, го знаеше. Беше ме победил; не можех да измисля начин, по който да стигна до него. Но не изпитвах никаква омраза; беше твърде стар и безплатната вечеря му доставяше извънредно голяма наслада.

Тифилд отпиваше на малки глътки своето бренди и с учудващо тъжен глас каза:

— Сигурно трябва вече да си вървите.

— Нямам бърза работа — отвърнах аз.

— Утре сутринта ще изпратя кола да ви вземе.

— Това не е толкова важно, сър. — Наблегнах на думата „сър“, бях уморен от преструвката, че сме приятели.

— Защо да не е важно? Забравихте ли за вашата среща?

— Извинете ме пред него.

Той бавно поклати глава.

— Виж ти, каква загадка! Вашият тъст ви изпраща чак от Йоркшир да му свършите определена работа. Вие почти наполовина сте я свършили за общо задоволство на всички заинтересувани — и после се отказвате да продължите. Защо?

— Защото можем отсега да приключим с цялата история — казах аз. — Вие няма да ми дадете поръчка и моята среща с вашия директор няма да промени нещата.

Повиках келнера.

— Сметката, моля.

— Много бързо вадиш заключения — рече Тифилд. — Не се занимаваш с търговия от отдавна, нали Джо?

За първи път се обръщаше към мен на име.

— От десет години — отвърнах аз.

— А аз — от петдесет. И като момче, и като мъж както се казва. Някога започнах с твоя тъст. И работех по същите места.

— Не го знаех.

— Малко хора го знаят. Отначало нямах голям успех. Дори всъщност претърпях крах. И знаех всичко много добре. Да, бях голям неудачник. Бях млад и мислех, че всичко ми е ясно. И двамата ухажвахме едно и също момиче. Предполагам, че се сещаш коя.

Стараех се лицето ми да бъде безизразно. Не исках да прекъсна откровенията му; но ако ми разправеше твърде много, на другия ден може би щеше да съжалява.

— Все същата стара история — казах аз.

— Да, все същата стара история. — Той сгъна салфетката си и внезапно стана. — Утре ще се видим!

Пурата ми лежеше незапалена до чашата с бренди; подадох му я.

— Само ги хабя — обясних аз.

Усмихна се и сложи пурата в табакерата си.

— Ти ме разбираш, Джо.

Потупа ме по рамото.

— Твоят тъст сигурно има добро мнение за тебе — продължи той, — а след утрешния ден мнението му ще стане още по-добро. Няма защо да се безпокоиш за нищо.

— Има много неща за безпокойство — отвърнах аз, — но това вече няма значение.

— Утре ще приказваме по всички тези въпроси, докато разглеждаме проектодоговора. Много интересен документ — мога да прибавя. — Той ми подаде ръка. — Благодаря ти още веднъж за прекрасната вечеря. А сега се прибирам в къщи за една хубава чаша овалтин и един час с Шерлок Холмс... Удоволствията на стария човек...

Едва го чух.

— Какъв проектодоговор, сър?

Той сложи пръст на устата си; жестът му беше като на разбойник.

— Не трябва да ти казвам — рече той. — Решението е на мистър Мотрам. Но ще бъде точно този договор, който наистина те интересува, мога да те уверя.

Погледнах го онемял.

Настаних го в едно такси и отидох в стаята си. Свалих обувките, разкопчах яката и се отпуснах върху леглото; това беше първият миг, в който имах възможността да се отпусна. Болката в гърдите ми намаля; бях спечелил. Получих поръчката. Той си беше поиграл малко с мене на котка и мишка, защото такъв беше характерът му; но успях там, където другите пропадаха.

Погладих брадичката си с ръка; бях се обръснал за последен път в шест часа сутринта. Душ, бръснене, чиста риза и двойно уиски с лед; Джин беше поканила гости. Когато ми съобщи в събота, аз не се надявах, че ще мога да присъствувам; но и не се надявах, че ще успея да сключа сделката с Тифилд. Свалих дрехите си и влязох в банята; докато студеният душ вливаше нов живот в тялото ми, изведнъж ми дойде на ум, че в кръга на разумното няма какво повече да искам.

Избърсах се с един от огромните бели пешкири и си сложих чисти чорапи и бельо; за миг се подвоумих коя риза да избира, после взех съвсем новата, която бях купил сутринта в „Бърлингтън Аркейд“. Тя беше от кремава коприна, дюс, и с нея можех да сложа ярката връзка „Шарве“, която си бях купил миналата година в Париж. Съюзън винаги ми правеше малка сцена, когато я слагах; затова в Уорли не я носех. Но сега не бях в Уорли и не желаех да мисля за Съюзън; връзката струваше близо двеста франка. И отивах на гости в апартамента на една актриса.

Не се чувствавах женен, не се чувствавах чиновник; в тази топла стая с тежки завеси, застлана с бежов килим от единия край до другия, аз захвърлих своята самоличност. В тази стая нямаше отговорности, грижи, не се чуваше никакъв шум, с изключение на собственото ми дишане. Дневната работа бе завършена и бях свободен в Лондон. В други хотели по този час винаги се замислях за Уорли и ме хващаше носталгия, но сега не беше така. Бях свършил благополучно сделката — не можех да споря с инстинкта си — и Уорли престана да съществува.

Някой ден ще имам цял апартамент в този хотел, някой ден ще стана толкова голям, че разни дъртаци като Тифилд не ще посмеят да се закачат с мене.

Отидох при тоалетната и натърках лицето си с лосион. Тук той сякаш миришеше другояче; не се чувствавах неловко, че го употребявам, както в Уорли. Извадих електрическата си самобръсначка; докато се бръснях, щях да поръчам нещо за пиене. И да се обадя на Джин. Усмихнах се на отражението си в огледало. Просто се обаждам, за да кажа, че ще приема поканата ти, мила. Не исках да пристигна неочаквано... Да, от Лондон се обаждам, сюрприз, сюрприз. От „Савоя“. О, не, аз съм в селската част на хотела, една малка стаичка...

После усмивката ми се стопи. Не играех роля в салонна комедия и знаех (единствен аз заедно с бежовия килим и тежките завеси) какво точно исках от Джин.

[1] Кенсингтън — красив квартал на Лондон. — Б.пр. ↑

[2] Карол Джибсъкс — Изизвестен джазов диригент. — Б.пр. ↑

Когато излязох от „Савоя“, тъмнееше. Дъждът беше спрял, но въздухът бе влажен, тежък и имаше металически вкус, струваше ми се, че задържа звуците — стъпки, гласове, свистене на автомобилни гуми — дълго след като би трябвало да не се чуват повече. И все пак беше особен вид пресен въздух, но не минал през климатичната инсталация. Аз бях навън, разхождах се сам, току-що излизах от душа и бях чист от глава до пети. На времето се къпех веднъж седмично, в събота, най-важната вечер; и тогава никой не ми донасяше уиски с лед. Спрях се да погледам витрината на шивашкото ателие „Савоя“; изведнъж ми мина през ума, че имам всички дрехи, от които се нуждая.

Продължих пеша към Черинг крос роуд и с всяка крачка се чувствавах все по-добре. Завих по Сент Мартин лейн, минах покрай „Ню тиътър“ и спрях пред изложбената зала на „Бритиш енд Колониъл“ да погледам на витрината розовия спортен модел „Тъндърбърд^[1]“. Винаги има нещо, което доходите не ти позволяваха — затова човек работеше още по-усилено...

Извърнах се от „Тъндърбърд“ и спрях едно такси. Въпросът не беше толкова прост; най-напред аз не исках този „Тъндърбърд“. Не бих отказал такава кола, както не бих отказал и вигоново палто^[2]; но изобщо бях спрял да искам каквито и да било предмети. Исках власт, власт да проведе собствените си идеи; исках да се отнасят сериозно към мене, исках да бъда нещо повече от зет на моя шеф.

Облегнах се назад „за по-удобно и по-сигурно“, както пишеше на табелката. Такситата оставаха едно от моите големи удоволствия, не исках да подценявам всички ония неща, които съпътствуваха четирите хиляди лири годишен доход и специалната сметка за разходи. Властта щеше да дойде; Браун нямаше да живее вечно. При малко щастие, можеше да получи и удар; при неговата възраст, телосложение и темперамент, вероятностите не бяха малки. А аз бях бащата на престолонаследника. Трябваше да го опозная по-добре, трябваше да останем приятели, истински приятели, „авери“. Защото в противен

случай татенцето на принца можеше да остане някой ден на сухо. Подобно нещо е ставало и друг път в семейните предприятия; моето положение не беше особен случай.

Болката под ребрата се възвърна; този път беше доста остра, та захапах ръката си, за да не извикам. В очите ми се стичаше пот, но не смеех да я изтрия; болката ме държеше неподвижен, с ръка в устата, също като бебе. Докато стигнахме Кенсингтън Хай стрийт болката мина; но аз продължавах да стоя неподвижно, с дясната ръка на устата, с лявата, притиснал тялото, сякаш за да не ѝ позволя да се върне — и си мислех за малката детска железница на Хари. Миналата година, преди да тръгне на училище, той я беше монтирал докрай — доколкото някой изобщо може да монтира докрай такава играчка — железница. Тя се нареждаше върху две маси на тавана, сложени на магарета. Беше смесена, по-голямата част представляваше модел на „Трианг Транс континентал“ — маршрутът ѝ бе от Уорли до Цюрих. През целия път от Уорли до Цюрих влакът минаваше през равнинна местност; сред полето имаше три вятърни мелници и две черкви, но това бяха единствените признаци на човешки живот. А по шосето, което вървеше успоредно на железопътната линия, имаше един камион, един влекач и един парен валяк. Край яркосинята река пасяха говеда; а в сянката на една постройка, която ми приличаше на цюрихската катедрала, пасеше стадо овце с овчар. До тях обаче той беше поставил един слон и един леопард.

Беше първата вечер на великденската ваканция, ние се качихме на тавана и запалихме лампата. Когато големият дизелов локомотив изскочи от тунела, фаровете му осветиха само катедралата и стадото овце. Слонът и леопардът останаха като неясни сенки в далечината. Той остави зад себе си цюрихската поща, цял един малък Цюрих, пълен с британски войници, после фаровете му осветиха слона и леопарда.

Хари затаи дъх и намали бързината на влака.

— Хората във влака не могат да повярват на очите си — прошепна той. — Но не ги е страх. — Той засили влака. — Те са в безопасност, скоро ще бъдат в Уорли.

— А какво ще стане с овчаря и стадото? — попитах аз.

— Войниците ще се погрижат за тях — отвърна той. — На войниците това им е работата.

Влакът се засили; после в последния миг преди завоя Хари го спря.

— Сега хората във влака са уплашени. Мислят, че има някаква повреда. Слонът ще строши вратите и тогава леопардът ще влезе вътре... — Той пусна отново влака. — А сега са добре. Доволни са, че не са на мястото на овчаря. Всички се смеят... — Влакът беше набрал скорост и навлезе в следващия завой; но Хари не намали скоростта му и той изскочи от релсите.

— Те си мислеха, че са в безопасност — обясни той. — Но виждаш, че не е било така. Сега вече никога няма да видят Уорли...

Загасих лампата.

— Време за лягане — казах аз.

Продължавах да виждам усмивката му.

— Съжалявам за катастрофата, татко.

— Май не съжаляваш, но няма значение.

Той не си игра втори път с железницата. И моите думи бяха напълно верни — това нямаше никакво значение. Но от онази вечер между нас нещо се скъса. Махнах ръката от устата си. Болката си беше отишла. Но все още виждах как големият, сребрист дизелов локомотив изхвърча от релсите на завоя, все още виждах усмивката на Хари.

Кенсингтън хай стрийт беше безлюдна; мрачно се замислих къде ли са отишли хората. Когато бях по-млад, по улиците винаги имаше много хора; а сега оставаха само колите. Когато се приближиш до тях, виждаш, че почти винаги на шофьорското място има някой; но няма винаги да бъде така. Един ден автомобилите ще се движат сами, без пътници, до местоназначение, което ще си избират сами, а ние всички ще се скрием зад вратите и ще ги чакаме да отминат. Те обаче никога няма да отминат; ще вървят непрекъснато като маршируващи китайци.

— Таксито зави наляво покрай „Олимпия“, в квартал, пълен със зарзаватчийници, перални, магазини за химическо чистене и цветарски магазини, после зави остро надясно по една дълга улица с триетажни къщи с тераси и накрая — остро наляво, в площадчето, където живееше Джин.

— Знаете ли къде е вашият номер, сър? — попита шофьорът на таксито.

— Лесно ще го намеря — казах аз и му платих.

Не знаех къде е номерът; номерата не бяха подред и обиколих целия площад, преди да намеря 14-а, забутан в една малка пресечка до номер 23. Уличката беше настлана с калдъръм — осветяваше я викториански газов фенер, закачен на една от стените. Във фенера имаше електрическа крушка, но достатъчно слаба, за да не блести много. Вратата беше прясно боядисана в бледожълто, а месинговата дръжка — наскоро лъсната; замириса ми на пари. Натиснах звънеца.

Младият мъж, който ми отвори, беше доста пийнал.

— В къщи няма никои — каза той с надебелял език и прибра дългата си черна коса от очите.

— Нали тук живее Джин Велфри?

Той се заклати и се задържа, като опря ръка на стената. Огледах го по-отблизо и видях, че не е чак толкова млад, колкото помислих отначало; всъщност беше по-близо до четиридесетте, отколкото до тридесетте години.

Той ме изгледа сърдито.

— Искаш да ми запомниш физиономията, а, мой човек?

До мен имаше един дъбов скрин, затрупан с палта; хвърлих моето палто върху купа. Нямахше нужда втори път да го питам дали Джин живее тука; познах сложените в рамка афиши.

— През тази врата ли? — попитах го аз.

— Точно така — отвърна той и седна тежко върху дъбовия скрин. — Отсрещната врата ти трябва, приятелю. Но в къщи няма никои. Тези афиши по стените са от всички представления, в които са участвували Джеки и Джин. Джин вляво, Джеки вдясно. Както виждаш, нищо не липсва. „Просяшката опера“, „Симбарун“, „Пътеки към победата“, Жак Ануи, Кауърд, Новело, всичките. Но тази вечер не са в къщи. — Той се изправи и хвана ревера ми. — Чудесен плат — каза. — Виждал съм го някъде по-рано или пък вас съм виждал.

— Струва ми се, че не се познаваме — рекох и почувствувах как неприязънта ми към него бурно се засилва.

— Не казах, че се познаваме. Но съм ви виждал в Уорли. Аз съм от Уорли.

— Колко интересно! — забелязах аз. — Убеден съм, че ще станем големи приятели.

Обърнах му гръб. В същия миг врата се отвори и оттам излезе Джин. Тя се хвърли на шията ми.

— Помислих, че си се загубил — заговори тя. — Досади ли ти Джеф?

Повдигнах рамене.

— Пийнал си е, нали виждаш? Сега е без работа и това му тежи много.

— Сърцето ми се къса — възкликнах аз. Прегърнах я и заврях лице в шията ѝ. — Скъпа моя! — казах.

Тя ме целуна още веднъж.

— Колко си умен! А роклята ми? Харесваш ли роклята ми?

Тя я приглади по бедрата си, без да има нужда.

— Харди Емис — отвърнах аз. — Но преди всичко заслугата е на Джин.

— Тоя номер го прави тази вечер с всеки — обясни Джеф. — Роклята не е от Харди Емис. Взела я е от мадам Уинтърботъм, от главната улица в Уорли, и то на намалена цена; никоя почтена жена не би я облякла.

Джин ме целуна.

— Така се радвам да те видя — рече тя. — Вече не ми е мъчно за родния край.

— Голямото представление — намеси се Джеф. Изведнъж ми се видя по-малко пиян. — Господи, та ти се върна в Лондон едва в понеделник вечер! — Той отново махна косата от очите си; имаше високо, широко чело без бръчки, което не отговаряше на останалата част от лицето — доста хубаво лице, брадичка с гънчица и пълни, добре оформени устни. Ако не беше челото му и разрошените черни косми по скулите, можеше да мине за красиво момиче. Зачудих се защо е в толкова лошо настроение и защо Джин го търпи. Трябваше да го понаплескат. Прегърнах Джин през кръста.

Отново се почувствувах млад. Всичко беше толкова лесно. Той ревнуваше. Той искаше това, което исках и аз. Ревнуваше ме дори от Уорли. А на мен ми предстоеше удоволствие. Не само удоволствието да имам Джин, а удоволствието да я отнема от другото, когото не харесах от пръв поглед. Прекарал бях целия ден, мъчейки се да бъда приятен на един лаком, злобен старец заради насъщния си, заради жена си и децата си. Прекарал бях целия ден, откак се бях качил във влака за Лондон в шест часа сутринта, преглеждайки бележки и спецификации, докато ме заболяха очите — един чиновник, нещо по-

долнопробно от мъж. А сега бях пак свободен, пак бях мъж, сега щях да се присъединя към танцуващите.

Танцуващите бяха тридесет. Те не танцуваха, някои от тях дори не пиеха. Не ми се видя, че предстои някаква оргия; всички изглеждаха много млади. Но си помислих, че може би съм закъснял с десет години.

— Ще ти донеса нещо за пиене — каза Джин. — Кажете какво искаш, сладкият ми!

— Аз ще кажа какво иска да пие и ще кажа как се казва — рече Джеф. — Спомних си. Името му е Лемптън и иска двойно уиски; това пиют преуспелите бизнесмени в Уорли. — Той произнесе разтеглено първата гласна на Уорли и ме погледна, за да види ефекта. Усетих изблик на гняв; несъзнателно го измерих от глава до пети. Беше няколко пръста по-висок от мене, но болезнено слаб. Неговата слабост не бе атлетическа, а някак разглобена, от недояждане; изглеждаше крехък. Сякаш костите му още не се бяха втвърдили; имаше нещо детско у него.

— Отгатнахте — казах аз. — Сигурно добре познавате Уорли.

Предложих му цигара. Изведнъж ми се видя много важно да му угодя не защото държах на това, а за да се упражня в отношенията си към хората изобщо.

— На времето живеех там. И съм работил за вашия тъст — поясни той. — По време на войната. Не можахме да се разберем.

— Кой ли се разбира с него?

— За вас работата е малко по-друга — отвърна той. — Аз бях обикновен чиновник.

— Всички сме чиновници — казах аз. — До последния човек във фирмата „Браун и компания“.

В другия край на стаята имаше магнитофон, полузакрит зад едно канапе. Изобилието от ключове и копчета ми напомни за изчислителната машина „Фламвил“, която Браун току-що бе купил въпреки моя съвет. Аз отстраних твърдо спомена.

— Той е големият шеф — рече Джеф. — За Ейб Браун няма вслушване в други мнения. Той е чист атавизъм, атавизъм от деветнадесетия век.

Джин се върна с напитки; Джеф взе своята чаша разсеяно и изпи половината на една глътка. Тя го погледна тревожно.

— Добре ли си, Джеф?

— Екстра! — успокой я той. — Говорим си с мистър Лемптън за старите времена. — Изхили се. — Познавам го, виждаш ли. Той се разкарва из Уорли в голяма бяла кола. Но той не ме познава. Аз го виждам, но той не ме вижда. Той живее на Върха...

— Току-що дойде един твой близък познат — съобщи доста студено Джин.

— Мистър Лемптън е мой близък познат. Всеки познава мистър Лемптън. Той ми спомня за добрия, стар Уорли. Добрият, малък Уорли, добрия Уорли с вилните квартали. Знаеш ли, от време на време посещавам Уорли. Майка ми живее на Тебът стрийт. На дъното...

Една пълничка ръка го хвана за рамото. Той се обърна.

— Джуди, любов моя! Липсваше ми цяла вечер! — Той я прихвана през кръста и я задържа с протегнати ръце. — Боже мой, видът ти е чудесен! Ще те монополизирам, ще те монополизирам изцяло. — Той я заведе при дългата маса близо до магнитофона. — Видът ти е чудесен — чух го да повтаря; след това ѝ прошепна нещо и тя се изсмя щастливо. За секунда ми се видя по-младата от двамата; после лицето ѝ придоби израз, който подсказваше средна възраст и лакомия.

— Той се занимава с реклами — обясни Джин.

Направих гримаса.

— Не бъди злобен — каза тя. — Не ти подхожда, мили, наистина не ти подхожда.

— Не аз съм злобният — отвърнах. — Но кой е всъщност? Той ме знае, а да пукна, ако аз знам кой е.

— Искаш да кажеш, че не го познаваш? — Тя сякаш не можеше да повярва.

— Ако е от Уорли, може и да съм го виждал из града.

— Казва се Келстидж.

— Чувал съм му името някъде. Много отдавна.

— Сюзън не ти ли е говорила за него? — По лицето ѝ се плъзна хитра усмивка.

— Хайде, кажи ми истината. Нали съпругът винаги последен узнава...

Тя се изсмя.

— Джеф? Той почти не ходи в Уорли. Не, той е стара любов. Отдавна загаснала.

Споменът бавно изплува. Чиновникът, когото моят тъст бе изгонил от града. Той наистина имаше вид на човек, който може да избяга.

— Предполагам, че всичко ти е разправил — казах аз.

— Никога не говори по този въпрос.

— И Съюзън не говори — прибавих аз. Несериозна работа, детска любов.

Но това не бяха нейни думи; това бяха думите на тъста ми, изречени много отдавна, преди още да се ожения. Тогава моето положение не се различаваше много от положението на Джеф Келстидж. А какво беше казала тя? Кога ми беше говорила за това? Ако човек живее десет години с една жена, малко неща остават ненаказани. Спомних си нощта, когато ми бе изкрецяла, че Джек Уелс е два пъти повече мъж от мене и че съжалява, загдето не се е омъжила за него. Спомних си сякаш серкмето извличаше отдолу стари обувки и ръждясали консервни кутии — приема, на който Съюзън се запозна с Адам Лоринг, знаменития актьор от Уорли, току-що завърнал се от турне в Америка — тогава тя с висок глас се питаше какво ли би било да е омъжена за него. Но не си спомнях да е споменавала Джеф Келстидж. Стори ми се твърде важно да си спомня; втренчих поглед в него и се смръщих от усилието си.

— Не му обръщай внимание, мили — рече Джин. — Той е всъщност приятел на Джеки, не е мой. — Тя се приближи към мен. — Още не си ми казал дали ти харесва нашият апартамент.

— Уютен е — отвърнах аз.

— Тази стая е ателието — каза тя. — Формата и големината ѝ не са напълно подходящи, но щом наречем една стая ателие, нямаш нужда от много мебели. Канапето и фотьойлите са доста натруфени, но са ми подарък от мама и татко. А ние с Джеки сами си боядисахме. — Тя погледна празната ми чаша. — Искаш ли още една, Джо?

— След малко — отвърнах аз.

Чувствах се изоставен. Ето че бях на гости в лондонски бохемски апартамент, а не усещах никаква разлика. Намирах се в доста гола стая със зле боядисани розови стени и причудливо подбрана

мебелировка, говорех с хубава жена, случайна актриса — и това беше всичко.

Джеф и Джуди бяха отишли в най-отдалечения ъгъл на стаята; той продължаваше да ѝ шепне. В този миг галеше голото ѝ рамо; лицето ѝ беше плувнало в тъпо задоволство. Испитах особено чувство на съжаление. Сякаш той беше използваният, а не тя. Но какво ме интересуваше това и какво значение имаше?

— Ти наистина имаш нужда от още една чаша — заяви Джин. — Хайде, миличък. А след това ще се раздвижим.

Три часа по-късно все продължавах да се раздвижвам. Вече бях престанал да броя танцуващите, както и да запомням имената им.

Те бяха навили големия индийски килим и наистина танцуваха; аз играех валс с едно високо слабо момиче, което каза, че било манекен. Стените вече не ми се виждаха на петна, цветът им беше пастелно розов. Късно през нощта някой беше включил магнитофона на запис и ние престанахме да танцуваме, за да го прослушваме. Всички лица бяха възбудени, зачервени и полузасрамени; както винаги машината сякаш изригваше обратно само злоба. „Грешиш, разбира се — казваше тя, — гъбести кълба и нищо друго! Питай Тони, той знае.“ Последваха объркани гласове и множество звуци — чукане на чаши, палене на кибрит, свистенето на централното отопление. Женски глас изговори съвсем ясно: „Последният ли? Господи, та той е вече отдавна минал. Напоркал се е с уиски — не, мили, казах ти, че не можем“ — и един друг глас, гласът на червенокосото момиче от Кралската театрална академия, с която неясно си спомнях, че бях говорил преди: „Аз съм обикновено работно момиче“, а ето и моя глас, по-плътен и с по-силен йоркширски акцент, отколкото предполагах: „За мен е голямо удоволствие...“

Манекенката ме беше оставила и бърбеше с Джеки, приятелката на Джин. Джеки бе ниска, мургава и пълничка, напомняше ми Ева Стор; приближих се до масата да си наляя нещо и докато си сипвах, реших, че доста съм пил. Пак се разтревожих за поръчката от Тифилд; утре Мотрам сигурно щеше да пита за датите на доставката. Червенокосото момиче от Кралската театрална академия седеше върху коленете на някакъв младеж; ако се съдеше по израза на лицето му, и за него бе голямо удоволствие да бъде с нея. Напълних отново чашата си и се преместих до камината. Пред нея стърчеше предпазна витрина

с невероятно големи бели и червени сатенени рози, покрити със стъкло. В камината имаше цепеници, украсени с гирлянди от червена и синя хартия; цепениците изглеждаха добре избърсани и лъснати. Червенокосото момиче от Кралската театрална академия махна от коляното си ръката на младежа; той ѝ каза нещо и тя се изчерви. Вдигна ръка да намести една къдрица, видях космите под мишницата ѝ. Изведнъж ми се прииска да е мъртва; аз не бях с тях, не се бях присъединил към танцуващите, бях закъснял с десет години. Погледнах към поканите на лавицата над камината. Бяха твърде много, за да се виждат всичките, но кой знае защо, поканите от известни личности бяха сложени най-отгоре.

Джин влезе в стаята. Усмихна ми се, отидох при нея. Тя хвърли поглед към магнитофона.

— Колко време продължава?

— Достатъчно дълго — отвърнах аз. Оставих чашата си.

— Това е блестящата идея на Джеки. Аз го наричам чист садизъм.

Червилото ѝ беше леко размазано, а едната ѝ презрамка — смъкната.

— Права хубаво кафе — каза тя. — Искаш ли? Наистина?

— Наистина.

Тя оправи презрамката си.

— Много раздърпана ли съм?

— Свежа като утрин.

— То е вече утрин. Но ще продължим още часове.

Гласът на Джеф шепнеше в надпревара с магнитофона. Чуваше се, сякаш викаше. Очите на Джин се разтвориха широко.

— Ужасен е — каза тя. — Тя е не по-млада от четиридесет.

— На мен ми се стори, че те изчезнаха.

— Да, отмъкна го преди час. Има огромна американска кола с перки, вградено барче и седалки, които падат назад и стават на двойно легло — знаеш що за чудо, нали?

— Мога да предположа — отвърнах аз, — мога да предположа. — Погалих я по ръката. Тя пое шумно дъх.

— Не — спря ме тя. — Не тука.

Кухнята беше мъничка и миришеше на прясна боя и чесън. Над електрическата фурна висеше пешкир. До умивалника имаше тарга с

празни бирени бутилки.

Обхванат от внезапен импулс, коленичих и целунах крайчеца на полата ѝ. Умивалникът миришеше леко на мухъл. Подът беше циментов; усетих студенината и твърдостта му през килима. Обвих талията ѝ с ръце, притиснах глава към корема и останах така за миг. Тя притисна по-силно главата ми към себе си. Затворих очи.

Това не беше импулс; беше второ действие. Ако стоях със затворени очи, тя би могла да бъде, която и да е жена; но през следващото действие трябваше да я погледна. А подът сякаш ставаше все по-твърд и по-студен. Изправих се малко вдървено и я целунах по устните.

— Хубава си — казах аз. — И добра. И мила. И... спокойна. Видя ли ме, когато те гледах в черква миналата неделя?

Свалих презрамките на роклята ѝ, но роклята не мръдна.

Джин се изсмя.

— Презрамките не държат нищо, глупчо.

Целунах я пак и я погалих по врата.

— Ти се вмъкна между молитвите ми — рекох. — Не можех да измисля как да опиша лицето ти.

Ръката ми се отдели от врата ѝ. Не, нейното лице не беше мило. Нито добро. Нито спокойно. Миналата неделя в черквата наистина имаше такова лице, но то не беше нейното. Това лице беше живо, красиво; беше пълно с доброта, здраво, нормално, щеше да е приятно да лежи на възглавницата ти, когато се събудиш; но не беше лицето, за което мислех.

— Видях те — отвърна тя. — Беше неприлично от твоя страна. Сюзън...

Целунах я пак, за да ѝ затворя устата; бяхме на ничия земя. Сюзън бе престанала да съществува.

— Дойдох тук само заради теб — излъгах. — Специално си наредих тази работа. Всъщност нямаше никаква нужда да идвам в Лондон. — Ръката ми се промъкна под роклята ѝ; тя въздъхна и се отпусна в ръцете ми. — Не можех да изтърпя, без да те видя отново. По целия път мислех за тебе, всяка минутка...

Тя се освободи от мен.

— Някой идва — рече тя. — Дай ми една цигара, мили. И напълни чайника!

Беше Джеки. Изглежда ни с доста похотлива усмивка. Сякаш ни приемаше в даден кръг, таен, затворен и уютен кръг.

— Исках само малко лед — съобщи тя. — И още уиски.

— Ние пием кафе — обясни Джин.

— Разбира се, мила. Джо утре трябва да бъде с чиста глава. — Тя извади съда с ледени кубчета.

— Аз ще ги отлепя — предложих. Облях съда с топла вода и изсипах кубчетата в купата, която тя донесе.

— Много си мил — каза тя. — Струва ми се, че ще подействуваш добре на Джин. Тя се нуждае от солиден мъж. — Джеки взе купата. — Да ви е сладко кафето, дечица.

Щом си излезе, и двамата избухнахме в смях.

— Говори, като че ли съм лекарство. Ще ти подействувам ли наистина добре, мила?

— Тя мисли, че любовните истории действуват добре на всеки. — Джин свали една кутия „нес кафе“.

— Според мен те ще ти подействуват много добре. Разбира се, само една.

— Истинска ли? — попита тя. — Истинска любовна история за актриса, с подаръци от визон и вечеря в „Прюниър“?

— Няма да ти преча на кариерата — обещах аз. — Ще разбирам твоята съдба също като във френските филми. Каж ми какъв подарък искаш. — Сложих за миг ръката ѝ върху крака си. — Подарък за влюбването.

Тя отдръпна ръката си.

— Ей сега ще влезе някой друг — каза тя. Прехапа устни. — Избери сам подаръка.

Прегърнах я.

— Ще бъде най-хубавият подарък, който си получавала.

Стояхме мълчаливи, притиснати съвсем леко един към друг. Миризмата на чесън и прясна боя сякаш се засили; но аз нямах нищо против, тя беше част от ничията земя, територията, на която бях свободен.

Чайникът завря и тя направи кафето; изпихме го и се върнахме в ателието, хванати ръка за ръка. Никой не каза нищо, дори не си даде труд да ни погледне; магнитофонът беше спрял, всички светлини —

загасени, освен една настолна лампа. Джеки отиде при грамофона и постави една плоча; познах гласа на Пърл Бейли.

На канапето имаше място; седнах и дръпнах Джин върху коленете си. Грамофонът беше пуснат тихо, но гласът, бавен и гъст като каймак, сякаш запълваше цялата стая, думите на текста се издуваха в мозъка ми. Тя трябваше да отиде там в „Астор“ и да загуби честното си име...

Джин ме целуна; бях се присъединил към танцуващите. Бях на ничия земя, бях свободен.

— Утре — пошепнах й. — Утре.

— Не говори така — каза тя. — Не говори, мили.

[1] Тъндърбърд — марка автомобили. — Б.пр. ↑

[2] Вигоново палто — палто от вълна на лама, много елегантно и скъпо. — Б.пр. ↑

5

— Брей, ще те направим добър продавач! — каза гласът на тъста ми. — Бог ми е свидетел, не вярвах, че ще свършиш работа.

По тона му изглеждаше, сякаш наполовина съжаляваше. Отпих още една глътка уиски и изплезих език към огледалото на стената.

— И аз самият не вярвах. Все още се тревожа малко за датите на доставката...

— Това вече не е твоя грижа, момчето ми.

— Както кажеш.

Протегнах се с наслада. Досега не бях забелязал колко е удобно леглото; бях се върнал в хотела към три часа сутринта. Приятелят на Джеки ме беше докарал с колата си; изглежда, моето отсядане в „Савоя“ му бе направило впечатление. Джин искаше да остана при нея; защо не бях останал?

— Няма ли да се виждаш отново с Тифилд? — попита тъстът ми.

— Извикаха го по работа в Париж.

Тъстът ми се изсмя.

— Старият, мръсен дявол! Тогава ти си уредил всичко, а?

— Всичко е напълно уредено. Само датата на доставката...

— За това хич не се грижи! Защо, по дяволите, мислиш, че плащам на Мидридж? Нали не си им обещавал да им предадем поръчката по-рано?

— Не съм, разбира се.

— Уплашил се бях!

„Уплашил“ — снощи Джин беше употребила същата дума. Пак се бяхме върнали в кухнята и бяхме стигнали един етап по-нататък, предпоследната спирка; блаженство, чисто блаженство — така каза тя, — но се беше „уплашила“.

— Не е трябвало да се плашиш — успокоих го. — Между другото, струва ми се, че се интересуват и от „НЖХ“.

— Ще обмислим този въпрос. И така съм много доволен. Кога се връщаш?

— Ще хвана влака в четири паса.

— Сигурен ли си, че не трябва да се видиш с още някого? Срещата за довечера може да се отложи. Няма да е удобно, понеже Джордж заминава утре. Но ако не искаш, не е нужно да идваш.

„Как ли пък не е нужно?“ — помислих си аз. Налагаше се да отида, защото трябваше да ме огледат, преди да ме приемат, но преди всичко беше необходимо да отида, защото Джордж искаше да се увери какво чувства към мен.

— Всичко се нарежда много добре — каза той. — Мислех, че днес няма да се върнеш. Тогава ще се видим в клуба. Към девет.

— Най-добре ще е да дойда направо от гарата.

— Нищо друго не можеш да направиш. Здраве да е, момчето ми. Следващия път в Лондон ще те оставя една нощ да погуляеш. Или можеш да вземеш Сюзън и да си починете малко. Заслужил си го. Тогава до довечера. И бъди добро момче!

— Ще се опитам — отвърнах автоматично аз и затворих телефона.

Всички първокласни купета бяха пълни; накрая си намерих място в едно купе за непущачи и изпаднах в неспокойна дрямка. После се събудих, всички други в купето четяха отпечатани резюмета от вечерния вестник; а един от мъжете пишеше бележки с червено мастило. Над него върху мрежата беше сложена издута чанта; оттам се подаваше дебела, подвързана с кожа книга. Сигурно юрист, на път да обеси някой нещастник. Брадатият човек до мен извади от джоба си кутийка ментови бонбони, отвори я и разгледа съдържанието ѝ.

Лапна един бонбон и пак се зачете във вестника. Четеше, сякаш не одобряваше напълно съдържанието му. Затворих очи изненадан от силата на омразата си. Отворих ги, когато кондукторът ме потупа по рамото; не можах да намеря веднага билета си и докато се ровех в портфейла, усетих как моето смущение събужда някакво полузасрамено доволство по лицата на спътниците ми. Знаех какво си мислят: или билетът ми не е за първа класа, или изобщо нямам билет. Това щеше да им запълни деня, щеше да им даде материал за разговор в клуба.

Юристът вече не пишеше бележки; поглеждаше първо към мен, после към съседа си — плешив човек със златни очила. Думите бяха на езика му: „Странна работа — още от пръв поглед ми се видя съмнителен. Сега се случват много често подобни неща...“

Намерих билета. Предвкушаната наслада по лицето на юриста изчезна. Лицето му беше розово, пълно, с тежки клепачи; изплаших се. Нямаше причина да се плаша, бях почтен гражданин с чувство за отговорност, баща на две деца, кандидат за съветник на района Сент Клер, връщах се от сполучлива служебна командировка. Имах толкова право да се намирам тук, колкото и всеки друг; защо не се чувствавах на мястото си? Навън под бледото слънце полята бяха плоски; нямаше жива душа. Да няма жива душа в града бе логично, но нали на полето все някой трябваше да работи? Може би скоро щяха да забележат тази нередност и някой щеше да извади от кутията група селскостопански работници. Или щеше да извади леопард. Или слон. Или взвод войници. Погледнах часовника си. Половин час до вечеря.

Замислих се за Джин. Стори ми се разочарована, когато ѝ казах, че се прибирам в къщи, но съвсем не изглеждаше неутешима. Имаше други мъже, с които да сподели голямото канапе, имаше други мъже, с които да сподели пътуването до предпоследната спирка. Или до последната. Все едно ми беше; бях постигнал достатъчно, задоволих любопитството си, задоволих суетата си. Доста дълго време и двете бяха останали с намалени дажби; сега нямаше да ме безпокоят. И нищо лошо не се беше случило, никой адвокат нямаше да изкара тлъст хонорар от тази история. Мястото ми беше в първа класа, бях точно на мястото си, при разумните. Станах, свалих чантата си и извадих папката на Тифилд. Взех да пиша бележки, но влакът вървеше много бързо и сякаш се клатушкаше от една страна на друга. Но аз продължих да държа писалката като чиновник в работно време.

На гара Виктория в Ледърсфорд не се виждаше никакво такси; почаках малко и се отправих пеша към Централната гара. Вятърът пронизваше тънкия ми костюм, а чантата ми се стори много тежка. Аз бях завръщащият се търговски пътник, пътуващият търговец; видя ми се типично за моя тъст, че не беше изпратил никого да ме посрещне.

Минах напърно през Ингъртън клоуз. Ингъртън клоуз започваше като тясна уличка, разширяваше се в малък площад и пак се стесняваше; помислих си, че всъщност тя представляваше тъмна

пародия на площада, където живееше Джин. Някога е била квартал, където са живеели охолно, нещо като Олбани за Ледърсфорд; сега беше населена предимно с пакистанци и хора от Карибско море. Но и те нямаше да останат дълго; скоро щяха да я разрушат. Всъщност нищо друго не оставаше; всичко бе прекалено порутено, за да се ремонтира, прекалено черно, прекалено измърсено, прекалено старо, прекалено зле планирано; трябваше да се издигне нов град, но кой щеше да живее в него, когато го построят?

В края на пресечката, под един уличен фенер, се бяха събрали група младежи; за миг забавих крачките си, чудейки се дали да се върна. Но те гледаха към мазето на джаз клуба в номер седем; оттам някой се мъчеше да изсвири на тромпет нещо от световна класа, но всъщност си оставаше тук, в Ледърсфорд, надул една обикновена тръба; той не постигаше чистия тон, не създаваше музика, затова между паветата продължаваше да расте трева, а уличката — да мирише на зеле и прегоряло олио. И очаквателните изрази по лицата на младежите не се променяха. Бяха така еднакви, както и стилът на дрехите им. Вратовръзка, тънка като връзка за обувки — вратовръзка „Слим Джим“, обувки от синя шведска кожа, с подметки от суров каучук, тесни панталони, прилепнали по краката, сака, които приличаха наполовина на шлифер и наполовина на риза, сака с втъкани в плата пайети — дрехите им бяха различни, но ефектът — еднакъв. Всичките бяха ниско подстригани и това плашеше. Те бяха банда, чакаха заедно да изживеят нещо. Приближих се, надявах се, че няма да усетят страха ми. Минах покрай тях; те за миг спряха да говорят и се загледаха в мене. Положих големи усилия на волята, за да не погледна назад или да се затичам; след уличката идваше Уеб стрийт, а оттам се излизаше само по Хъмбър стеърс. В едно бях сигурен; че можеха да тичат по-бързо от мен.

Но аз не представлявах интерес за тях. Те се смееха за нещо. „Точно така — чух да казва единият. — Гадно копеле! Ще му дам да се разбере, мамицата му! А оная, малката курва...“

— Оправи го, Сатъре! Оправи го.

Приличаше ми на гръцки хор.

— Ще му набутам мръсния тромпет право в...

На Уеб стрийт видях един полицаи. Той погледна студено за миг и зави по Ингъртън клоуз. Съветникът Лемптън би му казал за

„Сатъра“ и приятелите му; но аз не бях още съветникът Лемптън.

Хъмбър стеърс беше много стръмна, а стъпалата — изтрити и неравни; изкачих се бавно, придържах се близо до железните перила. Денят беше студен и сух, но въпреки това перилата — топли и мазни. Ускорих крачките си — скоро щях да бъда у дома и горещата баня щеше да отмие Ледърсфорд и двестата пропътувани мили.

Качих се в едно такси, притворих очи и се отдадох на мисълта за горещата баня.

Едва когато стигнах Маркет стрийт, си спомних за срещата с Браун. За миг се изкуших да наредя на шофьора да завие наляво към Сент Клер роуд; нали Браун беше казал все пак, че не е толкова наложително да отида. Пък и не исках да се видя с Джордж Айсджил. Вече десет години не си бяхме говорили, инстинктивно се отбягвахме. За това нямаше никакво споразумение между нас, но и нямаше нужда от споразумение. Сега щяхме да нарушим мълчанието. Щяхме да си даваме вид, че това мълчание никога не е съществувало, щяхме да бъдем учтиви, приятелски настроени и разумни. Аз можех да го понеса, вече не бях оня човек, който преди единадесет години се влюби до полуда в Алис Айсджил. Влюбен до полуда; това беше истината. Разтърках очи; смъдяха ме от безсъницата. Не исках да се срещна с него уморен и с отслабнало самообладание; той сигурно още имаше остър език, още можеше по един или друг начин да ме уязви. Но щом не си бяхме говорили десет години, един ден повече нямаше значение. Щях да завия наляво към Сент Клер роуд, щях да завия по пътя към къщи и към съня.

Но щом таксито наближи светофара, разбрах, че всичко това е безполезно, че не можех да избягна срещата; изборът не беше мой и все пак бях направил този избор.

— Направо — казах аз. — Направо, после първата пресечка вдясно.

Излязох от таксито и погледнах часовника си. Беше девет часа без три минути. Сложих чантата на земята и извадих табакерата. Тупнах няколко пъти цигарата по нея, извадих запалката. Винаги спазвах това, което Алис наричаше „стил Филеас Фог^[1]“; обичах да се явявам на срещите си точен до секунда, да влизам, когато часовникът бие. Отминах входа, за да погледна един стар предизборен плакат. За да извадиш цигара и да я запалиш, не трябва повече от петнадесет

секунди дори и когато се разтакаваш. Гледах плаката около тридесет секунди, после се наведох, сякаш за да завържа връзката на обувката си.

„Бентлито“ на Браун спря до мен. Излизайки, той не погледна към мен, а заобиколи, за да отвори вратата от другата страна. Изправих се и пак се наведох, сякаш да завържа връзката на другата обувка. Девет часа без една минута; ако не ме забележеше, все още можех да вляза точно когато удареше часовникът на „Сент Алфред“. Това щеше да представлява дребна победа над него; а дребните победи се трупаха.

Но той ме видя.

— Фасове ли търсиш, Джо?

Чу се стържещ звук и часовникът на черквата удари. Той се засмя.

— Съвсем точен, както виждаш. Винаги съм точен, нали Джо?

— Точността е учтивостта на кралете — отвърнах аз. Погледнах кой е в колата. Красиви крака. Бял шлифер. Синя кърпа на главата. Двадесет и шест, най-много двадесет и осем. Беше трудно да се определи под шлифера, но ми се стори, че има висок и твърд бюст. Миришеше приятно; сякаш на момина сълза. Беше висока почти колкото мен, но не се срамуваше от ръста си, стоеше изправена. „Гръбнакът, който носи цялото това великолепие“ — спомних си този цитат, сега той бе на място; не бях го забравил, а само го бях отделил настрана. След като си го спомних, спомних си и с кого го свързвах: това беше жената, която бях забелязал миналата неделя в черквата „Сент Алфред“. Сега можех да я разгледам подробно и видях, че неслучайно съм си спрял погледа. Най-последно отново срещях напълно зряла жена.

— Да ви представя Джо Лемптън — рече Браун. — Джо, това е Нора Хоксли.

— Приятно ми е — подадох ръка аз.

— Мисис Хоксли работи в „Ледърсфорд шосе“ — вмъкна Браун, сякаш се извиняваше.

Тя се усмихна.

— Мистър Браун ми каза, че идвате чак от Лондон, мистър Лемптън.

Задържах ръката ѝ по-дълго, отколкото трябваше; исках да бъда колкото мога по-близо до нея. Усмивката ѝ не се разливаше по лицето,

а беше част от него; и аз помислих, че вече е свършено с мен. Пуснах ръката ѝ. Беше свършено с мен, защото исках да ѝ се отдам тук веднага, независимо от мястото и условията — исках да бъда въввлечен в нейното спокойствие. А знаех, че е невъзможно още когато я видях за първи път миналата неделя. Мисис Хоксли; млада, омъжена жена, очевидно без деца и наскоро омъжена. Беше невъзможно, нищо добро нямаше да излезе.

— Моят тъст ме кара здравата да работя — обясних аз.

— Един ден ще ми благодариш — рече Браун. Той се обърна към мисис Хоксли. — А сега ще трябва да ви оставим, мисис Хоксли. Заети сме с работа на съвета.

Той кимна към мръсната каменна фасада на клуба.

— Тука се върши повече работа, отколкото в общината. Само не казвайте, че сте го чули от мене!

— Още веднъж ви благодаря — каза тя. — Ще ви изпратя коректурите. Довиждане, мистър Браун. Довиждане, мистър Лемптън.

От върха на стълбите ние гледахме как се отдалечава.

— Хубава жена — сподели Браун. — Виж ѝ походката! — Той бутна вратата. — Само зъбите ѝ са едрички!

— Доколкото я видях, наистина е красива.

— И е решителна. Пускат някаква серия очерци — един ден от живота на еди-кого си... — знаеш какво представлява! — Той ми помогна да съблека палтото си, което за него беше признак на необичайно уважение. — Цяла седмица се мъчи да ме хване. Не ме интересуваше никак и защо, по дяволите, да ме интересува? Но ми омръзна да я отпращам.

— Ще ви изпратя коректурите — така му каза тя. Ще пише очерк за тъста ми. Ще мисли за него, ще се опитва да си спомни как изглежда, какво е говорил, какво е направил. Мен няма да спомене; но това не значеше, че няма да си спомни за мен. А аз щях да видя отдолу името ѝ; все пак това беше нещо, за което можех да се хвана.

— Малко известност не вреди никога — подхвърлих аз. — Разведе ли я из завода?

— Ралф я разведе.

— Ралф?

— Ралф Хедърсет.

— Не знаех, че работи при нас.

— Той се опитва да склучи някои сделки с нас. Или по-скоро баща му.

— Не виждам защо той е трябвало да я развежда из завода.

— Имаше свободно време. А нали знаеш, всички стоманолеярни заводи са еднакви. Всъщност беше невъзможно да го спра. — Той се изсмя. — Ще трябва да е нащрек. Знаеш какви са вдовиците.

— Вдовиците ли? — попитах аз.

— Съпругът ѝ умря миналата година. Нещастен случай при плуване. Не си ли спомняш?

Огледах входа като затворник, който за първи ден е в тъмницата; изведнъж стените, боядисани в жълто и зелено, безбройните съобщения и миризмата на боров дезинфектант загубиха всяка власт над мен. Стоях върху доста мръсния под в преддверието на Консервативния клуб в Уорли и това беше всичко.

— Караш малките момченца да вършат мъжка работа — казах. — За в бъдеще аз ще развеждам вдовиците.

— Ще имам пред вид — отвърна той.

— Разбира се, аз ще им показвам само как се обработва стомана — говорех съвсем леко; не трябваше да рискувам. Така мъжете винаги разговаряха за вдовиците — и докато се изкачвахме по стълбата към бара, ние продължихме да приказваме за нея със същата тровава насмешливост.

Двамата с Браун седнахме на една ъглова маса. Отпуснах се в стола; въпреки че барът беше боядисан в същите потискащи зелени и жълти тонове, столовете бяха нови и удобни. Отпих глътка уиски и усетих как топлината му заглади острите ръбове.

— Имах нужда да пийна — казах.

— Пий още едно.

Без да се огледа назад, той вдигна ръка; келнерът се появи чак от другия край на залата. Браун беше от ония хора, на които келнерите обръщаха внимание; от същия род беше и Ралф Хедърсет, помислих си с лека завист...

— Ще изпия чаша битър^[2] — заявих аз.

— Каквото искаш, момчето ми. — Той даде поръчката. — Ако някой го е заслужил, това си ти. Много се радвам, че дойде тука тая вечер, не си мисли, че ми е все едно.

— Нямам нищо против — отвърнах аз. — Защо да протакаме, щом може и сега да се видя с него.

— Свободен си да се откажеш — продължи той. — Аз поразмислих по този въпрос. Не съм сигурен...

— За какво не си сигурен?

Той въздъхна. Обикновено въздишките му бяха нарочни и бурни, но този път въздъхна, без да иска.

— На Съюзън няма да й бъде приятно. И на Маргарит.

— Не става дума за техните вкусове, струва ми се.

— Не. Всеки мъж трябва да постъпва така, както смята за най-правилно. Но ти сигурен ли си, че желаяш тая работа? Има още време да се откажеш.

Освен нас в бара имаше само четирима души; всичките бяха на една възраст с Браун. Познавах ги и четиримата, или по-право, знаех с какво се препитават — дървен материал, брашно, текстил, застраховки. Дървеният материал и Брашното стояха на бара и разискваха цената на работната ръка; на една маса в другия край Текстила се оплакваше от високия наем на гаража си. Застраховките слушаха внимателно и чакаха своя ред. От съседната стая чувах удари на билиардни топки и неясни възгласи. Предстояха ми още хиляда вечери, през хиляда такива вечери щях да слушам подобни хора. Благодарствувачи недоволници на средна възраст, солидни, разумни граждани; неусетно в усилието си да не ги обиждам, аз щях да стана точно като тях. Ще чакам своя ред, за да се оплаквам, ще чакам своя ред, за да получа удар, ще чакам своя ред, за да умра. А Хари щеше все повече да се отчуждава от мен и Барбара, дори Барбара щеше да престане да ме обича... Светът със смях щеше да я накара да не ме обича; тя щеше да омъжи за някакъв зализан тип, като Хедърсет, вече нямаше да измисля приказки за топли великани, нямаше да вижда замъци в Скуиръл гордж. Съюзън пък щеше да се превърне във въплъщение на майка си. Всичко беше уредено; бях взел това, което желаех, и сега плащах първата вноска.

— Не съм се отказал — заявих аз. — Освен ако ти се отказваш.

— Не, не. Един-двама в клуба се изказаха малко... неприятно. Но не бяха от хората, които имат значение.

— Интересно кои са били?

— Търси ги сред пиячите на портокалов сок и няма да сбъркаш.

Той имаше на ум бунтовните елементи; в град като Уорли подобно определение ми даваше широк простор за догадки.

— Всъщност тази групичка не ме безпокои — казах аз.

— Така и трябва. Само пази носа си чист, това е всичко.

— Никога не правя обратното — отвърнах аз.

— Ти добре се справи, Джо. Внимавай за нататък!

Това изключваше Джин. Изключваше дори ходенето ми на гости в Лондон без жена ми. Чудех се дали да кажа на Сюзън, че съм ходил на гости. Нямах да й разправам всичко, разбира се; но би било по-разумно пръв да й кажа. Уорли и Лондон не бяха толкова откъснати. Спомних си Джеф.

Тогаваше не бях чак толкова пиан и знаех, че той ме ревнуваше. Беше прехвърлил вниманието си върху Джуди, защото в Джуди беше хлябът му; но всъщност, искаше Джин. А майката на Джеф живееше в Уорли и от време на време Джеф посещаваше Уорли, при това Джеф спокойно можеше да се възползува и от телефона. Вече беше твърде късно да се безпокоя; но занапред трябваше да помня тези неща; бях гражданин на жълто-зелената страна, тук девизите бяха „внимавай“ и „пази носа си чист“ — повече предпазливост никога не е излишна. Трябваше да помня кой съм, не можех да си позволя и най-дребното неблагоприятие.

— Няма нужда да ми го казваш — рекох аз. — Уорли е малък град.

— Прекалено малък. — Браун погледна часовника си. — Къде, по дяволите се бави Джордж?

Аз посочих към вратата.

— Говорим за вълка и той в кошарата!

Браун остана седнал; аз станах и се здрависах с Джордж. В тази стая и при тази компания сякаш се виждах с приятел; беше десет години по-стар от мене, но въпреки това от моето поколение. На времето го бях мразил, той беше пречката между мен и Алис. А сега виждах в него само един човек на средна възраст, среден ръст, елегантен, с мустачки и студени очи. Студени или вгълбени?

— Радвам се да те видя, Джордж — казах аз. — Какво ще пиеш?

Той седна.

— Бренди, Джо, ако обичаш. — Погледна Браун. — Какво ти става?

— Закъсня.

— Бях при моята любима! — Той изговори последните две думи с ироничен патос.

Поръчах напитките. Имаше предимства да си гражданин на жълто-зелената страна — преди десет години нямаше да го посрещна с такава лекота, не бих си позволил да смажа този миг с бренди.

— Много добре изглеждаш, Джордж — подех аз. — Как е работата?

— Никога не е вървяла по-добре — отвърна той. — А ти не прави такава възмутено лице! Защо да се лъжем?

— Много ми е приятно да чуя, че поне един бизнесмен не се оплаква — каза тъстът ми.

— Аз никога не съм се оплаквал, Ейб.

Джордж зараглежда ноктите си. Те блестяха от наскоро направения маникюр; махна някакво петънце от малкия пръст на лявата си ръка. Не създаваше впечатление за женственост, а сякаш поддържаше в ред някакво оръжие.

— Сега няма от какво да се оплакваме — рече тъстът ми. — Отървахме се от лейбъристките копелдаци!

— И при лейбъристите си бях добре — отвърна Джордж. — Всъщност дори по-добре.

— Опасен си, Джордж!

— Винаги съм бил такъв — съгласи се Джордж. Той пое чашата с бренди от келнера. — В това се крие тайната на успеха ми.

Гласът му беше лек и хладен, какъвто си беше винаги; нищо не можеше да го засегне.

— Е, Джордж, какво мислиш за новия ни кандидат?

— Казах ти вече. Имаме нужда от нова кръв. Може би Джо ще ни поразбуди малко. Искам само да се уверя, че ще кара добре с нас. Ако не ми изневерява старческата памет, на времето Джо беше бунтовник. Така ли беше, Джо?

— Не си чак толкова стар — възразих. — Но аз никога не съм бил революционер в точния смисъл на думата.

Той се усмихна леко.

— Вярно е. Ти си и член на клуба от доста време. — Той погледна жълто-зелените стени и направи гримаса. — Това, разбира се, не доказва нищо. Половината от членовете ни гласуват за

лейбъристите. Идват тука заради билиярда и бирата. И за да се махнат от жените си.

Браун се изправи.

— Аз май ще трябва да се прибера при моята. Ще си помисли, че съм останал да живея тука. Приятно пътуване, Джордж. — Той си тръгна, но се върна и за моя изненада разтърси ръката ми. — Довиждане, Джо.

Седяхме и мълчахме, докато той излезе, самоуверен, тежко пристъпващ, човекът, който беше уредил всичко за пълно свое задоволство.

— Награден си с орден за успеха — забеляза Джордж. Не беше пропуснал ръкостискането.

— Нова трева ще поникне над бойното поле — отвърнах аз.

Залата започваше да се изпълва. Погледите на всички сякаш бяха отправени към нас; всички бяха леко учудени.

— Тава е, защото не те виждат тук достатъчно често — обясни Джордж.

— Не смятам, че е така.

— Ще свикнеш. Каж ми как е Тифилд тия дни?

— Държи се.

— Знаеш ли, че на времето беше лудо влюбен в твоята тъща?

— Това е новост за мене.

Когато някой те осведомява за нещо, винаги бъди благодарен. Ако го знаеш вече, защо да лишаваш събеседника си от удоволствието? Придадох си заинтересован вид.

— Разбира се, това беше преди много години. Преди да се оженят. Браун изпревари Тифилд — и това е. Съмнявам се, че Тифилд му е простил за тая работа.

— Ако Тифилд я познаваше толкова добре, колкото мен — казах аз, — щеше да му благодари на колене.

Джордж поклати глава.

— Преди четиридесет години тя е изглеждала като Сюзън, а не като тъща ти.

А след четиридесет години Сюзън щеше да изглежда като тъща ми. В жълто-зелената страна времето минаваше бързо.

— Полезно е да знаеш такива работи — поучи ме Джордж. — Все още ли мислиш, че бизнесменът не е човек?

— Опитвам се да мисля обратното.

— Положи малко повече усилия — каза той. — Ако бях на твое място, нямаше да го забравям. Твоят тъст смята, че Тифилд се е променил. А той не е. Ти вървиш по минирано поле.

— Искаш да кажеш, че тъстът ми върви.

— И ти също, защото ще хвърли вината върху теб.

— Това е вярно.

— Казвам ти го за твое добро. — Той повика келнера. — Колкото и да е чудно, но чувствавам някаква отговорност за теб. Ти слепешком вървиш напред и си удрияш главата в каменни стени...

— Някой път ги пробивам — отвърнах аз.

— Когато си по-млад, можеш да ги пробиваш. Но не и сега, Джо, вече не.

Той ми подаде табакерата си. Цигарите в нея бяха по-дебели от обикновените и носеха неговите инициали.

Бръкнах за запалката си, но извадих вместо нея един от рекламните кибрити, които бях взел от „Савоя“. Той погледна кибрита и се захили.

— Карай смело напред.

Усмивката го правеше да изглежда по-млад; за първи път започвах да разбирам защо Алис се беше омъжила за него.

— Не исках да идвам тази вечер тука — казах аз.

— Разбирам те. Няма нужда да говорим за причините, нали? Всъщност и аз самият не исках да дойда... — Той прехапа устни. — Тука не можем да разговаряме.

Разговаряхме в къщата му на Пенък лейн. Пенък лейн беше тясна непавирана пресечка на Поплар авеню; по някакви незнайни причини тази уличка се ценеше повече и от Поплар авеню. Къщата на Джордж не бе най-голямата, но — най-новата; бе здрава, традиционна сграда — вилен тип и се различаваше напълно от бетонния клуб на Линет роуд, където бяха живели с Алис.

Беше къща, която Алис би харесала; но иначе вкусовете му не бяха се променили. Наляхме си бърбън („Помня твоята слабост, Джо“) и това ни предпази от острото потиснато чувство; цветовете бяха твърде светли, мебелировката твърде аеродинамична и абстрактните

картини твърде абстрактни. А къщата беше прекалено чиста и подредена, къща на чист и подреден мъж, който живее сам.

Повечето време Джордж говори, разхождайки се неспокойно из стаята. Уискито сякаш се попиваше от моята умора и оставяше главата ми чиста, езикът ми не се заплиташе; Джордж обаче беше на своя територия и се отпусна. Той не се зачерви, нито пък побледня, но твърде скоро лицето и гласът му се измениха.

— Това е идея на Морин — рече той неочаквано, след като спря да говори за моя тъст. Донесе една снимка от лавицата над камината — не изглеждаше на повече от тридесет години; беше тъмнокоса, с решителна уста. Като че ли се забавляваше от нещо, но някак мило. Върнах му снимката; той я пое внимателно, сякаш ако я изпуснеш, щеше да я нарани.

— Хубава е — казах аз.

— Ще се оженим.

— Моите поздравления.

— Още не е официално. Но скоро ще бъде.

Той седна. Такова кресло, сребристо и във формата на половин черупка от яйце, съществуваше според мен само по рекламите на „Ню Йоркър“. Изглежда, на Джордж му беше удобно в него; той имаше телосложение от двадесетия век. Моето телосложение не беше подходящо, тази стая не беше подходяща за мене, щях да се чувствам нещастен в нея... Бях прекалено уморен и доста пийнал. Трябваше да кажа нещо приятно на Джордж и да се прибирам у дома.

— Радвам се — рекох аз. — Ужасно е да живееш самотен.

— Много време съм живял самотен — отвърна той. — Целият си живот. Знаеш ли — той напълни чашата си, — когато Алис умря — той млькна и ме изгледа едва ли не с нежност, — когато Алис умря, аз бях доволен. По-добре е да си самотен сам, отколкото да бъдеш самотен с някой друг. Ако имахме деца, може би щеше да е друго.

Беше единадесет часът; Сюзън сигурно си бе легнала. Ще се съблека пред стаята и тихичко ще се промъкна до нея. Но най-напред ще вляза в стаята на Хари и ще му оставя цветния филм, за който ме беше помолил. А после ще вляза в стаята на Барбара и ще сложа до нея голямото мече, което й бях купил от „Хамлис“. Не се прибирах у дома при Сюзън, а при децата. За миг изпитвах съжаление, към Джордж.

— Мислиш ли за нея понякога? — попита той.

— Няма никакъв смисъл.

— Сипи си още малко — каза той. Гласът му беше надебелял.

— Не, благодаря, Джордж. Трябва да си ходя наистина.

— Настоявам да пиеш още едно. От десет години не сме пили заедно. Повече дори. Хайде, пийни с мен!

Подадох му чашата си.

— Малко ще ти сипя — рече той и наля конска доза.

— На здраве. И въпреки всичко, Джо, мислиш ли понякога за нея?

— Понякога.

— Глупав си. От нея нямаше да видиш добро. Щеше жив да те изяде.

За моя изненада очите ми залютяха от сълзи.

— Остави я на мира.

— И Морин казва така. Казва го, откакто се познаваме. Щастлив ли си сега, Джо?

— Толкова, колкото и другите.

Не можех да му кажа друго; бе съпруг на Алис и не можех да го лъжа. И той добре го знаеше.

— Не си особено щастлив. Просто като другите и имаш дъщеря.

— И син.

— Но синът е на майка си. — И на дядо си.

— А дъщерята си е твоя. Да, понякога става така.

— Може и на тебе да ти се случи — казах аз. Изправих се с усилие; моето кресло въпреки че не беше с толкова модерна форма като креслото на Джордж, изглежда, ме беше принудило да седя твърде облегат.

— Ти си грохнал — установи той. — Ще те закарам до вас.

Гласът му внезапно бе загубил нападателната си нотка и той, изглежда, забрави за конската доза, която не бях изпил.

По пътя към къщи не говорихме; но ми се струваше, че той изпитва задоволство от нещо. Допусках какво го радва, какво го кара почти да се усмихва от време на време; започнах да изпитвам топлина към него. Той слезе от колата и дойде с мене до портата на градината. С облекчение видях, че къщата е тъмна. Бях си у дома и знаех, че обрещията и поветицата бяха цъфнали. Сега ги разпознах само по

местата им; утре щях да ги видя разцъфтели в синьо-розово, лавандулово и тъмночервено.

— Ела да пиеш нещо — предложих на Джордж.

— Много е късно — отвърна той. — Благодаря ти все пак.

— Доведи някой път Морин на гости — викнах му, докато се качваше в колата.

— Ще ми бъде много приятно — отвърна той. — Лека нощ, Джо.

Вратата на колата хлопна. Сякаш се бе затворила врата на железопътен вагон; сега Джордж имаше „Мерцедес“. Гледах подире му, докато се загуби от погледа ми, после пристъпих към входа. Не влязох веднага; обърнах се и погледнах навън още веднъж. Помислих си, че вече всичко е уредено, всички болки бяха премахнати. Уорли си беше останал същият, Уорли накрая бе победил, Джордж щеше да си има деца от новата жена и мъртвите щяха да почиват в мир. Влязох, затворих внимателно вратата и отворих куфара си, за да потърся цветния филм и мечето.

[1] Филеас Фог — герой от романа на Жул Верн „Осемдесет дни около света“. — Б.пр. ↑

[2] Битър — горчива бира. — Б.пр. ↑

6

— Ако искаш, пусни грамофона, Герда.

— Благодаря ви, мистър Лемптън.

Тя приведе глава, сякаш искаше да направи реверанс. На вид беше пълничка, руса и покорна; много пъти се питах как би реагирала, ако река да я натисна. Как ли се започва? „Ти си добро момиче, много добро момиче“; после леко милване по розовата буза. „Приготвил съм ти един малък подарък“... но не бях приготвил никакъв малък подарък и не се занимавах с прислужничките. Тя и не беше прислужничка; баща ѝ бе наш клиент и Герда бе дошла да научи езика. Приемахме я като член от семейството. Вече нямаше прислужници; бях се родил твърде късно.

— По това време в Хамбург всички излизат навън — каза Герда.

— И дори танцуваме навън.

— Тук няма условия за такова нещо — обясних аз. — Но довечера ще има танци с летни костюми.

Тя сбръчка нос.

— С летни костюми ли танцувате?

— Човек може да бъде и с летен костюм. — Погледнах над рамото ѝ към фреската на стената. Щорите бяха спуснати наполовина и кухнята — пълна със сенки; по рисунките имаше черти, които досега не бях забелязал.

Костюмът на Сюзън (модел „Ден и нощ“, от последното ревю) беше поскъсен и прилепнал по тялото; но беше ли наистина толкова прилепнал? Дръпнах шнура на щорите и пак погледнах към стенните рисунки. Острата линия между краката ѝ бе изчезнала, а формата на гърдите — едва подсказана.

— Много е студено за летни костюми — заяви Герда.

— Те не са задължителни — отвърнах аз. — Може би скоро ще се стопли.

— Аз няма да съм тука — каза Герда. Седна на един стол до вградената в стената маса и извади пакетче цигари. Запалих цигарата

й.

— Благодаря ви — рече тя. — Много сте любезен. Като се върна в къщи, никак няма да пуша. Татко не обича пушенето.

Тя беше без чорапи: кръстоса краката си и мъхът по тях блесна, сякаш те бяха напудрени с оня блестящ прах, който употребяват кабаретните актриси.

— Татко ти не е глупав — уверих я аз.

— Вие много приличате на татко, мистър Лемптън. Той е едър човек и много мил. Тук съм много доволна.

— Защо тогава искаш да си вървиш?

— Татко не е добре.

— Жалко — казах аз.

— Затова трябва скоро да си вървя. Другата седмица.

— Ще съжаляваме много за теб. Ще липсваш на децата.

— Няма. — Тя поклати глава. — Малките деца обичат само майка си и баща си. Така е редно. А Барбара е любимката на татко, нали?

— Понякога се случва така — отвърнах аз.

— С мен е същото, макар да обичам и мама.

Тя свали крак, вече нямаше блестящ прах. Сега краката ѝ не бяха само гледка, а нещо, което трябваше да се докосне, да се погали много леко, да се усети всяко отделно косъмче. С усилие отклоних погледа си; по-добре беше, че си отива.

— Каза ли на мисис Лемптън, Герда?

— Едва сега реших. Нали вие сте мъжът? Трябва първо на вас да кажа.

Спомних си Мария, която ми се бе отдала в Берлин за пакетче цигари. Бяха от най-евтините цигари; сякаш сега имаше някакво значение! Тя приличаше на Герда, само че бе толкова мургава, колкото Герда бе светла и толкова тънка, колкото Герда — пълничка. Беше покорна, скромна — вие сте мъжът — искаше само да оцастливи мъжа. Целта на Съюзън изглежда тъкмо обратното; тя бе безкрайно лакома и кръвожадна. А получаваше от мене много повече от двадесет евтини цигари — макар къщата да беше нейна, Браун не ѝ даваше никакви пари. Живеехме от моя доход до последното пени, а понякога го надхвърляхме със стотици лири. Днес беше пристигнала сметка от „Модел“, най-скъпия универсален магазин в Ледърсфорд, и аз я бях

сложил не разпечатана в джоба си, защото не смеех да я погледна. Днес аз трябваше да бъда кръвожаден, а не Сюзън.

— Замислихте се — подхвърли Герда.

— Мислех си, че мисис Лемптън няма да се зарадва на тази новина.

— Къщата не е голяма — отвърна тя. — А и Хари повечето време е в училище.

Стори ми се, че долавям нотка на презрение в гласа ѝ.

— Но ти много ни помагаше, Герда. А сега мисис Лемптън ще потъне до гуша в домакинска работа.

Герда повдигна рамене.

— Всички омъжени жени потъват до гуша в домакинска работа. Затова не съм се омъжила още. — Тя се изсмя.

Кухнята взе да ми се вижда по-уютна; сякаш гореше огън в отворено огнище и по дъбовите греди на тавана висяха пушени свински бутове — сякаш това беше друга кухня, друг дом.

— Ще отида да ѝ кажа — рекох аз.

Герда се смръщи.

— Мистър Лемптън, вие приличате на татко.

— Каза го вече — отвърнах аз.

— Почакайте. Не исках това да кажа — тя се изчерви.

— Хайде, хайде, не се плаши — подканих я аз.

— Вие сте добър човек. Много сте мил и сърдечен. Много добър баща сте и сте много щедър. Много работите, а сега станяхте и съветник, защото искате да дадете всичките си сили, нали? И децата ви са хубави. Аз ви харесвам, мистър Лемптън. И ето... — тя замълча за миг. — Не мога да намеря думи — пошепна тя.

— Струва ми се, че се изразяваш доста добре — отвърнах аз.

— Благодаря ви. Трябва да кажа, че понеже ви харесвам... — тя пак замлъкна.

— Какво има, Герда?

Тя сведе поглед към полата си и я придърпа върху коленете.

— Съжалявам, че ще си ходя преди първоначалния срок. И тука бях щастлива, докато... докато татко се разболя. Разбирате ли?

— Не се безпокой — успокоих я аз. Почувствувах се леко смутен, но в същото време бях щастлив. Един ден Барбара щеше да стане на двадесет години, щях да имам дъщеря, която ще съкрати

престоя си в чужбина, за да се грижи за татко си. Бих целунал Герда, ако не се боях, че ще изтълкува целувката погрешно — направих компромис, като ѝ се усмигнах, потупах я по ръката и се качих при Сюзън.

Погледнах в стаята на Барбара. Тя спеше, прегърнала мистър Мъпси, мечето, което ѝ бях купил от Лондон. Беше изритала термофора с топла вода от кревата си, както ѝ бях предложил; искаше го само защото имаше формата на прасенце — синьо прасенце със запушалка на главата — и понякога прасенцето я придружаваше в пътешествията ѝ. Сама бе избрала тапетите на стаята си — розови кораби, които плуваха върху бледосиньо море заедно с делфини и моржове. Беше поискала кораби, а не феи или Мики Маус, а за тавана поиска небе със звезди. Така че таванът бе тъмносин, изпъстрен със сребърни звезди, по които да се ориентират корабите.

Тя се извъртя до края на кревата и измърмори нещо, което не можах да доловя. Но каквото и да се въртеше в главата ѝ, то не беше омраза, страх или нещастие. Тя бе твърде пълна с любов и мракът не можеше отникъде да нахлуе в нея. Още когато се роди, тя отблъсна мрака; преди пет години над брачния живот беше надвиснал мрак, мрак, който по онова време не можех да си обясня. Но когато се роди Барбара, тайната се разкри. Пристъпи на плач, пристъпи на отвратително настроение, страстни нападения с драскане и хапане, дълги периоди на мрачно мълчание — нямаше нужда да бъда психиатър, за да си ги обясня. И ето че сега всичко започваше отново. Решението беше в ръцете ми, ако приемем думата „ръцете ми“ за евфемизъм.

Почуках на вратата на спалнята. Никой не ми отговори. Почуках пак.

— Ще събудиш детето — каза Сюзън. — Влез, за бога.

— Не си ли почти готова, мила?

Целунах голото ѝ рамо.

Тя се отдръпна.

— Не прави така! — сопна ми се.

— Съжалявам — отвърнах аз. — Твоят съпруг най-покорно се извинява, че те е целунал.

Тя сякаш не ме слушаше.

— По дяволите! — викна. — Нищо не излиза! — Тя хвърли четката си на земята. — Май няма да отида.

Под очите ѝ имаше тъмни сенки и синкавочерната ѝ лъскава коса сега изглеждаше матова и безжизнена. Но въпреки това, тя щеше да бъде най-красивата жена там; нездравият ѝ вид според мен я правеше по-привлекателна, пълнотата на лицето изчезваше и чертите ставаха по-остри.

— Срамота ще е да не отидем — казах аз. — Рядко ни се отдава случай да излезем заедно.

— Сега ли го откри?

Тя запали цигара. Забелязах, че пепелникът на тоалетната е пълен. Отскоро беше започнала да пуши турски цигари; спалнята беше изпълнена с тежкия им аромат.

— Много пушиш — подхвърлих аз.

— Гледай си своята работа!

— Та това е моя работа! — Порази ме внезапна мисъл. — Надявам се, че не си започнала да пушиш в леглото, докато ме няма.

Тя беше свикнала прислужниците да прибират след нея, да разтребват, да изпразват пепелниците, да загасят лампите и да затварят кранчетата на газопровода. И особено да изпразват пепелниците; усетих миризмата на изгорен чаршаф, чух детски писък, видях малко овъглено телце. Изведнъж изпитах омраза към Съюзън.

— Не можеш да си представиш колко лесно може да стане беля — казах аз. — Барбара...

Тя се обърна към мене.

— Млъкни или няма да дойда!

— Както искаш — отвърнах аз. — Казах го заради теб.

— Заради мен! Знаеш ли тази седмица колко вечери си се задържал в къщи? Нито една. Всяка вечер си навън. Заседания на съвета, заседания на партията, „Драматичите“ — връщаш се в къщи, набутваш храна в търбуха си, казваш лека нощ на Барбара и излизаш. Защо си правиш труда изобщо да се връщаш?

Тя пак взе да четка косата си толкова енергично, че нямаше да се изненадам, ако от нея изскочеха електрически искри.

— Хайде да не спорим — казах аз. — Не се сърди. Тези неща съм длъжен да ги върша. Да не спорим.

— Не, разбира се, че не трябва да спорим. Трябва да правим каквото ти е угодно. Ти държиш повече на баща ми, отколкото на мен. Дори държиш повече на Джордж Айсджил. На тях държиш повече, отколкото на децата. Да, за теб Джордж Айсджил е по-важен от дъщеря ти, за която казваш, че толкова много обичаш. Не съм го забравила.

— О, господи! — възкликнах аз. — Та това беше преди цял месец!

— След два дни в Лондон, се връщаш. Пътуване, за което казваше, че ти било наложено. Уморително пътуване. Напрегнато пътуване. Отегчително пътуване. Може да се помисли, че всеки нормален човек ще иска да се върне в своя дом при жена си и децата си. Но не и ти. Баща ми иска да се срещнете в Клуба на консерваторите. И ти отиваш, макар да си уморен. Но и това не стига. Все още не можеш да се прибереш у дома си. Все още е рано. Отиваш в къщата на Джордж Айсджил и поркате до полунощ...

— Виж какво, няма да се разправяме пак по този въпрос. Извиних ти се...

— И то не с друг, а с Джордж Айсджил. Десет години не му проговори, не можеше ли да продължиш така? За какво трябва да си говорите? За Алис, нали?

Отстраних погледа си от нея.

— Алис е мъртва. Всичко е минало и забравено.

— Съмнявам се — каза тя спокойно.

— Всичко това беше преди да се оженим. И нямаше да се случи, ако Джордж се беше отнасял добре с Алис. Аз бях млад, глупав, а Алис беше десет години по-стара от мене... — гласът ми заглъхна.

— Да, хвърли, сега вината върху нея! Хвърли сега вината на нея, че се самоуби, когато я захвърли. Можеш и това да направиш.

Изведнъж поисках да я ударя.

— Млъкни! Затваряй си гадната уста! Какво искаш повече, глупачке?

Част от гнева ми бе насочен към мен самия. Прехвърлях цялата вина върху Алис, давах си вид на невинен младеж, подведен от по-възрастна жена. По-добре щеше да бъде, ако не се бях опитвал да се оправдавам; така поне нямаше да изменя на Алис.

Сюзън се изсмя. Смехът ѝ не беше естествен, а груб и принуден, пълен с презрение.

— Засегна те, нали? Все още не обичаш да си го спомняш, нали Джо?

Седнах на леглото. „Ако Сюзън не беше тук — помислих си аз, — щях да легна и да заспя. Щях да гледам жълто-сивите тапети, блестящата бяла боя и нямаше да мисля за нищо.“ Затворих очи.

— Джо, чуваш ли ме?

— Не — казах аз. — Не те слушам. — Изправих се. — Пие ми се нещо.

— Пак изчезна, нали?

— Не разбирам за какво говориш.

— Понякога изведнъж изчезваш. Не мислиш за мен, за никого не мислиш.

Тя отпуши шишенце с парфюм. Досега не беше употребявала такъв тежък, прекалено сладникав парфюм на второстепенна певица във вариете. Но може би защото беше необичаен, за миг я видях като привлекателна млада жена в черно и бяло — една разсъблечена непозната.

— Изморен съм — казах аз. Взех шишенцето парфюм. — Нов е.

Тя грабна шишенцето от ръката ми.

— Исках да го опитам.

— Добре е. Само веднъж се живее. — Погледнах през рамото ѝ. — Красиви са, наистина. Защо не дойдеш така?

Тя сложи ръце върху гърдите си.

— Не ме зяпай — сопна се тя. — Върви ми направи нещо за пиене. Хубаво, сухо мартини.

— Само с няколко капки вермут в джина.

— Ето го, моят Джо. — Тя се намаза с парфюм зад ушите. — Извинявай, че ми е толкова лошо настроението.

— Забрави го — рекох аз. — Животът е много кратък.

— Аз съм ревнивка, аз имам собственически чувства — заяви тя.

Сюзън помириса шишенцето и го запуши.

— Малко силен е наистина.

Извадих портфейла си.

— Пет лири за цялата нощ, госпожице?

— Лошо момче!

Целунах я по бузата; тя заприлича на ученичка — израз, който отдавна не бях виждал по лицето ѝ, и предизвика у мен странна, роднинска нежност.

— Най-страшното би било, ако не си ревнивка и ако нямаш собственически чувства — отвърнах аз.

— Точно така. — Тя ме бутна леко. — А сега, робе жалък, върви да ми приготвиш едно мартини!

Докато я чаках, приготвих и един коктейл за себе си. Кавгата мина, мина така бързо, както беше и започнала; въздухът се прочисти. Но тази буря нямаше да бъде единствената. И в някой от близките дни щях да пропадна сред бурята. Някой от близките дни Сюзън щеше да каже нещо, на което единственият отговор би бил да я напусна.

Герда пееше в кухнята. Песента беше немска; долових само, че се говореше за някакъв кораб на смъртта. Мелодията бе дрезгава и остра; не беше музика, а по-скоро мъка, груба, действителна мъка. Този кораб на смъртта, доколкото можах да разбера със слабите си познания по немски, скоро щеше да дойде, за да отведе много хора. Те не очакваха кораба на смъртта, но той беше вече на път.

Оставих празната си чаша и отидох при канапетото. Полегнах за малко с възглавница под главата и ми се стори, че съм щастлив. Казах си, че не съм уморен; само за миг се бях разтоварил.

В медната ваза върху бюрото имаше букет лунарии и овалните бели шушулки прозираха от светлината на залязващото слънце. Бях помогнал на Барбара да ги набере следобеда, тя ги наричаше книжни цветя. Казах ѝ по-хубавите епитети — копринени цветя, парички, лунни цветя — но за нея те си оставаха книжни, твърде елегантни и гладки, за да бъдат истински.

Изведнъж товарът пак се намери върху гърба ми; в стаята нямаше спокойствие. Станах и преобърнах джобовете си за цигари. Нямаше никакви. Отидох до сребърната кутия за цигари на масичката — когато ѝ дойдеше на ума, Сюзън я пълнеше; сякаш я бях виждал да я отваря днес. Лявото отделение беше пълно; в него винаги стояха турски цигари. Дясното беше празно.

Казах си, че няма значение. Нямаше значение. Щях да си купя цигари на път за Александра хол. Не ми се пушеше чак толкова; ако

нямаше изобщо цигари, не бих се ядосвал. Тръшнах капака на кутията и отидох при барчето.

Неделният предобеден аперитив у тъста ми беше нещо като традиция за Уорли. Той канеше гости десетина пъти в годината, обикновено първата неделя в месеца; според годишния брой на поканите можеше да се съди за общественото положение на всеки един в Уорли или за отношението му към семейство Браун, което беше същото. Това беше удобна форма за отхвърляне на официалността и в същото време служеше вместо подбор; ако човек биваше поканен на аперитив в неделя сутрин, това не значеше още, че ще бъде поканен на вечеря, но ако не биваше поканен на аперитив в неделя сутрин, то това означаваше, че за семейство Браун този човек не съществува.

Ние със Сюзън, като близки родственици, се смятахме винаги поканени и аз разумно не отказвах. Тази неделя сутрин обаче много повече ми се пиеше халба битър в „Кларендън“. Докато се отдалечавахме с колата от Сент Алфред, имах непредпазливостта да го кажа на Сюзън.

— Много жалко, че е така — отвърна тя.

Смених на по-ниска скорост, за да взема острия завой към Сент Клер роуд.

— Няма нищо жалко — рекох аз. — Просто ми мина през главата.

— Какви особени мисли ти минават през главата — каза тя. — Отиваш с мен на гости да пиеш аперитив, а би предпочел да пиеш без мен в кръчма.

— Не съм казал такова нещо.

— Но никога не искаш и аз да идвам в „Кларендън“.

— Никога не си казвала, че искаш да дойдеш.

— Да, аз не искам да ходя там. Но на теб ти харесва. Защо тогава не ме оставиш у нашите и после да се върнеш в града. Незаменяемите ти кръчмарски познати! Всичките твои проклети избиратели! Хората, които се възхищават от теб! Ще кажа на татко защо не си могъл да дойдеш...

— Кажи му да върви по дяволите! — прекъснах я аз.

— Чудесно! Чудесно! — рече тя. — Ти винаги се изразяваш толкова мило, нали?

— Извинявай — казах аз. — Хайде да го забравим.

Сюзън не ми отговори; когато я погледнах, с изненада видях, че плаче. Завих надясно и спрях колата на Ройден лейн — тясна, камениста уличка, южно от Поплар роуд.

— Какво има, мила?

— Нищо — отвърна тя.

Подадох ѝ носната си кърпа.

— Сигурно има нещо. Лошо ли ти е?

— Нищо ми няма — каза тя.

Прегърнах я.

— Не трябва да плачеш в тази хубава рокля.

— Аз съм лоша съпруга — заяви Сюзън. — Ще ти бъде по-добре без мен.

— Тихо, бебче — рекох аз. Взех от нея носната кърпа и внимателно изтрих очите ѝ. — Ще постоим тука, ще изпушим по една цигара и ще погледаме хубавия изглед. Нямаме бърза работа.

— Тук е спокойно — каза тя.

Погледнах широкия тревист склон, осеян с камъни, който стръмно се издигаше зад оградата, нагоре към ливадите на Уорли. Вляво зад нас се виждаше равна, обрасла с трева местност, сякаш от ливадите се беше протегнал голям, груб език. В колата беше много топло; свалих прозореца.

Сложих ръка върху коляното на Сюзън. Миналата нощ и двамата бяхме пийнали повече от обикновено и заспахме, щом главите ни докоснаха възглавниците. А тази сутрин ѝ казах най-последно, че Герда си отива; тогава започнахме да се караме, мрачната караница на съпруг и съпруга. В този миг обаче не се чувствувах женен: бяхме мъж и момиче в бял „Зефир“ на безлюден път.

— Да се поразходим малко — предложих аз.

— Не мога с тези високи токчета — отвърна Сюзън.

Разкопчах най-горното копче на роклята ѝ. Тя ме плесна по ръката и закопча отново копчето.

— Не. Не тука — каза го без гняв.

— Действа ми роклята ти — рекох аз.

— Роклята ми е съвсем строга и подходяща.

— Рокля на девственица. Догоре затворена и ослепително бяла.
— Тикнах нос в ръкава ѝ. — И е колосана. Много възбудителна. Все едно да изнасилиш калугерка.

— Не говори мръсотии — каза Сюзън. Тя извади табакерата си.
— Дай ми огън, мили.

Наведе се към мен, събори чантата си и тя падна, отворена на пода. Внезапно ме лъхна тежка, преситена миризма; беше паднало шишенцето с парфюм. Вдигнах го и го запуших.

— Новият ти парфюм, мила. Останал е още малко. — Помирисах го. — Колата ще се развони на бардак.

Сюзън погледна шишенцето парфюм и пак се заплака.

— Не си заслужава да плачеш — успокоих я. — Ще ти купя друго шише.

— Не го харесвам — отвърна тя. — Ужасен е. Не го искам повече.

Запалих и своята цигара.

— Тогава го хвърли.

— Ще бъде разсипничество.

Тя продължаваше да плаче и в същото време се намаза с парфюм зад ушите. Аз избухнах в смях; никога не ми се беше виждала толкова неразумна, глупава, женствена или — за да обединим всички тези прилагателни в хубавата юнска утрин — толкова привлекателна. Целунах я.

— Напудри се и тръгваме — наредих аз. — Чудна работа, понякога сякаш не си ми съпруга.

— Какво искаш да кажеш?

За мое учудване Сюзън изглеждаше ядосана.

— Та това беше само комплимент!

Тя отвори пудриерата си.

— Виж ти, какъв комплимент! Много особено се изразяваш.

Притиснах я по-силно; тя се отдръпна.

— Може да ни види някой.

— Нали сме женени?

— Но ти не се чувствуващ женен. Току-що го каза.

— Хайде да не говорим за това — предложих аз. — Няма никакво значение.

Тя изтръска една прашинка от роклята си.

— Вярно — отвърна тя. — Няма значение.

Сюзън продължи да се пудри. Сега вече гледах нейната маска за обществото, лицето ѝ за гости и за черква; не можеше да се повярва, че е имало сълзи в тези големи кафяви очи.

Като свърши с пудренето, Сюзън взе шишенцето парфюм. Погледна го срещу светлината; беше останало малко. Извърна се от мен, разтвори деколтето си и изсипа парфюма между гърдите си. Гледах я без нежност; несправедливо се беше отдръпнала от мен. Тялото ѝ продължаваше да бъде тук, както синьото безоблачно небе продължаваше да бъде навън. Но за нея имах толкова значение, колкото и за небето: тя се беше отдръпнала от мен.

Сюзън заговори едва когато карах по Поплар авеню. Тя каза, без да ме погледне:

— И много ти се моля, този път се завърти повече насам-натам!

— Какво искаш да кажеш, дявол да го вземе?

— Недей говори през цялото време с татко по работа. И недей се влачи подир онази там... Хакси.

— Хоксли — поправих я аз. — Не знаех, че ще бъде.

— Ако знаеше, щеше да ти се ходи много повече, нали?

— О, господи! Срещал съм я само веднъж. Само веднъж за две минути.

— Но ти се иска да е било за повече, нали? Видях те как я зяпаш в черквата, видях замечтаното ти лице. И тя го е видяла. Не е глупава тая жена.

— Тя дори не подозира съществуването ми — отвърнах аз.

— Да, да, както и Ева Стор не подозира съществуването ти. Последния път беше тя. А преди това Джин Велфри. Ти делиш цялото си време между татко и жената, която ти харесва в момента...

— Няма думица да проговоря с нито една жена. Нито пък с татко ти. Нито думица, дявол да го вземе!

Сюзън измърмори нещо, което не разбрах, защото завивах в алеята на Браунови и вниманието ми беше заето — входът бе много тесен и трябваше да взема широк завой, за да не закача крилата на портата. Но това беше единственото, в което тъстът ми бе проявил стиснатост; къщата беше най-голямата на Поплар роуд, а това значеше и най-голямата в Уорли, като изключим къщата на Уелс и Синдрам

грендж. Затова пък парковете на Уелс и Синдрам грендж, макар да бяха доста големи, заедно не правеха колкото паркът на Браун. И още нещо — техните строители бяха използвали само пясъчник; а за Браун беше достоен само най-добрият облицовъчен камък от Болтън Удс.

Паркирах колата пред главния вход, зад един пращен „Воксхол Уайвърн“ — познах, че беше на Марк. Помогнах на Сюзън да слезе от колата и казах шеговито:

— Господи, време е да си измие таратайката.

Тя пое шумно дъх.

— Спести на бедния Марк неуместните си остроумия. И се опитай да бъдеш малко по-любезен към Сибил.

— Да, мила. Извинявай, мила. Както кажеш, мила — изредих аз с пародийно смирение.

Натиснах звънеца. Отвори ми Хариет, неизменното съкровище на Браунови. Както винаги нейните поздрави към Сюзън бяха много по-сърдечни, отколкото към мен; тя работеше у Браунови двадесет години и бе изцяло тяхно творение също като къщата. Но къщата ми харесваше дори когато хора като Лари Силвингтън наричаха стила ѝ „смес от Уимбълдън и Яков Първи“; харесваше ми дори на пипане и преди да вляза, винаги поглеждах крадешком плътните камъни. Не обичах Хариет: лицето ѝ беше много широко и неприятно набръчкано за жена малко над четиридесетте. Тя никога не отправяше усмивка към мен; винаги си представях, че ако ми се усмихне, ще бъде с насмешка. Мисис Браун често казваше, че Хариет била истински сноб, имала собствени идеи за качествата на един джентълмен.

Гостната миришеше на цветя и дим от пури. Видът ѝ не се беше променил от оня миг, когато преди десет години за първи път бях влязъл в нея — семейство Браун купуваше само най-доброто, само това, което беше направено да издържа на времето. Мисис Браун имаше добър вкус или поне говореше много за добрия вкус и редовно посещаваше разпродажбите и антикварните магазини; но никоя от новите ѝ покупки не се усещаше. Човек не забелязваше двойното кресло хепл уайт, нито кутията от шератонски порцелан, а дебелия тъмнозелен килим, дълбочината на креслата, изобилието от цветя, сребърни кутии, чаши и статуетки; ако погледнеш стените, не виждаше двата висящи шкафа от осемнадесетия век или серията

гравюри със спортни сцени, които бяха почти единствените остатъци от богатството на Сентклерови, а само тежките, релефни тапети. Сигурно за стотен път си помислих, че тази стая е като хол на общественик; можеше да бъде преддверие на хотел или приемна на градски кмет.

Роза, по-младото съкровище, дойде при мен с поднос пълни чаши. Към нея не изпитвах толкова силна неприязън, като към Хариет, но тя служеше у Браунови едва от десет години. И тя щеше да се научи; стори ми се, че тази сутрин следеше движенията ми с особено внимание. Отдръпнах погледа си от Нора, която току-що бях видял в най-отдалечения ъгъл, и попитах Роза как е племенницата ѝ. Тя се усмихна, квадратното ѝ червено лице за миг стана почти хубаво.

— Сега е много добре, благодаря ви, сър.

Тази племенница беше всъщност нейна дъщеря, на Роза — веднъж мисис Браун го бе казала на Сюзън. Старата вещица имаше и своите добри страни, но те не можеха да ме накарат да я мразя по-малко.

Огледах стаята; Сюзън говореше оживено с Марк и Сибил. Приблжих се към Нора. Мисис Браун бе погълната от разговора си с проповедника Тинтман и нито веднъж не ме забеляза.

Нора стоеше сама. Тя не изглеждаше нещастна от самотата си, нито се мъчеше да я прикрие, разглеждайки картините, мебелировката или разните дреболии — тя беше достатъчна за себе си, нито бягаше от другите, нито се нахвърляше към тях.

— Отново се срещаме — казах. — Мога ли да ви донеса нещо?

— Не, благодаря.

Видях на масата до нея пълна чаша шери.

— Това сигурно е първото ви посещение.

За моя най-голяма изненада не можех да измисля нищо, което да кажа.

— Да, до известна степен — отвърна тя. — Прави силно впечатление.

— Десет спални — поясних аз. — Четири бани. Игрище за тенис, плувен басейн, парк четири акра^[1].

— Четири акра? — попита тя недоверчиво.

— Деветнадесет хиляди триста и шестдесет квадратни ярда.

Сложих леко ръка на рамото ѝ; под тънката памучна материя усетих нейната топла и мека плът. Тя не се отдръпна, но устните ѝ се разтвориха малко. Вгледах се продължително в нея: ще запомня това. Главата ми беше пълна с неща, които не желяех да помня; а сега имаше нещо, което исках добре да запомня, дори до назъбените стъклени копчета на роклята ѝ.

— Никога не мога да се оправя с подобни данни — каза тя. — Страх ме е, че не съм родена за журналист.

— Сигурен съм, че не сте — отвърнах аз. — Но вашата работа ми харесва.

Роклята ѝ беше с къси ръкави; исках да плъзна пръстите си надолу и да погала голата ръка. Ръцете ѝ бяха красиви, нито дебели, нито с изпъкнали мускули, но силни и закръглени. Приближих се до прозореца, без да свалям ръката си; тя лесно можеше да я отърси от себе си, но остана близо до мене.

— Погледнете — казах аз. — Всичко това е само около една шеста от парка.

— На мен биха стигнали и тези рози — отвърна тя.

Свалиху ръка от рамото ѝ; няколко минути само бяхме заедно, но в стаята имаше и други хора. Познавах ги, всичките имаха дълги езици. А освен това към нас се приближаваше Лари Силвингтън, най-дългият от дългите езици.

Той блестеше в костюм от светлосиня италианска коприна и ръчно изрисувана розова връзка. Колкото да беше чудно, Лари бе търговец на вълнен текстил, дошъл бе да живее в Уорли преди десетина години и вече бе станал част от самия град. Беше клюкар, скандалджия и човек, когото винаги характеризираха не само като ерген, а като „ерген, разбира се“, със силно натъртване на „разбира се“. Но всички го обичаха; без да има кой знае какви таланти, той винаги биваше душата на компаниите. Дори мисис Браун го обичаше; може би чувствуваше, че присъствието на подобен екзотичен гост в къщата ѝ доказва колко светска жена е тя, а мисис Браун понякога се наслаждаваше от ролята на светска жена, за да си почине от главната си роля — да бъде Господарка на замъка.

Лари хвана Нора за ръката.

— Какво, мила, възхищавате се на розите? Мога да ви ги опиша всичките. Върху арката са „Албертин“ и „Тъмночервена победа“, а

онези, жълтите, са „Сутърново злато“. А другите, светлочервените, са любимите ми рози. Наричат ги „Мисис Хенри Боулз“. Интересно, каква ли е била тя.

— „Мисис Хенри Боулз“ са розови — поправих го аз. — Червените са по всяка вероятност, „Монтесума“.

— Това са подробности — отговори той.

Лари се вгледа втренчено в мен. Имаше плоско, гладко лице с тежки клепачи и зелени очи, които оставяха впечатлението, че са полегати.

Лицето му никога не е изглеждало младо; и никога нямаше да остарее. Лари прехвърли поглед върху Нора; замислих се какви ли връзки между нас допуска сега неговото въображение. Той поклати глава и каза:

— Подробностите са специалитет на Джо, Нора. Той е напълно земен.

— Не бъдете толкова сигурен — отвърна Нора.

Тя ми се усмихна. Роклята ѝ беше с цвета на очите ѝ — сив с лек синкав оттенък, и беше поне с два пръста по-къса от роклите, които носеха останалите жени. Някои хора биха се смутили, че се различават, други биха ликували; а на нея ѝ беше безразлично. Тя беше зряла жена. От десет години не бях срещал зряла жена и от десет години не бях изпитвал необходимостта да бъда в присъствието на такава жена. И в Алис, дори в Алис, имаше нещо счупено, тя беше загубила привичката да е щастлива. „Щеше жив да те изяде“ — а какво друго можеше да направи, след като толкова години е била гладна? Но и тя ми даде нещо; повече, отколкото аз ѝ бях дал. Отвърнах на усмивката на Нора; същото щеше да бъде и с нея, същото щеше да бъде с всяка зряла жена. Дори в този миг се чувствувах вече неин длъжник.

Сюзън оживено разговаряше с Марк и Сибил; досега не бях забелязал да поглежда към мен, но много скоро щях да ѝ дам повод за нов пристъп на гняв.

— Още не сте се запознали със съпругата ми — рекох аз.

— Красивото момиче в бяла рокля — прибави Лари. — Онова там, което говори с матроната в лилаво и мъжа със спортното сако. — Той се изсмя. — Днес Сибил го държи с две ръце, няма да може да мръдне!

— Мълчете — сопнах му се.

— Нека се отдалечат и ще ви разправа нещо...

— Не искам да слушам — строго казах аз.

Лари пак се изсмя.

— Хайде, хайде, не искате! Нали знаем, че ушите ви вече са щръкнали!...

На него човек не можеше да му се сърди, но за миг изпитах желание, да го ударя. Не исках Нора да ме постави на едно стъпало с него, исках да ме вижда само като зрял. После видях, че тя се забавлява, и то не студено, а снизходително, разбрах, че е успяла правилно да прецени Лари. У него нямаше злина; той поднасяше на хората клюки, така както им поднасяше напитки, цигари, цветя или шоколадени бонбони.

За мое учудване Нора го хвана за ръката.

— Вие обичате да доставяте удоволствие на хората, нали? — попита тя.

Аз я зяпнах; думите ѝ бяха продължение на собствените ми мисли.

— Правя каквото мога — отвърна Лари.

Отидохме при Сюзън, Марк и Сибил, за мое облекчение Сюзън изглеждаше погълнала от разговора и едва ли беше забелязала, че не се движех сред гостите. По лицето ѝ нямаше нито следа от сцената в колата, тя бе изпълнена с веселие и го пръскаше неуморно около себе си като царица, която хвърля златни монети на просяците. А Марк и Сибил наистина имаха вид на просяци, той я гледаше, сякаш само нейната преливаща жизненост го държеше на крака; а Сибил в тази лилава рокля изглеждаше по-безвкусна от всякога и се взираше в Сюзън не толкова със завист, колкото с някаква лакома любов.

Под дебелия слой пудра лицето на Сибил беше на петна; не само ние със Сюзън се бяхме карали тази сутрин. Тя бе разкрила някое ново похождение на Марк, както се случваше редовно. Обикновено аз вземах страната на единия или на другия. Смущението на единия или на другия ми доставяше злобно задоволство; така ѝ се падаше на Сибил, задето не даваше на Марк това, което той желаше — така му се падаше на Марк, задето прелъстяваше малки и глупави момичета, които всеки път ставаха сякаш все по-млади.

Но тази сутрин ги съжалих и двамата. Това чувство ми беше чудно, не бях свикнал с него. Не беше чувство, с което би било удобно

да живееш. Представих Нора; безличното, формално изговаряне на името, стандартните въпроси и отговори ми се видяха по-нереални от обикновено. Трябваше поне да обявя, че се намират в присъствието на зряла жена — нещо, което заслужаваше да се обяви.

Мисис Браун продължаваше да говори с проповедника Тинтман. На времето сигурно е била красива, чертите ѝ бяха по-изтънчени от тези на Сюзън; но годините, през които беше играла Господарката на замъка, бяха стиснали устните ѝ прекалено силно, бяха прилепили плътта прекалено плътно към костите. Проповедникът Тинтман измърмори нещо за достойна борба и за даване на пример.

— Разбирам много добре, ваше преподобие — каза моята тъща. — Но той наистина не може да се нагърби с още нещо... — Тя ме погледна изпитателно.

Можех напълно да възстановя разговора им или да отгатна какво щеше да поиска от мен. Бях вече съветник, а не беше лошо да имаш поне един съветник в своя комитет. Скоро щях да отида при нея или проповедникът щеше да ме заведе; щяха да ме помолят да заседавам в някакъв комитет и аз трябваше да приема. И тя щеше да ме нарече на име само веднъж, с голямо усилие, а после щеше да продължи вече много пъти да ми припомня откъде съм произлязъл и на кого дължа всичко. Беше много трудно да не я мразя, но в този миг чух, че Нора казва на Сюзън нещо за розите, и омразата ме напусна. Мисис Браун беше дете; човек не можеше да мрази децата.

— Обожавам ги — каза Сюзън. — Защо нямаме повече рози в нашата градина, Джо?

— Мъчно се отглеждат — отвърнах аз.

— Глупости — каза Марк. — Те са много издръжливи.

— Може и да са — рекох аз.

Но думите ми сякаш нямаха никакво значение, думите, които употребявах, не означаваха нищо; единственото, което имаше значение, беше, че човек не може да мрази децата. Тук всички бяха деца, дори и самият Браун, който шумно разправяше на Джулиън Фарни, директор на училището „Сент Алфред“, за стачката на автобусните шофьори.

— Това е много отговорна служба — каза Джулиън. — Аз самият не бих искал да карам автобус. — Той се изсмя нервно. Изглеждаше

необикновено слаб и блед до Браун, който блестеше в новия си кариран костюм с розов карамфил на ревера.

— Моята служба също е отговорна — каза Браун. — Но никой не ме е видял да стачкувам. Никой не ме е видял да искам двойна заплата и намалено работно време, и почивка за чай, почивка за това, почивка за онова...

Той продължи да бърбори, едно дете с чаша бристол милк в едната ръка и огромна пура в другата; доближих се до Нора, за да могат поне раменете ни да се допират. Исках да ѝ разправя какво чувствавам, набързо и накратко като в ония пиеси, където за десет секунди главният герой научава, че графинята е незаконна племенница на маршала, че взводът за разстрел е стрелял с халосни патрони, че плановете, които са били изгорени, са всъщност бяла хартия, а дъщерята на графинята, която е английски агент, ще чака привечер с истинските плановете при източната врата на замъка Крапо. Помислих с гняв, че би трябвало да намеря начин, за да предам и аз съобщението си така леко; и веднага след това разбрах с нарастваща радост, че не са необходими никакви думи. Тя вече знаеше това, което трябваше да ѝ кажа.

Браун ме повика с пръст.

— Джо, ела тук — каза той. — Ела и се оправи с Джулиън.

— Ще се опитам — отвърнах аз.

„Дете — казах си аз, — истинско дете!“ А на шестдесет години човек е по-близо до вечната нощ; как можах да го забравя?

[1] Един акър = 4 декара. — Б.пр. ↑

8

Убеден съм, че Сибил се къпеше толкова често, колкото и всички други мои познати, а разговорите ѝ бяха пълни с намеци за всекидневните ѝ бани. Но тя винаги миришеше на застояла пот: и сега, докато я тупах по рамото, ме лъхна същата миризма.

— Не плачи, мила — успокоих я аз. — Всичко ще се оправи. Какво има всъщност?

— Не мога да ти кажа — отвърна тя. — Не мога да го понеса. Не мога да го понеса.

— Добре, добре — рекох аз.

Отидох до барчето и си налях уиски със сода. За втори път тази седмица, връщайки се в къщи, заварвах Сибил да плаче в гостната; въпросът ми беше формален. Знаех много добре причината за сълзите ѝ; беше научила за Марк и Люси Харбът. „Ах ти, глупава, тлъста, вмирисана крава — казах си аз, — защо само ми цапаш гостната?“

Аз съм такава глупачка рече тя. — Такава сляпа глупачка. Как ли са се надсмивали над мене, нещастната, сляпа глупачка!

Тя изговори думите с нелепо задоволство.

— Я по-добре пийни нещо — казах аз.

— Вие, мъжете, смятате, че с това се оправя всичко. Пийни нещо, вземи една цигара, ето ти малко цветя, купи си нова шапка... — Тя се изсмя. — Не съм дете, Джо, аз съм жена. Аз съм наранена и унижена жена и не мога да го понеса. Ако не бяха децата, щях да сложа край на всичко.

Чорапите ѝ се бяха смъкнали, с отвращение отстраних погледа си. Не можех да обвиня напълно Марк; Люси Харбът беше евтина, малка, пубертетна развратница, но поне чорапите ѝ бяха винаги изпънати. Не бих възразил срещу присъствието на Люси в моята гостна; тя носеше със себе си глупост, егоизъм, неприятности и разорение, но поне миришеше на сено и наслада.

— Не трябва да говориш така — казах аз неубедено.

— Трябва да мисля за децата — отвърна тя. — Бедните малки си нямат никого, освен мен.

„И Съзън — помислих мрачно аз. — Кой мислиш, че се занимава с тях в момента?“ От трапезарията се разнесе вик; беше Барбара.

— Върни ми го, лошо момиче! — Тя писна. — Ще те цапна! — викна тя.

Последва звукът на два плесника. После настъпи мъртва тишина, а след нея множество гласове. Зачудих се кой е бил наплескан; с одобрение помислих, че ако се съдеше по звука, сигурно Барбара е зашлевила плесниците. В понеделник тя през сълзи ми беше разправила, че Хелен ѝ взела грозната кукла, Вивиън — мечето, Линда постоянно се возила на велосипеда ѝ; всичките били лоши момичета и аз трябвало да ги наплескам.

— Наплескай ги сама — отвърнах аз.

— Те са по-големи от мене.

— Нищо — посъветвах я аз. — Удари ги първа.

Спомних си този разговор и се захихих. „Това е моята дъщеря — помислих си аз. — Няма да се остави да я разиграват.“

— Бедните малки! — повтори Сибил. Изглежда, не беше чула шума от трапезарията. — Страх ме е, че подозират какво става.

— Много са малки още.

— Линда е на седем години. Близначетата са на пет. В наше време децата са страшно развити. А моите са много умни, макар че е нескромно аз да го кажа. — Тя ми се усмихна леко. — Близнаците са страшно жизнени, точно сега са в периода, когато задават въпроси. Знаеш, нали?

Налях си още една чаша уиски. Искаше ми се да се прозина в лицето ѝ.

— Зная — отвърнах аз. — Скучно!

— Да, да, зная много добре, че е скучно. Но и благодарно, Джо, много благодарно. А Линда е твърде интелигентна. Не говори много, но забелязва всичко наоколо.

— Тя чувствава нещата — казах аз. — Трябва да се отнасяш внимателно с Линда.

Сибил веднага използва случая.

— Много е чувствителна. Понеже е голяма за възрастта си, хората мислят, че е мъжкарана. А тя не е. О, съвсем не е! — Сибил бавно поклати глава. — Линда през цялото време мисли стъпка по стъпка. И когато обмисли всичко, когато е обмислила целия въпрос, тогава казва решението. Виж, близначетата са по-импулсивни...

Монологът продължи; слушах невъзмутимо и от време на време издавах нечленоразделни звукове. Поне спря да плаче и не търсеше съчувствие от мен. Онези деца, за които говореше, сякаш бяха съвсем други — не децата, които вдигаха врява в трапезарията. Те всички сега плачеха едновременно. Хари ги наричаше „ревльовци с лица като пудинг“; определението беше точно. Погледнах часовника си; след половин час трябваше да бъда на заседанието на Здравния комитет. Ако продължаваше така, нямаше да мога да хапна нищо.

Сюзън влезе със зачервено лице. Държеше Барбара за ръка. Със свободната си ръка Барбара притискаше мечето и грозната кукла и доволно се усмихваше. Лицето ѝ беше изцапано с доматиен сос.

Скарай се на дъщеря си, моля — каза Сюзън. — Ужасна е.

— Вярвам ти — отвърнах аз. — Чух скандала. Какво е направила?

— Удари Хелен и Вивиън. А сега бутна Линда от стола ѝ.

— Ела тука — обърнах се аз към Барбара. — Слушай какво ще ти кажа. Ти си била много лоша. Хелен, Вивиън и Линда са твои гости. Не трябва да бъдеш неучтива към гостите си.

— Ти ми каза да бъда — отвърна тя. — Ти ми каза да бъда.

— Не съм ти казал, миличка. Казах ти да не бъдеш прекалено отстъпчива.

Не това ѝ бях казал; лъжех. Лъжата беше дребна, но си оставаше лъжа.

— Обичам те — казах аз. Това поне беше истина. — Така че заради татко бъди добро момиче. Извини се на братовчедките си. Обещаваш ли? Заради татко?

— Да, татко. — Усмивката ѝ се беше стопила.

— Хайде, тичай да си играеш, моето момиче.

— Почти е време да се къпе — каза Сюзън.

— Точно така — потвърдих аз.

Барбара заплака: прегърнах я. Исках я успокоя, но с благодарност разбрах, както много пъти досега, че всъщност аз бях

успокояваният, всъщност тя ме предпазваше от всяко зло. Аз се държах за нея, а не тя за мен. Държах се за малката си дъщеря, защото ме беше страх. Но не знаех от какво. Отстраних я леко от себе си.

— Ти си сладко малко момиченце — казах аз. — Внимавай друг път да не те хвана, че се държиш неучтиво.

Тя кимна енергично и напусна тичешком стаята.

— Една негова дума, и тя прави каквото си иска — поясни Сюзън. — Може да го върти на малкия си пръст и си знае силата!

— Не говори така — каза Сибил. — Не знаеш колко си щастлива! — Тя ме погледна, сякаш искаше да започне флирт с мен. — Миличка, готова съм да си разменим съпрузите. Джо живее за децата и работата си. Марк — само за удоволствията си. За жалките си удоволствия, за долнопробните си мръсни удоволствия.

— Мога да предположа — отвърна Сюзън.

— Не, не можеш. Твоят съпруг не тича подир всяка срещната пола, твоят съпруг обича жена си и децата си, твоят съпруг има чувство за отговорност. А Марк цял живот се мести. От едно място на друго, от една работа на друга, от една каша в друга — пет пари не дава. О, ако поиска, той би могъл да постигне успехи — много е умен и привлекателен. Но не си дава труд. И най-обикновени, но упорити хора постоянно го задминават. О, господи, понякога ми се ще да не беше толкова умен и привлекателен. И да постига всичко с упорит труд! Ще ми се да бъде упорит труженик, като Джо!

— Благодаря — подметнах аз.

Тя не даде вид, че ме е чула.

— Знаеш ли къде е тази вечер? Играе в някакъв турнир по хвърляне на стрели. Вече е минал през къщи, прочел е бележката ми, но пет пари не дава. Ще хапне малко хляб и сирене и ще отиде в кръчмата, ще пие бира, ще хвърля стрели, ще дружи с всеки Том, Дик и Хари и всички ще се възхищават от него. Ще му се радват, защото той е такъв *джентълмен*.

Тя произнесе последната дума със същото подчертано презрение, каквото и аз бих употребил на времето.

— Не бъди злобна и не преувеличавай, мила — казах аз. — Той не е чак толкова лош.

— Вие, мъжете, винаги се поддържате — отвърна тя. — И аз самата съм го поддържала стотици пъти. Но всичко е свършено.

Опознах го напълно. О, господи, просто не зная какво да правя...

Тази път в гласа ѝ прозвуча истинско отчаяние.

— Наистина имаш нужда да пийнеш нещо — предложих аз.

— Имам нужда от забрава — каза тя. — Дълга, дълга почивка.

Толкова съм уморена от огорчения.

— Ако искаш, можеш да останеш при нас — покани я Сюзън. — Хари го няма и ще сложим походното легло... Набързо и весело тя описа как ще ни настани за спане, сякаш щеше да ми бъде много забавно да спя на канапето и около мен да се мотаят Сибил и „ревльовците с лица като пудинг“. Последния път, когато аз предложих да поканим чичо Джек и леля Емили за събота и неделя, тя не беше толкова ентузиазизирана.

— Ти, Джо, нямаш нищо против, нали?

— Съвсем нищо — отвърнах аз.

— При това Герда си отива чак в петък, така че ще има кой да се занимава с децата.

Отворих кутията с фъстъци.

— Разбира се, мила. Ще ми бъде приятно да помогна с нещо.

— Добре тогава. Всичко е уредено.

— Все пак попитай първо Сибил дали иска да остане.

Сибил се направи на скромна.

— Много мило от твоя страна, Сюзън, но по-добре да не ви досаждам. Искам да размисля за всичко през деня... — Тя се изправи. — Не зная какво щях да правя без вас тези няколко дни. Благословени да сте. Благословени да сте и двамата. — Тя пак се разплака. — Да бях умряла по-добре! Да бях умряла!

Сюзън я обгърна с ръка.

— Бедната Сибил! Не се безпокой, мила, ние ще се погрижим за тебе...

Налапах шепа фъстъци; беше вече много късно за вечеря.

— Тръгвам — казах аз на Сюзън. — Не искам да закъснявам.

Тя ми кимна разсеяно. Цялото ѝ внимание беше съсредоточено върху Сибил. Раздърпаната и шумна скръб на Сибил запълваше цялата стая; дори ми се стори, че ме последва в трапезарията, където Герда събличаше Барбара.

— Къде са другите деца? — попитах аз Герда.

— В задния двор — отвърна Герда. — Всичките плачат...

— Ударих Линда още веднъж — каза Барбара и се подаде от жилетката си. — Тя избяга. И Вивиън и Хелен избягаха, и те избягаха.

— Много лошо си постъпила — смърхих я аз. Но не можах да не се усмихна. Барбара ми върна усмивката, без да се уплаши; хванах я и я вдигнах до раменете си, а тя се дърпаше и извиваше. — Много си лоша.

— Ще ти изпея една песничка — каза тя.

— Татко трябва да излезе, моето момиче.

— „Лятното слънце свети, щастие облива всички...“ — Тя спря и се намръщи.

— Продължавай — помолих аз.

— Пак ще ги ударя, ако ми вземат мечето, грозната кукла и велосипеда.

Засмях се.

— Точно така, моето момиче! — съгласих се аз. — Никой не трябва да те разиграва.

Тя погледна объркано.

— Какво казва татко?

Целунах я.

— Няма значение. Ние с теб се разбираме. Тя кимна; и сякаш стаята стана по-голяма, а масата се отрупа с приказни блюда. И макар да бях гладен и недоволен, изведнъж ми се доплака от щастие.

9

Къщата на Марк винаги миришеше на риба. Не миришеше като гостилниците, където сервират пържена риба и картофи и е грубо, но същевременно топло, уютно, нито пък на морските ресторанти — остро, прясно и апетитно. Не — сякаш всеки ден, на всеки обед и вечеря, те ядяха варена треска. Изглежда, никой не го забелязваше, освен мен — и веднъж Барбара, която го каза на висок глас. Често се замислях дали тази миризма съществува реално, или пък това, което ми се струваше, че усещам, бе чисто и просто тяхното нещастие.

Но тази вечер миризмата трябваше да изчезне. Марк и Сибил се бяха сдобрили, заради децата правеха опит да започнат отново. Вечерята трябваше да бъде празник на помирението и според доста нетактичните думи на Сибил щяхме да хапнем и да пийнем за любовта и приятелството.

Заехме местата си на масата и тя изтри очи с носна кърпа.

— Какво има, мила? — попита Марк.

— Толкова съм щастлива — отвърна тя. — Събрали сме се в нашия дом на вечеря с нашите приятели — просто не мога да повярвам.

Нямаше какво да се добави; усмихнах ѝ се поощрително и сръбнах една лъжица супа. Супата беше хладка и тричава; вкусът ѝ напомняше малко на кокоша мас.

Сибил ме потупа по ръката.

— Извинявай — каза тя. — Смешно е, че тъкмо сега ми се плаче. Но ние, жените, сме чудни и мъчни същества, нали Марк?

Марк кимна. Очите му бяха безжизнени; помислих си дали не се е подкрепил с нещо по-силно от шерито, което пихме.

— Вие чувствувате по-дълбоко нещата — отвърна той. — Ние, мъжете, сме от по-груба материя, нали Джо?

— Говори само за себе си — казах аз. Сръбнах още една лъжица; не се оказа по-добра от първата.

— Толкова съм ви благодарна, на вас със Сюзън — рече Сибил.
— Ако не бяхте вие, сега нямаше да сме събрани тука. Бог да ви благослови, мили мои.

— Особено Сюзън — допълни Марк.

— Да пием за тяхно здраве — предложи Сибил.

Тя се забавляваше необикновено; беше в средата на сцената и прожекторът я осветяваше право в лицето. За миг видях щастието върху лицето ѝ и ми се стори без значение, че трапезарията бе така претъпкана, че отнякъде духаше, че яркосините тапети, зелените завеси и червеният килим не си подхождаха, че първото ястие безвкусно, а и следващите щяха да бъдат още по-лоши. Също така беше без значение, че новата ѝ рокля бе фрапантна и прекалено натруфена, а цветът ѝ — тъмночервен — сякаш нарочно избран, за да покаже, че тя приближава четиридесет и пет и никога не е полагала достатъчно грижи за фигурата и кожата си. Това беше без значение; тя се бе съживила — нещастната, дебела и глупава Сибил се бе съживила. Повечето хора са винаги нещастни, палачи и тигри ги преследват дори насън; човек никога не може да ги види в истинския им вид. И аз досега не бях виждал Сибил; тя винаги се държеше, сякаш седеше на зъболекарски стол и по това съдех за нея. Сега за първи път тя не беше нещастна; дори може би вярваше, че Марк наистина се е променил и вече няма да ѝ причинява болка. Бе щастлива; аз се освободих от досадното съжаление и, противно на всички очаквания, ми стана забавно. Недопечените телешки котлети бяха отвратителни, грахът — странно лепкав, пудингът — прекалено напоен, а югославското бяло вино — изстудено до смърт, но за мен те имаха същия вкус, както за Сибил: изразяваха един празник, бяха символи на помирението.

Сюзън почти не говореше и едва се докосна до храната. Но въпреки това и тя, изглежда, бе обзета от общия тържествен дух; отдавна не бях виждал лицето ѝ така сияещо от доброта. Никога не я бях виждал толкова млада на вид — роклята ѝ от тънък бял муселин въпреки дълбокото деколте приличаше на рокля за първо причастие. Човек не би повярвал, че е родила две деца, помислих си с гордостта на собственик и веднага изпитах страх от тази мисъл, защото осъзнах какво има в добротата ѝ. Сюзън съзряваше, Сюзън бе майка, Сюзън беше помогнала на Марк и Сибил, беше ги събрала отново. Почувствавах как уважението ми към нея прераста в обожание; тя

беше станала много по-добра, отколкото е била досега и изведнъж — признах го пред себе си и изпитах странно облекчение — беше станала много по-добра от мене.

Сибил въздъхна.

— Колко съм щастлива така, със своя мъж и с приятелите си! Чувствавам се, като че съм преминала през ужасна буря. Не е ли така, мили?

— Да, мила — отвърна Марк. — Точно така.

Видях развеселен, че той току-що бе откъснал погледа си от гърдите на Сюзън.

— Има малко порто — каза Сибил. — Но не се бавете много. — Тя ни се закани с пръст.

— Няма да се бавим — обеща Марк. — Всъщност портото е глупав обичай. Винаги съм бил против него, и ти, нали, Джо? — Той ми намигна несръчно.

— Да. А, да, разбира се!

— Така казвате само. Зная ви аз.

Тя отново ни се закани с пръст. Лицето и пламтеше; не беше пияна, но я бе хванало. Станах и дръпнах стола ѝ. Лъхна ме миризмата на парфюма ѝ. Беше лек цветен парфюм и миризмата му не бе достатъчно силна, за да прикрие миризмата на пот. Досега не знаех, че употребява парфюм. На Марк му предстоеше страшна нощ. Тя беше възбудена; каквото и да правех, тази мисъл не предизвикваше в мен нищо друго, освен отвращение, а към Марк изпитвах весело презрение.

Жените излязоха от стаята и погледът му проследи Сюзън. Пак видях върху лицето му същия израз на отчаяно желание.

— Ти си щастливец — каза той.

— Зная — потвърдих аз.

— Сюзън беше незаменима. Не зная какво щеше да прави Сибил без нея. Идваше всеки ден да помага. Сибил... знаеш ги какви са жените! Много са издръжливи и изведнъж рухват. Тогава само друга жена може да им помогне.

Говореше, сякаш всичко случило се през последните десет дни не беше във връзка с него; и докато: разправяше подробно с какво Сюзън помогнала на Сибил, аз започнах да се дразня.

— Следващия път бъди по-предпазлив — казах. — Защо, дявол да го вземе, трябваше да избереш именно Люси?

Той се захили.

— Човек не избира момичетата, с които флиртува. Те го избират.

Марк оправи връзката си пред огледалото. Беше синя папионка на точки и ако аз я сложех, щях да приличам на безработен актьор; но на него тя сякаш подсказваше за веселост и благоденствие. Беше облечен в двуреден сив костюм; от десет години вече двуредни костюми не се носеха и все пак Марк ме накара тревожно да си помисля дали с новия си еднореден костюм не съм демоден.

— Аз лично не разбирам от тези работи. Но за предпочитане е да се действа далеч от къщи.

— Не хвърляй първия камък върху мене — каза той. — Зная, че съм лошо момче. Слушай, нали не обичаш порто? Пък и това порто е ужасно. И на всичко отгоре трябва да го преливаш и да го поднасяш в чаши — Марк отиде до бюфета и извади бутилка уиски „Бял кон“.

— Така е по-добре — съгласих се аз.

Помислих си какво значеше за мен помощта, която Съюзът бе оказала на Сибил: десет дена набързо приготвени обеда и вечери, десет дена непрестанни отчети за нещастията на Сибил, или от самата Сибил, или от Съюзът; десет дена „ревльовците с лица като пудинг“ ми се мъкнеха из къщата...

Марк наля две чаши уиски в големи дози.

— Напоследък сигурно си имал неудобства покрай нас — каза той, сякаш прочете мислите ми. — Извинявай!

— Няма смисъл да се безпокоим, след като е минало — отвърнах аз.

— Показах се същински глупак — продължи той. — Точно така. Но след десет години човек има нужда от малко разнообразие. Малко разнообразие, това е всичко. Повярвай ми, аз обичам жена си.

Беше явно, че не я обича; той изрече думите много бързо и за пръв път, откакто се познавахме, забелязах да добива виновен вид.

— Жените нищо не разбират — рекох аз.

— Точно така. Но и без тях не може. — Той глътна малко уиски. — Ти си добро момче, Джо, но може би и ти не разбираш. Люси е една глупава, малка никаквица... но тя... тя ме подмлади.

Той яхна един стол и сложи ръка на облегалката му. Поза от музикална комедия — така сяда красавецът хусар при сцената в кръчмата. Стори ми се, че аз не бих могъл да заема безнаказано такава поза.

— Можеш да прекараш целия си живот, без да вършиш нещата, които искаш, и после изведнъж разбираш, че си вече стар. Децата са много забавни, когато са малки, но те порастват. И човек се отказва от много работи заради децата, след което открива, че те пет пари не дават за него. Те само гледат кога ще избягат от теб. Всеки нормален човек трябва да има деца, дори и само поради това, че ако не кърмят, жените откачат. Но не ги обичай прекалено много.

— Не може да се избегне — отвърнах аз.

— Трябва да се избегне — настоя Марк. Той изпи чашата си до дъно. — Сипи си, Джо, това е единственото лекарство за болката ни. — Той си напълни чашата.

— Ще го разреда малко — казах аз.

Отидох при бюфета и извадих сифона. Бюфетът, също като масата и столовете, беше в стил „Яков“, както го наричаха в мебелните магазини, закръглени крака с жлебове, които приличаха на луковици — украшения в резба по предната част. Отгоре бе издраскан и имаше няколко бели кръгчета — хората не си бяха дали труд да използват подложки под чашите. Затворих го и забелязах, че постланата вътре хартия е измачкана и нечиста. С остра носталгия си спомних за моята трапезария в Харлинг кресънт; струваше ми се, че с всеки миг, който прекарвам тук, върша към нея предателство. Имах неясното чувство, че къщата ми е обсадена и че в нея, от дома на Марк, нахлуват грозота и неуредици.

Занесох чашата си на масата; отпихах бавно и лошото чувство се разсея. След още една чаша гърбиците и заврънкулките по облегалката нямаше да се забиват в гърба ми; или пък щях да последвам примера на Марк и щях да яхна стола обратно. Дори без да се гордея, изпитвах известно удовлетворение, като сравнявах дома на Марк с моя дом и неговия живот с моя живот. Но той, изглежда, не знаеше, че съм пощастлив от него; по лицето му се разля широка усмивка, усмивка на непогрешимо самодоволство.

— Какво смешно има! — попитах аз.

— Нищо, стари момко. Просто си мислех колко странен е животът.

— Той можеше да ти се види още по-странен — кимах аз. — Бащата на Люси има отвратителен характер.

Предложих му цигара. Марк поклати глава.

— Не, благодаря, стари момко. Предпочитам собствената си отрова.

Извади една цигара и я тупна няколко пъти по табакерата. Това беше един от маниерите му, които ме дразнеха ужасно — както и навикът да държи носната си кърпа в ръкава. А ароматът на цигарата му — като Сюзън и той винаги пушеше турски цигари — ми се струваше сладникав.

— Учудвам се, че не те е пребил — продължих аз.

Марк се изсмя.

— Не му подхожда. Намекна обаче, че би трябвало да получи обезщетение. Не ме питай за какво.

— Даде ли му нещо?

— Мили приятелю, не мога да му дам това, което нямам. Това е едно от преимуществата да си разорен. Освен това, защо, по дяволите, да му плащам? Тя е навършила шестнадесет години.

— Едва ги е навършила — забелязах аз.

Той стана и отвори прозореца.

— Не ми припомняй — каза той с гръб към мен.

Хладният ветрец изпълни стаята с аромат на люляк.

Марк вдишваше дълбоко и шумно.

— Това е добре — каза и целият се потопи в насладата на момента. — Това е много добре. Кара жизнените ти сокове да кипят.

— Някой ден твоите жизнени сокове ще прекипят — забелязах аз.

Той се върна при стола.

— Зная. Но какъв смисъл има да се тревожа? Повярвай ми, Джо, на времето аз много се тревожех. Господи, та аз участвах във всяка демонстрация! Не се тревожех само за себе си, тревожех се за всички. А после дойде войната и аз разбрах къде е истината. Човек живее за момента и той няма да се повтори. Поисках да се любя с Люси и се любих. Ако не се бях любил, щях да се изям от яд, че съм пропуснал добрата възможност. А ето, че ти сега ми завиждаш, нали?

— Тя не ми харесва — казах аз. Изпих остатъка от уискито си. — Хайде да вървим при дамите.

— Още не — отвърна той. — Те са добре там, пият кафе и ни разкъсват на парчета. Да ти сипя още уиски и този път не го разводнявай...

Оставих го да напълни чашата ми.

— Виж, за Люси бъркаш — подхвърлих аз. — Не ти завиждам.

— Всъщност не мислех за Люси — отвърна той. — Мислех за теб. Ето ме мен — четиридесет и шест годишен, три деца и мизерна службица, която съм получил само поради влиянието на тъща ми. Живея само като повишавам непрестанно дълговете си в банката и това минава само защото се знае, че тъща ми няма да живее вечно. А ето те теб — прекрасна служба, чудесна жена... стълб на обществото, върхът на света — щастлив си, нали?

— Не особено — казах.

— А, ти си преуморен. Но и на теб се падна малко щастие, нали?

По тона му разбрах какво има пред вид.

— Все някой, вярвам, ти е споменал, че Хари е бил твърде едро бебе за седмаче. — Погледнах в градината; там нямаше почти нищо за гледане, освен люляковия храст и няколко оклюмали лупини, но не исках да погледна Марк в лицето.

— Не желяех да припомням тази история, стари момко — каза той тихо. — Но ти си наистина щастлив, знаеш ли? И въпреки това — ето кое е забележителното — Ти ми завиждаш. Защо?

С усилие обърнах погледа си към него. Той не ми беше сърдит, но ме обвиняваше. Вече не владеех разговора.

— Да не говорим по този въпрос — казах и му се усмигнах. — Сигурен съм, че е много приятно да се любиш с Люси, но веднъж завинаги разбери, че никога не ми е харесвала.

— Не съм казал, че ти харесва. — Той пак се захили. — Но няма ли някоя друга? Някоя друга, която да ти харесва? И какво ще направиш в такъв случай?

Той се изкиска; за свое учудване усетих, че се изчервявам.

Рицарят беше стъпил с крак върху шията на дракона. Беше с жълта броня, на щита му имаше червен кръст, а сабята му бе дълга почти колкото него. По сабята нямаше кръв, но драконът явно беше мъртъв. Тъмносин, със завита като тирбушон опашка, той изглеждаше по-скоро жалък, отколкото опасен. Рицарят, много млад и сериозен, беше дръпнал нагоре забралото на шлема си. На другия прозорец той беше махнал шлема, коленичеше пред едно младо момиче с дълга черна коса и брилянтна корона. Въпреки че цветовете бяха малко крещящи, и прозорците имаха свой чар. Биха харесали на Барбара, макар че щеше да ѝ бъде мъчно за дракона. Но може би щях да сбъркам, ако я заведях някога в Синдрам грендж. По-добре беше той да остане за нея старинен замък, както беше останал замък и за Том Синдрам, ако се съдеше по броните, сабите и провесените гоблени. Том беше спечелил богатството си през двадесети век в Ледърсфорд; но тук, в Синдрам грендж си оставаше средновековен барон разбойник или, което е по-вероятно, млад рицар, който убива дракони.

Губех нишката на мисълта си; спрях и пийнах малко вода.

— И с това, струва ми се, можем да приключим — казах аз. — Особено в такава хубава лятна вечер. Описах структурата на местното самоуправление. Опитах се да ви обясня какво върши съветникът, за да оправдае своето съществуване. Но трябва да ви кажа още нещо в заключение...

Погледнах към Нора, която седеше на задната редица заедно с един младеж в яркочервена риза, и пак загубих нишката на мисълта си. Отклоних поглед от нея и три минути обяснявах, че мога да говоря още много за местното самоуправление, но ще кажа само едно в заключение. Усмяхнах се на публиката и пийнах още веднъж вода. Присъстващите се поразмърдаха: трябваше да завърша, и то бързо.

— Има много неща, които не са наред в местното самоуправление. То съвсем не е свършено. Може да бъде много по-добро, отколкото е. Но, госпожи и господа, от нас самите зависи

неговото подобрене. Не ме интересува, че това сте го чували много пъти досега; ето че го чувате отново. Аз не искам от вас само да проявявате разумен интерес към местното самоуправление — дори само с посещението на настоящия курс, вие вече го доказвате. Аз бих пожелал на тези от вас, които се чувствуват годни да бъдат съветници, да положат всички усилия, за да станат съветници. Вашите политически разбирания не ме интересуват; вашият дълг е ясен. — Повиших глас. — Отправлям този апел специално към младите хора в залата. Знаете ли каква е дефиницията на идиот — истинската дефиниция? Идиот е човек, който не се интересува от обществени въпроси. Моля ви не бъдете идиоти. Наблюдавайте ни със зорък поглед. Задавайте ни въпроси. Критикувайте ни. Дори ни обиждайте, ако го заслужаваме. Но най-доброто е да се присъедините към нас. Присъединете се към нас в работата ни за общественото благо, за осъществяването на истинската демокрация. Благодаря ви.

Седнах и както винаги се запитах за какво им благодаря. Председателят стана и каза обичайните думи: аз бях оригинален, не лях във въздуха, бях практичен и имах голям опит в местното самоуправление... Погледнах отново към Нора. Роклята ѝ беше яркосиня със златни птици; деколтето беше затворено, но полата едва покриваше коленете. Тя кръстоса крак върху крак; чу се едва доловимо шумолене, звукът на найлон, който се търка в найлон.

Това шумолене ме довърши; не бе силно, ако не се вслушвах, нямаше да го чуя, напомняше звука на пръст, който търка по стъкло. Действуваше направо на нервите и събуди чувствеността ми, която смятах, че съм укротил. Започнах да разбирам какво кара мъжа да изнасилва жената. Не беше нуждата от другия пол, а просто нуждата да се изнасили.

Лошото е в това, обичаше да казва Марк, че жените винаги владеят положението. И сега Нора владееше положението; замислих се дали го съзнава, дали нарочно показва закръглените си колене, дали леката ѝ усмивка не означава, че няма да ми даде това, което искам, защото за нея не съществувам като мъж...

— А сега — каза председателят — мистър Лемптън ще бъде така любезен да отговори на вашите въпроси...

Последва стеснително мълчание. Сякаш залата беше вързала езиците на всички присъстващи, сякаш дъбовата облицовка,

огромната празна камина, дори оцветените прозорци ги бяха уплашили. Дали пък не бяха разбрали, че всъщност не съм искал да дойда, че не съм твърде убеден в думите си и че в този миг ме интересуваше само едно — дали ще успея да видя малко повече от бедрото на една млада жена?

След това един младеж в синя спортна риза — изглежда, само председателят и аз бяхме със сака — мрънка надълго за политиката и местното самоуправление. Той смяташе, че може да не се намесва политиката в местното самоуправление; аз му обясних късо и уверено, че това е невъзможно. Продължих да отговарям на разни въпроси сред мъглата на досадата; нямаха ли съветите твърде малко власт, не беше ли властта на съветите твърде голяма, бяха ли ефикасни големите административни единици, докога Уорли щеше да запази своята самостоятелност. Към края с мъка успях да не издам раздражението си. Те бяха млади, предполагаше се, че са добре възпитани, но не знаеха, че всъщност искат справедливост, искат да бъдат убити драконите. В този миг видях, че Нора ме гледа. Тя пошепна нещо на мъжа до нея.

Той стана. По устните му се изписа усмивка, която не ми хареса. Цветът на лицето му беше болезнен, брадата синкава, но имаше много хубави зъби. Можеше, изглежда, да ги показва по няколко начина. Почувствувах, че неговият въпрос ще бъде неприятен.

— Ще ми позволите — каза той — да бъда съвсем конкретен. Мистър Лемптън дебело подчерта, че английското местно самоуправление по своята същност е общодостъпно и открито за всички, че съветите няма какво да крият, че винаги с радост осведомяват гражданите за своята дейност.

Аз кимнах.

— Няма ли да се откажете от тези си думи, мистър Лемптън? Убедени ли сте в тях?

Нора се усмихваше. Почувствувах се предаден. Сякаш ме съдеха, сякаш се бяха съюзили против мене.

— Убеден съм, разбира се — отвърнах аз.

— Как тогава ще обясните, че поне три пъти през последните дванадесет месеца събранията на съвета бяха при закрити врати? И мога да прибавя, че винаги са били, когато се разисква определен въпрос. Това не е всичко. Комитетът по жилищното строителство...

Възстрият му глас продължи да изрежда; след като говори четири минути, престанах да му обръщам внимание.

Беше загубил интереса на публиката, понеже не се придържаше само към една точка; почна да разглежда проекта за обществен басейн, чийто строеж се беше много забавил, и аз погледнах преднамерено часовника си, после умолително обърнах поглед към председателя.

— Страхувам се, че ще трябва да ви прекъсна, мистър Графам — каза председателят. — Не защото съветникът Лемптън не желае да отговори на въпросите ви. Но вие правите цялостен преглед...

Усмихнах му се.

— Почти се чувствавам неподходящ за тази вечер — казах аз. — Още в началото ви предупредих, че не съм добър оратор, и сега след изключително ясното и обстойно изложение на недостатъците в градския съвет на Уорли, което мистър Графам направи, сам се учудвам на смелостта си, изобщо да ви говоря. Но мистър Графам зададе един въпрос. Въпросът му беше много добър наистина. Въпрос, който трябваше да зададен и за който, откровено казано, се надявах, че няма да бъде зададен. Защото ми е много трудно да му отговоря...

Но аз отговорих, като дебело подчертах идеята, че всички членове на съвета са предани на обществените интереси. Но всъщност това нямаше голямо значение, защото усещах, че вечерта е вече свършила, всеки се беше наслушал за местното самоуправление. Аз го бях разбрал; и със задоволство помислих, че Графам не го беше разбрал. Но после си спомних, че той е с Нора, а аз не съм; задоволството ми изчезна.

След края на събранието попитах председателя кой е Графам.

— Доста лъв е — отвърна председателят. Той напълни лулата си. Лулата не подхождаше на столичното му и загладено лице, болезнено на цвят. Вгледах се в него и открих, че прилича на лицето на Графам. По него не се четеше никакво истинско безпокойство. Запаля лулата си: лъхна необикновено силен и остър мирис.

— Черна махорка — поясни той. — Единственият тютюн, който все още има известен вкус... Да, вие много добре се справихте с него.

— Какво точно работи?

— А, това е наистина навременен въпрос. И много подходящ. Учител е някъде в Ледърсфорд. Роклята на Нора Хоксли е много хубава, нали?

— Тя самата е много хубава — добавих аз.

Той ме погледна хитро.

— Твърде амбициозна е — каза той. — Струва ми се, че няма да остане дълго на Север.

— Никой не остава дълго тука — отвърнах.

— Питър е също много амбициозен. Двамата си приличат доста... — Той спря да говори, защото Графам и Нора се приближаваха към нас. Графам подаде ръка.

— Струва ми се, че се познавате с Нора. Моето име е Графам, ако не сте чули.

— Чу го — отвърна председателят. — Всъщност вашият въпрос му направи силно впечатление, Питър.

— А на мен ми направи впечатление неговият отговор — каза Графам. — Според мене той е чудесен консерватор.

— Коварен консерватор — поясних аз. — От най-опасните.

— Сигурен съм, че преди всичко е жаден — прибави председателят. — Ще отложим заседанието, за да се придвижим към служебната стая.

— Знаменито — одобри Графам. — Знаете ли защо идвам всеки път на съботните лекции, мистър Лемптън? Защото председателят черпи с бира. И винаги завършва събранията по-рано, така че да ни остане един час!

Той заговори какви предимства имало да се пие в топло време и докато вървахме към служебната стая по дългия, застлан с плочки коридор, премина върху английските закони за патенти и разрешителни, а после неусетно промени темата и заприказва за новия обществен басейн, който градският съвет проектираше. Нора говореше малко; макар Графам да отправяше всичките си забележки към мен, забелязах, че щом се приближах до нея, той заставаше помежду ни; по едно време дори ме хвана за ревера.

— Това е просто и ясно като върха на копие — каза той. — А ако искате да се убедите колко прости и ясни са върховете на копията, вижте стенописите на този тук лъже средновековен паметник. Всички в Уорли искат плувен басейн.

— Има река — отвърнах аз. — Да не говорим за канала.

— Където плуват умрели кучета и бурени — добави той. — Ще ви бъде ли приятно, ако вашето дете се къпе в реката или канала?

Изхвърлих от ума си мисълта за Барбара. Само представата за някаква опасност, която я заплашваше, ме караше напоследък да се поболявам от страх.

— Отклоняваме се от същественото — рекох аз. — В този миг проектът за басейн се разглежда.

— Наистина ли се разглежда?

— Нора може да потвърди — казах аз.

Приблжих се до нея. Изведнъж тясната стаичка с дъбови стени, покрити до средата със съобщения, пак ми заприлича на стая в частен дом, а не на учреждение.

— Нали ще имаме плувен басейн, Нора?

Изговаряйки малкото й име, изпитах почти сексуална наслада; сега бях по-близо до нея и можех да вдишвам парфюма й, който имаше лъх на момини сълзи.

— Съветът обсъжда въпроса — отвърна тя. — Но това не значи, че прави нещо по въпроса.

— Не е честно — възразих аз. — Вече се разглежда евентуалното място.

— Да, кино „Палас“ — продължи тя. — Съгласна съм, че това място би било най-доброто. Централно е, може да се използва главната постройка, а и без това сега на нищо не прилича. Но какво ще стане, ако Амбороу не се съгласи да го продаде?

Нора очевидно знаеше доста неща по този въпрос. Амбороу, собственикът на кино „Палас“, наистина не искаше да го продаде на съвета.

— Аз не представлявам целия съвет — отвърнах. — Не мога да кажа какво ще стане или какво няма да стане. Но ако се реши, че киното е единственото възможно място, то си има начини, по които може да се изземе. Само не казвайте, че сте го чули от мене.

Графам се изхили.

— Много сте предпазлив, съветник Лемптън. Имате пред вид отчуждаване, нали?

Той отпи глътка бира. Шията му беше тънка и можех да видя как глътката се придвижва. Червената спортна риза не подходеше нито на тялото, нито на цвета на кожата му; ревниво си помислих какво намира Нора в него. Представих си жълтеникавото му лице със

синкава брадичка до нейното в леглото: едва успях да скрия гнева в гласа си.

— Ако бъде абсолютно необходимо — отговорих. — Или, по-скоро, ако съветът намери, че е абсолютно необходимо. Макар че, както знаете, нашата партия не е много възхитена от този проект.

— Ще видим — подметна Графам. — Но ако обичах да се хващам на бас...

Нора леко поклати глава. Той млъкна.

— Нора ми припомня, че сме обещава да вечеряме със семейство Хюли.

Цялата история не беше трудна за разбиране. Хюли беше водачът на лейбъристката група в съвета. Графам бе говорил с него. А Хюли смяташе, че отчуждаването няма да стане. Хюли винаги търсеше някакви чудновати заговори на консерваторите, обичаше да мисли, че нищо не остава скрито от неговото будно око на лейбърист. Той не можеше да повярва, че нашето обещание да построим закрит плувен басейн е било нещо повече от предизборен трик, в неговото съзнание обикновената хорска мътва се беше разраснала до свършен факт.

Хюли щеше да изпита голямо удоволствие, като подробно занимае Нора и Графам с въпроса — всъщност това беше единственото удоволствие на нещастника. Семейството му живееше отдавна в Уорли, но той не беше натрупал пари: а жена му, която не споделяше неговата любов към унижените и оскърбените, непрекъснато му натякваше, че на четиридесет и пет години едва е стигнал до старши преподавател в новата гимназия и никога няма да стане нещо повече. Тя беше озлобена и объркана. Озлобена и объркана; защо толкова често ми се натрапваше този израз?

— И моят път е натам — предложих на Графам. — Мога да ви откарам, ако искате.

— Имам превоз, благодаря — отвърна той.

— Чудесно. Поздравете от мене съветника Хюли. Съжалявам, че не беше тук тази вечер. Кажете му да не се безпокои за плувния басейн.

За моя изненада Нора сякаш се ядоса.

— Думите ви звучат малко снизходително — обвини ме тя.

— Аз изпитвам огромно уважение към съветника Хюли. Зная какво голямо значение има за него този проект. Зная, че още от самото

начало той не желаше киото да бъде там. Той искаше това място за закрит басейн. И сега, когато киото е затворено, той естествено не може и да помисли за някое друго място. Напълно го разбирам.

— Има ли и друго подходящо място? — попита тя.

— Честно казано, не знам, но е твърде възможно да има.

— Точно такъв отговор очаквах — каза тя. — Много сте умен, съветник Лемптън.

— Не ме наричайте така. Моля ви, не ме наричайте така. Започвам да се чувствавам на сто години.

За мое учудване тя леко се изчерви.

— Показах се малко невъзпитана — рече Нора.

— Аз не обръщам внимание. Красиви момичета в красиви рокли могат да ми говорят каквото поискат.

— Всъщност вие пет лири не давате, нали?

Нора стоеше пред прозореца; слънчевата светлина сега изглеждаше по-силна, отколкото през целия ден. Погледнах очертанията на бедрата през роклята и ме обзе налудничавата мисъл, че моето желание е завъртяло земното кълбо от изток на запад, за да стане роклята ѝ по-прозрачна, и за да мога да я видя поне за миг като жена, а не като събеседник с други политически възгледи. Имах известна представа какви са тези нейни възгледи; отегчавах ме толкова, колкото и възгледите на тъста ми. Пет пари не давах за закрития плувен басейн, нито дори за местното самоуправление; но не поради причините, които тя допускаше. Тя беше единственото същество в стаята, което би разбрало защо не давам пет пари; но сега не можех да го кажа. Защото за нея аз бях един отракан, циничен мъж в нов костюм от мохер^[1], мъж, който притежава власт, тъй както притежава златни копчета за ръкавели, не ги натрапва, но няма и нищо против, ако се види блясъкът им.

Разбрах, че всички чакат моя отговор. Изкуших се да ѝ отговоря, както тя очакваше, ако не за друго, то поне, за да ги съживя малко. Огледах стаята: присъстващите ми се струваха доста сиви, нито стари, нито млади, безцветни в своите жилетки, пуловери и обувки с ниски токове. Видях дебелата и разхвърляна мисис Фълуд в басмена рокля, която се беше отпуснала по шевовете. Мисис Фълуд беше неуморима в своята обществена дейност, членуваше в почти всички организации, с изключение на масоните и „Тайното братство“; освен

това тя беше самоназначил се защитник на обикновените данъкоплатци. В общината я наричаха „Бдителната вещица“. Тя не ме обичаше, всъщност не обичаше нито един от съветниците консерватори. На два пъти Консервативната партия беше отказвала да предложи кандидатурата ѝ или пък да оттегли своя кандидат, за да спечели тя изборите като независима. Всъщност тя не обичаше нито един от съветниците; горе-долу така се отнасяха към нея и другите две партии.

Сега мисис Фълуд ме дебнеше да кажа нещо лекомислено или цинично, което после щеше да ѝ даде материал за нова атака срещу съвета. Тя нямаше голяма тежест; но мнозинството ни не беше толкова голямо и не биваше да се излагаме дори и в най-дребните неща.

— За какво не давам пет пари? — попитах аз Нора.

— Най-напред за басейна. Вие не мислите, че той има особено значение. Също за мястото на басейна. Също и за политиката... по политиката почти не говорихте...

Графам сложи ръка на рамото ѝ.

— Трябва да тръгваме — каза той. — Много си жестока, Нора. Не виждаш ли, че бедният човек е уморен?

Разбрах какво се опитваше да направи.

— Излишно е да ми се притичвате на помощ, мистър Графам — казах аз. — Нора още не е започнала да ми задава трудни въпроси. Но нека ви кажа нещо: държа много на закрития плувен басейн. Държа много на всичко, което засяга благоденствието на Уорли. Нека с това приключим. Друг път ще спорим по политически въпроси.

Протегнах ръка.

— Ще очаквам този разговор с удоволствие — заяви Графам.

Ръката му беше потна: представих си я върху Нора и потреперих от ревност.

Мисис Фълуд беше насочила вниманието си към председателя; напрежението беше отслабнало със същата бързина, с която преди се бе засилило.

— Не знаех, че толкова силно изживявате нещата — казах аз на Нора. — Това внесе приятно разнообразие. Не забравяйте в скоро време да ни дойдете на гости. Ще ви покажа розите...

— Благодаря за поканата — отвърна тя. — Ще ни бъде много приятно, нали, Питър?

Той собственически я хвана подръка, по-скоро като полицай, отколкото като любовник. Отвори вратата, за да излязат, и течението от коридора за миг обви плътно полата около ханша й; видях, че не е толкова тънка, колкото изглеждаше на пръв поглед. Ханшът й не беше момчешки; беше сътворен да създава деца.

Вратата се затвори. Изпих бирата и отидох до масата, за да отворя нова бутилка. Но докато я отварях, разбрах, че не ми се пие повече. Щях да я изпия, но не ми се пиеше. Приближих се до прозореца; дворът беше празен, имаше само пет-шест коли и един „Фолксваген“.

С изключение на моя „Зефир“ и лъскавочервения „МГ Миджет“ другите коли изглеждаха стари и очукани. Опитах се да усетя някакво превъзходство от обстоятелството, че моята кола бе най-новата и най-скъпата, но мисълта ми се въртеше все около Нора.

Председателят се приближи към мен.

— Господи! — възкликна той. — Дали в Уорли има и други като тази жена? — Той погледна зад гърба си към мисис Фълуд, която вече беше прехвърлила вниманието си към помощник-библиотекарката.

— Тя е единствена по рода си — отвърнах аз. — След като са я направили, са строшили калъпа.

Графам и Нора се качиха в един „Форд пополюър“. Моторът заработи и аз се отдръпнах от прозореца. Тъкмо това очаквах; но ми беше противно да ги гледам заедно.

— Фантастична постройка — каза председателят. — Погледнете само двора! Толкова камъни, бог знае какво е струвало да се извозят дотука!

— Той не обичаше паважа, нито асфалта — отвърнах аз. — По времето, когато плуваше в благоденствие, долу паркираха стотина коли, всичките с шофьори. Том Синдрам даваше приемите си със стил.

— Мислех, че е бил стиснат — каза председателят.

— Беше. Но когато даваше прием за приятелите си от бизнеса, работата ставаше съвсем друга. Той наричаше това „да хвърлим малко трохи във водата“.

— Стотина коли — каза председателят. — Фантастично!

— Всяка вечер се разхождаше по назъбените стени — продължих аз — и нощем караше да спускат решетката на входа.

— Сега решетката е махната. За жалост, по мое решение. Между другото, съветник Лемптън, вярвам, че не сте се обидили от тези, така да се каже, по-оживени въпроси...

— Колкото са по-оживени, толкова по-добре.

— Беше много любезно от ваша страна, че дойдохте почти без предупреждение. Не мислете, че това няма да се оцени.

— Винаги ще се радвам да помогна — отвърнах аз.

От коридора се разнесе музика. Беше старата песен на Вера Лин „Ауфвидерзен“; чувство на приятна меланхолия ме изпълни. Стаята започна да се изпразва.

— Ние мислим да се съберем и да продължим неофициално — каза председателят. — Ще дойдете ли с нас?

— Не, благодаря. Стана доста късно.

Пак ще се срещнем, пак ще се срещнем, уважаема. По-добре би било да не се срещаме, но Уорли е малък град. Ще я виждам в черквата, ще я виждам при „Драматичите“, ще я виждам в къщите на други хора и дори ако искам да си навлека неприятности, ще я виждам в собствената си къща. И вече нямаше да мога да погледна Синдрам грендж, без да помисля за нея.

Сбогувах се и бързо се измъкнах от стаята, преди да ме види мисис Фълуд. Смрачаваше се; когато колата изтрополя по подвижния мост, нещо ме накара да се напрегна, сякаш ми предстояха приключения, това не беше край на някаква история, нито пък бягах отнякъде, тръгнах от замъка на хълма, спусках се по тесния виещ се път в долината. Там бе Нора, както бяха и тополите край пътя, сребристите брези зад следващия завой; точно в този миг тя бе у Хюли. И мислеше за мен; ние много повече помним хората, с които имаме разногласия, отколкото с които сме единомислещи.

После се замислих за мисис Хюли. Неотдавна ми предадоха какво каза за мен — че съм бил жиголо с осигурена пенсия. В момента сигурно разправяше на Нора историята на моя живот, сигурно нямаше да каже нищо в моя полза. Аз щях да съм разбойникът в приказката, ловкият лицемерен разбойник, който се е издигнал от работническата класа не с ума си, не и с упорит труд, а като е прелъстил богатата щерка. И още веднъж щеше да се спомене историята с Алис; в устата на мисис Хюли тя щеше да се превърне в нещо още по-ужасно. Сигурно мисис Хюли беше първоизточникът на

слуха, помислих си, според който съм бил казал на Алис, че ми омръзнало една стара жена да се влачи подире ми, и тя затова решила да се самоубие.

А дори и да не беше първоизточникът на този слух, поне не беше го забравила. Колкото до съпруга ѝ и Графам, те надали щяха да ме защитят.

Спрях, за да оправя огледалото на колата, и погледнах назад към Синдрам грендж. Той беше въплъщение на лошия вкус, заемаше мястото на стотина къщи, които съветът иначе би могъл да построи, бе дива, почти жестока изява, паметник на лакомията и егоизма на един човек, каменно осъществяване на детска мечта. Но въпреки това заслужаваше да се погледне и аз се почувствувах щастлив, докато го гледах, с неговия мелодраматичен корпус на фона на залеза.

Запалих колата. Сега Нора седеше в малката кутийка къща на Хюли и слушаше биографията ми. Нямах да чуе нищо добро за мене; но нямаше, да чуе и нищо скучно.

Дори можеше да се възбуди и любопитството ѝ; жиголото не е достойно същество, но в него има блясък. Не бях стигнал толкова далеч, колкото исках, бях по-дебел, отколкото трябваше, Съюзът пак бе започнала да се заяжда, не бях умен като Графам, нито щях да бъда богат като Хедърсет; но жените ме харесваха. Много добре разбирах, че лекцията ми в Синдрам грендж беше посредствена, гладка и свързана, изнесена с ясен висок глас, но без капчица оригиналност и много добре знаех, че бях отегчил и ядосал Нора. Но в леглото нямаше да бъде така.

Сякаш тя беше до мен, вятърът духаше през отворения прозорец и развяваше накъдрената ѝ коса, а ръката ѝ почиваше небрежно върху коляното ми. Ако я пожелаех в такъв миг, беше невъзможно да не я имам: желанието винаги е заразително, стига да е достатъчно силно. Беше дошло време за промяна, животът ми трябваше да възприеме нов облик. Марк беше турил пръст в раната: завиждах му. Спомних си подигравката в гласа му. „Няма ли някоя друга? Някоя, която да ти харесва? И какво ще направиш в такъв случай?“

Намалих, за да прекося реката по изгърбения мост, който излизаше на Скуиръл роуд и вече знаех точно какво ще направя. Напразно се водех от грубата ергенска логика. Трябваше да бъда десет

години по-млад. Нора ми харесваше, дори думата беше слаба; но нямаше да направя нищо, както не бях направил нищо с Джин.

След една минута щях да стигна Маркет стрийт, след две минути — Сент Клер роуд, а след пет минути щях да си бъда в къщи и жена ми щеше да приготвя вечерята. А след вечеря щях да изпия чаша уиски и да си легна; тогава щях да си въобразя, че жената до мен е Нора. Не бях Марк, никога нямаше да бъда Марк; но поне в това отношение го превъзхождах.

[1] Мохер — плат от вълна на ангорска коза — Б.пр. ↑

Докато вървях по коридора към стаята си, мислех за Хилингтън — наскоро го бяха назначили за завеждащ отдела с изчислителните машини. Той беше блед младеж с коса, разделена на път и намазана с брилянтин, малкото джобче на самото му — винаги претъпкано с моливи и писалки; винаги носеше демодирани, високи яки и доста вулгарна игла за връзка, която изобразяваше камшик. Не знам защо, но той ме потискаше и се мъчех да го избягвам. Рядко успявах; и сега изпитвах мрачната увереност, че скоро ще се появи пред мен. Нямаше законно основание да ми досажда; беше го назначил Мидридж, а не аз. Освен това, напомних си остро, всичко, свързано с изчислителните машини, беше от компетентията на Мидридж. И това ме радваше. Мидридж беше прекарал целия си живот, прехвърляйки отговорностите върху други: сега за първи път той поемаше отговорност и му предстояха много неприятности.

Коридорът приятно миришеше на прясна боя; изпитвах нелепото желание да докосна блестящите кремави стени, за да се уверя дали още не са изсъхнали. Цели пет години настоявах пред Мидридж да направи по-светла тази част на завода; преди месец съвсем неочаквано той беше отстъпил. Дори прие да се постави стъклена врата в края на коридора. През нея виждах слънчевата светлина; забързах. И тъкмо когато стигнах до отдела с изчислителните машини, оттам излезе Хилингтън. В последно време това се случваше за трети път; зачудих се как усеща, че съм наблизил.

— Бих искал да поговоря с вас — каза той.

Беше облечен в черно лъскаво сако; заедно със сресаната на път коса и високата яка той сякаш ме връщаше към представите от преди тридесет години. Спокойно можеше да послужи за илюстрация на някой от учебниците по административно дело, които изучавах преди войната; когато го последвах в стаята с изчислителните машини, пак се почувствувах потиснат. Той беше подчинен на Мидридж и чрез него

Мидридж щеше да ме въвлече в своите бъркотии, щеше някак да прехвърли отговорността върху мен.

— Бързам — отвърнах аз. — Но кажете какво има, стари момко. Излейте мъката си. — Не знам защо винаги така се обръщах към Хилингтън.

— Работата е много сериозна, сър. Обмислил съм всичко докрай. Ще си подам оставката.

— Всички имаме от време на време такива настроения — успокоих го аз. — Какво става?

— Не искам да ме ругаят — отвърна той. — Но работата е по-лоша от ругатните. Много по-лоша.

— Колко по-лоша?

Той сякаш не чу въпроса ми.

— Изчислителната машина върши точно това, което ѝ наредите да върши, мистър Лемптън. Нито повече, нито по-малко.

— Зная — казах аз кротко.

— В началото винаги има известни неуредици, мистър Лемптън. Най-сетне аз не съм конструирал машината. Има някои неща, които е трябвало да бъдат направени от самото начало, и не са били направени... Няма защо мистър Браун да ме ругае.

Лицето му се зачерви, а в очите се появи съмнителна влага.

Потупах го по рамото.

— Не се тревожете — успокоих го аз. — Мистър Браун е избухлив, но той само лае, без да хапе. Не сте ли казали още на мистър Мидридж?

— Казах му вчера. Но той се разболя. Мисля, че не е успял да се види с мистър Браун.

— В такъв случай изглежда, че на мен се пада тази чест, така ли?

Знаех какви са разболяванията на Мидридж; истински или не, те винаги се случваха в подходящо време и траеха точно колкото му трябваше.

— Аз съм написал молба с оставката си — обясни той. — Но баща ми каза да не прибързвам.

— Правилно — потвърдих аз. — Винаги вземайте пред вид мнението на баща си. Не се безпокойте, стари момко. Ще обясня въпроса с началните неуредици.

Погледнах през рамото му шкафа на изчислителната машина. Стаята на изчислителните машини беше съвсем обикновена — мръсносиви стени и под, постлан с евтин линолеум. Мидридж пак беше проявил зле разбрана икономичност; нямаше да струва повече, ако стаята беше по-весело боядисана, а така някой скоро щеше да се спъне в дупките на линолеума и тогава щяхме да плащаме компенсационен иск и да се лишим от една машинописка.

— Но не само началните неуредици — каза Хилингтън. — Не може само с дву- или тримесечно планиране да се изпълни проект какъвто иска Браун.

Той разбираше повече от Браун, но и той влагаше човешки елемент; в гласа му звучеше истинско възмущение, сякаш изчислителната машина беше човешко същество, което карат да работи пряко силите. А тя си беше машина и при това с напълно безличен вид. Контролните табла със скалите, ключовете и копчетата можеха да бъдат предназначени за всичко, което човек би могъл да измисли. Или да не измисли; тази изчислителна машина се бе появила на пазара в 1955 година, защото фирмата, която я беше произвела, дотогава работеше с военни доставки. В такава слънчева юнска утрин нямаше защо да се мисли за това, последното. Контролното табло беше средство да се получава информация за стоманени сплави, а не за експлозии с водородни бомби и четирите момичета, които седяха около него, бяха облечени в зелени библиотечарски престилки, не в сините униформи на авиацията. Но всичко това си припомних с известно усилие. Предложих на Хилингтън цигара; имаше вид поне на непушач, ако не и на въздържател, но за моя изненада той прие цигарата.

— Вижте какво — подканих го аз, — я ми разправете цялата история.

— Мистър Браун ме повика. По въпроса за отпадъците. Беше страшно разгневен. Най-напред каза, че не можел да ме покани да седна, защото цялата стая била затрупана до тавана с отпадъци. Каза, че целият завод бил затрупан...

— Представям си. И какво е количеството на отпадъците?

Той ми подаде парченце зелен картон. Погледнах го и избухнах в смях.

— Е, ако тази цифра е вярна, наистина няма да има място за сядане — казах аз. — Един милиард тона са страшно много отпадъци.

— Не е виновна машината, мистър Лемптън.

— Не виждам, кой друг може да бъде виновен — отвърнах аз.

Подозренията, които имах още при самото инсталиране на изчислителната машина, сега се потвърждаваха. Познавах достатъчно добре производството, за да зная, че работата не се състоеше само в това да осигуриш необходимата работна ръка, машините и материалите, а и да имаш точни сведения. В този миг въпросът с отпадъците нямаше голямо значение; дори аз, макар че официално не се занимавах с него, можех приблизително да изчисля какви запаси имахме. Но в бъдеще този въпрос щеше да има значение; а щом изчислителната машина даваше погрешна цифра за отпадъците, тя можеше да даде погрешни цифри и за всичко друго.

Лицето на Хилингтън етана тъжно и той бавно поклати глава.

— Не, мистър Лемптън, не, не. Машината не е виновна. Трябва да вините вашата система. Дори началните неуредици са дребна работа. Ако не вложите правилна информация в машината, не можете и да очаквате от нея правилни данни. Виждате ли, въпросът стои така...

Той продължи да ми обяснява; слушах го и все повече тържествувах. Всичко бе точно както го предвиждах. Браун беше човек, който знаеше преди всичко и единствено да произвежда стомана. Нямаше никакво металургично образование; но можеше да каже всичко за стоманата по вида ѝ, по чувството, и както ми се струваше понякога, по миризмата. Нямаше процес от стоманолеенето, който да не бе научил от опит. Във всяко друго отношение той беше остатък от деветнадесети век, както се беше изразил Джеф, някогашната любов на Сюзън. Много време трябваше, докато го убедят да инсталира изчислителната машина, както по-рано бе трябвало много време, докато го убедят да въведе счетоводство с перфорирани карти. Но веднъж убеден, той искаше веднага да изостави старото и незабавно да въведе новото. Не беше търпелив. Прехвърлянето от перфорираните карти към изчислителната машина не можеше да стане за по-малко от три години; а той го искаше за три месеца. Поради това попадна в ужасна каша, която струваше на фирмата деветдесет хиляди лири, и ако не се вземеха мерки, щеше да

струва още. На Мидридж, стабилния стар Мидридж, сега не можеше да се разчита, че ще оправи положението. Очевидно той беше побързал да избяга от неприятностите. Хилингтън не бе глупав; знаеше към кого да се отнесе.

Той започна пак да повтаря всичко казано; погледнах часовника си.

— Господи, конференцията! — усмигнах се колкото може пообаятелно; напоследък не беше лесно да се намерят оператори за изчислителни машини и изобщо всякакви чиновници.

— Трябва да вървя, мистър Хилингтън. Ще поговоря с мистър Браун по въпроса, можете да ми вярвате.

— Благодаря ви — каза той. — Има и още нещо. — Той погледна едва ли не с любов изчислителната машина. — Не се оплаквам от машината. Тя е превъзходна, мистър Лемптън, наистина.

— Сметалото е също превъзходно — отвърнах аз.

— Не ви разбирам, мистър Лемптън.

— Ние не можем да оправим нищо в един електронен мозък — поясних. — Аз съм обикновен счетоводител. Но със сметалото е по-лесно.

— Разбирам какво искате да кажете.

— Добре. А сега не се безпокойте повече. Скоро пак ще накараме да се размърдат топчетата нагоре и надолу.

— Какво говорите за топчетата? — попита Ралф Хедърсет, който изведнъж се появи като дух зад Хилингтън.

— Нищо особено.

Беше в светлокафяв пепитен костюм; костюмът повече подходеше за една игра голф, отколкото за стоманолеярна завод. Макар че имах повече право от него да бъда в стаята на изчислителите, той някак ме караше да се чувствавам, сякаш стаята не беше от „А. З. Браун и съдружие“, а зала на клуб, в който не членувам.

— Тъкмо разправях за неприятностите си на мистър Лемптън — обясни Хилингтън. Върху лицето му се изписа израз, който можеше да се изтълкува като уплаха. — Не ви чух да влизате, мистър Хедърсет. Извинете.

Той отиде до шкафа — класьор в най-отдалечения край на стаята и заговори тихо на момичето, което седеше пред бюрото до него.

— Дебна из предприятието като звяр от джунглите — каза Хедърсет. — Мускулите ми се натягат, муцуната души... А всъщност вашият тъст още веднъж ме отпрати с празни ръце. Винаги щом директорският съвет роди някоя блестяща идея, за която баща ми знае, че няма да бъде приета от клиента, той се съгласява със съвета и след това изпраща мен. Не иска да изпраща за такива работи по-умни хора. Казва, че се обезкуражавали и губели своя ценен запас от самоувереност. Татко е добър психолог. Намира работа дори и за глупаци като мен. — Той се прозя. — Е, май ще трябва да погледна тая умна малка машинка, а? Мислите ли, че оня момък с многото писалки ще ми покаже кое какво е?

Погледнах Хилингтън. Видя ми се, че се е приближил още поплътно до момичето пред бюрото. Не можех да видя лицето ѝ, но имаше дълъг, строен врат и буйна черна коса; както бе изправила глава, личеше, че е много млада.

— В този миг е зает — отговорих аз. — Но съм сигурен, че за вас ще се разкъса на четири. Ако наистина искате да разгледате машината!... При вас няма ли подобна?

— Не е същата — рече той. — Нашата прави „трик-трик-трик-трак“, а вашата — „трак-трик-трак-трик“! Много важна подробност. — Хедърсет се приближи до Хилингтън. — Довиждане, стари момко — викна ми той през рамо.

— Довиждане — отвърнах разсеяно.

Забравих го още щом излязох от стаята; бях зает с онова, което ми каза Хилингтън. Изводът беше ясен. Твърде скоро щеше да настъпи страхотна бъркотия. И някой трябваше да оправи бъркотията. Някой, който досега се скъсваше от работа, за да бъде избран в директорския съвет. Някой, който не носеше отговорност за тази бъркотия, напротив, още от самото начало беше предупредил Браун за опасностите, до които водеше прибързаното нововъведение и отказът от перфорираните картони. Дори и това бе слабо казано: както колелото трябва да бъде кръгло, за да работи, така и работата с изчислителната машина трябва да бъде организирана в известен ред, за да има успех. Сега този ред трябваше да бъде променен и едновременно с това да остане горе-долу същият. Този някой, ако искаше да бъде избран в директорския съвет, трябваше набързо да научи доста неща за

изчислителните машини. Отворих стъклената врата, излязох на слънце и щастливо запредъквах мислите си.

Две седмици по-късно бях в Лондон и продължавах да мисля по същия въпрос. Не беше толкова лек, колкото бях предположил; за първи път изпитах известно съчувствие към Мидридж. Дори посещението ми в централната служба на „Изчислителни машини Фламвил“ — след един продължителен обед с Тифилд в „Епикур“ — с нищо не ми помогна; излязох оттам с цял наръч брошури, главобол и десет страници бележки, които не можех да разчета.

На другия ден реших да се върна в къщи. Решението ми се видя ясно, определено и разумно. Бях завършил успешно работата си с Тифилд, хотелът, в който бях отседнал този път, бе на значително по-ниско ниво от „Савоя“; и преди всичко завръщането ми с един ден по-рано можеше да смекчи Съюзън. За това пътуване ме бяха предупредили едва три часа преди тръгването и нейните оплаквания бяха по-злюбни от обикновено.

Въпреки това, когато застанах на гишето, кой знае защо, се почувствувах лишен от сили. Не исках да остана; не исках и да си ходя. Пак ми се струваше, че ми тежи прекалено голям товар, прекалено много решения, които трябваше да вземам; исках да оставя всичко, да заспя, да пия чай, когато се събудя, и пак да заспя. Някакъв плачлив вътрешен глас ми говореше, че не искам много. Някой ден...

Гласът изчезна; никога не се бях вслушвал за дълго в този глас. Натиснах звънеца.

— Може ли да получа сметката си, моля? Двеста и първа.

Администраторката вдигна глава от куп листове, изписани на машина. Пъстрите рамки на очилата ѝ не смекчаваха строгото лице.

— За минутка само, сър.

Минутката се превърна в пет минути; после тя погледна един картон от картотеката и дойде при мене.

— Вие трябваше да си заминете утре — каза. Погледът ѝ беше пълен с подозрение.

Бе облечена в тъмносиня рокля; когато вдигна ръка, за да оправи очилата си, видях под мишницата петно от пот. Не беше грозна; но лицето ѝ — твърде уморено, а косата — прекалено оръфана.

— Свърших работата си по-рано, отколкото очаквах — отвърнах аз — и затова се връщам при хладните северни ветрове.

Тя не обърна никакво внимание на думите ми; но ми се стори, вече бе уточнила подозрението си; исках да я похитя. Отрих лице; носната ми кърпа беше мокра от пот и не ми помогна много.

— Страх ме е, сър, че ще трябва да платите пълната сума. Напълно ясно е казано...

— Да, да, разбира се. Дайте ми само сметката, моля ви. Помислих си за пътуването с влака, което ми предстоеше, и за миг се изкуших да променя решението си. Не ме беше грижа, че ще платя тридесет шилинга за стая, която няма да използвам; но ми се стори срамно да дам на собственика двойна печалба. Каквото и да казваше администраторката, тая нощ стаята нямаше да остане празна. Лондон, както винаги, беше препълнен. И Джин се бе върнала в Кенсингтън, след като бе изпълнявала дребна роля в едно ревю. Миналата вечер бях завел Тифилд да види ревюто; на Джин бяха дали солов номер — една песничка, в която, доколкото разбрах, се говореше за голямата нужда от мъже, които да бъдат мъжествени повече от веднъж на вечер. Спомних си песничката и костюма на Джин и усетих как и градът, и лятото ме притискат отгоре; клубовете за „стриптийз“, проститутките, двойките в Хайд Парк, момичетата по „бикини“ в „Лидо“ — всичко бе насочено към едно, а аз не бях достатъчно щастлив със Съзън, за да откажа съблазните, които ми се отправяха.

— За толкова кратък срок не ще можем да намерим клиент, нали разбирате? — каза администраторката. — В този сезон бихме могли двойно да напълним хотела, но хората не очакват, че тази вечер ще имаме празна стая.

— Разбира се — отвърнах аз.

Очите ми засмъдяха от пот; извадих си чистата кърпичка от малкото джобче на сакото.

— Така е по правилника — обясни тя и се зае да изготви сметката.

Погледнах обявата на стената вдясно от мене. Изглежда, имаше доста работи, които бяха забранени в хотела. И за по-сигурно до

асансьора висеше още една обява.

— Не можете да се оплачете от липса на правила — забелязах аз. Извадих чековата си книжка.

— Бихте ли написали адреса си на обратната страна, сър?

— Ако това ви доставя удоволствие — казах аз.

Тя се усмихна.

— Правилникът го изисква, сър, не аз.

Тя ме бе преценила; усмивката ѝ криеше покана, каквато не очаквах в това безцветно преддверие на хотела. А може би си въобразявах, време беше да се прибирам в къщи.

Отхвърлих предложението на портиера да ми намери такси; носех само чантата си и не виждах смисъл да му давам половин крона, за да извика една дума. Едно дребно спестяване, дребна победа над безименната групичка, която управляваше хотела, за миг ми достави удоволствие; но не можех да се отърся от чувството, че напускам забавата преди края, че в Лондон ме чака нещо, което не смеех да взема.

Нямаше причина да не остана; Съюзът ме очакваше едва на другия ден. Платих на шофьора на таксито и си помислих, че макар да съм освободил стаята си в хотела, лесно щях да намеря къде да преспя тази нощ. Спрях нерешително пред входа на чакалнята и хвърлих една монета във въздуха. Беше детинщина; но ми беше омръзнало да бъда възрастен, беше ми омръзнало да бъда порядъчен съпруг, беше ми омръзнало да се държа прилично.

Исках поне веднъж да правя това, което ми е приятно, да докажа на Джин, че думите на песничката ѝ не бяха верни; ако се падне тура, ще остана — казах си, — ако се падне тура, ще се обадя на Джин, както ѝ бях обещал, ще гледам ревюто, този път с по-друго настроение, с мисълта, че ще получа това, което всички искат, но не могат да достигнат... И ще я чакам зад кулисите, и ще вечеряме в „Прюниър“...

Падна се тура. Сложих я в малкото джобче на самото си, за да я запазя като спомен за своето освобождение. Но след това, когато взех в ръка телефонната слушалка, разбрах, че съм закъснял с десет години. Бях прекалено привикнал да вземам под внимание последствията от всяка постъпка, бях прекалено привикнал да преценявам всички „за“ и „против“, бях прекалено разумен, за да постъпвам лекомислено.

Радостта, която Джин показа, след като ме чу, нейният свеж, почти ученически глас, който следите от сценичния „кокни^[1]“ приятно разкрасяваха, за миг обаче ме изкушиха да забравя всяка предпазливост.

— Искам да бъда с теб — казах аз.

После си представих как Сюзън вдига слушалката от телефона в спалнята ни. Апаратът беше жълт, за да подхожда на завесите, виждах го и си представях гласа на администраторката, която с голямо задоволство отговаря, че съм напуснал хотела в четири часа. Сюзън рядко се обаждаше по телефона, когато бях извън града, но това не значеше, че никога няма да го стори. Дойде ми на ум поне една причина да телефонира, макар че исках да отпъдя мисълта.

— И аз искам да си при мен — отговори Джин. — Тъжно ми е.

В телефонната кабина беше задушно; отворих вратата с крак.

— За съжаление, трябва да се върна — казах аз. — Барбара не е добре. Нищо сериозно, но мрънка за татко си.

— Много съжалявам. Бедното детенце! Какво ѝ е?

— Не зная точно — отвърнах аз. — Ще го изкара. Някаква инфекциозна болест, която вилнее... — Бях се хванал с лъжата и продължих да приписвам на Барбара признаците на една болест, от която точно тогава всички се страхуваха — болест, която ме плашеше повече от всички други. Усетих се какво съм направил чак когато излязох от кабината. А всъщност разполагах с богат избор от лъжливи детски болести — ако бог обичаше малките депа, той го показваше по много чудноват начин.

Гласът на високоговорителя обяви влака за Ледърсфорд; аз бях застанал, изпотен и раздърпан, а в гласа сякаш долових назидателна нотка. Влакът за Ледърсфорд, който тръгва в шестнадесет и четиридесет и пет и спира в Петърбороу, Грентъм, Уейкфилд и Танбъри, се намира на десети коловоз. Има едно съобщение за мистър Джо Лемптън от Уорли. Мистър Джо Лемптън от Уорли — лъжата му е била открита. Мистър Лемптън ще бъде наказан за това. Мистър Лемптън ще бъде наказан за това.

Спомних си Барбара — как се сбогувах с нея в понеделник рано сутринта. Вмъкнах се тихичко в стаята ѝ, за да не я събудя, но щом отворих вратата, тя се събуди и протегна ръце.

— Този път да спечелиш много стотинки, татко — каза тя. — Много, много стотинки.

— Защо? — попитах аз.

— Защото тогава ще си стоиш тук, татко.

Усмигнах се на спомена и гласът от високоговорителя се превърна в обикновено известие за тръгването и местоназначението на влака. Той можеше да прибави, че въпреки многото си недостатъци, Джо Лемптън обичаше дъщеря си; но това нямаше значение. Джо Лемптън го знаеше, знаеше го и тя, и той излъга само и само за да се върне по-скоро при нея.

И когато се настаних във вагон-ресторанта, аз си припомних, че през това пътуване едва ли бях спечелил много стотинки за себе си, но затова пък бях спестил огромно количество стотинки на дядото на Барбара. Това, което предсказах преди две седмици, се случи много по-скоро, отколкото очаквах. Няколко от нашите поръчки закъсняха, между тях и поръчката на Тифилд. Бях пратен в Лондон да се извиня смирено — но не прекалено смирено — тъй като доставките на стоманените сплави КЛ-51 и ХА-81 щяха да се забавят поне с един месец след обещаната дата и да го убедя да не отказва нито една от поръчките, дори и ако трябваше да му предложи по-изгодни условия. За моя изненада Тифилд се оказа по-отстъпчив, отколкото мислех, макар и да не скри радостта си, че Браун, чрез мен, беше принуден да го моли с шапка в ръка. Щяхме да имаме по-малка печалба от КЛ-51, но трябваше да се очаква, че той ще иска някакви отстъпки. Той беше в изгодно положение да го направи; въпреки че в договора за КЛ-51 нямаше клауза за датата на доставката, той беше в правото си да откаже закъснялата доставка. Единственото, което можехме да противопоставим при пазарлъка, оставаше ХА-81; но „Производствата Тифилд“ бе толкова крупна компания, че и това нямаше за тях голямо значение. Новото производство зависеше от ХА-81 и Тифилд, разбира се, искаше да го започне в срок; но няколко месеца закъснение нямаше да го разорят, а и ние не бяхме единствената фирма, която можеше да произведе тази сплав.

Всичко се уреди съвсем неофициално; докато си пиехме аперитива, аз му изложих положението и преди да стигнем до кафето и коняка, той прие. Дори и за отстъпката се сети в последния миг; беше споменал цената, докато наблюдаваше как келнерът приготвя неговия

стек и аз само кимнах в знак на съгласие. Беше ми трудно да повярвам, че толкова лесно бях постигнал успех, както ми беше трудно да повярвам, че сериозно ми предлага работа в „Производствата Тифилд“. Помъчих се да си спомня думите, които каза малко преди да го оставя пред един универсален магазин.

— Не се безпокой, момчето ми — беше казал той. — Не се безпокой. Връщаш се с добър лов. Твоят тъст ще бъде възхитен от тебе. Или поне би трябвало да бъде.

И тогава ми направи предложението; оглупял от храната, напитките и чувството, че съм победил, аз погледнах на думите му, сякаш се отнасяха до някой друг млад и енергичен младеж, който не е бил достатъчно оценен от досегашния си работодател — младеж, който щеше да даде цялата си душа на компанията и в замяна на това... Може би място в директорския съвет...

Тук имаше нещо нелогично; обикновено никой не предлагаше служби така, между другото. Реших да се държа, сякаш нищо не бе казал по въпроса; ако той имаше сериозни намерения, скоро щях да го разбера. Засега пред мен стоеше въпросът какво трябва да се направи със „сметалото“, както бях кръстил изчислителната машина. Извадих от чантата бележника си и погледнах цифрите, които бях нахвърлил след посещението си във „Фламвил“. И този път цифрите не ми говореха нищо свързано; но след две чаши джин с тоник мозъкът ми забрави потната умора на тялото и заизвлича неизбежните изводи от надрасканите цифри и съкращения. Когато вдигнах очи и видях, че съм на гара Виктория в Ледърсфорд, бях вече написал първия проект на един доклад, за който знаех, че ще бъде най-доброто ми произведение досега. Слязох от влака с неохота. Исках да остана в него, за да завърша доклада.

Сега си спомних, че когато излязох от гарата, се чувствавах пропит от щастие. Поех дълбоко въздух и за първи път през този ден бях напълно освежен. Хълмовете си стояха на същото място над града, а централният вход на гарата, с неговата огромна арка, сякаш ми се противопоставяше откъм града. Щях да внеса ред в хаоса, знаех си работата. Бях възплъщение на интелигентността, човешки мозък. Бях по-добър от сметалата.

Почувствавах нечия ръка да ме удря леко по гърба, обърнах се и видях Лари Силвингтън.

— Боже мой! — възкликна той. — Каква приятна изненада! Току-що се връщам от Манчестър; а ти в кой ад си бил?

— Лондон — отвърнах аз.

— Щастливец си — каза той. — Аз не мога да намеря претекст, за да отида до Лондон.

— По това време не е много приятно — рекох аз.

— В Лондон винаги е приятно — отвърна той. — Между другото, гледа ли новото ревю? Твоята приятелка взема участие в него.

Той се наведе по-близо до мен; долових дъх на одеколон и уиски.

— Прави стриптийз — допълни той.

— Ако имаш предвид Джин, не е вярно, че прави стриптийз. Но всичките й чарове наистина са изложени на показ.

Той кимна към хотела до гарата.

— Да пийнем по нещо и ще ми разправиш по-подробно.

На лицето му бе изписано умолително изражение; не изпитваше нужда да пие, а да има компания. По гладкото му лице нямаше бръчки, в тесните очи не се четеше тревога; но от него лъхаше самота. Розовата връзка и светлобежовият ленен костюм сякаш я подчертаваха: той нямаше дом, беше се загубил.

— Бих дошъл с удоволствие, Лари — казах аз. Но изкарах ужасно тежък ден. Иска ми се да се вмъкна в леглото...

— Тъкмо затова трябва да пийнеш нещо за съживяване — настоя той.

— Не мога — отвърнах. — Обещал съм на Сюзън.

Той ме заплаши с пръст.

— Ах вие, женените мъже — рече.

В двора на гарата влезе едно такси.

— Ела да пиеш нещо в къщи — предложих аз. — На Сюзън ще й бъде много приятно да те види.

— Не, мили мой — каза той. — На нея няма да й бъде приятно да посреща гости по тези часове. Довиждане.

Когато таксито напусна гарата, погледнах назад. Той се усмихна и махна с ръка; изпитах непреодолимо съжаление. Не беше честно той да има толкова малко, не беше честно аз да имам толкова много; но какво пък, помислих си самодоволно, не аз съм създал света.

Когато стигнах Харлинг кресънт, в гостната светеше. Спрях за миг пред портата; светецният прозорец сякаш бе възплъщение на моя дом. Това си струваше вместо една нощ с Джин — да не говорим за виновното чувство на другата сутрин, натежалата глава и отпадналите слабини. Бях се върнал сред хълмовете; те обгръщаха Уорли, обгръщаха и мен.

Отворих портата и влязох през нея в задния двор; пак можех да гледам Синдрам грендж през очите на Барбара, пак можех да си го представя като омагьосан замък на хълма, навесен над реката. Нора нямаше нищо общо с него и нямаше да й позволя да го опорочи за мен; нито пък за Барбара.

Сега Барбара спеше под тъмносиния таван със сребърните звезди и не знаеше, че седя отвън в лунната светлина. А когато ме видеше, най-напред щеше да каже, че се радва, и после щеше да попита какво съм й донесъл; ако се сетеше да попита. Не беше лакома.

Извадих пакетче цигари и пак го оставих в джоба си. Миризмата на тютюн щеше да развали дъхът на вечерта. Драскането на клечката щеше да обезпокои тишината. Облегнах се на стената и оставих да се възцарят нощта и мълчанието. Най-последно бъдещето ми беше ясно определено. Вече не се плашех.

Далече долу, в долината, чух влак. Сигурно беше влакът за Ледърсфорд от десет и двадесет. Смаян, открих, че съм стоял в задния двор цели двадесет минути. Уорли нямаше да избяга през нощта, застудя. Погледнах за последен път долината и тихо влязох през предната врата.

Гостната беше празна. Оставих чантата си с неясно раздразнение. Искаше ми се да изненадам Сюзън с новината за договора и с подаръка, който й носех — синя найлонова нощница; тя знаеше колко е важен договорът и беше хвърлила око на найлоновата нощница откак беше видяла рекламата ѝ в „Обзървър“. А ето, че си бе легнала рано, оставила лампата да свети и да се хаби електричеството. И пепелникът беше препълнен.

Спомних си какво настроение имах само преди миг и ядът ми се размина. Извадих нощницата от чантата; стори ми се, че не тежи повече от осемте еднолирови банкноти, които бях платил за нея. Представих си лицето на Сюзън, когато я развие. Реших да ѝ я дам още сега; качих се горе, криейки малкия плосък пакет зад гърба си.

Стаята на Барбара беше в края на коридора, а до нея беше стаята на Хари. Спрях и отворих вратата. Тя спеше, прегърнала мечето. Затворих тихо вратата.

Когато чух от нашата спалня гласа на Сюзън, усмивката беше все още на лицето ми. Гласът ѝ не ме стресна, както се случваше по-рано, тя често говореше, или по-скоро мърмореше на сън. Но този път с ръка на бравата, я чух да говори.

— *Още. Още, мили. Още...*

След това чух някакъв дълбок глас, но той не говореше нищо, а също като нейния стенеше в този миг, сякаш го беше налегнала непоносима болка. Затаих дъх; но те не бяха чули нищо; бавно слязох долу; по килима стъпките ми не вдигаха никакъв шум, но те нямаше да ме чуят дори да бях с подковани ботуши и да вървах по нагъната ламарина.

Върнах се в гостната и тя ми се стори чужда. Сякаш за тия няколко минути цялата мебелировка бе сменена. Нетърпимо смърдеше на турски цигари; отидох да отворя прозореца, но се спрях. Те нямаше да ме чуят докато го отварям, но не исках да рискувам с излишни звуци.

Налях си една голяма доза уиски и седнах в най-отдалеченото кресло. Слизайки, те нямаше да ме видят веднага. Но може би беше по-добре пак да се кача горе. Едно натискане на вратата щеше да изкърти резето на спалнята; ако изобщо си бяха дали труда да сложат резето. Един ритник между краката щеше да оправи Марк, при повече щастие нямаше да го убия, а щях да му причиня нещо много по-лошо.

Аз бях висок шест фута, а той — пет фута и шест инча. Аз бях облечен, а той — гол. Аз знаех, че е тука, а той мислеше, че съм на двеста мили. Беше много лесна работа, възхитително лесна. И Сюзън нямаше да убия.

Човек може да направи много по-лоши неща на една красива жена, отколкото да я убие.

Станах, изкачих половината стъпала и тогава си спомних за Барбара. Щеше да се чуе писък, поне един писък; тя щеше да се събуди и да изтича в спалнята на родителите си, прегърнала здраво мечето си. А гледката, която щеше да види в нашата спалня, щеше да събори света ѝ от край до край. Точно така — огледалото щеше да се пропука и нямаше начин да се поправи. Животът ѝ бе в ръцете ми.

Бавно се отправих долу, по дългия път надолу, шестнадесет, покрити с тъмносива пътека, стъпала надолу, покрай морския пейзаж от Дюфи, покрай пейзажа с джунглите на митничаря Русо, през хола, където тъмносивата пътека се смени от тъмночервена — обратно в гостната.

Пак седнах в най-отдалеченото кресло. Сръбнах малко уиски, но то сякаш бе останало без вкус. Как да намаля силата на удара. Не ми оставаше друго, освен да чакам. Обмислих дали да запаля цигара; но ми се видя ужасяващо усилието да извадя пакетчето и да запаля клечка кибрит. Необходима ми беше цялата сила, за да чакам. Нямаше да се забавят много; той не би посмял да стои дълго след времето, когато затваряха заведенията.

Погледнах нагоре, защото ми се стори, че чувам стъпки над мене. Но цареше пълна тишина. Изведнъж усетих нещо меко и хлъзгаво в лявата си ръка. Сякаш някой друг го беше сложил там. През последните пет минути бях развил нощницата и я бях смачкал в синя топка. Оставих я да падне на земята и да лежи до разкъсаната синя обвивка.

Когато влязоха, уловени за ръце в стаята, изпитах само някаква странна срамежливост. Не исках да ги гледам и макар да беше идиотско, не исках и те да ме гледат. Но ги видях достатъчно, за да оценя очевидното им задоволство един от друг; завистливо и безнадеждно се почувствувах натрапен.

Марк ме видя пръв. Той пусна, ръката на Сюзън; тя го погледна учудено.

— Какво има?

После и тя ме видя. Устата ѝ зяпна, сякаш понечи да изпищи, но не се чу никакъв звук. Не седна, а по-скоро падна в едно кресло и остана да седи с разкрячени крака и с ръце върху двете облегалки. Но в ръцете ѝ нямаше никакво напрежение, всичко в нея изглеждаше отпуснато и разкривено. Приближих се.

— Не стой като уличница! — казах аз. — Дори и да си такава.

Тя събра крака, без да промени израза си.

Марк сякаш се съвзе.

— Чакай, стари момко — рече той. — Не говори така прибързано. Аз току-що дойдох. Ключалката на прозореца...

— От половин час съм тука — отговорих аз. — Махай се!

— Ключалката не се затваряше...

— Махай се, преди да съм те убил!

Той погледна неспокойно към Сюзън.

— Не трябва да те оставя сама с него — подхвърли. — Щом му идват такива нелепи мисли в главата...

— По-добре е да си вървиш, Марк — отвърна тя. — Той наистина ще те убие, ако не си отидеш. Виж лицето му!

Тя говореше без никакво вълнение, сякаш го караше да види каква връзка, риза или обуца нося.

Приближих се до него. И в същия миг разбрах, че съм направил грешка — желанието ми да го убия бе изстинало, улегнало, сега хладнокръвно и разумно подбирах начините, — по които бих могъл да действувам.

— Да не те виждам втори път тука — казах.

Очите му се разшириха. Бяха кафеникави, по-скоро златисти, отколкото кафяви: никога преди не бях забелязвал толкова точно отсенките им.

Спомних си за едно кръчмарско сбиване между двама войника, което бях видял в Уапинг по време на войната. Тогава ми се повдигаше, но сега ми нямаше нищо; усмихнах се и стисках юмруци, като оставих палците да стърчат. Стори ми се, че нищо не можеше да се сравни с удоволствието, което щях да изпитам след няколко секунди, удоволствие по-силно от всички други. Бавно вдигнах ръце и тъкмо когато щях да почна, той извърна глава.

— Господи! — изплака той. — Господи! — и избяга от стаята.

Външната врата се затръшна. Седнах леко замаян.

— Налей ми нещо за пиене — казах аз на Сюзън.

Тя ми донесе чаша уиски и пак седна в същото кресло.

— Чувствувам се като сводник — рекох аз. — Не зная защо не го убих, мръсното копеле!

— Ти искаше да му направиш нещо по-лошо, отколкото да го убиеш — каза Сюзън с безизразен глас. — Нали?

После се захили истерично.

— Престани — викнах аз. — Щом дъщеря ми е в къщи, и двамата бяхте в безопасност. Но въпреки това се чувствувам като сводник.

Тя продължи да се смее. Отидох при нея и я зашлевих по лицето.

Смехът ѝ секна.

— Искаш ли развод? — попита тя.

Седнах и отпих глътка уиски.

— Не зная — отвърнах аз. — Не зная. Откога е тази работа?

— Не за първи път.

— Откога е тази работа?

— От май.

— Точно така. Сега разбирам защо напусна Герда. Тя е усетила, нали?

Сюзън кимна.

— Трябваше и сам да го разбере — казах аз. — И той ти е подарил оня ужасен парфюм, затова си го слагаше. Сигурно дава по едно шише на всяка една от мръсните си любовници. Не страдаш от излишна гордост, а? Току-що беше приключил с една жена и е дошъл твоят ред. Какво те привлече? По-добър ли е от мене в леглото? А?

— Не е това важното — отвърна тя. — Ти мислиш, че в това се крие отговорът на всичко. — Сюзън се изправи. — Извини ме, Джо, но умирам за сън. Прекалено уморена съм и не мога да разбира какво ми говориш. Ще приказваме утре.

Сграбчих ръката ѝ.

— Защо се помъкна с него?

— Той ме изслушва. Винаги ме изслушва. И не е толкова... — тя потърси точен израз... — толкова идиотски самодоволен като тебе... Беше попаднал в безизходица, беше слязъл до най-долното стъпало, всички го презираха. Имаше нужда от мен. Ти нямаш нужда от никого. Ти просто използваш хората.

Пуснах ръката ѝ.

— Аз никога не съм ти изневерявал — казах.

— Непрекъснато ми изневеряваше през тези десет години.

Погледнах я, без да я разбира.

— Кълна се...

— Мислиш ли, че съм глупачка, Джо? Когато се оженихме бях глупачка, но оттогава очите ми се отвориха. Мислиш ли, че хората са престанали да говорят?

— Алис е мъртва.

— Точно това е. Точно от това се оплаквам. — Тя запали цигара. — Аз поне ти изневерих с жив човек. Бях поне дотолкова почтена. И

поради това ти мислиш, че сега имаш право да ме обиждаш, да ме наричаш уличница.

— Тя е мъртва — казах безпомощно. — Не мисля за нея.

— Ако не мислиш за нея, мислиш за някоя друга жена — отвърна тя. — Зная само, че не мислиш за мен и никога не си мислил за мен.

Тя ме погледна обвиняващо; изведнъж изпитах смътното желание да коленича в краката ѝ и да я помоля за прошка.

[1] Кокни — лондонски прстонароден жаргон. — Б.пр. ↑

13

Човчиците на четирите едва оперили се врабчета зяпаха смешно; те сами се окарикатуряваха, също като майка си, чиято глава висеше отчаяно, сякаш победена в борбата за изхранването им.

Хари беше взел от мене моя „Цайс икон“, за да направи тази снимка; за деветгодишната му възраст снимката не беше лоша. Зачудих се какво търси върху стената на нашата спалня и как сиво-жълтите тапети се бяха превърнали в обикновена боя „слонова кост“, а светлосивия килим — в черен линолеум и сламена рогозка край кревата.

После разбрах, че се намирам в стаята на Хари и лежа по риза върху завивките. Панталоните и сакото ми бяха на пода; не виждах чорапите и обувките си. Станах и отидох до прозореца — лепкавата студенина на линолеума бодеше босите ми ходила. Разтворих леко завесите и видях, че утрото е чудесно. Оттук изгледът беше по-добър, отколкото от нашата стая; тази сутрин на север се виждаше чак до кубето на енорийската черква Гилден.

Близо до черквата едно малко поточе се спускаше към долината; един ден, по великденските празници, Хари беше паднал в него и се беше върнал измокрен до кости. Оттук изглеждаше красиво и безобидно и бляскаше на слънцето чак до гората край черквата, но на това място, където Хари беше паднал, поточето ставаше дълбоко и миналото лято там се беше удавило едно малко момченце.

Пуснах завесите да паднат и се върнах в леглото. Не се мушнах под чаршафите, а издърпах върху себе си индианското одеяло на Хари. То не беше истинско индианско, а норвежко, меко и дебело, с яркозелени, стилизирани борове на червено-черен фон. Всъщност одеялото представляваше единственият ярък и весел предмет в стаята; защо бях положил толкова грижи за стаята на дъщеря си и толкова малко за стаята на сина си? Защо се бях ядосал, че е паднал в ручея? Защо толкова често му се ядосвах?

Когато се върне в къщи за празниците, ще оправим наново стаята му. Ще отидем заедно с него в магазина да изберем тапетите, боята и дори, ако пожелае, нещо по-хубаво за пода от линолеума. А може да поиска до кревата небоядисана овча кожа, от която да лъха на разбойници, скрити в планинска пещера. В края на краищата той беше едва на десет години.

Посегнах, извадих цигарите и кибрита от джоба на самото си. Върху нощната масичка имаше чаша с чинийка; снощи, след като Марк си бе отишъл, Сюзън бе направила чай. Това бе най-странното събитие през цялата вечер; облечена в пеньоар, тя влезе в стаята с чашата чай, остави я на нощната масичка и застана в мълчаливо очакване. Аз не казах нищо; достатъчно бях наговорил, когато слязоха заедно.

Дори сега не можех да се побера в кожата си, въпреки че заради децата бяхме постигнали съгласие със Сюзън. Независимо от последствията трябваше поне да сложа своя щемпел върху мазното му мургаво лице. Трябваше да променя физиономията му, да прилича помалко на киноартист. На времето ме бяха учили как да пукам тъпанчетата на хората, как да им вадя очите, как да правя мъжете евнуси само с един ритник; ухапах ръката си, докато ме заболя, и премислих всички начини, по които бих могъл тогава да му причиня болка, а след това се опитах да не мисля за тях.

Изведнъж си спомних косата на Том Ларимън. Том беше вдовец на седемдесет години и се гордееше много с бялата си грива. Пускаше я дълга и я миеше три пъти седмично; някои хора в Дафтън говореха, че я изплаквал с малко синка. Умря от рак; цяла седмица преди да умре, виковете му се чуваха чак на улицата. Беше изскубал цялата си бяла коса, докато сам се скалпира. Болката от скубането го отвличаше от по-силната болка — допускам, че той си е избрал тази болка и е можел да я контролира.

Сега го разбирах, въпреки че в Дафтън не го бях разбрал, и бях затворил прозореца на спалнята си, за да не чувам пронизителните кръсъци. Хапах по-силно ръката си; започваше да изтръпва. Махнах я от устата си и ми се доповдига. Бавно и много внимателно се измъкнах от леглото; струваше ми се, че ако променя рязко положението си, ще повърна на пода. Седнах на ръба, нахлузих панталоните си и бавно тръгнах по коридора.

Миех си зъбите, когато в банята влезе Барбара. Оставих четката за зъби и я целунах. За първи път от снощи се чувствавах отново приет сред човешкия род.

— Някой е повърнал в клозета — осведоми ме тя.

— Сънувала си — отвърнах аз. Вдигнах я, за да се види в огледалото. — Виж едно нахално личице. Нямам никакви подаръци за нахални личица.

— Аз съм добричко — каза Барбара. — Татко, много време те нямаше, нали?

— Твърде много време — отвърнах аз.

— Вчера ходихме на чай у чичо Марк, там ходихме.

Оставих я на пода.

— Сигурно си се забавлявала добре, миличка?

— Пастите имаха смешен вкус. А Линда пие чай. И близначките пият чай. Защо пият чай?

— Може би защото е по-евтин от млякото — казах аз. Напълних умивалника до половината със студена вода и потопих главата си. Потопих я пет-шест пъти с голям шум и опръсках Барбара, когато отърсвах водата от косата си.

Тя се заля от смях.

— Татко, не трябва да правиш така! Мама казва, че е лошо!

— Тогава не трябва да го правим, а? Подай ми пешкира, миличко.

Пешкирът беше чист, сух и затоплен от електрическия пешкирник; беше по-голям и по-скъп от пешкира, който ми бяха дали в лондонския хотел.

Бях си у дома, у дома при розовите плочки, розовата вана и двойния умивалник, електрическия пешкирник и банското шкафче, препълнено с одеколони, талк и ароматни соли за баня. И това беше единствената разлика между моя дом и хотела; повече удобство, повече хубави купени неща.

После погледнах Барбара в синята ѝ пижама на жълти патета. Къщата можех да напусна, но нея — не. От това ми олекна, олекна ми, че се изправих с лице към нещата. Не можех да отнема Барбара от майка ѝ, значи, трябваше да остана. Ще се преместим в друга къща, която да не е свързана с този спомен, ще започнем отначало; но гласът,

който миналата нощ беше шепнал безсрамните думи, тялото, което беше лежало голо в ръцете на Марк, щяха да останат.

Щом веднъж е била уличница, тя завинаги е уличница; нямаше значение какво бе казала миналата нощ, някой път пак ще ѝ засвяткат очите и винаги ще си дава труд да заключва вратата; сладострастието и предвидливостта не вървят заедно. А следващия път Барбара можеше да не спи; пак захапах ръката си.

— Какво правиш, татко?

Погалих я по косата.

— Нищо, миличко. Хайде да вървим на закуска.

— Защо си с панталони и обувки, татко? Къде ти е мъхестият халат?

— В нашата стая е — отвърнах аз. — Трябва ли да го взема?

Тя тупна крак.

— Не те харесвам без халата — заяви тя. — Няма да ти дам да ми бъдеш конче.

— Че какво от това? — казах аз.

В очите ѝ се появиха сълзи. Не плачеше често, но винаги можеше да заплаче, щом поиска. Не беше редно да я поощрявам към такъв род изнудване; но миналата нощ бях изчерпал голяма част от силите си и не можех да устоявам.

— Добре. Почакай тука. И да стоиш тихо като мишка.

Влязох в спалнята — Съюзън спеше. Свалих халата зад вратата, но не излязох веднага. Разпуснатата ѝ черна коса се беше разпиляла по възглавницата; изглеждаше много млада и без да ща, изпитах към нея истинска жалост. „Ти само ме използваше — беше казала тя миналата нощ, — от самото начало само ме използваше.“

Това беше близо до истината; отдавна вече не мислех за нея като за човек.

— Марк винаги ме изслушва — беше казала. — Ти някога не ме изслушваш, пет пари не даваш...

Облякох халата си и излязох. Пред вратата на банята коленичих и Барбара се покачи на раменете ми. Пред прозореца на коридора тя ме спря, дърпайки косата ми. Вдигнах щорите.

— И тогава великанът спечелил цял куп стотинки — започна тя. — Много голям куп, висок до небето. И той изтичал при замъка, дотам изтичал и оставил стотинките под прозореца на замъка.

Тя ме дръпна пак за косата; това беше сигнал да продължа.

— Карай нататък — казах аз. — Какво направил великанът?

— Гладна съм — отвърна Барбара.

— Кой бил в замъка? — попитах аз с поглед към Син драм грендж.

— Принцесата била в замъка. И двамата яли ягоди. Имало и рози. Татко, искам пухени захарчета, тях искам. И киселичко. И сирене.

Киселичкото беше кисело мляко, към което напоследък се бе прирастила. А сиренето беше оранжев канадски кашкавал, Барбара го ядеше заедно с кората.

— Господ да ти пази стомахчето — казах аз.

— Господ да пази и твоето стомахче, татко. Ти какво ще ядеш, татко?

— Знаеш ли какво? Много съм гладен.

Отворих вратата на гостната и дръпнах завесите. Нощницата беше все още на пода до креслото; ритнах я в ъгъла и коленичих, за да вдигна чантата, в която беше подаръкът на Барбара.

— Какво е това, синьото? — попита Барбара.

— Нов парцал за пода — отвърнах аз. Заведох я в кухнята и я сложих да седне на стола. Тя ми се изплези.

— Не е парцал за пода — каза Барбара. — Нощница е. Глупав татко! — Тя погледна чантата. — Защо го донесе това, татко?

— В нея има нещо хубаво за едно добро момиче.

Отворих чантата.

— Аз съм била добро момиче, татко, през цялото време.

Дадох ѝ пакета от „Хамлис“. Беше малък бял пудел; така се бе случило, че тя нямаше куче в колекцията си от играчки.

— Ау, че е хубав, татко! — каза тя и ме целуна. — А сега ми донеси пухените захарчета, татко. И киселичкото. И сиренето. И моя сок с лед и сламки.

Сложих на скарата няколко наденици и отидох с чайника до умивалника.

— Ей сега — отвърнах аз.

— Татко, ако си много гладен, можеш пръв да закусиш.

— Много мило от твоя страна — казах.

— Не забравяй сламките, татко.

— Дай ми малко време, миличко.

Тя скочи от стола си и ме хвана за коленете.

— Искам да ти кажа нещо. Наведи се, татко. — Сложи уста на ухото ми. — Когато порасна — пошепна и погледна към вратата да види дали не идва някой, — когато порасна, всяка сутрин ще ти приготвям закуската, ама всяка сутрин.

— Ти си много мило момиченце — отвърнах аз.

— Никога няма да те напусна, никога.

Подадох ѝ чашата с портокалов сок. Тя се усмихна; зъбите ѝ бяха дребни, бели и равномерно подредени.

— Един ден ще ме напуснеш — казах аз. Прегърнах я през раменете; не беше недохранена, но въпреки това бе извънредно слаба.

— Тука ще си стоя винаги — отвърна ми тя.

Качи се отново на стола.

— Гладна съм, татко.

— Почакай за миг, имам само четири ръце — рекох аз и се престорих на задъхващ се, сгърбен старец.

Барбара избухна в писклив смях.

— Ах, колко си смешен! Направи го пак, татко!

— Имам само шест ръце — продължих аз и завлачих крака из кухнята. — Аз съм един беден старец и имам само осем ръце...

— Имаш само две ръце — изпищя Барбара. — Глупав татко!...

— Вярно — отвърнах аз. — Имам само десет ръце! — Изсипах кашата в чинията ѝ.

Бях свободен, надениците се зачервяваха върху скарата, кухнята беше изпълнена със слънце и със смеха на Барбара. Бях свободен и Съюзът ме беше освободила. Тази игра можеше да се играе от двама; щях да спася гордостта си и в същото време да си доставя удоволствие. Сякаш ми бяха върнали десетте години съпружески живот.

Барбара продължаваше да се смее; понякога от смях се насълзяваше. Разтърсих я леко.

— Яж си закуската, защото ще те наплескам със своите десет ръце — предупредих я аз.

— Няма да го направиш, нали, татко? — попита тя.

— Не може да се каже какво ще направя — отговорих аз. — Твоят татко е изумителен човек.

— Докога ще продължава тази касапница? — попита Хюли. Той удари по масата; на времето този жест беше карал всички да подскочат, но сега означаваше само, че приближава края на неговата реч. — Непрестанно искаме от Министерството на транспорта да ни разреши да сложим светофар на тази пресечка. От последното ни искане досега станаха три сериозни катастрофи...

Затворих очи, за да не гледам лицето му. Обикновено то беше едно незабележително лице на човек на средна възраст; но сега сякаш се бе сбръчкало и повехнало от собствената си горчивина. Сякаш не само устата беше пила нещо кисело, а и очите, челото, дори дългата оредяла коса.

Хюли седна и аз отново отворих очи. Бях съгласен с всичко казано от него; всеки, който не беше луд, също би се съгласил. Но той не бе оказал никакво влияние върху нещата. Можеше с еднакъв успех да използва времето си, като пее хумористични песни; светофарите щяха да бъдат сложени, когато някой от Министерството на транспорта стигнеше до папката на Уорлийския градски съвет, или, което изглеждаше по-вероятно, случайно я изтеглеше от общия куп.

Погледнах към Браун — като председател на съвета той седеше по-високо от нас върху една платформа в другия край на залата. Платформата бе твърде висока и отдалечена от дългата махагонова маса, около която седяха останалите съветници; при други случаи човек оставаше с впечатлението, че той не се смята за пръв сред равни, а за наш върховен господар. Но тази вечер Браун, изглежда, се чувствуваше неприятно изненадан, че се е озовал в такова положение; той прочете съобщенията с безжизнено мърморене, съвсем различно от обичайния му висок, натрапчив глас, а от време на време раменете му потрепваха раздразнително сякаш под тежестта на собственото бреме.

— Три, подточка едно — изброяваше секретарят на общината. — Три, подточка две. Четири. Пет. Шест. Седем...

Браун бършеше чело с носната си кърпа, устата му зееше полуотворена, аз обърнах друг лист от дневния ред; забелязах, че Браун дори не гледа в дневния ред пред себе си. Секретарят му пошепна нещо; Браун поклати нетърпеливо глава и пийна малко вода.

Секретарят продължи да чете дневния ред; почти не правеше паузи след всяка точка. Обикновено Браун с гримаса, вдигане на пръст или с молба да бъде повторена някоя цифра караше секретаря да чете по-бавно. Освен желанието му да води заседанията, както подобава, той не обичаше много Рей Кемпет; чувствуваше, и то с известно право, че ако има власт, Кемпет би поел цялата работа. Помислих си, че Кемпет в този миг вършеше точно това, поне според собствената си преценка — застанал пред нас висок, изправен, с живо лице, той осезаемо излъчваше от себе си енергия и компетентност. Нямах да го задържим за дълго в Уорли; на тридесет и три години малкият градски съвет бе за него само начало на кариерата му.

Улових се, че му завиждам. Той беше задължен да работи по строго установени правила, за него забранените неща бяха повече от позволените; но същото важеше и за самия Уорлийски градски съвет. Заплатата му сигурно бе на половина от моята, сметката му за служебни разходи — нищожна, и трябваше да пести, за да си купи собствена кола; но той беше свободен човек, а аз не бях.

Браун извади от джоба си малка стъклена тубичка и глътна две бели таблетки. Почти веднага лицето му възвърна цвета си. Той взе дневния ред и прелисти страниците му, без да бърза; отново беше председател на Уорлийския градски съвет и най-важната клечка в „А. З. Браун и компания“.

Аз бях умният и енергичен млад мъж, за когото винаги щеше да има място в „Производствата Тифилд“. Не беше нужно да изтърпявам скуката на още едно заседание в съвета, не беше нужно да се тревожа, докато чакам Браун да вземе решение по доклада ми за изчислителните машини. Предложението на Тифилд за работа се оказа сериозно — дори в писмото си той бе предложил заплата, по-висока с четиристотин лири годишно от заплатата, която ми плащаше Браун. Бях получил писмото преди една седмица; бях му отговорил незабавно, като му благодарих най-сърдечно за доверието в мене, уверих го, че за мен е огромна чест да постъпя в такава фирма, като „Производствата Тифилд“, и накрая го помолих да ми даде време да

обмисля предложението. Накратко, не бях казал нито „да“, нито „не“; оттогава не бях получил никаква вест от него.

Сега беше станал Джон Дейнтън, най-старият съветник, и с тънък, треперлив глас се оплакваше от недостатъчното обезщетение, което се давало на собственика при отчуждаване. Изглежда, беше забравил, че сам той бе одобрил отчуждаването в комитета. Никой нямаше да му го припомни — не би го проумял. Наближаваше осемдесет години, беше вдовец и синът му бе загинал през войната; единственото място, в което бедният глупав старец все още се чувствуваше щастлив, беше залата на съвета. Той присъствуваше на всяко заседание през последните четиридесет и пет години; в тази зала след всяко заседание гъстата му тъмна коса беше отънявала по малко, зъбите се бяха разклащали, гръбнакът му се беше все повече превивал, месото му се беше смалявало върху скелета. През тези четиридесет и пет години таванът е бил измазван наново, дъбовата облицовка — преобоядисвана, червеният килим сменян, били са подарявани нови портрети на бивши председатели, за да бъдат окачени до тези, които покриваха две от стените. Ако успееш да не вляза в затвора и гласувах, както ми нареждаха да гласувам, един ден и аз щях да бъда на платформата. Портретът ми щеше да виси на стената, а името ми да бъде вписано в плочата под герба на Уорли.

Дейнтън най-после си беше седнал. Джордж Айсджил като председател на Комитета по жилищното строителство беше казал нещо гладко и утешително за равновесието между частната и обществената собственост, което комитетът винаги се стараел да поддържа, колкото и мъчно да било това според неговото признание.

Нора, която седеше в онази част от залата, отделена за публика, в този миг извади бележника си. Графам също извади бележник — тази вечер беше облечен в тъмносиньо спортно сако, тъмносиви фланелени панталони, бяла риза и тъмносиня връзка и всичко това наподобяваше униформа, от която са махнати пагоните.

Заседанието отиваше към своя край; беше протекло според очакванията; всички и съветникът Лемптън най-напред — бяха гласували, както се беше предвиждало, че ще гласуват. Десетина минути Графам писа делово, после натика бележника в джоба си. Докосна ръката на Нора и й каза нещо; тя се усмихна. Загледах се в нея; тя усети погледа ми и усмивката ѝ изчезна. Нарочно продължих да

се вирам в нея; исках да я накарам да се почувствува неудобно, най-малкото да се запита дали няма някакво петно по лицево си, или дали не ѝ се вижда комбинезонът. За моя изненада тя нито извади огледало, нито погледна към полата си; след време ме погледна, но никога не бях виждал израза, който се появи в големите ѝ сиви очи. И аз започнах да се чувствавам неудобно; пак насочих вниманието си към дневния ред.

След като Браун закри заседанието, отново погледнах към тях. Бяха си отишли; пробих си път навън от залата на съвета и се направих, че не виждам нито Джордж Айсджил, с когото доста неопределено бяхме говорили да му отида на гости, нито мисис Фълуд, която се насочваше към мен с лист, изписан на пишеща машина, където знаех, че са подредени тридесет и два въпроса — или по-скоро оплаквания — срещу пазача на парка.

Огледах се за „Форда“ на Графам и го видях на Хорнър плейс, малка, запушена уличка от другата страна на улицата. Пресякох и лекичко почуках на предното стъкло. Нора го свали.

— Надявам се, че тази вечер ви е била от полза — казах аз.

— Не беше съвсем загубена — отвърна тя. — Забелязах, че най-после сте се заели да прокарате отчуждаването на кино „Палас“.

— Така ли?

— И вие гласувахте за това — намеси се Графам.

— Сигурно съм гласувал. Вътре беше толкова горещо, че едва не заспах... — Ръката на Нора беше върху рамката на прозореца. Сложих моята ръка върху нейната. — Разсънвах се, като поглеждах към вас — казах ѝ аз.

Графам запали мотора.

— Мога ли да ти припомня, че трябва да издиктуваш дописката си, Нора? — рече той. — Ако съветникът Лемптън те извини.

Тя не му обърна внимание.

— Добре се нагледахте, нали? — попита ме тя.

— Не — отвърнах аз. — Едва сега започвам. Не може ли да отидем някъде да прием нещо?

Тя отдръпна леко ръката си.

— Нали чухте какво каза Питър! Трябва да си свърша работата.

— Можете да телефонирате и от нас.

Графам изфорсира мотора.

— На жена ви едва ли ще е приятно да посреща гости в толкова късен час — каза тя. — Лека нощ, съветник Лемптън.

Тя затвори прозореца.

— Името ми е Джо — припомних ѝ аз, но колата вече бе започнала да се отдалечава.

Пак прекосих улицата и се качих в моята кола. Заседанието беше продължило повече от обикновено; докато карах по Маркет стрийт, слънцето залязваше. Над Синдрам грендж небето беше на бели и бледорозови ивици, които приличаха на ментови пръчки; нежните цветове сякаш потвърждаваха, че вечерта, която беше започнала толкова зле, сега завършваше добре. Независимо дали щеше да излезе нещо от цялата работа, Нора беше признала, че съществувам — това поне не можеше да откаже.

Стигнах Харлинг кресънт и с облекчение видях, че завесите на предната спалня са дръпнати. Сюзън си беше легнала рано — така бе правила през шест от последните десет нощи, в които спяхме отделно. Нямах да съм принуден да я слушам, да я гледам, да мириша проклетите ѝ турски цигари, нито да следя всяка своя дума, за да не ѝ позволя да продължи кавгата, която беше започнала, преди да, тръгна за съвета. Влизайки през задната врата, си спомних някои нейни думи, „Той е верен на себе си, той е истински мъж, не го е страх от последствията. Ти приличаш на някоя от проклетите ти сметачни машини, ти изобщо не си мъж.“

Усмяхнах се и влязох в кухнята. Изведнъж думите ѝ не можеха да ми причинят повече болка. Не сметачна машина, бе гледала Нора, не сметачна машина бе предприела първите стъпки, за да забърка нещо с нея. А и тя не беше жена за мъж, който се бои от последици. Отговорът ми към Сюзън беше готов и нямах да се изрази с думи.

Приготвих си пълна чиния сандвичи със сирене и извадих от хладилника бутилка бира. Този ден това беше първата храна и първата напитка, които ми доставяха удоволствие; закуската ми бе развалена от мълчанието на Сюзън, не можах изобщо да обядвам, а заради скарването станах от вечерята — или по-скоро от късната следобедна закуска — почти гладен.

Нахраних се и мисълта за една чаша уиски ми се видя много привлекателна. Но бързо я отхвърлих: тази нощ нямах нужда пак да седя да пия до късно, да изпитвам все по-силно самосъжаление и гняв

и първата чаша уиски да се превръща във втора, в трета и накрая в половин бутилка. Стигаше ми да си припомня, че Нора има на челото си малък белег, който не бях забелязал по-рано, че косата ѝ е естествено къдрава и че когато ме попита дали съм ѝ се нагледал, тя искаше да каже всъщност дали съм харесал това, което съм видял. Стигаше ми, че сега гледах фреските на Лари Силвингтън и те ми доставяха удоволствие като етюди на красиви жени; не можеха да ми причинят болка и нищо друго в къщата вече не можеше да ми причини болка.

Изплакнах чинията и чашата и ги оставих на подложката за сушене. Докато се качвах на горния етаж, сякаш бях съвсем сам в къщата. Не помислих дори за Барбара, а вместо това усетих пак, с почти смешна сила, как ръката на Нора се стопля под моята. Ако знаех някаква благодарствена молитва, подходяща за случая, щях да коленича още на стъпалата. „Излей своята милост над всички затворници и пленници“; но аз вече не бях затворник.

Отворих стаята на Хари и чух гласа на Сюзън.

— Ти ли си, Джо?

Кей друг може да бъде? — попитах аз. Направих гримаса; повече не трябваше да казвам такива неща.

— Ела тука — рече тя.

Приближих се до вратата на стаята и със странно чувство на съжаление разбрах, че никога вече нямаше да мисля за нея като за наша стая. Вратата беше полуотворена и вътре светеше.

— Какво искаш?

— Не ставай идиот. Не мога да ти говоря така. Влез, преди да си събудил Барбара.

Влязох в спалнята. Сюзън лежеше облегната на две възглавници. Беше издърпала завивката до брадичката и ръцете ѝ бяха отдолу. По завивката имаше ярка жълта везба; не си спомнях да съм я виждал преди.

— Късно се прибираш — каза тя.

— Заседанието продължи много.

Седнах на леглото и запалих цигара.

— Безпокоих се — продължи тя.

— Много мило от твоя страна. Но не е имало нужда. — Погладих завивката. — Кога си я купила?

— Вчера, исках да направя някаква промяна. Яде ли нещо?
— Направих си няколко сандвича.
— Добре се грижиш за себе си.
— Sprawям се. — Опипах с два пръста завивката. — Харесва ми.
Придава съвсем различен вид на стаята.
— Май не си пил, а?
— Не виждаш ли, че не съм. А теб какво те е грижа?
— Зная колко продължават заседанията на съвета. Най-много един час. — Тя се намръщи. — Видът ти е, сякаш си бил с жена. И миризмата ти е такава.
— Казах ти. Цялата вечер бях на заседание. Оттам се прибрах направо у дома.
— Приличаш ми на котка, която е изяла млякото — подхвърли тя. — Да не ме мислиш за глупачка?
— Аз се изправих.
— Уморен съм. Лека нощ, Сюзън.
— Почакай — каза тя. — Има нещо, което трябва да знаеш. Днес се обажда Сибил.
— Какво? Да не е разбрала нещо?
— Не. Но скоро ще започне да подозира нещо. Не можем да продължаваме да ги отбягваме.
— Аз мога. — Пак седнах.
— Джо, ако можеше да си видиш лицето! Такава омраза лъха от теб!
— А ти, мама му стара, какво очакваш?
— Джо, всичко това е свършено. Изживяхме го. Заради децата трябва да започнем отначало. Знаеш ли защо се бях ядосала следобеда? Знаеш ли?
— Предполагам, че си имала угризения на съвестта. Косата ѝ се чернееше върху възглавницата.
— О, божичко! — възкликна тя. — Няма ли да ти омръзне да ме обиждаш? Казваш, че ще ми простиш, но само на думи. През цялото време продължаваш да ме мразиш и мен, и него.
— Да не говорим повече по този въпрос — отвърнах аз.
— Бих направила всичко, за да не ти причиня болка. Ти отказваш да ме разбереш.

— О, боже мой! Разбирам те. Разбирам те напълно. Аз съм обикновен, тлъст негодяй и съм ти омръзнал. Дори не съм истински мъж, като Марк. Не искаш да спиш с мене...

— Аз ли не искам? — попита тя. — Аз не искам? А кой започна тая история, ако не ти?

— Вече няма значение кой я е започнал — прозях се аз. — Честна дума, Сюзън, едва се държа на крака.

— Знаеш ли, че Джин Велфри се е върнала?

— Не знаех. Пет пари не давам за нея и това е самата истина.

За първи път, откакто бях влязъл в спалнята, тя се усмихна.

— Тя е събирала гости в апартамента си в Лондон и ти си бил там, нали?

— Нищо не се е случило — отговорих аз.

— Увериха ме в противното — каза тя. — Не ти ли е известно, че между Уорли и Лондон има телефонна връзка? И пощенска служба? — Сюзън се изправи в леглото. — Не те упреквам, мили. — Тя отдръпна завивката.

За миг се втрених в голото ѝ тяло и започнах да се събличам.

Тя стана от леглото и отиде до вратата. Сложи резето и се приближи до мене.

— Джин не е естествено руса, нали? — попита тя. Разкопча ризата ми. Позволих ѝ да ми помогне, после я хванах за косата и наведох главата ѝ назад.

— Бях самотна — каза тя. — Бях самотна, Джо.

Целунах я.

— Заслужаваш да бъдеш самотна — отвърнах аз.

Очите ѝ се разтвориха широко.

— Набий ме, Джо. Заслужавам си го. Набий ме, Джо. Убий ме, ако щеш, няма да те спра, Джо. — Тя коленичи с хълцане в краката ми.

— Ще те набия — рекох аз. — Наистина ще те набия.

Никога през живота си не съм бил толкова възбуден; и никога не съм се мразил толкова дълбоко.

Хедърсет ме видя и се спря с ръка върху вратата на белия спортен „Порше“. Със светлосивия си костюм и тъмните очила той изглеждаше напълно подходящ собственик на тази спортна кола, която струваше приблизително три хиляди лири. „Една лира за един фунт тегло — помислих си аз.“ Струваше два пъти повече от „Бентлито“ на Браун; гледах го и недоволството ми от самия мен се засили.

— Мислех, че сте във ваканция — казах аз.

— Във ваканция съм, стари момко. Утре сутринта заминавам за Испания с голямата сребърна птица. Трябваше само да доуредя един дребничък въпрос с вашия тъст, това е всичко. Не беше доуреден, но сега съвестта ми е чиста.

— Не мога да кажа същото за себе си — отвърнах аз. — Днес смятах да започна по-рано.

Сверих часовника си с големия квадратен часовник над входа на централното управление. Вместо цифри върху часовника бяха изписани буквите от името на фирмата, несполучлива реклама, която винаги ме дразнеше. Малката стрелка сочеше „Л“, а голямата — „Р“, винаги трябваше да изчислявам колко е часът — направих го и сега и се почувствувах още по-потиснат. Не бях задължен да идвам точно в девет часа и никой нямаше да ме глоби, понеже съм дошъл в десет и двадесет, но досега не бях закъснявал.

— Наистина видът ви е малко смачкан — каза Хедърсет. — Веселбата беше превъзходна. Много мило, че ме поканихте. Бях запазил вечерта свободна, за да си стегна багажа, а после се оказа, че до осем часа се бях приготвил. В неделя вечер Ледърсфорд е отчайващо скучен.

— Беше ни много приятно, че дойдохте. Вече знаете пътя и трябва да ни посетите пак.

Гостите бяха стояли до три часа сутринта; прекарах език по сухите си устни — по-добре щеше да бъде, ако ние със Сюзън бяхме

избрали друг начин, за да отпразнуваме първата седмица от помирението ни.

— Мисля да потърся апартамент в Уорли — каза той. — Моят квартал в Ледърсфорд е пълен само с проститутки и всякакви цветни...

Той погледна часовника.

— Какво значи 3-то? Често съм се чудил.

— Захарий — отвърнах аз. — Той не употребява това име.

Хедърсет се усмихна.

— Подхожда му. — Отвори вратата на колата. — Трябва да бягам. Бъдете послушен, както казват във вашия край.

— Всичко най-добро — пожелах му аз.

Моторът на „Порше“ се изкашля самодоволно и благодушно; извърнах се, за да не го гледам, нито пък исках да ме видят как го гледам да се отдалечава.

Заизкачвах стъпалата на преддверието и си мислех за каталога на „Производствата Тифилд“, който бях получил сутринта. Това беше първото съобщение от него, откакто му бях писал преди една седмица. Самият каталог не представляваше голям интерес; като всички каталози, и в него бе нарисувана прекалено розова картина. Повече ме заинтересува страницата, където се описваше бъдещото развитие на фирмата. В стереотипната бележка, която придружаваше каталога, Тифилд беше вписал номера на страницата, следван от три удивителни и подписа му. Но и това не му бе стигнало, та беше написал в началото и края на раздела: „ИМА И ОЩЕ“. Друго нямаше, но така той беше отговорил по единствения възможен начин на писмото ми. „Производствата Тифилд“ се разрастваше, строеше нови заводи, преустрояваше старите; „А. З. Браун и компания“ едва креташе и бъркотията с изчислителната машина беше само едно от доказателствата за това. На коя от двете фирми трябваше да отдаде енергията си един млад умен мъж? Няколко секунди си поиграх с мисълта за нов живот в ново място, като през цялото време знаех, че е невъзможно. Твърде много неща ме свързваха с Уорли и „А. З. Браун и компания“. Знаех, че Съюзът никога няма да напусне Уорли; следователно и Барбара не можеше да го напусне. С това въпросът се приключваше; нямаше защо да изброявам другите причини, поради които не можех да приема предложението на Тифилд.

Но бюрото ми — особено пък в сравнение с бюрото, което можех да очаквам при Тифилд — би ме накарало да не се откажа напълно от предложението. Огледах го с отвращение. Бяха ми пробутали най-тясната и най-зле проветрената стая в цялото административно здание. И табелката на вратата очевидно не заслужаваше килим на пода, а само една рогозка и едно издраскано дъбово писалище с чекмеджета, които винаги заяждаха.

Хилда, моята секретарка, погледнах с по-малко отвращение. Тя беше дребно, закръглено момиче, малко над двадесет години, с дребно, закръглено лице и с голяма пухеста червеникава коса. За мен тя никога не бе представлявала съблазън, но винаги беше жизнерадостна, умееше да пише правилно, и най-важното — знаеше всички клюки в службата.

— Здравей — казах аз. — Какво ново?

— Ей онези калкулации — отвърна тя.

Взех папката от кошничката за предстояща работа. Тук имаше поне четири часа труд; хванах главата си с ръка.

— Не могат ли да почакаат?

— Мистър Робин ги иска за три часа. А в три и половина имате среща с мистър Смитърс.

— Той е в Уейкфилд — казах аз. — Няма да успея.

— Ще отложи срещата с половин час — предложи тя. Порови в чантата си и ми подаде тубичка аспирина. — Ще ви поръчам чаша чай. — Тя вдигна слушалката на телефона.

След като поръча чая, Хилда ме изгледа одобрително, въздъхна и пак се зае да чука на машината.

— Добре. Признавам си. Малко съм махмурлия.

Тя се изсмя.

— Мистър Хедърсет беше сигурен, че ще бъдете махмурлия.

— Какво е търсил тука?

Тя наду бузи и надебели гласа си.

— „Здравейте, малката! Мислех си дали ще мога да кажа две думи на мистър Лемптън...“ Осведомих го, че още не сте дошли, а той се захили и каза, че не се учудва, и отиде в стаята на мистър Мидридж.

Взех чашата чай от разсилния.

— Той ми каза, че е дошъл да се види с мистър Браун.

— Но не го видя — отвърна Хилда.

Налапах четири аспирина и ги разтворих с глътка чай.

— Мистър Хедърсет май не ти харесва много — попитах аз.

Хилда се престори, че повръща.

— Много е зализан — отвърна тя. — От тия мъже е, дето сякаш имат трета ръка, и човек никога не знае, къде се завира...

— Но на вид не е лош — рекох аз. Прозях се. — Господи, как мразя този сезон! Как бих си взел отпуската още сега...

— Ще ходите в Корнуол, нали?

— Имаме вила.

Разтворих папката с калкулациите, после погледнах нетърпеливо копието на доклада ми в кошничката за готови документи. Посегнах да го взема.

— Недейте — каза Хилда. — Превъзходен е. Истински брилянт. Хванали сте цялото положение и съвсем точно сте казали на „А. З. Браун и компания“ какво да прави. Сега ви остава само да чакате.

— Вече две седмици чакам — отвърнах аз. — Не ме е търсил тази сутрин, нали?

— Щях да ви кажа, ако ви беше търсил.

— Свържи ме с него.

— С мистър Браун ли?

— А с кой друг?

— Честно казано, ако бях на ваше място, нямаше да го търся.

— Дявол да го вземе, Хилда, не противоречи на съдбата! Прекалено много работа съм хвърлил по този доклад, за да го оставя да го забрави.

Тя ми се изплези.

— Сега той сигурно няма да е в бюрото си — отвърна тя.

— Няма значение. Намери го, където и да е.

Тя ми се изплези отново, но след минута и половина вече говорех с Браун.

— Какво искаш, по дяволите?

— За доклада...

— Кой доклад?

— Моят доклад по положението с изчислителната машина.

Браун изсумтя.

— За това ли ме безпокоиш?

— Важно е.

— Работата, която върша в момента, е по-важна. Ще се занимая с доклада ти, когато намеря време.

— От две седмици е при тебе — обясних аз. — А положението съвсем не се подобрява.

— Това не е твоя грижа, младежо. И изчислителната машина влиза в задълженията на мистър Мидридж, не в твоите. Ясно ли ти е?

— Не разбираш... — започнах отчаяно аз; но той ми беше затворил телефона. Треснах слушалката.

— По-добре да накъсам този идиотски доклад на парчета!...

— Предупредих ви. — Хилда сложи ръка на челото ми. Ръката ѝ беше хладна и приятно миришеше на парфюмиран сапун.

— Не се безпокойте — каза тя. — Мислете си за отпуската. Ще вземете ли и децата?

— И двете — отвърнах аз.

Ръката ѝ ме погали леко по челото; затворих очи. Нямах никакви намерения към нея; но нейната малка, мека и хладка ръка, която издаваше дъх на жасмин, веднага разпръсна нарастващото ми чувство на безполезност.

— Ще бъде хубаво — рече тя. — Ще ви бъде приятно да сте с Хари.

Отворих очи. Тя махна ръка и отиде на бюрото си.

— Не го виждам често, само по празниците — отвърнах аз.

— Той е чудесно момче — продължи тя с гръб към мене.

— Не е лош — разсеяно се съгласих аз. Но мислите ми бяха заети не с Хари, а с Тифилд; внезапно си спомних, че Браун вече няма властта да ме унижава. Независимо дали щях да приема предложението, или не, то ме беше накарало да разбере собствената си цена; никога вече нямаше да се плаша от Браун. Усмихнах се на Хилда; помислих си, че ако приема някога предложението, ще мога да я убедя да дойде с мен...

— Той е много чувствителен — каза тя. — Моят малък брат е същият. Човек трябва да се отнася към него много внимателно.

— Хари ли? За Хари ли говорите?

— Хари усеца нещата твърде дълбоко...

Изсмях се.

— Мила моя, Хари е един малък коравосърдечник. Няма нужда от никого и е твърд като желязо. Повярвайте ми, може много добре да

се грижи за себе си.

— В такъв случай е щастливец — отговори тя. Обърна се в стола си, за да бъде с лице към мен, и аз останах потресен от съжалението в очите ѝ.

На другата сутрин валеше и духаше силен вятър. Докато карах по Маркет стрийт към Форест бридж, се почувствувах странно примирен. Хиляди пъти бях минавал по този път с колата — покрай общината, покрай ювелирния магазин „Винтрип“ покрай шивача „Финли“ покрай цветарницата „Ингет“, покрай бакалията „Пристли“, покрай стотиците сгради, които съставяха улицата; днес карах малко по-бавно заради дъжда, но това беше единствената разлика между миналите дни и днешния.

Моята жена ми беше изневерила, но светофарите, на които трябваше да се подчинявам, не бяха намалели; докладът за изчислителната машина, изглежда, беше приет с равнодушие, но аз все пак трябваше да завия наляво покрай Кристаделфийската^[1] черква. А след още хиляда пътувания щях съзнателно да спра да броя пътуванията, да не се безпокоя дали Марк е поканен в къщата ми, дали други хора ме изпреварват в „А. З. Браун и компания“; след още хиляди пътувания щеше да има още едно последно. Никога не бях очаквал много от хората, освен от една жена; а тя беше мъртва. И може би беше мъртва, защото беше от моя тип, защото не е трябвало никога да разчита на другите за своето щастие.

Погледнах опашката на автобусната спирка за Ледърсфорд. На времето, когато за първи път се бях сдобил с кола, едно от най-сигурните ми удоволствия беше да видя на опашката някой познат. Сега всички мои познати имаха коли; притежанието на кола вече не беше великолепие, блестящ символ, както бе веднага след войната. Но тази сутрин бях достатъчно дребнав, за да огледам лицата на опашката и открия някой белег на завист, за да мога да се утеша, че макар и да изминавах същия път като тях, поне пътувах по-комфортно.

Точно тогава забелязах единственото лице, по което никога нямаше да се изпише завист, спокойно и розово под синия чадър. Спрях колата и отворих другата врата.

— В Ледърсфорд ли отивате?

— В центъра — отвърна Нора.

— И аз съм нататък. Скачайте вътре, преди да сте се измокрили още повече.

— Радвам се, че минахте оттук — каза тя и седна до мене. — Но наистина ли отивате към центъра? Браун е на Бирмингам роуд, нали?

— Там е, разбира се. Но ние не отиваме там. Не отиваме и в града. След няколко секунди, когато пресечем моста и навлезем в гората, на главата ви ще бъде надяната една кърпа и в следващия миг...

— Ще се събудя в Буенос Айрес. — Тя се изсмя. — Трябва да ви кажа, че сте значително по-жизнерадостен, отколкото при последната ни среща.

— Никога не съм бил жизнерадостен на заседанията на съвета.

— Нито пък другаде.

— Не знаех, че ми личи.

— Личи ви, съветник Лемптън, личи ви. Сигурна съм, че би ви било много приятно да прикривате мислите си, но вашето лице не е подходящо за тази цел.

— Не ви ли харесва лицето ми?

— Не много — отговори тя. — Всъщност не харесвам нищо у вас.

— Срамота! Какво по-точно не харесвате?

— През цялото заседание на съвета ме зяпахте. Сигурно всички са го забелязали. А после ми говорихте, сякаш Питър изобщо го нямаше.

— Нямаше го — потвърдих аз. — Виждах само един бележник и чифт очила. Сърдите ли ми се?

— Защо да ви се сърдя?

— Ясно показах, че ви желая. Не се държах много добре, нали?

— Предполагам, че никога не сте се държали добре.

Погледнах я; тя се усмихваше. Извърнах се назад към пътя.

— И вие нямахте нищо против лошото ми държание?

— Не ставайте толкова хитър — посъветва ме тя остро. — И ме почерпете с една цигара.

— Цигарите са в десния ми джоб — отвърнах аз. — Моля ви да ми запалите и една за мен.

Усетих ръката ѝ в джоба си.

— От вас винаги ми се допушва — каза тя и сложи цигарата в устата ми.

Върху цигарата не бяха останали следи от червило, но сякаш се бе запазил вкусът на нейния парфюм. Спомних си един разказ от учебника ми по латински: имало една съкровищница и един хитър крадец. Съкровищницата била надълбоко и облицована с олово, но накрая хитрият крадец се промъкнал в нея. В разказа той бе наказан; но това беше приказка за деца, не за възрастни.

Бяхме излезли от гората и се спускахме по хълма към селото Харкъмб. Скоро, при пътния знак, веднага зад енорийската черква, щяхме да преминем от Уорли в Ледърсфорд, скоро въздухът щеше да загуби своята свежест, силният вятър щеше да изчезне сред подгизналите поля, Ринг роуд, прав като линия, щеше да промени пътуването в нещо неподходящо, във всичко онова, с което се бях примирил, преди да срещна Нора. И скоро комините на Ледърсфорд щяха да ми припомнят, че задълженията ми започват отново, че действията ми се подчиняват на здравия разум. Сега обаче, докато бяхме още в Уорли, докато не бяхме напуснали моята страна, беше време да кажа всичко.

— Изнервям ли ви? — попитах аз. Не исках това да кажа; но внезапно ме обзе някакво съжаление към нея.

— Започнахте да ме изнервяте още от първия път, когато се запознах с вас. Вие представлявате всичко противоположно на качествата, които бих искала да притежава мъжът. Чувствувам, че е несправедливо да бъда толкова много против някого...

— Продължавайте — поощрих я аз. — Опишете ме хубавичко. Кажете още някои мили неща.

— Омръзна ми да говоря — каза тя. — И цял ден да говорим, накрая вие ще си бъдете все така ужасен. — Тя взе ръката ми и я целуна.

— Вече никога няма да я мия — рекох аз. — Защо го направихте?

— Харесвам ръцете ви. Но това няма никакво значение.

Бяхме вече прекосили границата на Уорли; но не настъпи никаква промяна. Имах задължения само към себе си, нищо нямаше значение, освен да изтръгна от нея отговора, който желяех.

— И все пак има някакво значение за вас — настоях аз.

Изведнъж помислих за Марк и Сюзън; вече бе престанало да ме боли от тази мисъл, изпитвах към тях презрителна търпимост. Хвърлих цигарата и поставих за миг лявата си ръка върху бедрото на Нора. Усетих как потръпна.

— Искан ми се да не бяхте толкова ужасен — каза тя. — Макар че нищо не може да се поправи. Искан ми се да не бяхте женен.

— Боже мой! — възкликнах аз. — Не може ли да спрем за малко?

— Няма къде да спрем. И не е сега времето. — Тя бръкна в джобчето на сакото ми и извади една химикалка. — Ще ви дам телефонния си номер.

Погледнах полята край Ринг роуд. Нямаше пътища, които да завиват встрани, нито високи стени, нито падини, само огромна плоска пустош под дъжда.

— Кога ще дойде време?

— Не зная — отвърна тя. — Може би никога. Кога ви започва отпуската?

— Идният понеделник, за три седмици.

Прегърнах я през рамото.

— Не бива — каза тя. — Хората ще ни видят.

— Добре. Но докоснете се до мен за миг. Искан да почувствувам ръката ви.

Тя стисна коляното ми.

— Господи, ужасен сте! Нищо добро няма да излезе от това.

— Можете да задържите химикалката.

— Точно това смятам да направя — отвърна тя.

[1] Кристаделфийци („Братя на Христа“) — религиозна секта. — Б.пр. ↑

— Днес следобед видях леля Сибил — съобщи Хари, докато вечеряхме на другия ден. — Попита ме кога ти и мама ще отидете да ги видите.

— Трябва да питаш баща си — посъветва го Сюзън. Тя се смръщи на Барбара. — Барбара, за бога, яж си кифлата и не прави трохи.

— Не обичам леля Сибил — каза Барбара. — Лицето ѝ е все намръщено. И мирише, ама наистина мирише.

Потиснах усмивката си.

— Много е лошо да говориш така, Барбара.

— Защо трябва тя да ми е леля?

— Всъщност тя не ни е леля — обясни Хари. Той наплеска наденицата си с доматен сос. — Баба казва, че било просташко да наричаш хората лели и чичовци, когато те не са ти такива.

— Сибил е твоя братовчедка — каза Сюзън. — И така е прието като израз на уважение към по-възрастните хора. И въпреки че не ми е приятно да те мъмря още от първия ти ден в къщи, моля те, не натиквай цялата наденица в устата си. — Тя запали цигара и се загледа мрачно в кухненския прозорец. Още от сутринта продължаваше да вали.

Хари нагълта наденицата с пълна уста.

— Ама наистина понамирисва малко, нали? — подхвърли той.

— Млъквай! — изкрещя Сюзън. — Не се показвай като ужасен малък глупак!

Барбара се разплака. Недей крещя, мамо. Моля те, недей крещя, мамо.

Обгърнах раменете ѝ с ръка.

— Спри чешмичките, Барб — казах аз. — Ако бъдеш послушна, ще ти почета.

Сюзън пийна малко чай; забелязах, че чашата треперливо почуква по чинийката.

— Точно така — подметна тя. — Поощрявай я. Поощрявай и Хари. Не ми обръщайте внимание. Аз съм само стара работлива слугиня.

— По-спокойно — рекох аз, без да пускам Барбара. Искаше ми се да прегърна и Хари; на лицето му се бе изписала уплаха. Но подготвителното училище отдавна вече го бе научило, че всички външни изрази на обич между деца и родители са досадни и лигави. Той ми го каза в лицето, когато, без да се замисля, се опитах да го целуна при връщането му.

— По-спокойно! Цял ден не съм подвила крак. Знаеш, че мисис Морлат има свободен ден и трябваше сама да върша цялата работа, знаеш, че не съм добре, а с какво си ми помогнал?

Барбара зарева.

Издаваше някакъв проточен животински вой, полугневен, полунещастен. Притиснах здраво малкото телце.

— Недей, миличко. Недей, гълъбче, скъпа моя...

Хари продължаваше да яде наденицата си.

— Глупаво малко бебе — каза той. — Плачеш за нищо и никакво!

Барбара го погледна, сякаш я беше изоставил; върху лицето му неочаквано се изписа пак „карутьърсовият израз“ и нейният рев се удвои, а накрая завърши с хълцания, от които цялото ѝ лице почервения.

— Остави я на мира — смърхих го аз. — Знаеш, че не обича да ѝ казват бебе. — Потупах я лекичко по гърба. — Уморена е — обърнах се към Сюзън.

— Тогава я сложи да легне — отвърна Сюзън. — Щом толкова я обичаш, погледай я малко и виж дали ще ти хареса.

— Дай ми престилката си — казах аз, — а ти можеш да вървиш да работиш навън. Повярвай, няма да имам нищо против. Пък и сигурно ти ще си по-добра от мене. Лицето ми не е подходящо, нали разбираш... Млъкнах — бях почнал да хленча, хленчех пред децата, върших нещо, което отдавна се бях закълел да не правя.

— Извинявай — казах аз. — Остави ми децата. Хари ще помогне да измием чиниите, нали, Хари?

Сюзън ме зяпна, лицето ѝ потръпна, след това избяга от стаята. Заех се отново с чинията си, но я оставих настрана наполовина пълна.

Наденици, гарнирани с пържени картофи и зрял фасул, бяха любимо ядене на Хари, но не и на мен.

Запалих цигара. Така свършваше бракът. Не бях изпитал никакво състрадание, докато гледах преbledнялото, потръпващо лице на Сюзън; през цялото време само ми се щеше истински и съвсем трезво да я ударя.

Дъждът беше обезцветил небето и смеещите се селяни по тапетите танцуваха не празнично, а около някаква клада, смееха се на някого, който се гърчеше сред пламъците, играеха около обгорялото тяло — устата му, изпъната от агония в гротескна, удължена симетрия — там, в центъра на покрития с калдъръм площад. И сега, когато се вгледах в картината, тапетите сякаш не позволяваха да се види целият площад. Рисунката беше непълна; но ако се вгледах достатъчно дълго, щях да видя липсващата част.

— Къде отиде мама? — попита Барбара.

— Близо е — отвърнах аз.

Започнах да прибирам чиниите.

— Ела да помогнеш на татко. И Хари ще дойде.

— Искам си моята мама — каза Барбара.

— Скоро ще се върне — рекох аз. — Ще ти прочета една приказка.

— Не искам приказка. — Тя пак заплака. — Искам си само мама.

Долната ѝ устна беше издадена напред, очите зачервени, красивото ѝ лице изглеждаше странно възрастно, меките ѝ, но чисти черти се бяха отпуснали и в тях имаше нещо маймунско; за първи път през живота си тя ме разгневи истински, защото я видях като дъщеря на Сюзън, а не моя.

— Стига си искала! — казах аз. — Млъквай или така ще те наредя, че да има за какво да плачеш.

Сълзите ѝ спряха. Никога досега тя не беше чувала този тон на гласа ми.

— Миличка, трябва да ти се скара човек! Нали знаеш, че татко не обича... — За моя изненада гласът ми беше мек и трепереше.

— Искам си мама — настоя Барбара.

— Ще ти я повикам — отговорих аз.

По-късно, след като Хари си легна, Сюзън вдигна поглед от иглата и каза кротко:

— Джо, не можем да продължаваме така.

— Ще се приспособя някак — отвърнах аз.

— Страх ме е, че Барбара е усетила нещо.

— Не говори щуротии. Тя е едва на четири години.

— Тя съвсем не е глупава. А и ти никак не криеш чувствата си към Марк и Сибил.

— Не ги ли крия? — Пак изпитах желание да я ударя. — А може би не *моите чувства* са разтревожили детето. Може би е видяла нещо...

Сюзън се изправи.

— Нали обеща? — рече тя. — Ти обеща. Не си честен.

— Добре. Не трябваше да го казвам. Но, за бога, обясни ми какво си наумила.

— Джо, ти си изпълнен с омраза. Не можеш да я скриеш, Джо. Тя те измъчва, не разбираш ли?

— Значи, съм озлобен и измъчен, така ли? А какво друго очакваш, дявол да го вземе?

— Детето го вижда. Тя не знае, не може да знае каква е причината, но го вижда. И Хари също може да го види.

— А какво трябва да направя аз? Може би трябва да се чувствавам благодарен на Марк? Може би трябва да му изпратя възвишено послание, с което да изразя моята дълбока признателност? Да ти разправа ли какво ми се иска да му направя?

Казах й, като употребих най-силните възможни краски — надявах се да я възмутя и да си признае, че все още не й е безразлично какво ще му се случи; но за мое разочарование лицето й остана спокойно. Тя дори не се отврати, защото не ме слушаше; гласът ми заглъхна в повтаряне на мръсотии.

— Свърши ли, Джо?

— Още не съм почнал. Някой ден ще го разбереш.

— Каква полза има да се говори така? — запита тя уморено. — Наранена е само гордостта ти, но не и самият ти...

— Не виждам разликата. — Налях си голяма доза уиски.

— Точно там е нещастieto, Джо. Ако не внимаваш, точно това ще те разруши. Пълен си с омраза и гордост. Винаги си бил. Мразиш баща ми, мразиш майка ми, мразиш почти всички, с които работиш, и винаги си ги мразил.

Тапетите в гостната нямаха строго определен рисунък, но кремавите линии леко доминираха над вертикалните златни линии. Нямаше ярка граница между двата вида ивици; това бе една от причините, поради които тапетите бяха толкова скъпи. Внезапно открих, че са ми противни, внезапно открих, че са направени с прекалено добър вкус. Сякаш бяха в чужда къща; също като паркета, като радиограмофона „Грундиг“, като всичко друго в стаята — те струваха повече, отколкото можех да си позволя. Оставих чашата, без да съм пил от нея.

— Излизам — казах.

— Точно това очаквах — отвърна Сюзън. Гласът ѝ беше преднамерено спокоен. — Много си добър, когато става дума за бягство.

— Какво искаш? За бога, какво искаш? Не съм ли направил достатъчно за тебе? Не съм ли се нагълтал с достатъчно кал? Какво още искаш?

Тя сложи ръка върху моята.

— Успокой се, Джо. Успокой се, мили, успокой се. Започна да крещиш. Ще събудиш децата.

Добрината в гласа ѝ ме накара да се почувствувам необяснимо виновен. Искаше ми се да сложа глава на скута ѝ и да си поплача на топло, на сигурно; с учудване помислих, че наистина съжалявам, искам да ѝ се извиня. Но за какво съжалявах?

— Ще бъда разумен — рекох аз. Гърлото ми се стягаше; с мъка изговарях думите. — Обещавам да не се гневя. Но ми кажи какво искаш!

— Джо, не можем да не се виждаме с Марк и Сибил. Уорли е прекалено малък. Хората ще започнат да говорят. Много чудно е да се виждаш постоянно с някого и после изведнъж да престанеш. Сибил сигурно вече е почнала да подозира. Не мога все тъй да ѝ се измъквам.

Изправих се.

— Ще изляза.

— Джо, трябва да повярваш, че между мен и Марк всичко е свършено.

— Така изглежда — отвърнах аз.

— Къде отиваш?

— Да се разходя. Тя измърмори нещо. Сграбчих я за рамото.

— Какво каза?

— Нищо — отвърна тя. — Понеже съм глупачка, очаквах, че ще се държиш като джентълмен.

Изплюх се на пода.

— Не съм джентълмен — казах аз и пуснах рамото ѝ. На вратата се обърнах; видя ми се като вкаменена от страх, очите ѝ бяха безизразни.

— Не ме чакай — рекох аз. — Не съм джентълмен и не заслужавам подобно нещо.

Устата ѝ се размърда, но тя не проговори; пак ме обзе необяснимото чувство на вина.

Грабнах палтото и шапката си и се втурнах навън в дъжда.

След около половин час ходене взе да ми става приятно. Отдавна не бях ходил по дъжд, отдавна не бях ходил пеша из Уорли; и ми се струваше, че още по-отдавна не съм оставал сам.

Видях, че съм застанал до моста в Сноу парк и гледам реката. Беше придошла от валежите през последните два дни; замислих се унесено, че ако продължава да вали още един ден, реката ще излезе от коритото си. Нахлупих шапката си над очите. Да мисля за бъдещото наводнение, да си представям как черната студена вода ще погълне най-напред парка, а след това ѝ града, дълбоко ме задоволяваше. Но нямаше да стане; не можеше да стане, защото градът беше разположен твърде високо над реката, и въпреки това би трябвало да стане; реката имаше своите права, както ги имаше и градът, черната студена вода, която се въртеше и пенеше под железния мост, беше жива, както беше жив и градът.

Парапетът стигаше до кръста ми; наведох се над него, а желязото студенееше под ръцете ми. В началото на моста имаше газов фенер; виждах как дъждът набраздява водата. Вляво долавях само неясните очертания на Уорли форест; вдясно дърветата, изпъкнали върху хоризонта, закриваха трибуната за оркестъра и тенис кортовете. Бях сам, гледах реката и дърветата около мен, а сега, поради някаква игра на светлината, водата ми се видя не черна, а сребриста. Лееше се, течеше между дърветата, течеше надалеч от града, течеше натам, закъдето текат реките, но течеше надалеч. Вятърът се бе позасилил;

долавях миризмата на реката, противна и кучешка — един булдог, който излиза от мрака.

Сложих крак върху решетката под парапета. Един порив на вятъра подхвана шапката ми; автоматично сграбчих периферията. Отдалечих се и се върнах към Маркет стрийт; Водата отново беше станала черна и не бях сам; за миг се поколебах пред хотел „Грейт уестърн“, но продължих към „Сент Алфред“.

Когато се приближих до черквата, часовникът удари десет. Погледнах назад, към Грейт уестърн, знаех какво ще получа там срещу няколко монети; не беше точно това, което желяех, но все пак беше по-добро, отколкото да се прибера направо в къщи. Алкохолът нямаше значение; имаше значение, че щях да бъда между други хора, без необходимостта да им говоря. За половин час щях да получа тази самота, заради която бях излязъл, за половин час щях да бъда, ако не щастлив, то поне упоен.

Реших, че не е достатъчно. Свих наляво по Кармел стрийт. Заставах пред вратата с пръст върху бутона на звънеца и се почувствувах неудобно. Къщите по Кармел стрийт бяха с тераси, построени от червени тухли по времето, когато местният камък е бил изчерпан; тя бе спокойна улица, почтена улица, улица на пенсионери, на ръце, които отдръпват завесите само колкото да погледнат, без да бъдат видени.

За никое място в Уорли не би било прилично женен мъж да посещава в десет часа през нощта млада жена, особено пък тука. Нора едва ли щеше да се зарадва да ме види. Натиснах звънеца повторно.

Вратата се отвори със скърцане. Нора ме зяпна.

— Джо. Какво е станало...

— Можеш да ме поканиш да вляза — казах аз.

Тя сложи пръст на устните си и ми даде знак да я последвам. В преддверието светеше, а стълбите бяха едва осветени. Домът миришеше на влага и камфор и след собствения ми дом изглеждаше толкова претъпкан, че едва ли не предизвикваше клаустрофобия.

Нора изтича нагоре по стълбите; стигнахме най-горната площадка и тя трябваше да почака за секунда, докато я настигна. Набута ме в стаята, все още с пръст на устата.

Седнах в най-близкото кресло, дишах тежко. Тя затвори вратата и се изправи над мене с намръщено лице.

— Господи! В какъв ужасен вид си!

— В по-лошо положение и от Китай!

Нора се допря до палтото ми.

— Измокрен си до костите. Свали го. Ще развалиш красивия турски килим.

Тя коленичи до газовата печка. Поднесе клечка кибрит, за да я запали, аз отново забелязах силната извивка на гърба ѝ и ширината на бедрата — сивата пола на квадратчета съвсем не ги прикриваше. Помислих си, че за разлика от повечето жени тя ще изглежда по-добре гола, отколкото облечена.

— Бях на разходка — казах.

Тя взе шлифера ми, изтърси го до вратата и го метна на един стол пред огъня.

— Виждам. Свали си обувката.

— Съвсем са сухи — отвърнах аз и ме обхвана необяснима паника.

— Свали ги. — Тя протегна ръка. — Подгизнали са. Ти си истински идиот, нали?

— Да — съгласих се аз. — Не би трябвало да идвам по това време.

Тя взе обувките ми и се зае да ги тъпче с вестници.

— Изобщо не би трябвало да идваш тука. Поне не сам.

— Вчера телефонирах и никой не ми отговори.

— Казах ти, че ще се върна късно. Защо не ми телефонира тази вечер?

— Нищо нямаше да излезе — отговорих аз.

— Защо? И за бога, погледни ме в лицето.

— Ще те погледна след минутка — казах аз. — Но точно сега не ми се говори.

— Ти си наистина най-чудният мъж, когото съм срещала. Втурваш се при мене измокрен до кости в десет часа вечерта и после не искаш да разговаряш, а само да ми гледаш пърхота по главата. Не можеш ли да ме погледнеш в лицето?

Изправих се и отидох до мансардното прозорче. Дръпнах малко завесите; продължаваше да вали и улицата беше празна. Над покривите на отсрещните къщи видях кубето на „Сент Алфред“. Дотогава не бях го виждал под такъв ъгъл; за миг дори не можах да го

разпознава. Оттука и улицата беше по-друга, червените ѝ тухли — по-меки на цвят, непрекъснатата линия на оградите сякаш подсказваше едно желание да се направи нещо приятно за окото, а не само да се наблъскат колкото може повече къщи върху мястото, с което се разполага.

Върнах се при креслото. Отдавна не бях влизал в такава стая, отдавна не бях стъпвал върху протрит килим, върху тъмни борови дъски, целите в петна.

Мебелировката беше тъмна и масивна; двукрил гардероб, шкаф, който стигаше почти до тавана, маса, която заемаше почти четвъртината от стаята, две кресла и канапе, тапицирани с мазна на вид, черна кожа. Стаята беше потискащо грозна; но в този миг представляваше единственото място, където исках да бъда.

— Видя ли всичко? — попита Нора. — Има още баня, спалня и кухня. Да не ги пропуснеш!

Повдигнах глава.

— Ще бъде много мило от твоя страна, ако ме оставиш да си поседя. Не ми се разговаря.

Тя се приближи до мене и ме подуши.

— Пил си нещо, но не си пиян. Какво ти е станало? Неприятности ли имаш?

— Вече не — отвърнах аз.

— Искаш ли да пиеш нещо?

Повдигнах рамене.

— Дори и ти да не искаш, на мене ми се пие. Почакай тука; не, ела с мене! — Тя погледна краката ми. — Най-долу в гардероба има чехли в една червена кутия. Сигурно ще ти станат.

Кухнята беше чиста; между газовата пералня, голямата кухненска маса и умивалника бе невъзможно двама души да застанат, без да се докосват. Обгърнах я с ръка през кръста. Тя въздъхна, притисна се до мен, а после отблъсна ръката ми.

— Ще счупя чашите. — Тя пак въздъхна. Цялото ѝ тяло внезапно се вдърви. Погледнах я. Лицето ѝ беше станало розово.

Взех таблата от ръцете ѝ и я последвах обратно във всекидневната. Гледах я как пълни чашите и изведнъж разбрах, че един проблем бе разрешен. Разрешен бе, защото аз не бях джентълмен, защото не изпитвах никакви угризения, че ще компрометирам Нора.

Запалих ѝ една цигара.

— Благодаря — рече тя. Подаде ми чаша с уиски. — Искаш ли вода?

Поклатих глава.

— И аз май не искам. — Тя седна в креслото срещу мене.

— Обичам те — казах.

Тя пийна още малко уиски.

— Радвам се, че проговори.

Отидох на канапето.

— Ела тук.

— Не. Пък и ти скоро ще трябва да си вървиш.

— Тука ми харесва. Точно място за мене. Нали е точно за мене?
— Изправих се. — Защо не искаш да се приближавам до тебе?

— Никога не съм искала. Не ми харесваш. Ако не беше толкова самодоволен, щеше да го разбереш.

— Защо ме покани да вляза?

— Защото те съжалих. Защото е явно, че са те били. — Тя прекоси стаята, отиде до шкафа и извади един пешкир. Хвърли ми го.
— Чорапите ти също са мокри, съветнико Лемптън. Казах ти къде са чехлите.

Отворих и двете врати на гардероба. Чехлите бяха съвсем нови, от син марокен.

— Много пищни са — забелязах.

— Подарък за баща ми. А сега май ще трябва да станат подарък за теб, нали?

— Дръж ги тук за мен.

— Втори път няма да дойдеш тук, съветнико Лемптън.

Все още с гръб към нея, аз протегнах ръка, за да докосна чифт акуратно сгънати бели гащи. Веднага се отдръпнах.

— Ще ми се да не ми казваш така.

— Така ми се струва, че положението е по-поносимо. Какво зяпаш в гардероба?

— Гледах дрехите ти. — Затворих вратите.

— Не са много — подметна тя. — Не пътувам с много багаж.

— Ще ти купя дрехи — рекох аз. Седнах, изух чорапите и започнах да изтривам краката си.

— Зная, че ще ми купиш — отвърна тя. — Ако ти позволя. Нора коленичи, взе пешкира от мен и разтърка енергично краката ми. — Имаш мазоли и малките ти пръсти са изкривени. В теб нищо не е като хората.

Погалих леко косата ѝ. Имаше лек червеникав оттенък, който не бях забелязал дотогава, а стегнатите къдри бяха жилави, наелектризирани с живот и обратно на очакванията ми — меки, нежни на пипане.

Тя пусна пешкира и ме прегърна през кръста.

— Вече няма да бъдеш тъжен, нали, съветнико Лемптън?

— Джо казах аз. Погалих я по врата; пръстите ми със задоволство потвърдиха, че косата ѝ започваше от високо, а кожата там беше гладка, по-гладка дори от лицето, което пръстите ми започваха да разучават.

— Вече няма да бъдеш тъжен, нали, Джо? Беше ми странно да гледам лицето ти на събранието. Другите лица не присъствуваха там. Не бяха нито лоши, нито особено глупави, но просто нямаха никакво значение. Ти се потеше, беше толкова нещастен, само ме зяпаше. Сякаш викаше колкото ти глас държи: „Виж ме, тука съм и какво ще направиш сега?“ Ти ме желаше, нали разбираш. Подобно нещо се случва твърде рядко.

— Никой не може да те погледне и да не те пожелае — отвърнах аз.

Ръката ѝ се спусна надолу. Беше квадратна, работна ръка с късо отрязани, подобни на лешници нокти. В този миг трепереше.

— Вече няма да бъдеш тъжен, Джо. Вече никога няма да бъдеш тъжен.

Когато се върнах в десет и половина, Сюзън спеше на канапето в гостната, а на масичката до нея бе захлупена разтворена книга. Отидох в кухнята и запарих един чайник чай. Наредих приборите за чай на табла, после се сетих да нарежа лимон и да наредя няколко шоколадови бисквити на таблата. Със задоволство си помислих, че проблемът е разрешен. Дори и никога вече да не спях с Нора, бях си възвърнал доброто самочувствие. Сега можех пак да си спомня, че Сюзън обичаше чая с лимон, че обичаше бисквитите да бъдат подредени в кръг, а не само струпани върху чинията; сега можех да се държа, както се бях държал, преди да открия изневярата ѝ. Сега това

нямаше толкова голямо значение; имаше значение само, че тя винаги обичаше да пие чай преди лягане.

Оставих таблата на масичката и лекичко отворих клепачите ѝ.

— Джо. Къде беше?

— Разходих се. Направих ти чай.

Тя се усмихна.

— Отдавна не си ми правил чай, Джо.

— Изкарах си яда с ходене. — Отидох при барчето. Едва се бях докоснал до уискито, което ми беше наляла Нора; но сега имах нужда да пийна нещо. Гледах лицето на Сюзън, толкова бледо в сравнение с лицето на Нора, толкова по детски възхитено от чая, лимона и бисквитите, и пак се почувствувах неразумно виновен. Приседнах на края на канапето.

— Сигурно си мокър — каза Сюзън.

Свалих обувките си.

— Отбих се в Грейт уестърн. Но не ми мина и се разходих пеша нагоре до Гилдън лейн. Върнах се през парка.

— Ако наистина не можеш да го понесеш, няма да ги каним тука — предложи тя.

— Безсмислено е да се дърпаме — отвърнах аз. — Поразмислих по този въпрос и намирам, че си права. Ако продължаваме да ги отбягваме, тя сигурно ще подозре нещо. Виж, ако само ги виждаме от време на време, нищо няма да накара малкия ѝ, вечно натъпкан с клюки мозък да се замисли за това... — Прозях се. — Ще нагласим нещо.

Джо, ела тука.

— Какво има, мила?

— Джо, бях голяма глупачка. Много те наскърбих. Но ще се помъча да поправа всичко. Заклевам се.

— Не мисли за това сега. Тежко е само през първите десет години. И аз не съм ангелче, нали знаеш.

— Целуни ме — помоли тя. Ръцете ѝ пареха на врата ми.

— Знаеш защо бях такава ужасна — рече тя. — Трябваше точно днес да дойде.

Почувствувах леко неудобство.

— Длъжен бях да се сетя — казах.

— Не може да се очаква от мъжете да разбират тези неща.

— Ще положи повече усилия — обещах аз.

— Джо, бъди само мил, това е всичко. Дори и да не ме разбираш, пет пари не давам, само да си мил.

— Ще бъда мил, скъпа.

— Ще изкараме чудесна ваканция, нали? По-рано не я очаквах с удоволствие, но сега е тъкмо обратното.

— И аз изпитвам същото — отвърнах аз. — Злобата ми мина, честна дума.

Тя ме прегърна по-здраво през врата, притисна се към мен като дете, както Барбара често се притискаше. Погледнах жадно към чашата уиски върху барчето, която не можех да стигна. Не беше вярно; злобата ми не беше минала и никога нямаше да мине. Но сега вече имаше какво да ме поддържа през следващите четири седмици; сега имаше за какво да си спомням и какво да очаквам: бях почнал да си отмъщавам.

— Уморена съм — каза Сюзън. — Много съм уморена, Джо.

Помислих си за Нора — нейното тяло, дори напълно неподвижно след любовните ласки, с широко разперени ръце и крака, проснато, сякаш приковано с пирони, продължаваше да излъчва бурно благополучие.

— След ваканцията ще се почувствуваш по-добре — успокоих я аз. — И двамата имаме нужда от почивка.

Целунах я още веднъж.

Когато видях, че пред вратата стоят Марк и Сибил, първото ми желание беше да затръшна вратата пред лицата им. През тези шест седмици Марк бе пораснал в съзнанието ми по-голям от естествената си величина, vyplъщение на злото; дълбоко в себе си чувствавах, че е спал със Сюзън не от желание към нея, а от омраза към мен, за да докаже, че винаги и във всеки случай класата на сахибите превъзхожда, без да полага усилия. Но щом влезе на светло, и аз видях у него само един мъж на средна възраст, с бяла риза, леко пожълтяла от много пране.

— Здравей, стари момко — каза той. — Отдавна не сме се виждали.

— Играехме си на криеница! — отвърнах. — Когато ние се върнахме от курорт, вие заминахте.

Целунах Сибил.

— А ти как си, любов моя? Как са децата?

— Всички се съживихме, с изключение на Марк. В Майорка се зарази от някакви насекоми...

— Много жалко — рекох аз.

Марк нервно потри ръце.

— Нищо особено — обясни той. — Леко разстройство само, това е всичко. Но ми поднови старата история.

Старата история бе някаква тропическа болест, която хванал в Бирма; винаги успяваше да я спомене поне един път в разговор, както по-грубоватите хора успяваха да споменат за ордена си. Но тази вечер Марк наистина изглеждаше болен; очите му бяха зачервени, а загарът не прикриваше бледността му.

— Трябва да внимаваш с тази болест, приятелю — казах аз.

— Все това му повтарям — подкрепи ме Сибил. Тя го прегърна. — Всъщност той не трябваше да става от леглото, но не иска да пропусне рождения ден на Сюзън.

Тя ме погледна гневно, сякаш със собствените си ръце бях измъкнал Марк от леглото.

— Казах му, че Сюзън ще разбере положението, но той не иска да я разочарова...

— Това се казва истинско уважение — усмихнах се аз. — Ние наистина щяхме да бъдем разочаровани, ако Марк не беше дошъл.

— За бога, Сибил, още не съм легнал да умирам — каза Марк. — Караш Джо да се чувствава неудобно.

— Тя само мисли доброто на съпруга си, приятелю — успокоих го аз и ги вкарах в гостната.

— Нали за това са съпругите, а, Сибил?

Тя ме погледна озадачена. Аз избухнах в смях.

— Не е ли така? Пийни нещо, миличка, и ще се почувствуваш по-добре. И Марк ще пийне нещо. Кажете какво искате и ние ще ви го предложим.

Огледах стаята; приемът бе почнал. Само до преди пет минути тук бяха събрани двадесет отделни личности, които приказваха, пиеха доста бавно и едва ли не суеверно посягаха към студения бюфет, сякаш храната не беше предназначена за тях. Сега вече приемът беше в разгара си, всички бяха едно цяло, което ядеше, пиеше и ако не спеше с жената на съседа си, то поне обмисляше какви възможности има за това.

Занесох на Марк и Сибил две пълни чаши уиски.

— Познавате се с всички, нали? — попитах аз.

— Не познавам онова къдрокосо момиче до прозореца — отвърна Сибил.

Марк погледна към Нора. Лицето му сякаш за миг просветна.

— Разбира се, че я познаваш, мила. Запознахме се с нея у Браунови. Нора Хоксли.

— Имаш добра памет, мили. Хубавичка е, нали? Твоят тъст изглежда доста погълнат от нея, Джо.

Сред общия шум не можех да чуя какво говори Браун; но беше явно, че той забавлява Нора. Той хвана ръката ѝ и я обърна с дланта нагоре; известно време я разглежда, без да се смуцава от удоволствието, че я държи. Шумът край него заглъхна за малко.

— Никога не греша — чух го да казва. — Погледнете вашата линия на живота.

От ъгъла, където Лари Силвингтън стоеше като крал сред придворни, избуха силен смях; пак се обърнах към Сибил. Продължавах да не обичам тъста си; но изпитвах съвсем незаинтересувано задоволство от това, че все още можеше да се наслаждава от лек флирт с красива жена. А не потвърждаваше ли това и моя добър вкус? Той беше избрал най-хубавата жена в стаята. Носът на Ан Роджърс беше прекалено голям. Ева Сайкс бе доста напълняла. Краката на Сали Тимбал бяха прекалено мършави, Корал Смит беше късогледа, но не желаше да носи очила, затова гледаше накриво или се мръщеше. А тъща ми и Сибил изобщо не влизаха в сметката, макар че едва ли беше справедливо да ги поставям на едно равнище. Въпреки всичките си недостатъци моята тъща никога нямаше да облече такава рокля, яркочервена рокля, която да показва толкова много краката ѝ...

Марк трепереше.

— Не ми изглеждаш добре — казах аз. — Искаш ли нещо?

— Още малко уиски, стари момко. — Той отново потри ръце. — Напоследък е ужасно студено.

Взех празната му чаша.

— Още е есен — отвърнах аз. — Истинският студ още не е започнал.

Напълних чашата.

— Искаш ли да полегнеш малко, Марк? Можеш да отидеш в стаята на Хари...

— За какво да отиде в стаята на Хари? — попита Сюън.

— Марк не се чувства добре.

— Бедничкият! — възкликна Сюън.

Тя се поклащаше леко, изправена над тях; явно беше, че се е подкрепяла с алкохол, докато е чакала.

— Не ставайте — рече тя и ги целуна поред. Целувките ѝ бяха шумни и влажни.

— Чудесно е, че ви виждам пак и двамата — продължи тя. — Все се изпускахме...

— Играехме на криеница — отвърна Сибил. — Честит рожден ден, Сюън.

Марк се изправи.

— Всичко най-хубаво и от двама ни, мила. И моля те, приеми този малък подарък като израз на обичта ни.

Беше синя найлонова нощница.

— Прекрасна е! — възхити се Сюзън. — Точно каквато исках.

— На мен трябва да благодариш, мила — обади се Сибил. — Марк искаше да ти купи нещо полезно.

Вдигнах нощницата срещу светлината.

— Това нещо ще показва повече неща, отколкото ще скрива — подметнах аз. — Сигурна ли си, че ти си я избрала, Сибил? Сигурно Марк я е избрал, но не иска да си признае. Ти си много потаен, нали, Марк?

Нощницата не беше като тая, която бях донесъл на Сюзън от Лондон; понеже Сибил я бе избирала, украшенията ѝ бяха прекалени, а цветът ѝ — тъмен и металически. Никога преди това не бях виждал тъкмо този нюанс на синия цвят.

Втората чаша уиски беше върнала цвета по бузите на Марк.

— Не съм я избрал аз, Джо — каза той.

— Шегувам се — отвърнах аз. Видях, че е уплашен; сигурно не е искал да дойде, но дори и с извинението за болестта си не е посмял да отклони своето посещение.

— Точно такава исках — повтори Сюзън. — Много мило от ваша страна.

— Идеята беше на Сибил — обясни Марк и ме погледна умолително. — Тя просто излезе и я купи.

Гледаше ме в лицето, сякаш очакваше удар, на който не може да отвърне. Усещаше, че точно тази нощница имаше някакво особено значение, усещаше, че е бил направен погрешен избор, но не знаеше защо. Беше опрян до стената, повече не се съпротивляваше. Не знаех защо бе така, но знаех, че пред мен стои един много уплашен мъж.

— Идеята е била чудесна — рекох аз и прегърнах Сюзън през кръста. — Ще изкараме втори меден месец, нали, мила?

Сюзън се захла.

— Лошо момче! — възкликна тя.

Тъстът ми се приближи към нас. Той държеше Нора за ръка.

— Вече е късно за един старец да бодърствува и да пие — каза той. — Ще си тръгвам веднага щом успея да откъсна жена си.

— Не сте старец — отговори му Нора. — Вие сте хубав мъж и го знаете.

Браун извади табакерата си, отвори я, погледна в нея с нескрито желание и пак я затвори. Това беше вярно; с гъстите си вежди и смели черти на лицето, които още не се бяха отпуснали, той беше онова, което наричат хубав мъж.

Браун се усмихна на Нора.

— Още няколко такива комплиментата, моето момиче, и ще заведем в къщи вас вместо жена си.

— Надявам се, че добре си се забавлявал — рекох аз. — Наистина ли трябва да си вървиш?

— Страх ме е, че се налага, Джо. — Той се обърна към Нора. — Трябва да дойдете у нас на аперитив следващата неделя сутринта — покани, я той. — И кажете на брат си да ми се обади по онзи въпрос.

— Още не го познавате — отвърна Нора.

— Ако е толкова интелигентен, колкото е сестра му, ще свърши добра работа. — Браун целуна ръка на Нора.

Изведнъж се изненадах от съчувствието си към стария човек, който не смееше да изпуши една пура и трябваше да си отиде в девет и половина; и от съчувствието си към Марк, все още изплашен, все още очакващ удар. Не остана вече кого да мразя. Прегърнах по-здраво Сюзън през кръста.

19

Настъпи един миг, когато нямаше никакво значение къде сме, когато удобството, удоволствието, дори нежността отстъпиха пред нейните пожелания, отначало прошепнати, а после изкрещени; ние двамата пътувахме извън себе си, извън себе си като отделни същества, а сега дори и извън себе си като едно същество: ние бяхме самият акт, а актът беше сляп и огромен като смъртта.

После се озовахме на задната седалка в колата ми, на завоя до Гилдън лейн; беше тъмно, студено и се надигаше белезникава мъгла, сякаш падналите листа я издишваха. Погладих леко гърба ѝ с лице, притиснато до нейното. Не знаех дали съм щастлив, или не, знаех само, че не мога да бъда тъжен; защото сега започваше да се проявява нежността, нежност, която преливаше дори и върху дрехите ѝ, нахвърлени по задната, седалка: те не бяха прозаични, нито пък част на порнографска снимка, а част от нея самата, също като гладкия ѝ силен гръб, ситно къдравата ѝ коса и спокойното, усмихнато лице. Помежду ни нямаше измама; след акта не можеше да има тъга и дори найлонът, дантелите и памукът можеха да участвуват в нежността, да бъдат смешни, какъвто беше и нейният безпорядък в този миг.

— Ръцете ти са топли — каза тя. — Като че ли не го знаеш сам!

Нора въздъхна.

— Мислиш ли, че можем да останем така цялата нощ?

— Може би ще се наложи — отвърнах аз. — Надига се мъгла.

— Бихме могли да пренощуваме някъде — предложи тя. — Ще тръгнем на север, преди мъглата да се сгъсти...

— Не, мила. И на мен ми се ще не по-малко, отколкото на теб, но не може да стане. Сюзън веднага ще подуши нещо.

Тя рязко скочи от коленете ми и седна до мен.

— Полудявам, като говориш така — викна Нора. — Какво значение има Сюзън, дявол да го вземе?

— Нека бъдем разумни, мила — рекох аз. — Засега тя е виновната страна, поне според закона. Нека не поемаме риск. —

Дръпнах ципа на панталона; заяде наполовина. — По дяволите тази машинка!

Нора се изсмя.

— Дай аз да го затворя — предложи тя. Наведе се над мен. — Ето го. Трябва умение, а не груба сила.

— Обичам те — казах аз.

— Наистина ли, Джо?

— Не мога да живея без теб. Ако не мога да те срещам, ако не можем да се виждаме, ще полудея. Онази нощ, когато дойдох в квартирата ти, бях стигнал до крайния предел. А после всичко се промени.

— И за мене всичко се промени — отговори Нора и потръпна.

Прегърнах я.

— Студено ти е, мила.

— Не ми е студено — каза тя.

Погледнах малката купчинка дрехи на седалката до мен; изведнъж пожелах гърдите ѝ да не са оголени.

— Не е ли по-добре да се облечеш, Нора?

Тя се отдръпна.

— Защо винаги ме караш да се обличам, Джо? Не ти ли харесва да ме гледаш така?

— Знаеш, че ми харесва. Рядко ми се пада такъв случай, нали?

— Четири пъти. Четири пъти от август, а сега сме почти края на октомври. И не слагам в сметката онзи проклет рожден ден, когато те гледах как прегръщаш жена си и разговаряш учтиво с любовника ѝ. Между другото, вкусът ѝ не е много добър.

— Сега това вече няма никакво значение — отвърнах аз.

— Не, няма значение. И ти си имаш приятна любовница, която да те утешава.

— О, боже мой! — възкликнах аз. — Колко пъти трябва да ти го казвам? Обичам те. Защо все ми натякваш, че си ми любовница?

— И аз те обичам. Обикнах те още онази вечер. — Тя сложи ръката ми върху гърдите си. — И ти промени всичко за мен. Ти беше като едно голямо животно, което е попаднало в клопка и реве.

— Много мило се изразяваш. Не бих искал да имам илюзии към себе си.

Тя ме целуна.

— Но ти си наистина такъв, Джо. Мислиш, че си страшно ловък и хитър, но всяка жена може да те прозре напълно. И въпреки това си опасен. Без никакви усилия обърка всичките ми планове.

Отдръпнах ръцете си от нея.

— Май не те ощастливявам много, а?

— Бебе — отговори тя. — Голямо, дебело бебе! Разбира се, че ме ощастливяваш. Но не съм много добра за любовница...

Нора изпищя. На прозореца се показа някакво лице. За миг сякаш изпълни прозореца, като се хилеше и показваше огромните си зъби, после изчезна. Аз се проврях край Нора и отворих вратата.

Един мъж в тъмен шлифер тичаше към гората. Беше вече твърде далече, за да го стигна: тук гората се простираше повече от две мили без прекъсване. Мъжът спря на края, потънал до кръста в бялата мъгла.

— Мръсници! — извика той. — Видях ви, мръсници!

Докато крещеше какво е видял, аз сграбчих един камък. Камъкът удари глухо по едно дърво на стотина метра от мястото, където стоеше мъжът; той вдигна ръце, сякаш за да запази лицето си, и изчезна в гората.

Върнах се в колата. Нора си слагаше сутиена.

Можеше да го убиеш — каза тя.

— Нямах да е голяма загуба.

Тя намъкна пуловера си.

— Въпреки това беше глупаво от твоя страна — продължи тя, когато се подаде от пуловера.

— Не се заяждай.

Тя извади пакетче цигари от джоба на самото ми.

— Любовниците не трябва да се заяждат — подхвърли. — Това е прерогатив на съпругите, нали? Любовниците са скромни същества, благодарни за това, което могат да получат, нали? Веднъж в седмицата, на задната седалка в колата ти, с някакъв безумец, който ни се пули...

— По-спокойно — прекъснах я аз. — Това е за първи път.

— И за последен. — Тя запали две цигари и ми подаде едната.

— Ще ходим другаде — казах аз. — Ще намеря къде.

— Не с мен обаче.

За миг не можах да проговоря; гърлото ми пресъхна, почувствувах, че нещо ме дере и ме задушава, сякаш преглъщах пясък.

— Значи, ти омръзнах — успях да кажа аз. — Искаш да свършим, така ли?

— Не. О, господи, колко си глупав! Ако исках да свършим, сега нямаше да съм тук с теб, нали? Заминавам, това е всичко.

— За Лондон ли?

— Винаги съм искала да отида там. Тук просто изчаках.

— Налага ли се да заминеш?

— Не разбираш ли? — В гласа ѝ прозвуча раздражение. — Службата, за която чакам от години, е овакантена. Веднъж се отказах от нея, защото съпругът ми не искаше да напусне Ледърсфорд. Втори път няма да ми се удаде подобен случай.

— Кога заминаваш?

— Другият петък.

— И какво, чак сега ли ти съобщиха? Много набързо.

— Зная още от септември.

— Можеше да ми кажеш — рекох аз. Погледнах към гората. Лек ветрец разпръскваше мъглата; далече вляво виждах очертанията на Гилдън хил. Вятърът се засили и запрати няколко листа по прозореца; долавях миризмата им, влажна, остра, леко опушена, металическа. На времето този пейзаж ми харесваше дори с оголените си дървета и миризмата на окапалите листа; вече нямаше да ми харесва.

Нора ме целуна.

— Не би ли се опитал да ме спреш? — попита тя.

— Не бих могъл — отвърнах аз. — Разбира се, че трябва да отидеш в Лондон, щом го искаш. Защо плачеш?

— Ти обърка всичко. Караш ме да се чувствавам съвсем разбита. Знаех си, че така ще стане, знаех си го от първия миг, в който те видях.

Дадох ѝ носната си кърпичка.

— Ще ме забравиш — казах аз. — Ще намериш някой друг и ще ме забравиш.

— Това зависи от теб, нали?

— Искам да се оженя за теб. — Млъкнах и се замислих за всичко, което ми пречеше да го направя. Погледнах Нора; тя се усмихваше. Тази усмивка, естествена, спокойна и тържествуваща, уреди въпроса.

— Искам да се оженя за теб — повторих аз. — Не мога да живея без теб. Няма да бъде лесно...

— Това е достатъчно. — Тя отвори вратата. — Трябва да тръгваме. Ще имаме време и да пийнем по чашка, ако ти се пие.

Последвах я леко озадачен.

— Би ли позволил да карам аз? — попита тя.

— Ако ти прави удоволствие...

— Щом отида в Лондон, ще си купя кола. От много отдавна очаквам това събитие с нетърпение и радост. Можех да си купя и преди, но исках да изчакам, докато мога да си я купя в Лондон.

Тя завъртя ключа; колата конвулсивно подскочи напред и спря.

— Първо, освободи от скорост — подсказах ѝ аз. — Не искаш ли да се омъжиш за мене?

— Искам, разбира се.

— Няма да бъде лесно. Не ще мога да дойда веднага при теб.

Тя отново завъртя ключа.

— Няма да се забавиш — каза тя. Колата потегли плавно нагоре по Харп лейн. — Ти си вече почти решил.

— Първо, ще трябва да си намеря работа — отвърнах аз.

— Няма да е трудно. Тифилд не би ли направил нещо за тебе?

— Съмнявам се — рекох аз.

— Ти ми беше казал, че имал от теб добри впечатления.

— Това беше след един хубав обед. Оттогава нямам никакви известия от него. — Докато изговарях това, се чудех дали обикновената предпазливост, или подличкия страх ме накара да излъжа; реших, че няма голяма разлика между тези две неща, но не ми стана по-радостно. — А трябва да се помисли и за децата — продължих. Ако не бяха те, още утре щях да зарежа Съюзън.

— Зная какво чувствуваш, мили, особено към Барбара. Но ти забравяш нещо.

— Какво?

Тя се усмихна.

— И аз ще ти родя деца.

— Искам да те видя — обади се Браун. — Веднага. В гласа му прозвуча повелителна нотка, която не ми хареса.

— Разчистих бъркотията в Брадфорд — казах аз. — Искаш ли още веднъж да видиш преписката?

— Искам да те видя във връзка с твоя доклад. Докладът. Твоят шефьовър.

— Ей сега идвам — отвърнах и затворих телефона, преди той да успее да ми го затвори.

— Не изглеждате особено доволен — забеляза Хилда.

— Прекалено дълго чаках. — Дръпнах чекмеджето, където докладът беше лежал спокойно близо три месеца; чекмеджето внезапно се откачи и падна на пода. Измъкнах доклада от купчина каталози и изрезки от вестници.

— Ще ги подреда — каза Хилда. — И без това чекмеджето отдавна трябваше да се почисти.

Разтворих доклада. Тя се намръщи и показа вратата. Засмях се.

— Добре. И да има нещо лошо, вече е късно да се поправи. Пожелай ми щастие. Стискай палци.

Тя се усмихна.

— Нали ви казах, че накрая ще отстъпи.

На излизане от стаята ѝ отправих една въздушна целувка; тя докосна два пръста до устните си и после за моя изненада, се поизчерви. Реших да се стегна малко; след като Нора беше напуснала Уорли преди една седмица, тези прояви на нежност между Хилда и мен зачестиха. Сега не беше време да се забърквам в истории със секретарката си или с когото и да било.

Влязох в стаята на Браун. Мидридж стоеше до бюрото. Той не каза нищо, а само ми кимна леко. Беше облечен в светлосив костюм, който го правеше по-висок от обикновено, и не изглеждаше чак толкова мъничък, а само дребен. Мидридж работеше у Браун повече от тридесет години и никога не беше извършил нещо против принципите

на разумното счетоводство, както и не беше извършил нещо оригинално или далновидно. Той живееше в Уорли, беше цивилен проповедник и не само знаеше всичко за мен, но и сигурно не одобряваше всичко, което знаеше.

Отговорих на кимването му и притеглих стол до бюрото. Браун вдигна поглед от един лист, изписан с цифри. Цифрите бяха акуратни, ситни и писани със зелено мастило; дори от обратната страна познах, че са о почерка на Мидридж.

— Съгласен съм — каза той на Мидридж. — Но нашият млад приятел ме пообезпокои.

Мидридж се усмихна. Устата му бе малка и свита сред широкото, квадратно лице, толкова малка уста, че човек трябваше внимателно да наблюдава, за да види усмивката му. Но тази сутрин се усмихваше широко, сякаш устата му бе удвоила обикновените си размери. Нямаше съмнение, че е доволен от себе си.

— Мистър Лемптън е малко несдържан — подхвърли той. — Ние, по-старите, сме се научили да се оглеждаме, преди да скочим.

Гласът му имаше два тембъра: единият беше на професионалиста, спокоен и точен, а другият — на цивилния проповедник, гръмлив и мазен. Сега говореше с проповедническия си глас.

— Ние с мистър Мидридж подработихме някои цени — обясни Браун. — В съботата и неделята аз сам подработих някои цифри и ми се видяха малко различни от твоите. Но понеже не съм счетоводител, мога да греша. Аз се ръководя от инстинктите си, нали разбираш? Аз съм просто един груб, невежествен бизнесмен.

— Тези резултати не са окончателни... Браун удари доклада ми върху бюрото.

— Не били окончателни? Тогава каква полза от този документ? — Той отвори доклада. — Всяка нормална сметководна работа — а това естествено включва и контрола върху запасите — трябва да стане с изчислителни машини. Точно така казваш ти. Препоръчваш да се закупят шест броя от тези проклети изобретения, а знаеш ли колко струват? Близо две хиляди лири. Остава и трудността по доставката им. Мислил ли си по този въпрос?

— Мислил съм, разбира се — отвърнах аз. — Ако погледнеш на страница десета...

— Четох я. На пръв поглед изглежда, че си обхванал въпроса. Но само *изглежда*. Най-напред ти си подценил броя на чиновниците, които ще ни трябват, докато получим машините.

— И съвсем подчертано е надценил заплатите, които трябва да им се плащат — подхвърли Мидридж.

Той отиде при канапето и седна. Обикновено той седеше вдървено и с изправен гръб; а сега се настани съвсем удобно и погледът му спря върху барчето, сякаш беше готов в този миг да направи изключение от собствените си правила.

— Сега не се намират лесно добри чиновници — отвърнах аз. — А и ние не им даваме кой знае каква гаранция, нали?

— Гаранция! — Браун имаше вид, сякаш искаше да се изплюе. — Да не би да сме социалистическа държава, по дяволите! Колко изчислителни машини мислите, че са ни нужни, мистър Мидридж?

— Най-много четири. Най-много, уверявам ви.

— Това се различава от твоите изчисления, Джо.

— Аз продължавам да мисля, че ни са нужни най-малко шест — отвърнах аз.

— Радвам се, че си толкова упорит — каза Браун, — макар да грешиш. — Той ми подаде листа. — Имаме и още някои изчисления.

Погледнах акуратните ергенски цифри. В първия миг не ми казваха нищо; сякаш бях загубил способността си да броя. И тогава разбрах, че съм претърпял поражение. Не бях положил достатъчно труд за доклада, бях изпуснал твърде много неща.

Знаех, че съм прав, но не можех да го докажа веднага и на място; а само това имаше значение. Преди, когато трябваше да мисля за доклада, аз мислех за Съюзън; а сега, когато трябваше да споря по него и да докажа неговата правота в основни линии, мислех за Нора. Изведнъж всичко друго ми се видя маловажно, освен нуждата да бъда с нея; след десет години пак стигнах до положението, в което се бях заклейнил никога да не изпадам — безнадеждна зависимост от друго човешко същество. Сложих листа върху бюрото.

— Мога да поспоря по този въпрос. Но няма да го направя.

— Спори, момчето ми. Хайде. Казах ти, че обичам да гледам как човек защитава убежденията си. Нямам нищо против човек да е малко инат; би трябвало да ме опознаеш за десет години. Нали така, мистър Мидридж?

— Мистър Браун не обича, когато служителите му лесно се съгласяват с него — отвърна Мидридж.

Запалих цигара.

— Аз не отстъпих лесно още в началото, когато обсъждахме проекта за изчислителните машини — подхвърлих. — Ако беше направено това, което предложих тогава и което предложиха хората от тяхната фирма, нямаше да страдаме от всички тези безпокойства.

— Точно това имам пред вид. — Браун ме изгледа кръвнишки. — Защо не ме разубеди тогава?

Погледнах го, без да вярвам на очите си. После почнах да се смея.

— От тези думи онемях — казах. — На това не мога да отговоря нищо.

Браун си позволи да се усмихне.

— С всички се справям, нали, Мидридж?

— Почакай малко — продължих аз. — Сега въпросът е как машините да ни служат добре. Трябва наново да обмислим цялата работа и се нуждаем от помощ.

— Ще стигнем и до това — отвърна той.

— Не можеш да отречеш, че по този въпрос съм прав.

— Прав си. Само „Фламвил“ могат да свършат тази работа. Те са изработили проклетата дяволия и те единствени могат да направят цялостното програмиране. Но няма да ни измъкнат пет хиляди лири.

— Това е цената им — казах аз.

Мидридж пак се усмихна.

— Извинете ме, мистър Лемптън, но никой не ви е упълномощавал да ги питате за цена.

— Това няма значение — рече Браун. — Джо ги е попитал и те са му казали. Това е почтено. Както Джо изтъкна току-що, ако в началото бяхме направили, както казваше, сега нямаше да имаме тези неприятности.

— И както те предлагаха — допълних аз. — Няма начин да се измъкнем.

„Това е почти невъзможно“ — помислих си: до тоя миг бях загубил всички дребни сражения, а щях да спечеля последната битка.

— Можем да ги запитаме официално — предложих. — А после...

— После нищо — прекъсна ме Браун. — Ще изпратим някого, който да им постави въпроса ребром. Ако не ни съставят програмата, ще изхвърля изчислителната машина. И ще кажа на всички, че я изхвърлям, защото не ми върши работа. Те са малка фирма; ако направя така, ще им струва много повече от пет хиляди лири. Ще бъдат разорени, нали?

— Но Законът за клеветата... — започна Мидридж.

— Не ставайте страхлив заек! Няма закон, който да ми забрани да изхвърля изчислителната машина, и няма закон, който да ми забрани да разправам, че съм я изхвърлил. Това ти е ясно, нали?

— Очевидно — потвърдих аз.

— Може би за такива стари мозъци, като мистър Мидридж и моя милост, да не е съвсем очевидно! Но такъв умен млад мъж, като теб! Или като Ралф Хедърсет...

— Ралф Хедърсет ли? Та той не работи при нас...

Браун избухна в смях.

— Работи, Джо. При нас ще има промени. Не си ли отгатнал?

— Какво да отгатна?

— Ще се обединяваме с Хедърсетови. И ние вървим в крак с времето, Джо.

Хвърлих молива, който държах в ръка.

— Винаги си казвал, че няма да се обединяваш. Нарочно ме правиш на глупак. Хедърсет! Този хитър интригант. И затова ли ме остави толкова месеца да се надявам, че ще направиш нещо за доклада?... И наистина направи нещо, нали?

— Колко сме обидчиви и развълнувани! — каза той. — Ако не запазим самообладание, след миг ще се разрежем! А сега извади памука от ушите си и слушай! Както си забелязал — и много добре ми е известно, че си го забелязал със задоволство, — напоследък здравето ми не е много добро. Лекарите ми нареждат да си почивам. Вече не мога да ръководя цялото представление. Освен това фирма от нашия мащаб не е вече жизнеспособна единица, както се казва. Беше такава, преди проклетите данъкоплатци да хванат със зъби юздата, но сега вече не е. Така или иначе, някой път си поговори по-подробно с мистър Мидридж по този въпрос. Ще му обясните, нали, Доналд?

— С удоволствие — отвърна Мидридж.

— И не вземай навътре историята с доклада — каза Браун. — Някои негови части могат да се използват и сега.

— За жалост, след обединяването ще е годен само за боклука — заяви Мидридж.

— Не го обезкуражавайте толкова, Доналд. Аз искам само да му подчертая, че тук ще настъпят големи промени.

— Нови хора — рекох аз. — И те няма да ми бъдат подчинени, нали?

— Старите хора ще останат — успокой ме той. — Винаги ще има място за здрав човек, като теб, на когото да се разчита, Джо. Винаги ще има работа за теб, обещавам ти.

Припомних си, че предложението на Тифилд беше още в сила; отначало тази мисъл ми се стори недействителна, но после взе да се налага все по-силно. По-късно това предложение щеше да ми върне самоуважението, по-късно това предложение щеше да ме освободи; но в този миг знаех, че съм изпаднал до дъното. Не можех да понеса нищо повече. Изправих се.

— Свърши ли?

— Мисля, че свършихме — каза той. — Вие с мистър Мидридж можете да вземете доклада с вас.

Сложих ръце върху облегалката на стола.

— В такъв случай Хедърсет ще отиде да се види с хората от „Фламвил“, така ли?

— Идеята беше негова — отвърна той. — Което си е честно, честно си е.

Отрих чело. Пуснах едната си ръка от облегалката на стола и почувствах, че ми се завива свят; залитнах и се хванах пак за облегалката. В ръка държах носната кърпа.

— Виждаш ми се недобре — рече той. — Я поседни малко.

Поех дълбоко дъх.

— Ще ми мине — отвърнах.

— Ако искаш, да ти наля нещо. Бренди? Уиски? Джин? Водка? Седни, момчето ми. Струва ми се, че имаш нужда да пийнеш нещо.

Аз пуснах ръцете си от стола.

— Нищо сериозно. Смятам да се прибера в къщи.

— Върви, момчето ми. Няма защо човек да се насилва, когато се чувства зле.

Седнал зад голямото орехово бюро, той приличаше на обезпокоен баща с лице, изкривено в загрижена гримаса, която никак не му подходеше. Извърнах се и бавно се отправих към вратата. Когато стигнах до прага, той ме повика по име. Обърнах глава.

— Ти положи много усилия, Джо — каза той. — Положи много усилия.

21

— Извих му ръката, докато започна да пици — обясни Хедърсет.
— Разправихте ми вече.

Погледнах мрачно писмото, което стоеше най-отгоре в кошничката за предстояща работа.

— На вас не би ви било приятно да извиете ръката на някой от фирмата „Фламвил“, а?

Подадох му писмото.

— Забележете тона — подхвърлих аз. — Истински удар. Искаме машините не до година, нито след две години, а сега. Не си правете труда да гледате другите писма, всичките са еднакви.

Той пусна писмото обратно в кошничката.

— Винаги така става — каза той. — След ефектния удар идва тежката, неблагоприятна работа. — Той ме потупа по рамото. — Това, което направих аз, беше лесно, Джо. Вие сте човекът, който трябва да продължи, вие сте човекът, който трябва да се погрижи за подробностите. Британската индустрия почива върху широките гръбове на хора като вас.

— Много мило от ваша страна — казах аз. — Но това няма да ги накара да ни доставят машините по-бързо.

— Назначете още чиновници — рече той. — Мидридж ще бъде доволен. И неговият гръб е широк. Солиден човек е Мидридж.

— Вие сякаш споменахте, че ще се видите с него днес следобед — обади се Хилда.

— Точно така, мила моя. И ще го направя. Продължавайте работата, Джо.

Той излезе бавно и си подсвиркваше.

— Дано му умрат всички зайци! — проклех го аз. — За седми път ми напомня колко умно постъпил с хората от „Фламвил“. Ако още веднъж ми го напомни, кълна се, че ще го прасна по мутрата.

— Той има значка на джудист — предупреди ме Хилда. — Само че не си спомням какъв цвят.

— Хората, които искам да прасна по мутрата, винаги имат значки на джудисти. Или са отлични стрелци, или пък боксови шампиони. Но защо ти се е похвалил? Страх ли го е от теб? Може би е искал да предупреди, че няма леко да продаде честта си?

Тя се изхили.

— Сигурно е искал да каже, че всяка съпротива е безсмислена.
— Хилда извади листа хартия от машината си. — Ето ви списъка, който искахте.

— Сложи го върху купчината отдясно — рекох аз.

— Мистър Мидридж каза, че би искал още днес да има решението по този въпрос.

— Мога да му го дам едва утре. Освен това той май че е зает със „сврѣхчовека“

— Това няма да продължи дълго. Добре ще бъде да му хвърлите един поглед. А после едва ще ви остане време да поговорите с Варни.

— Какво общо има той с тази работа?

— Въпросът е кадрови.

— Затова и не си струва да се занимава човек с него.

Взех списъка: на пръв поглед вписаните в него сведения изглеждаха крайно необходими, но всъщност никога не се използвана. Понякога ми се струваше, че щом съкратя някоя ненужна формалност, Мидридж измисляше веднага нова, двойно по-ненужна.

— Бюрото ви е в ужасен безпорядък — подхвърли Хилда.

— Това е моята система: днешната работа вляво, вчерашната в средата, а списъците на Мидридж вдясно.

Обикновено изпитвах гордост, че поддържам бюрото си в ред; но от три седмици напрежението стана толкова голямо, че това беше невъзможно, макар и всяка вечер да отнасях в къщи пълна чанта документи, за да не изоставам. Беше четири и половина и скоро трябваше да се срещна с Мидридж; нямаше време дори за документите в средата на бюрото ми. Така на следващия ден, който нямаше да бъде по-лек от днешния, щях да съм още по-изостанал.

— Поемате прекалено работа върху себе си — каза Хилда. — За повечето от тези документи не отговаряте пряко.

— Зная го много добре — отвърнах аз. — Така е, когато имаш широк гръб.

Хилда вдигна рамене.

— Вие се погребвате. Ще ходите ли утре в Лийдс?

— Нямам избор. — Преди да произнеса думите знаех, че не е вярно: истината беше, че през тези три седмици, откак Нора бе напуснала Уорли, аз съзнателно се упоях с работа. И без това се бях натоварил толкова много, че едва да се справя; след посещението ми в Лийдс щеше да се натрупа още повече. Нека се натрупа, за да забравя Нора, без да искам дори, за да призная, че е невъзможно да се ожения за нея, че е невъзможно даже да я видя пак.

Хилда ме погледна любопитно.

— Напоследък често употребявате този израз — каза тя.

— Не се мъча вече да командувам. Просто ги оставям на произвола.

Отидох до нея и я хванах за ръката. Слънцето залязваше; в здрача лицето ѝ бе загубило част от пълнотата си, изглеждаше потъжно и по-зряло. Ръката ѝ беше гола до лакътя; погалих я нежно.

— Сега оставям нещата да минават над главата ми — повторих аз.

Чух стъпки по коридора; отдръпнах ръката си и отидох да запаля лампата. Тя стисна за миг очи от светлината, а лицето ѝ придоби леко сърдит израз, сякаш я бяха събудили внезапно.

Запалих две цигари и ѝ подадох едната.

— Прощавай — казах аз. Погледнах пак списъка на Мидридж. — Помоли Варни да дойде, нали ще бъдеш така добра?

„Всичко е свършено — помислих си с нарастващо отчаяние. — Всичко е свършено.“ Изправих се.

— Не, чакай, не си прави труд да викаш мистър Варни, Хилда. И отложи срещата с мистър Мидридж. Отивам си в къщи. — Облякох шлифера си.

— Какво да им кажа?

— Каквото искаш. Кажи им, че съм пиан. Или болен.

Отворих вратата. Тя ме хвана за ръката.

— Какво ви е, Джо?

— Нищо ми няма — отвърнах аз. — Прибирам се по-рано в къщи, това е всичко.

— Утре ще дойдете ли?

— Да — казах аз. — И вдругиден, и в по-други ден.

Тя пусна ръката ми.

Но когато стигнах гората на Уорли, открих, че не искам да се прибера в къщи. Вкарах колата в една малка полянка край пътя и загасих мотора.

Седях там половин час. Беше тихо и се чуваше само шумоленето на дърветата, беше тихо както винаги — но не от това се нуждаех. Нямаше луна и в далечината виждах светлините на Уорли; гледах от една светлинка към друга, но не изпитвах радост от никоя. Всичко беше минало, всичко беше свършено. Нора не бе възплъщение на нов живот, а само моят последен напън. Щях да отговарям на писмата ѝ, можех дори да открадна някоя среща с нея в Ледърсфорд или в Лондон; но никога нямаше да се ожения за нея, както никога нямаше и да приема работата при Тифилд. Всичко беше уредено. Уорли ме държеше здраво, държеше ме Браун, държеше ме Барбара.

От десет години имах желанието да спра точно на това място; от десет години го бях отминавал, чаках оня миг, в който щях да имам най-голяма нужда от това. А сега бях спрял колата и всичко си оставаше същото: след като отворих кутията с неприкосновените запаси, открих, че е празна.

— Не си ми казал, че миналия четвъртък си излязъл по-рано от работа — поде Сюзън.

— Така ли? — Прозях се и се настаних по-удобно на канапето. — Не си е заслужавало да го споменавам.

— И по-специално на мен може би. — Тя ми се усмихна студено, невесело. — Между другото, достатъчни ли ти са тия възглавници? Не искаш ли да ти донеса одеяло?

Аз седнах изправен.

— За бога, няма ли да ме оставиш да полегна малко на канапето? Не виждаш ли, че съм уморен?

— Не си само уморен — отвърна тя. — Това е по-лошо от умора. Сърцето те боли, нали, Джо? Животът ти няма вече смисъл, нали, Джо?

Изправих се.

— Накъде биеш, дявол да го вземе?

— Тая вечер малко бавно схващаш, нали? Най-добре е пак да си легнеш. Защо не легнеш?

Тя запали нова цигара от фаса на предишната.

— Полегни си, Джо; изглеждаш толкова очарователен, в тон с цялата гостна...

— Излизам — заявих аз. — Не зная защо се заяждаш и не ме интересува. Но такава неща няма да търпя.

— Мислех, че си уморен. Но не си чак толкова уморен, че да не отидеш на заседание в съвета, нали? Не би могъл да го отложиш, за да останеш при жена си, нали?

Седнах.

— Сюзън, моля те, престани. Не желая да се карам с тебе. — Повиших глас въпреки желанието си. — Господи, не разбираш ли, глупачко, че не желая да се карам с тебе.

— Ще събудиш детето — каза тя. — Макар че собствените ти деца не те интересуват много.

Невеселата усмивка пак се появи.

— Тя ще ти роди още деца, нали?

— Коя тя?

— Не се прави на три и половина! Нора. — Сюзън отвори чантата си и ми подаде едно писмо.

— Не се грижиш добре за собствените си вещи — подметна Сюзън.

Набутах писмото в джоба си и за миг се почувствувах засрамен.

— Не мога да ѝ заповядвам какво да пише — измърморих аз.

— Разбирам. — Сюзън си наля чаша бренди. — Искаш да кажеш, че тя се е побъркала, нали? Ти не си спал с нея? Не си ѝ обещавал да се ожениш за нея?

— Направил съм това, което и ти направи. Нима си очаквала, че няма да ти го върна? А как си се добрала до писмото, дявол да го вземе?

— Твоята секретарка го препрати, докато беше в Манчестър. Недей обвинява бедното момиче. Писмото беше надписано: „Лично“ и „Срочно“.

— Не е трябвало да го отваряш — казах аз. — Голяма мръсотия е да извършиш подобно нещо.

Тя ме погледна смаяна.

— Господи, какво доживях да чуя. Какви джентълмени сме станали! Карай, Джо, карай! Кажй, че не спортсменско!

— Остави подобни фрази на бившия ти любовник — отвърнах аз. — Ако наистина е бивш.

Сюзън допи брендито.

— С него всичко е свършено. Все едно дали ми вярваш, или не. Пък и той е в болница.

— Това е добре. Надявам се, че е рак.

— Така по ти прилича. Така по приличаш на себе си. Според думите на Сибил може и наистина да излезе рак. Но той въпреки това ще си остане джентълмен. И това е истинската причина, поради която го мразиш.

— Спести ми този проникновен душевен анализ, за бога. Какво искаш да правиш?

— Нямам намерение да правя нищо. Защото зная, че няма да се ожениш за нея. Не ти стиска, Джо. Няма да захвърлиш добрата си

работа и всичко това — тя описа с ръката си окръжност, — за да живееш с Нора Хоксли. Би го направил, ако я обичаш. Но ти винаги си обичал само себе си. На времето мислех, че си обичал Алис Айсджил. Дори те ревнувах от нея. Но сега не ревнувам, само ми е жал...

— Учудва ме, че още желая да живееш с мен.

— Не съм казала, че желая. Но може би не искам да се разведа. Или ако пожелае, ще избира подходящия момент. Може би все още ми е останала някаква гордост. Може би не искам тази голяма, дебела крава, Нора Хоксли, да ми отнеме съпруга. Чудно как се повтаря историята, нали? Ти винаги си се увличал по големи,дебели крави, винаги ти е харесвал майчинския тип, нали?

Видях очите ѝ да овлажняват. Приближих се към нея. Тя се отдръпна.

— Нищо ми няма — каза. — Върви на заседанието. И не забравяй да се отбиеш в клуба, за да получиш последните нареждания на татко. Между другото, казал ли си му, че Тифилд ти предлага работа?

Зяпнах я. Бях я виждал ядосана, бях я виждал истерична — бях я виждал в болката си да ми отправя най-чудовищни обвинения, за да ме заболи и мен, но никога досега не бях я виждал толкова време да поддържа този тон на ледено, саркастично превъзходство. За първи път — признах го и изпитах известно уважение към нея — тя ми припомняше, че съм се оженил за дъщеря на богаташ.

— Не — отговорих аз. — Не зная дали ще приема.

— Няма да приемеш — каза тя. — Както няма да се ожениш за Нора Хоксли. Но не съм и очаквала да кажеш на татко.

— Защо да му казвам? Той не ми казва всичко.

— Това е вярно. Той нищо не ти беше съобщил за обединяването, нали?

Тупнах чашата на масата и разлях малко уиски.

— Млъквай!

— Но то ще стане, макар да не ти харесва. — Тя се излегна на канапета. — Смятам да помързелувам тая вечер — заяви и ме изгледа студено. — Какво чакаш?

Когато влязох в бара на Консервативния клуб, Браун седеше край една маса до прозореца.

— Здравей, момче. Виждаш ми се развълнуван. Да не сте се скарали със Сюзън?

— Имахме малко разногласие — отвърнах аз.

Той цъкна с език.

— Ако изкараш тридесет години брачен живот, подобни неща няма да те безпокоят. Искаш ли да пиеш нещо?

— Не, благодаря — отказах аз.

— Глупости. Понеже аз не мога да пия вече, излиза, че и вие, младите, не трябва да пиете! — Той ми поръча двойна чаша уиски. — Изпий това — каза Браун, когато уискито дойде. — Ще те съживи. — Той потри ръце. — Все едно че го пиеш вместо мене. Бог ми е свидетел, тази вечер ще се забавлявам, като гледам лицето на Хюли.

Към нас се приближиха Джордж Айсджил и Артър Уинкясъл, дребен, стеснителен мъж, който имаше няколко манифактурни магазина. Повечето манифактуристи се стремят към здрав и мустакат мъжествен вид, сякаш за да се уверят всички, че не използват стоките си. Артър беше изключение, което потвърждава правилото.

— Извинете, че ви прекъсвам — каза Джордж.

— Ние свършихме — отвърна Браун. — Защо Артър има толкова смачкан вид?

Джордж седна.

— Безпокои се за отчуждаването.

— Известно време не бях тук — обясни Артър.

Браун се изсмя.

— Господи, наистина те нямаше. От корсетите хвана добри пари, а? Напоследък все те няма в Уорли, Артър. Какво те безпокои всъщност?

Артър се подмести неспокойно на стола си.

— Струва ми се, че не е право — поде той. — Ние дори включихме този въпрос в тазгодишната програма. Дадохме дума...

Браун вдигна ръка.

— Почакай, Артър. Закритият басейн е част от нашата програма. Ние сме съгласни, че е необходим. И този басейн ще се построи веднага щом стане възможно. Но кой е казал нещо за мястото на „Палас“?

— Здравният комитет взе решение...

— Но можем да променим решението, нали? Сигурно може да се намери по-добро място от „Палас“...

— Значи, искаш да кажеш, че всички разисквания по отчуждаването на „Палас“ са били празни приказки?

Браун въздъхна.

— Ти си ужасен човек, Артър. Защо не повярваш на председателя си, че ние защитаваме интересите на всички засегнати? Защо винаги искаш да знаеш и най-малките подробности по всеки въпрос, включен в дневния ред.

— Това е мой дълг — отвърна Артър. — Няма да гласувам слепешката.

— Добре — съгласи се Браун. — Ще ти обясня. Но недей прави несдържани неща, когато се разисква въпросът. Джордж ще се въздържи, защото се е обявил за заинтересован и всеки глас има значение. — Той отново въздъхна. — Защо и ти не си като другите? Защо не си като Джо? — Той ме потупа по гърба. — Джо никога не разклаща лодката, нали, Джо?

— Ако я разклатя, може да потъне — отвърнах аз.

— Който и от нас да я разклати, лодката ще потъне — каза Браун. — Но ти няма да го сториш, Джо. Ти вярваш, че решенията на партията са винаги правилни. В противен случай защо да членува човек в партията?

Потупа ме по гърба; стори ми се, че потупваше послушно куче. Браун започна да обяснява на Артър защо въпреки всичко е решено да не се подава молба за отчуждаване; не си дадох труд да слушам, знаех всичко за блока от луксозни апартаменти, който щеше да бъде построен на мястото на „Палас“. И знаех каква разлика имаше между сумата, която Амбороу щеше да получи от съвета, и сумата, която ще получи от строителната компания.

Но това, което аз мислех за моралната страна на въпроса, нямаше значение; бях здрав, надежден човек, който нямаше да разклати лодката, нямаше да ми стиска да го направя, никога не ми стискаше да направя това; което искам; бях се продал на първия купувач, никога нямаше да бъда повече от един здрав, надежден човек, който мълчаливо изпълнява заповедите. Бях предал Алис, бях предал Нора; бяха ми се представили два случая да се освободя и не ми беше

стискало да се възползувам от тях. Мразех залата, мразех този зелено-жълт свят, но щях да живея в него, докато умра.

Помислих си за първия път, когато срещнах Нора. Вятър и нощ; тя беше облечена в бял шлифер и носеше синя кърпа на главата си. Бе останала за миг пред зданието. После се отдалечи. Аз се изкачих по стъпалата на клуба, минах по мозаичния под на външния хол и влязох в тази стая. Всичко бе свършено; защо се самоизмъчвах?

Джордж Айсджил ме изгледа изпитателно.

— Не си много приказлив, Джо.

— Тъстът ми говори и за двама ни — казах аз.

Той се изсмя.

— Знаете ли, съжалявам Хюли.

— Но той не го съжалява — рекох аз и посочих към Браун.

Джордж понижи глас.

— Стар турчин е, нали? Винаги прави каквото поиска.

— Поне досега.

— Дано Хюли се смири пред неизбежното. Нямам настроение да слушам дългите му речи. — Той погледна към прозореца. — Чудесна вечер. От луната е светло като ден.

— Студено е — казах аз.

— Не зная защо постъпваме така — сподели той. — Да ти кажа ли какво ми се върши тази вечер? Искане ми се да тръгна с колата и да карам дълго по луна. От години не съм го правил.

— А защо не го направи?

— Трябва ли да питаш? Невинаги можем да правим това, което желаем.

— Не можем ли?

Тъкмо тогава разбрах какво трябва да правя. И ми се стори, че винаги съм знаел. Вече нямаше от какво да се плаша.

Джордж откъсна погледа си от прозореца.

— Трябва да тръгваме — каза той. Лицето му възприе обичайния си израз, хладнокръвно, забавляващо се. — Твоят тъст вече инструктира Артър. Нали е излишно аз от своя страна да инструктирам теб, а, Джо?

— Не се безпокой — отвърнах аз. — Всичко съм обмислил.

Когато се върнах от съвета, Сюзън четеше. Тя не вдигна глава при моето влизане, но издаде зад книгата неопределен звук, за да

покаже, че ме е видяла.

В стаята светеше само една настолна лампа; за миг нейната мека светлина я направи да изглежда не по-млада, а по-стара. Спокойно можеше да се помисли, че на нейното място седи майка ѝ; за миг се изкуших да избия книгата от ръцете ѝ. Не можех да понеса нейното спокойствие, познавах това чувство на ненарушимо превъзходство, от което се подхранваше.

Седнах. Сякаш тази вечер постъпката ми в съвета нямаше никакво друго значение, освен да направя нещо напук на тъста си. Завинаги щях да си спомням с радост израза на лицето му, когато гласувах против него, но това нямаше да промени нищо. Той пребледня; противопоставих му се пред всички, изложих го не само пред приятелите му, но и пред враговете му.

Никога нямаше да ми прости. Никога нямаше да ми прости, а аз исках тъкмо това. Бях разбил вратата на затвора; здравият човек, на когото можеше да разчита, разбирацията и всеопрощаващият рогоносец се беше освободил. Скоро щях да изтрия и от лицето на Сюзън израза на превъзходство. Но нямаше защо да бързам, не беше необходимо да говоря, докато не заговори тя. Откопчах яката си и се отпуснах в креслото.

Тя вдигна поглед от книгата.

— Изглеждаш доволен от себе си — каза Сюзън. — Би ли ми налял нещо за пиене? Малко бренди и повече сода.

— Разбира се, мила. — Изправих се. — И аз ще пийна нещо.

Тя взе чашата от ръката ми и ме изгледа.

— Да не си пил?

— Знаеш къде съм бил.

— Би трябвало да зная. Там ти е вторият дом.

Върнах се при креслото.

— Вече няма да бъде — отвърнах аз.

— Да не би да си даваш оставката?

Кимнах утвърдително.

— Джо, това е великолепно — усмихна се тя. — Не мога да го повярвам.

— Вярно е — потвърдих аз.

Тя дойде при мен и ме целуна.

— Значи, ти е дошъл умът!

— Ако ти харесва, кажи го така — рекох аз.

— А тази глупост с Нора Хоксли — и за нея ли ти дойде умът? — Тя се изсмя. — О, Джо, не мога да те упрекна, зная, че още не ти е минало от историята с Марк — но тя нямаше да ти подхожда, честна дума, нямаше да ти подхожда. Ти си искал да си върнеш — направи го. — Сюзън седна в скута ми. — Признай си, Джо, че тя всъщност те ужасява. Толкова е властна, щеше да те командува непрекъснато. Толкова е едра и така дяволски властна! Много по-добре ще ти бъде с твоята малка, глупава женичка! — Тя хвана ръката ми и я сложи на своето коляно. — Джо, искам...

Отдръпнах ръката си.

— Стани! — казах аз. — Напускам съвета, защото напускам Уорли. И теб. Всичко ми е дошло до гуша, не мога да изтърпя нито миг повече. Поне веднъж ще направя това, което искам. Ще се ожения за Нора, ще имаме деца. Ще забравя, че някога съм бил женен за теб и че някога съм работил за баща ти. Ти казваше, че не ми стискало. Мислеше, че си ме притиснала под краката си. Така си мислеше, нали? Нали?

Сюзън седна тежко.

— Това ли е всичко? — попита тя.

Лицето ѝ беше загубило всякакъв цвят.

— Тази нощ ще спя в стаята на Хари. После ще намеря къде да живея, докато замина за Лондон. Не искам да стоя в тази къща повече отколкото е необходимо. — Щях да прибавя, че не ми е приятна, защото не е моя; но сега, когато беше настъпил мигът на моето тържество, не я приемах като враг; тя изглеждаше много дребна, много болна и много наранена.

— Какво ще стане с децата? — попита тя.

— Не мога да направя нищо повече заради децата. Не мога заради тях да се правя, че нищо няма. Не повече! Те и така, и така ще страдат. И *ти* всъщност не можеш да скриеш какво чувствуваш.

— Досега съм успявала.

— А ще можеш ли, когато Барбара порасне? И аз ще мога ли? Не. Нека не се заблуждаваме повече. По-добре е да свършим всичко. На чисто.

— Не бих го нарекла „чисто“. Колко лъжи ще трябва да наговоря на Барбара? И на Хари?

— Хари няма да се развълнува много — отвърнах аз. — Та и колко ли ме вижда той?

На бузите ѝ се появиха две неприятни червени черти. Тя пое дълбоко дъх.

— Аха! Значи, работата с Хари е оправена, нали? А какво ще кажеш за твоята любимка? Какво ще кажеш за тази, която обичаш най-много? Какво ще кажеш за Барбара?

Извърнах поглед от нея. В израза ѝ имаше нещо, което ме плашеше. В този миг тя тържествуваше, лицето ѝ бе разкривено от победно усилие също като на бегач, който пресича лентата.

— Ще идвам да я виждам — казах аз. — И нея, и Хари.

— Не мислиш ли, че това може да им подействува зле?

— Господи, та те са мои собствени деца. Бъди разумна, Сюзън. Естествено аз ще искам да ги виждам понякога.

— О! Сигурен ли си? Напълно сигурен ли си? Няма ли да е по-добре да се скъса *на чисто*?

— Разбира се, че ще ги виждам — потвърдих аз. — Не можеш да ме лишиш от това.

— Никога не бих го направила, Джо. Само те моля да помислиш внимателно по този въпрос.

— Няма какво да мисля.

— Добре тогава. За последен път те питам. Искаш ли да скъсаме на чисто, или искаш да виждаш децата?

Пак напълних чашата си.

— Не можеш да ми забраниш да ги виждам.

— Ако искаш, ще оставим разговора за утре сутринта — предложи тя. — Няма нужда да отговаряш сега.

— Ще ги виждам. Това е последната ми дума.

Тя прехапа долната си устна.

— Винаги правиш това, което искаш, нали? — каза тя.

— Поне сега го правя.

— Ще ме напуснеш и след известно време ще се разведем. Предполагам, че броят на посещенията ще бъде уреден от адвокатите. В канторите им, нали така? Но ти ще ми пишеш и междувременно ще можем да уредим нещо. Докато траят училищните занятия, няма да бъде трудно. Училището е доста близо до Лондон.

— А аз ще мога да прескачам и да виждам Барбара през седмица. Мога да идвам и да я извеждам. Дори няма да става нужда да те срещам. Искам да кажа, че можеш да вземаш някой, който да се грижи за нея, и да излизаш, преди аз да дойда... — Млъкнах. — Не ме гледай така. Мисля само за твоите чувства.

— Не се грижи за тях, Джо. Но ти си обмислил този въпрос твърде грижливо. Сигурно си го разисквал с Нора. Тя не е такъв човек, че да остави нещо на случайността. Само че има нещо друго: ти ще искаш да виждаш само Хари.

Червенината и беше вече по-равномерна и гласът ѝ не трепереше; тя беше пресякла лентата и сега забавяше тичането си пред камерите и поздравленията.

— Какво искаш да кажеш? Какво искаш да кажеш?

— Ти ще искаш да виждаш само собственото си дете.

— Ти си луда! — успях да промълвя аз. — Ти си луда!

— О, не! Ти не си баща на Барбара. Напълно сигурна съм. — Сюзън започна да се смее истерично и сви ръце на гърдите си, сякаш да се запази от студ.

Хванах я за рамото.

— Курва такава! — викнах аз. — Мръсна курва!

Тя продължаваше да се смее.

— Ако ме убиеш, не ще можеш да се ожениш за Нора — каза тя.

Пуснах я.

— Не си заслужава да те убие човек — отвърнах аз и се отправих към вратата.

— Не искаш ли да знаеш от кого е, Джо? — Тя отново беше скръстила ръце; лицето ѝ изглеждаше отпуснато около устата.

— Няма нужда. През тия четири години сигурно добре си се забавлявала, нали? Като си гледала Барбара до „ревльовците с лица като пудинг“! Като си я гледала заедно със сестрите ѝ!

— Съвсем не беше така — каза тя уморено. — Цялата история започна отново през май тая година. И само ти си причина да се случи. Опитвах се, наистина се опитвах да те обичам. — Тя млъкна. — Не, не съм се опитвала. Не е имало нужда. Защото те обичах. Опитвах се да те накарам ти да ме обичаш. Но ти не можеше, защото това не ти е присъщо. — Сюзън се намръщи. — Все едно да обясняваш какво е цвят на един пълен далтонист!

— Добре — казах аз. — Опитала си се да не бъдеш курва. Цели четири години. По-скоро пет. Толкова дълго време да бъдеш вярна на съпруга си!... Затова при първия повод си се върнала при Марк. Добро постижение, нали? Близко пет години. — И тогава си спомних нещо. За миг онемях. — Ах ти, мръснице! — рекох аз с прегракнал глас. — Ти си по-голяма мръсница, отколкото мислех. Не е Марк. Поне веднъж кажи истината! Кой е! Кой е?

— Ти полудяваш — отвърна тя. — Защо да не бъде Марк?

— Той дойде в Уорли едва преди три години.

— А не си ли спомняш, че бях на гости у тях една година, преди да се роди Барбара, а? Когато отидох на гости при леля Кора в Хемпстед? Не си ли спомняш кавгата ни, преди да замина? И какви неща ми наговори?

— Всичко това е отдавна минало — отвърнах аз.

— Е, и това е отдавна минало. Или поне щеше да бъде, ако не беше ти. Той не знае нищо.

— Обзалагам се, че е било лесно — подхвърлих аз. — Обзалагам се, че е трябвало само да си поиска още щом те е видял. Или може би не си е дал труд да си поиска? Сигурно те е подушил, както кучето души разгонена кучка! — Думите ми станаха още по-точни; но по лицето ѝ се четеше безучастно забавление.

— Чудно — каза тя. — Говориш за Марк, сякаш съм го срещнала за първи път преди пет години. А аз го познавам от петнадесет. Ти не помниш почти нищо за мене, нали? Аз съм просто предмет и не ми се полага да имам собствен разум. Да ти кажа ли какво е правил този предмет? — Тя дишаше тежко. — Да ти кажа ли какво е правил този предмет, когато са го пробождали в сърцето? И колко пъти и къде?

Почувствувах удар по бузата, после и по другата; погледнах коя ръка ме е ударила и видях, че е моята собствена. Чух се да задавам въпроси; чух отговорите, но едва ли беше нужно да слушам отговорите. Би трябвало да ги зная отдавна, но моята самонадеяност и глупост бяха замъглили инстинктите ми. Ударих се още веднъж, този път по-слабо; от силата на двата първи удара беше започнало да ми се повдига.

— Достатъчно — прекъснах я аз. — Сега зная какво да правя.

За първи път ми се видя наистина изплашена.

— Джо, не е било нарочно. — Сюзън се приближи към телефона.
— Казах ти, че съм уморена. Казах ти да ме оставиш на мира.

— Остави телефона — отвърнах аз. — Не си струва да ме обесят заради теб.

— Грешката е твоя — каза тя. — Никога не си ме разбирал. Никога не си искал да ме разбереш.

Изведнъж открих, че въпреки волята си я желая: погледнах очите ѝ сякаш разширени от лекарство и разбрах, че тя също, въпреки волята си, ме желае. Но възбудата ми беше зрителна и не изпращаше сигнали към тялото. Извърнах се мълчаливо и се качих горе да прибера багажа си.

Когато се върнах в гостната, там беше Браун, седнал пред електрическата печка. Той погледна куфара ми.

— Какво е това, по дяволите?

— Джо ме напуска, татко — отвърна Сюзън.

— А коя е жената?

— Нора Хоксли. Ще живее при нея в Лондон.

— Усещах аз, че пак ни разиграва старите си номера. — Той извади пакетче пури, подвоуми се, после извади кожената си табакера. — Значи, утре няма да имаме честта да се радваме на неговото присъствие в службата. — Той отрязва края на пурата „Корона“ и я запали с тържествуващ вид.

— Ще си отработя законния срок, ако желаеш, — казах аз.

— Можем да минем и без теб. Мен да питаш, колкото по-скоро си отидеш, толкова по-добре. — Той издуха облак дим.

Върху барчето имаше една неотворена кутия цигари „Кепстън“, аз я сложих в чантата си.

— Вземи си каквото искаш — подхвърли той. — Защо не си вземеш и нещо за пиене?

— Цигарите и напитките са мои.

— Я го виж какъв се е надул! Е, да не те задържам. Можеш да изпратиш по пощата оставката си като съветник. — Той стисна юмрук. — Да ме изкараш мене глупак, а?

— Това исках — отвърнах аз. — А ти не можеш да ме заставиш да си дам оставката. Мога да гласувам, както искам, и ти нищо не можеш да направиш.

Налях си повече уиски в чашата. До креслото ми стоеше пълна, ненапита чаша, но като я гледах край печката с израз на собственик, ми се видя много важно да му покажа, че мога да разполагам поне с моето барче. Освен това исках ясно да разбере, че не му оказвам никакво гостоприемство.

— Много сме умни, а! — Лицето му потъмня. — Мога ли да попитам с какво ще се препитаваш?

— Тифилд ми предложи работа. Не го знаеше, нали?

— Подушвах, че гласи някакъв номер — отвърна той. — Но не е чак толкова умен. Трябва да знаеш, че не си му потрябвал, защото си надежден младеж. Иска те, понеже мисли, че си ми скъп като зеницата на окото ми и че моето сърце ще се разкъса, когато си отидеш. Не си чак толкова добър, Джо. По начало ти си все същият дребен общински чиновник, повече от това няма да станеш!...

— Млъкни. В службата съм длъжен да те слушам, но проклет да бъда, ако ти позволя да ми говориш така в моя собствен дом.

— Домът не е твой. Погрижил съм се за това. Ти си тука само наемател, един евтин женкар! Предупреждавам те да напуснеш.

Обърнах се към Сюзън.

— Нека си бръщолеви — казах аз. — Аз тръгвам. Кажи на Барбара, че съм заминал, за да спечеля стотинки. Обещава ли?

— Тъкмо ще хванеш влака в десет и тридесет — подхвърли Браун.

— Заминавам с кола.

— О, не, няма. Колата е на фирмата, ако случайно си забравил. — Той протегна ръка. — Дай ключовете.

Хвърлих ги на земята.

— Ето ти ги! — рекох. — Повлачи се по земята да ги вземеш като свиня. Сюзън, ще ми послужиш ли с колата си.

Тя взе чантата си.

— Не — каза Браун. — Тая кола аз съм ти я подарил. Тя не е негова.

Сюзън ми подаде ключовете от „Мориса“.

— Щом ми е подарък, значи, е моя. Мога да я давам, на когото си искам. Джо, няма нужда да заминаваш тази нощ. Остани тука, изчакай, успокой се. Пътят ти е дълъг.

— Трябва да вървя — отвърнах аз. — Ти знаеш защо.

Тя ме погледна умолително.

— Джо, уморен си. Пил си. Почакай поне до сутринта, мили.

Браун изръмжа презрително.

— Мили! Той я напуска, а тя го нарича „мили“! Остави го да се претрепе някъде, копелето!

— Не се бъркай — каза му Сюзън. — Искам да говоря със съпруга си. Всъщност най-добре ще е ти да си вървиш.

Той зяпна от изненада.

— Да си вървя? Аз съм ти баща, мой дълг е да се погрижа за тебе. Бог ми е свидетел, че ти не можеш сама да се погрижиш за себе си...

— Махай се.

Сюзън се разтрепера от раздразнение.

— Целият ми живот си ми заповядвал какво да върша. Отнасял си се с мен като с малко кученце. Така се отнасяш и към внука си, опитваш се да се налагаш на всекиго. Ти си грубиян и тиранин. Няма да позволя ти да ми заповядваш какво да правя. И няма да позволя да говориш така на Джо. Той е още мой съпруг.

— Няма да е за дълго, ако зависи от мен. — Той я прегърна; тя се отърси нетърпеливо от ръката му. — Ти си разстроена, детето ми, не знаеш кои са ти истински приятели. От самото начало аз те предупреждавах за него...

— Да, вярно е — отвърна тя с по-спокоен глас. — Може би, ако не се беше опитвал толкова много да ме спреш, нямаше да се омъжа за него.

— Аз ще се разправам с него. Ще го накарам да страда. Ти си много мекосърдечна, Сюзън, там ти е слабото място.

— Ти не ме познаваш, татко. Не познаваш и Джо.

— Да не познавам собствената си дъщеря! Познавам и калта под ноктите ти. И него го познавам доста добре. — Той ми направи кисела гримаса.

— Знаеш ли защо ме напуска?

— Няма нужда да му казваш, Сюзън — рекох аз.

Тя тупна с крак. Детинският ѝ жест бе странно изразителен.

— Изневерих му с Марк — каза тя.

Лицето на Браун се смали; той политна напред, но се удържа.

— Не го вярвам.

— Вярно е. Питай Джо.

Той стисна юмрук.

— Вината сигурно е твоя — обърна се той към мен. — Сигурно не си й бил добър съпруг. Твоя е вината.

— А ти по-добре си върви — настоя спокойно Сюзън.

— Марк! — каза той. — Как попадаш все на такива негодяи!...

— Той се огледа из стаята, сякаш бе заобиколен от враждебно настроена тълпа. — Ти не разбираш. Аз правех каквото мога...

Той излезе, препъвайки се, кракът му подритна ключовете от колата. Те се хлъзнаха шумно по паркета; не понечи да ги вдигне, нито пък даде признак, че ги е забелязал.

— Ще ти направя малко кафе за път — предложи Сюзън.

— Не искам. — Изведнъж коленете ми се огънаха. Седнах и заплаках.

— Защо го направи, Сюзън? Защо трябваше да го направиш?

Тя коленичи до мене и нежно погали косата ми.

— Бедният Джо — каза тя. — Бедният Джо е уморен.

— Извинявай.

Тя извади носната кърпа от горното джобче на сакото ми и избърса очите ми.

— Бедният Джо — повтори тя. — Ти съжаляваш, но това вече не може да ни помогне. — Хвана ме за ръка. — Ела с мен, докато направя кафето.

Оставих се да ме заведе в кухнята.

Гледах я как вади чашите, затопля млякото, пълни кафеника и нямаше нужда да говоря повече. Дори изпитвах задоволство: нищо повече не можеше да ми се случи. Допих втората чаша кафе и погледнах часовника си.

— Трябва да тръгвам — рекох аз.

Тя запуши термоса.

— Джо, това е твоят дом. Можеш да преспиш, ако искаш. И защо не починеш поне малко?

— Сега не мога да почивам. — Взех термоса. — Ще ти пиша.

— Обади ми се по телефона. Обади ми се по телефона веднага щом стигнеш Лондон. Обещавах ли?

— Да.

Тя заплака.

— И внимавай, Джо. О, много внимавай!

Погледнах я изненадан; не я бях чувствувал толкова близка, откакто се бяхме оженили. Но не направих нищо, за да я успокоя.

— Днес отивам да взема колата — каза Нора. Сипах си втора чаша чай и си мислех, че съчетанието на лондонска вода и най-евтин цейлонски чай не дава много добър резултат дори ако тя успееше да надвие себе си и да сложи повече от две лъжички в чайника.

— Много интересно — забелязах аз. — Направи ли окончателен избор?

— Казах ти вече — отвърна тя нетърпеливо.

— Спомням си. Беше „Морис майнър“.

— Би трябвало да си спомниш — прибави тя. — И досега отвън стои точно такава кола. Две седмици вече.

— Добре, мила. Ще уредя да я върнат.

— Все пак по-добре сам да я откараш. Някога ще трябва да я видиш още веднъж, ако не за друго, то поне за да уредите развода.

— С това ще се справят адвокатите. Не искам да я виждам повече и това е окончателното ми решение.

— Ти съвсем си я отписал, а?

— За мен е мъртва. Мъртва и погребана.

— Какво ще направиш, ако си поиска колата?

— Хич да не те е грижа за нея! — отвърнах рязко аз. — Казах ти да оставиш тази работа на мен... — преглътнах и продължих по-спокойно. — Извинявай, Нора. Наистина Сюзън пет пари не дава какво ще стане с колата. Освен това ще използва моята кола. Или по-скоро колата на фирмата. Тя е на заплата във фирмата на Браун, нали знаеш?

— Тя не е само красива, а и умна. И пет пари не дава за такава дреболия, като един почти нов „Морис майнър“.

Погледнах черния кръг върху кухненската маса. Сякаш всички мебели в апартамента носеха белези от небрежна и груба употреба: горната повърхност на малкия газов хладилник беше издраскана, а вратичката на хладилната камера — счупена, в банята липсваше верижката на запушалката, водата в клозета изтичаше едва при второто дърпане, всички брави на вратите имаха по три-четири пръста луфт.

Никой от многото обитатели на този апартамент не се беше погрижил да извърши необходимите дребни поправки или въобще да не повреди нещо.

— Не зная дали е умна, или не — казах аз. — Тя всъщност не върши никаква работа за фирмата.

— Предполагам, че това е, за да се намалят данъците. — Нора издаде характерното си сумтене, за което вече знаех, че изразява морално негодувание. — Повдига ми се. Коремът ме заболява от подобни неща.

Всъщност тази сутрин тя изглеждаше изключително здрава, розова, с ясен поглед и от нея се излъчваше такава чистота, каквато на пръв поглед бе невъзможно да се постигне в студената малка баня с избеляла зелена боя. Банята се намираще до кухнята и сега оттам чувах някакво гъргорене в газовия бойлер, сякаш на бойлера му беше неприятно, че и двамата се къпем всеки ден.

— На никого не му е приятно да плаща повече данъци — възразих аз. — По-добре е тези пари да се платят на Съюзън, отколкото на правителството.

С удоволствие видях, че Нора започваше да се ядосва. Преди да заживея с нея, винаги отбягвах споровете; но сега правех всичко, за да ги предизвикам. Помислих си язвително, че вече бяхме като съпрузи.

— Ако хората като твоя тъст не криеха толкова от данъците си, ние, останалите, щяхме да плащаме по-малко. — Гласът ѝ стана рязък.

— Няма да плащаме по-малко — отвърнах аз. — Правителството ще намери къде да пропилее и разликата, това е всичко.

— Няма да споря — каза тя. — Тази сутрин имам две интервюта...

Тя ме целуна леко.

— Можеш да го направиш и по-добре. — Дръпнах я върху коленете си.

— Не — рече тя. — Нямам време. — Въздъхна. — Не. О, боже мой, отвратителен си, казвала съм ти го вече... — Тя погледна през моето рамо към леглото диван в холчето. Нора въздъхна отново и по лицето ѝ се изписа такова удоволствие, че беше придобило почти ледено достойнство; тя се изправи и с ръката си задържа моята.

— Обичай ме — каза тя.

— Толкова е хубаво да се отдаваш на любов винаги когато си искаш — добави тя половин час по-късно.

— Не беше ли така, когато беше женена?

Тя закопча чорапите си.

— Всъщност не. Ерик имаше определено време за всяко нещо. Една събота сутрин, докато закусвахме към единадесет часа, го изкуших и той никога не си прости, че се е поддал на изкушението. Не прости и на мен, задето съм го изкушила. Ерик беше винаги подплашен от нещо. Плашеше се да напусне Ледърсфорд, плашеше се, да не би да ни се родят деца, преди да сме спестили пари за къща, плашеше се какво щели да кажат съседите...

Нора взе полата си от креслото до дивана, остави я и клекна до мен с глава, притисната в бедрото ми.

— В Лондон е по-хубаво — каза тя. — Всичко е по-хубаво в Лондон. Никога и никъде не съм била толкова щастлива. — Тя въздъхна и огледа стаята. — Зная, че апартаментът е ужасен, но го обичам, обичам дори отвратителния автомат за газта, в който се пускат монети. Ние сме в Лондон и само това има значение. Днес ще изляза оттук и ще бъда в Лондон. Казвала ли съм ти, че докато бях в колежа, бях окачила в стаята си карта на метрото?

— Никога — отвърнах аз. — Не съм допускал, че толкова обичаш Лондон.

— Хиляди пъти съм ти го казвала! Въпросът ми беше реторичен. — Гласът ѝ стана замечтан. — Слоун Скуер, Виктория, Сейнт Джеймс, Уестминстър, Чаринг Крос, Темпъл... Джо, ако вземем апартамента в Хемпстед, нека по-бързо се замислим за деца.

— Когато се настаня на работа — отвърнах аз.

— Ще имаме две — не, три. Едно повече... — Тя млъкна. — Извинявай. Това е дълно. И носи нещастие.

— Не се безпокой — казах аз. — Можем да имаме и четири, ако искаш. Ще ги кръстим с имената на гарите в метрото.

Тя изведнъж отдръпна глава.

— Мили, не. Не мога да го повярвам.

Нора си сложи полата.

— Какво не можеш да повярваш?

Тя ми хвърли халата. Хванах я за китката.

— Срещата ти е чак за единадесет — казах аз.

— Преди това трябва да се отбия в службата. — Тя ми помогна да облека халата и завърза колана му.

— Не си прави труда. Кажим им, че е трябвало да се целунеш още веднъж за сбогом.

Тя се засмя; а после, щом докоснах коляното ѝ, по лицето ѝ пак се изписа същото удоволствие. Тя бутна ръката ми и отиде при вратата.

— Не — каза тя. — Не, ще се видим в „Попинс“ за обед. Ти си почини, мили. — Тя отвори вратата. — И не се безпокой, че трябва да върнеш колата на Сюзън. Дойде ми нещо наум. Другата седмица Тони си отива в Ледърсфорд. Не може ли той да я върне?

— Тони?

— Той работи с мен. Съвсем трезв и надежден журналист. Семейството му живее в Ледърсфорд. Така ще е удобно, как мислиш?

— Сигурно — отвърнах аз с безразличие. Тръгнах към нея.

— Стига вече — спря ме тя. — Стой си на мястото, дърт пръч.

Целунах я; за миг тялото ѝ се отпусна в ръцете ми, после се освободи.

— Ще викам за помощ! Знаеш, че съм закъсняла.

Погледнах сияещото ѝ лице.

— Всички ще разберат защо си закъсняла.

— Пет пари не давам — отвърна тя. — Джо, ще запомниш ли нещо?

— Откакто съм с теб, все трябва да запомням нещо — казах аз.

— Мога да ти родя до три бебета, ако наистина искаш. Така ще имам едно повече от нея, нали?

Нора затвори вратата. Чух я да изтичва навън.

Думите ѝ ми се сториха обикновени, докато отидох в кухнята да си направя малко чай. Изведнъж седнах и пакетчето „Ърл Грей“ падна на пода.

Все още ме болеше; и ако болката не беше нетърпима, то причината не бе, че живеях с Нора, а че в този миг бях сам. Опитах се да мисля за трите деца, които Нора щеше да роди; не можех да си представя лицата им, но видях ясно как ние двамата тънем в щастие, а от някаква широка градина до нас достигат гласове. „Голяма къща — помислих си аз, — голяма къща в провинцията; стара къща. Също като къщата в Пъдни лейн, къща, в която може да се диша.“ И щом си спомних къщата в Пъдни лейн, спомних си за Барбара.

Ако твой враг е този, който със самото си съществуване ти причинява мъка и унижение, то Барбара беше мой враг. Но аз можех да мисля за нея само с обич; беше много късно, за да наруша навика си.

Вдигнах пакетчето чай. Пълнех чайника и се оставих на обичта, припомних си я смело, позволих си да бъда горещият великан, облечен в мъхест халат. Сякаш апартаментът просветна, сякаш, въпреки грозотата му, нищо тук не бе избирано от чужди хора. И докато пиех чая с познатия му вкус — портокали, лимони, подправки, дим, — усещането за нейното физическо присъствие ставаше все по-действително. Тя беше в съседната стая, успала се, прегърнала мечето или пудела; ще изпия чашата чай и ще ѝ приготвя закуската. Каша, сирене, портокалов сок; а в хладилника имаше буркан с ягодово кисело мляко. И след закуската щях да я заведа в Зоологическата градина. Тя никога не беше ходила в зоологическата градина, макар че познаваше повечето животни.

Занесох чашата си в холчето; знаех, че там няма да има никого. И сега бях самичък в мебелирания апартамент на Ърлс коурт, а жълтеникавата мъгла лижеше мръсните прозорци. Леглото диван не беше оправено, избелелият зелен килим и напуканият линолеум не бяха пометени; но дори и да бяха оправени, стаята щеше да си остане същата. И прахът пак щеше да напада, и кафеникавият тристаен апартамент щеше да стане още по-запуснат, подът щеше да скърца по-силно, влажната ивица над перваза щеше да се увеличи; и никой няма да страда от това, защото никой никога не ще живее тук и никой никога не е живял.

Хората не живееха в Ърлс коурт; те само престояваха тук известно време и си отиваха, както и ние с Нора скоро щяхме да си отидем. А понякога тук идваха и да се скрият. Аз се криех от жена си, криех се от тъста си и преди всичко — от едно четиригодишно дете.

Бръкнах в джоба си за цигари и ръката ми напипа писмото. Бях познал, че е от тъста ми по пощенския печат от Уорли и по тежкия, неравномерен почерк. Лежеше там вече десети ден; и през тези десет дни го вадах и връщах в джоба неотворено, за да се уверя, че напълно съм скъсал с Капуа. Така Нора наричаше Уорли; и съвсем естествено употребявахме това име. Също като римски град, Капуа беше място, където човек водеше луксозен и лек живот, място, където всеки биваше продаван. Човек не отваряше писмата от Капуа особено когато

знаеше, че ще бъдат обидни. Мълчанието и безразличието бяха единственият отговор на писмата от Капуа.

Въпреки това пъхнах пръст да разкъсам плика, но като разбрах какво щях да направя, скъсах го и го подпалих със запалката си. Когато писмото изгоря, аз се сетих, че съм направил грешка; само аз видях как писмото изгаря неотворено. По-неприятно щеше да му бъде, ако го бях пусал обратно по пощата. Изгарянето беше прекалено церемониално. Твърде голямо значение придавах и на него, и на Капуа.

Отидох в кухнята и си налях уиски в една чаша. Вдигнах я до устата си и пред очите ми премина като на лента целият ден. Както винаги по това време щях да изпия само тази чаша, и нищо повече; щях да се облека, да отида пеша до спирката на метрото, да изпия чаша чай в „АВС“ или „Лион“, да взема метрото до Лестър Скуер, да се спусна по Бедфорд стрийт до Стренд, да мина по Стренд до Флийт стрийт и по пътя да се заглеждам по витрините. В единадесет и половина щях да вляза в „Попинс“, да седна в ъгъла до стълбището и да чакам Нора. Докато дойде в дванадесет и половина, щях да изпия три чаши бира; щяхме да обядваме, после аз щях да отида на някакво следобедно представление и да се върна да я взема около пет и половина.

Днес щяхме да обядваме в „Кок“, където имаше възможност да срещнем Ник Халбертън, неин приятел, който може би знаеше някоя подходяща за мен работа. Разбира се, не беше нужно веднага да приемам, но бе полезно човек да се познава с Ник. „Не трябва да оставяш всичко на произвола, мили...“

Бутнах встрани чашата уиски, без да съм пил. Аз исках тъкмо това — да оставя всичко на произвола. Не исках да приема работата при Тифилд дори и да можех все още да постъпя; не исках да се срещам с приятеля на Нора, когото човек беше полезно да познава. Исках за известно време да оставя всичко на произвола. Исках да не върша нищо. Бях се отрекъл от стария си живот и стоях на прага на нов живот; но бях ли сигурен, че го желая? Изпих набързо уискито и за пръв път наруших собственото си правило, защото си налях втора чаша.

Когато изпих и нея, прибрах бутилката в долапа. Долапът беше от небоядисано светло дърво, единствената нова вещ в апартамента;

погледнах зачервеното си лице в огледалото на вратата и му се заканих.

— Внимавай, Джо — казах аз. — Внимавай.

Шосето беше препълнено с коли и в двете направления. Огледах се за някое отклонение вляво, но не можах да видя. Колата пред мен вървя напред стотина метра; последвах я и тя спря внезапно; едва успях да не се набутам в нея. Погледнах в огледалото: колата зад мен също с мъка бе избягнала катастрофата.

Свалих прозореца; отначало нощният въздух ми замириса на студено, а после на някакво топло, запарено и странно животно. След пет минути аз загасих мотора; сякаш следвайки моя пример, чух всички други мотори да угасват. Сега се разнасяха множество гласове; затворих прозореца и потреперих. Бях в предградията на Барнет на път за Лондон; но сега исках пак да се върна на Север.

Тогава видях, че небето просветлява, и без да вярвам, погледнах часовника си. Беше три часа сутринта; карах през нощта, за да избягна силното движение. А ето тук, някъде из предградията на Уатфорд, се беше струпал трафик, съвсем необичайно за това време и този сезон. Светлината се засили; видях, че се намирам горе, на един хълм.

Пред мен се проточваше безкрайна редица коли; хората започнаха да излизат от тях и да гледат светлината в небето. Никога досега не бях виждал такава светлина; и никога вече нямаше да я видя. Това беше краят и дори през затворените прозорци чувах гласовете, които крещяха все по-силно, все повече хора слизаха от колите си, те не гледаха вече светлината, бягаха от нея, тичаха към мен по хълма с широко отворени уста; една стара, дебела жена удари по прозореца на колата ми, удари още веднъж, заудря, докато прозорецът се счупи; сега в колата ми нахлу миризмата, тази миризма не можеше да се сбърка, тя приличаше на миризмата от клетката на лъвовете — ужас, отчаяние, гняв, безпомощност... Дебелата ръка продължаваше да удря по счупения прозорец, а тополите край пътя не бяха никакво прикритие. Преместих се до другата врата; дръжката остана в ръцете ми и аз също почнах да крещя, като съзнавах в съня, че това не е сън, после се събудих с увереността, че сънят е бил сън, но че изобщо, изобщо не

мога да се освободя от завивката, която се беше събрала на шията ми, накрая отворих очи и беше следобед. Дъждът чукаше по стъклата, бях дремнал след обяда. Днес Нора щеше да обядва в „Айви“ с един гостуващ комедиен артист; аз си бях стоплил консервиран гювеч с месо и апартаментът още миришеше на него.

Отидох в банята и запалих газовия бойлер; след десетминутно ръмжене във ваната едва-едва потече тънка ивица кафеникава вода. Запалих цигара и му обърнах гръб; ако не му обръщах внимание, след четвърт час щеше да потече нормално. Огледах лицето си в огледалото, окачено на пирон над умивалника; видя ми се по-подпухнало и с повече петна, отколкото в Уорли.

Махнах пижамата си и потръпнах — под вратата духаше, линолеумът се бе надигнал. В кухнята и в стаята имаше газови печки; но единственото отоплително приспособление в банята беше една ръждясала газена лампа, която стоеше до клозета. Облякох си отново халата и изпитах признателност, заедно ме затопли.

Газовият бойлер ръмжеше, пуснах студения кран и светлокафявата вода леко потъмня. Гледах водата и кафявата линия по ваната, която не можеше да се махне с никакво търкане, и разбрах, че с течение на времето всекидневната баня ще се превърне в баня през ден, а след това — в баня веднъж седмично. Нора не го забелязваше, както не забелязваше избелелите зелени стени и напуканата дървена седалка на клозета; но аз бях живял твърде дълго в Капуа. Отпуснах се в топличката кафява вода и се мъчех да не докосвам стените на ваната.

Но когато се изтрих и седнах да пия чай до газовата печка в стаята, започнах да се чувствавам по-бодър; ако в самата вана човек не изпитваше удоволствие, то после удоволствието идваше от това, че вече не си в банята. И още нещо — след като чаят беше отстранил от устата ми вкуса на дневния сън, на мен ми стана приятно, че не върша нищо в три и половина часа следобед.

Тъкмо от това имах нужда: да нямам отговорност, да се оттегля от арената. Оглеждайки се назад, виждах само борба: борба да стигна до гимназията в Дафтън, борба да издържа матурата, борба да стана чиновник във финансовия отдел в Дафтън, борба да се ожения за Сюзън и дългата борба на самия брак, за която узнах едва миналото лято. Новият живот щеше да започне скоро, новият живот, който ме беше избрал: най-после живеех в настоящето. Прекарах ръка по брадичката

си и свалих електрическата си самобръсначка от полицата над камината.

Звънна се.

Не познах веднага откъде иде звукът; беше по-мек от телефонния звън, сякаш далечна камбана. За миг разумът ми бе замъглен от неясни страхове, стори ми се, че сънят не беше свършил. През триседмичния ми престой в Лондон не бях чувал такъв звук; никой не беше идвал в апартамента.

Не исках да виждам никого, чувствувах се неудобно, брадясал, и по халат в четири часа следобед; запитах се дали да оставя звънеца да звъни, както се оставя отворена телефонна слушалка, нещо, което винаги ми се е искало да направя. Но бавно и неохотно отидох към вратата.

Беше мисис Браун, безукоризнена, облечена в бял шлифер с колан. Забелязах, че черните ѝ лакирани обувки бяха сухи, а чадърът — неразтворен; в това нямаше нищо чудно, защото се предполагаше, че е дошла с такси, но ми дойде наум, че не познавам друг човек, който толкова малко да се влияе от атмосферните условия. Точно така би изглеждала тя, дори да беше вървяла двадесет мили пеша под проливен дъжд.

— Мога ли да вляза? — попита.

— Моля.

Помогнах ѝ да си свали палтото. Беше облечена в тясна рокля от черно найлоново жарсе; въпреки сивата ѝ коса нещо в извивката на гърба напомняше за Сюзън. С изненада открих, че не чувствувам омраза или болка, по-скоро физическа привързаност.

Тя седна на канапето и скръсти ръце на скута си.

— Сигурно се чудиш защо съм дошла, нали? — започна тя.

Усмигнах се.

— Сигурно ще ми го съобщиш веднага, нали?

Тя ме изгледа втренчено.

— Така ли мислиш?

— Дошла си да ми кажеш колко справедлива си била към мене. Не е ли тъй? Дошла си, както казват хората от вашата класа, да ме поставиш на мястото ми. Изненадан съм само, че не дойде по-рано. А къде е съпругът ти? Не може ли сам да си оправя неприятностите?

— Той искаше да дойде — отвърна тя. — Но не по тия причини, които изброяваш.

— Дявол да го вземе, на мен не ги разправяй! — Усетих, че думите ми звучат някак кухо, защото не можех да се обърна към нея на име.

— Няма нужда да ругаеш — подхвърли тя студено.

— Добре. Но кажи ми каквото имаш да кажеш. Няма нужда да щадиш чувствата ми. Никой не ги щади.

— Трудно е — обясни тя. — Трудно е. Защото ти не си справедлив към мен. И към Ейб. Ти винаги си грешил.

— Така ли? — Запалих цигара. Бях репетирал този разговор много пъти, но сега, когато тя беше тук, сякаш забравих всички подготвени реплики. — Можеш да ми кажеш това, което имаш да кажеш. Но няма да ме изненадаш. — Отпих малко уиски от чашата до мен. — Съпругът ти е уредил с Тифилд да не получа работа при него. И е говорил навсякъде, за да не мога да намеря прилична работа. И само моя грешка е, че Сюзън ми е изневерила, защото аз съм толкова долен, груб и развратен. И къщата, и всичко друго е на нейно име. И ще наемете добър адвокат, и децата ще останат при нея, и ще се погрижите да забравят, че някога съм им бил баща...

Млъкнах. Бях говорил на Нора за себе си като за баща и не чувствавах нищо. Но сега, когато гледах бялото лице на тъща си, не можех да продължа.

— Ела тук — каза тя.

Седнах до нея. Тя ме хвана за ръката.

— Съжалявам, драги мой. Но няма да ти стане по-добре, като отбягваш всичко. И няма смисъл да ме обиждаш. Нито да обиждаш Ейб. Не съм дошла да те наранявам още повече.

— Не можеш — отвърнах аз. — Никой не може. Не можеш да ме нараниш повече. Барбара...

Като произнесох името ѝ, заплаках.

— Няма да видя вече Барбара; няма да видя вече Барбара. А щом не мога да видя нея, не мога да видя и сина си. Нищо не ми остава.

— Сюзън ми разправи всичко — каза тя.

— Не е трябвало.

Внезапно се почувствах смачкан и победен — дебел, необръснат рогоносец, който циври в халата си. Отдръпнах ръка.

— Ще се обръсна, ако ме извиниш. Прощавай, че ме завари в такъв вид.

— Моля ти се и друг път съм виждала необръснати мъже.

Турих в контакта щепсела на електрическата самобръсначка.

— Всичко ли ти разправи?

— Потвърди всичко.

Оставих самобръсначката.

— Господи, как ли си злорадствувала! Гледала си ме с неговата дъщеря...

— Престани! Тя не е негова дъщеря. Можеш да кажеш, че и Хари е негов син. Да имаш деца е нещо много повече от зачеването.

Пак седнах до нея. Тя протегна ръка; хванах я здраво не от признателност, не от желание, а от нуждата да почувствувам присъствието на друго човешко същество.

— Не разбирам какво искаш да кажеш — рекох аз. — Вече нищо не разбирам. Барбара дъщеря на Марк ли е, или не е?

— Ти го познаваш, нали? По мое мнение той не е лош, но не е и стока. В някои отношения прилича на теб, но му липсват твоите преимущества.

— Моите преимущества? Задната уличка в Дафтън? Или дафтънската гимназия? Всичко, което съм постигнал, съм го постигнал с пот на челото. Той е, който има преимущества.

— Аз се изразявам съвсем точно. Ти можеш да вървиш само нагоре; а когато бащата на Марк загуби парите си, той можеше да върви само надолу.

Направих гримаса.

— Произходът ми е толкова долен — искаш да кажеш, че всяка промяна е за добро.

— Ти си смешно обидчив. Марк е бил разглезен още като млад, всичко е получавал наготово. Ти си се научил да разчиташ на себе си. В това отношение твоето детство е било много по-щастливо от детството на Марк.

Познавах баща му. Той беше лош човек и не го казвам лекомислено.

— Пет пари не давам за юношеските му мъки — отговорих аз. — Не си дошла да ми разправяш за тях, нали?

— Юношеските мъки е добре казано — рече тя. — Но, разбира се, не очаквам това да те засегне.

— Нещо се е случило. Някой му е казал, нали?

— Никой не му е казал. Но и да бяха му казали, той нямаше дума да продума. Дотолкова поне е джентълмен. — Тя говореше, сякаш се гордееше с него.

— Значи, нашата тайна е запазена. Каквото и да се случи, той е джентълмен, а аз не съм. Няма да му кажа какъв голям глупак съм бил заради него. Няма да стане скандал. От това ли се страхувате? Затова ли дойде?

— Сигурно не си прочел писмото на Ейб — въздъхна тя.

— Не го прочетох. Изгорих го.

— О, господи! — Лицето, ѝ се удължи, изкривено от болка. — Ти ни мразиш. Истински ни мразиш. Защо, Джо, защо? Защо ни мразиш толкова много? В писмото нямаше нищо, което да те нарани. Ейб съжалява за теб. Чувствува отговорност за случилото се...

— Има защо — казах аз.

— Да, има защо. И двамата трябва да чувствуваме отговорност. Но недей иска всичко наведнъж, Джо. Не става въпрос изобщо за твоето уволнение. Ейб разбира, че ти трябва малко време, за да премислиш...

— Значи, и той знае.

Тя поклати глава.

— Не, той не би понесъл толкова удари. Не виждам защо трябва да знае.

— Не се плаши — казах аз. — От мен няма да го научи.

— Никога не съм се плашила от това — отвърна тя кротко.

— Няма да се върна в Уорли. Нагледах ви се. Вие мислехте, че нямам кураж да го направя, но аз избягах. Започвам отново. Не искам нищо от вас, до гуша сте ми дошли всички, дявол да ви вземе... — пак заплаках.

Тя погали леко ръката ми.

— И това май не те прави много щастлив — рече тя. — Знаеш ли какво си мислех отначало, когато се ожени Сюзън? Тогава не те обичах, не ми харесваше постъпката ти с Алис Айсджил, не ми харесваше, че явно използваше Сюзън, за да добиеш каквото искаш.

Но в теб имаше нещо — независимо дали беше щастлив, или не, ти вярваше, че можеш да бъдеш щастлив. А сега вече не вярваш, нали?

— Как да вярвам! — измърморих аз.

— Не се сърди, че те питам, но сигурен ли си, че обичаш Нора?

— А защо мислиш съм напуснал дома си?

— Не заради нея — отвърна тя.

— Тя вярва, че е така. Това е достатъчно.

— Няма да ѝ бъде достатъчно, ако някога разбере за Барбара.

— Ще ѝ кажа, когато му дойде времето.

— Променил си се, драги мой.

Ноцта се спущаше и в полумрака острите черти на лицето ѝ се разтопиха, а сивотата на меката ѝ лъскава коса изглеждаше сякаш доброволно избрана, а не настъпила с годините.

— Не се чувствавам променен — отвърнах аз.

— Променил си се. Няма я предишната ти решителност. По-рано никога не отлагаше нещата.

Крайчецът на комбинезона ѝ се подаваше съвсем малко; открояваше се с ярката си белота върху черната рокля. Тя го погледна, намръщи се леко, но не направи опит да го дръпне нагоре.

— Тука съм временно — казах аз. — Скоро ще се преместим в Хемпстед.

— Ще постъпиш ли на работа при Едгар Тифилд?

— Не зная.

— Ейб няма да ти попречи.

— Много великодушно от негова страна.

— Той е много по-великодушен, отколкото си мислиш. Само аз зная колко великодушен е. А може би не само аз.

Сега ми се струваше важно да държа ръката ѝ; но в последвалото мълчание беше трудно да се разбере кой кого утешава. Не я попитах нищо, а нямаше и нужда; но знаех, че по различни пътища и двамата бяхме стигнали до едно и също място.

— Не става дума за тази, за която мислиш — сподели тя тихо.

За миг притиснах ръката ѝ до бузата си.

— Мъчното е човек да живее със себе си — казах аз. — Не мога да се върна при нея. Тя иска ли да се върна?

— Това ще трябва сам да решиш.

— Барбара пита ли за мен?

— Ти имаш не само дъщеря, а и син. Хари пита за тебе.

— Той е в училище.

— Избягал е от училището. Не казва защо.

— Върнете го — рекох нетърпеливо аз.

Тя пусна ръката ми.

— Преди миг само беше твърде чувствителен — отвърна тя. — И страдаше, нали.

— Това не е никак важно. Не може ли да го вразуми някой? Ти не можеш ли? Не може ли майка му? Не може ли да го вразуми любимият му дядо?

— Изглежда, че не. Той иска баща си. — Тя се изправи. — Няма да ти отнемам повече време, Джо. Между другото, не ме е изпратила Сюзън. Хари ме изпрати.

— Не мога да отида — заявих аз. — Просто е невъзможно.

— Той иска да го видиш — повтори тя. — Предадох ти неговото поръчение.

Държах ѝ да си облече палтото.

— Бъдете твърди! — казах аз. — Сега не мога да дойда в Уорли.

— Това е напълно твоя работа — отговори тя с безразличие. — Никой не може да те накара да видиш сина си, щом не желаш.

— Ще повикам такси по телефона — предложих аз.

— Спряло е да вали. С удоволствие ще се разходя пеша.

— Трябва ли да си вървиш?

— Имам една среща. Но много мило от твоя страна, че искаш да задържиш старата жена. Довиждане, Джо.

— Довиждане, Маргарита. — За пръв и последен път през живота си я назовах по име.

Тя се усмихна и неочаквано ме целуна по бузата.

— Ти си мил човек — каза тя. — Бъди такъв, Джо, това е важно, отколкото мислиш. — Тя излезе почти тичешком от стаята.

Леко намръщен, Ник Халбертън провери сметката. Той написа нещо върху листа и лицето му просветна. Келнерът се отдалечи заднешком — той се кланяше и имаше толкова доволен вид, сякаш ръцете му бяха натъпкани с петлирови банкноти.

— Беше великолепно — каза той. — Трябва по-често да се събираме така, много по-често. — Изправи се. — Не, не, вие си довършете коняка. — Целуна Нора. — И не забравяй утре да ми се обадиш по телефона, Джо.

Келнерът му направи път. Той се запъти към гардеробната, въртеше бавно глава ту на една страна, ту на друга и при всяко въртене поздравяваше с леко поклащане някой познат.

Походката му беше малко вдървена; както ми каза, няколко шрапнелни парчета го ранили при Анцио. Но когато взе своята чанта и му помогнаха да облече тъмносиньото си палто, той ми заприлича на „Градския джентълмен“ от комплекта кукли, които миналата Коледа бях купил на Хари; палтото му имаше същата дължина, а плоското му лице — същия цвят. Помислих си, че също като куклата на Хари и той има прозрачна, пластмасова основа. Бяха го принудили. Всички бивахме принудени: той беше принуден да дойде на този обед, защото беше следвал заедно с Нора в университета в Лийдс, аз бях принуден да присъствувам на този обед, защото Нора искаше да не оставям всичко на произвола, да бъда привързан към Лондон и към нея; нищо не се беше променило.

Освен това, че синът ми имаше нужда от мен, за първи път, доколкото си спомням, имаше нужда от мен, а аз не бях при него. Вчера претекстът да не отида в Уорли беше, че на Нора дадох два билета за театър, днешния претекст беше обедът с Ник Халбертън; утре щеше да има друга причина да не отида. И когато успееш да отида в Уорли, Хари вече нямаше да има нужда от мен. Той нямаше да забрави моята измяна; и след това щеше да е безсмислено да му се обяснява, че не съм могъл да пропусна „Моя прекрасна лейди“ или че

съм бил принуден да обядвам с Ник Халбертън. Той щеше да запомни само едно: че е имал нужда от мен, а аз не съм бил там.

Нора се наведе над масата.

— Струва ми се, че те хареса, Джо.

— Кой?

— Ник, разбира се, какъв си идиот!...

— Всъщност той едва ли може да хареса когото и да било — отвърнах аз.

— Винаги познавам, щом хареса някого. Ник напредва много бързо и се нуждае от свестни хора. Не е такъв глупак, че да върши всичко сам. Нуждае се от свестни хора и им плаща най-високи заплати. Той е справедлив и щедър, но ако не оправдаеш доверието му...

— Зная. В такъв случай става съвсем безскрупулен. Всичко това съм го чувал вече. Прекалено много мислиш за него. Ти самата нямаш нищо против да работиш за него, нали?

За мое учудване ѝ стана неудобно. На нейната красота не подходдаше такъв израз — за миг очите ѝ ми се видяха жестоки и изпъкнали, силната ѝ червенина — изкуствена, а деколтираната ѝ рокля — подходяща за някоя кръчма.

— Той ми предложи работа, но от състрадание. Не беше достатъчно добра. Самият той нямаше да ме уважава, ако я бях приела. Без перспективи. — Гласът ѝ стана по-писклив. — Трябва да мисля за това. Трябва да се грижа за себе си. Никой друг няма да се погрижи. Съпругът ми никога не се грижеше за мен. Дори и баща ми никога... — Тя млъкна, овладя се. — Джо, не може повече да се мотаеш из апартамента и да пиеш. Не ме интересува колко пари имаш, но те няма да траят вечно. Изведнъж ще свършат и тогава ще си принуден да приемеш каквато и да е работа, за да можеш да ядеш. В такива случаи попадаш на най-мръсните служби, които никой не иска да приеме. Мислиш ли, че Ник щеше да се заинтересува от теб, ако знаеше, че се нуждаеш от работа? Той щеше да подуши глада ти, щеше изведнъж да си спомни, че има друга среща, и да си отиде. Защо мислиш, че положих толкова усилия да уредя този обед? Смяташ, че беше лесно? Знаеш ли с колко интриги, телефонни разговори и чакане съм успяла? Мислиш ли, че ми е приятно да искам услуги?

Не мислех вече за „Градския джентълмен“ от куклите на Хари, а за „Седналата жена“. „Седналата жена“ носеше плисирана пола и

притискаше чанта до гърдите си. Острите ѝ гърди изпъкваха под раирания пуловер и изразът ѝ беше почти свиреп като израза на Нора в този миг. Тя нямаше подставка, защото не се нуждаеше от такава. Но също като „Градския джентълмен“ и тя не можеше да се движи по собствено желание. И аз не се различавах от тях. Някаква ръка се бе спуснала и ме беше набутала в ръцете ѝ, някаква ръка се беше спуснала и ме беше набутала в Лондон; някаква ръка се бе спуснала и ме беше отстранила от сина ми. Както и да назовавах тази ръка, която ме местеше, както и да назовавах ръката, която местеше Нора, името ѝ не беше любов.

— Джо — каза тя, — ти не ме слушаш.

— Мислех.

— Ще му се обадиш ли утре?

— Ще му се обадя, стига да мога.

— Джо, когато Ник те помоли да му се обадиш на другия ден, то значи, че трябва да му се обадиш на другия ден. Ако не го направиш, безсмислено е да го търсиш повече. Ще те отпише напълно.

— Ужасно! — отвърнах аз. — Няма да го преживея.

— Не искаш ли да постъпиш на тази работа?

— Още никой не ми я е предложил.

— Предложиха ти, глупчо. Утре той ще те покани да се видите в бюрото му, ще те предаде на някой друг, няколко бележки ще се разменят и ще постъпиш. Той така работи.

— Утре не мога да го видя. Отивам в Капуа.

— Отиваш в Капуа?

— Нали така наричаме Уорли?

— Нещо не е в ред — каза тя. Изправи гърба си, сякаш в очакване на присъдата. — Бих предпочела да ми го кажеш, каквото и да е. Обещавам да не правя сцени, Джо.

— Няма причина за сцени — отговорих аз. — Хари е избягал от училище. Иска да ме види. Това е всичко.

— И ти трябва веднага да отидеш? Не може ли да почака един ден?

— Трябваше да отида още преди два дни — казах аз. — Няма да се изненадам, ако вече не иска да ме види. Бедният... — Закрих очи с ръце.

Тя свали ръцете ми.

— Не се срамувай. Досега не съм те виждала да плачеш. За мен това е удоволствие, Джо. Аз съм плакала за теб, Джо. Когато напуснах Капуа, всяка нощ плачех за теб. Но тогава си представях нашия нов живот и преставах да плача. — Тя почука по розовата маса. — И тази маса беше част от мечтите ми. Винаги съм харесвала това заведение. Не зная защо. Можех и преди да обядвам тука, но никога не съм идвала. Пазех го за специален случай. — Тя се огледа. — Розовите светлини, килимите, розовите стени — сякаш си в скъпа кутия за шоколадени бонбони, дори е прекалено хубаво за делови обед. Когато Ник каза, че ще обядваме тук, на мен ми се стори, че това е добър знак. Всичко се развиваше както трябва...

— Така ще е и занапред — прекъснах я аз.

— Не, мили, не! Ще ми поръчаш ли още едно бренди!

Повиках келнера. Поръчах и сложих ръката си върху нейната.

— Ще се върна — уверих я аз. — Нали и ти искаше да отида в Капуа?

— Не разбираш — отвърна тъжно тя. — Аз исках да отидеш, когато беше благоприятният момент. Сега вече не е благоприятният момент.

— Той е малко момче — отвърнах аз безпомощно. — Аз съм негов баща. Трябва да отида при него.

— Ти си баща и на Барбара — рече тя. — Зная какво изпитваш към нея. Ти говориш насън, Джо. В съня си изплакваш името ѝ, но когато си буден, никога не го споменаваш.

— Барбара няма... — започнах аз и млъкнах.

Тя поклати глава.

— Няма значение ли? Не, има, Джо. Има по-голямо дори от Хари. Има по-голямо значение от службата при Ник, по-голямо значение и от мен. И от нашите деца. — Тя се засмя. — „Ърлс Коурт“, „Глостър Роуд“, „Саут Кенсингтън^[1]“ — още не са родени, нали? — Тя се освободи леко от ръката ми. — Най-добре е да се върнеш при собствените си деца — завърши тя.

— Нора — отвърнах аз. — Ще ти кажа истината. Не е така, както си мислиш... — млъкнах. Беше минало времето, когато можех да ѝ кажа истината: сега можех само да нараня безвъзвратно гордостта ѝ.

— Не казвай нищо повече, мили — поде Нора. — И не се безпокой за мен. Няма да правя глупости.

— Обичам те — казах аз.

— И аз те обичам — отвърна тя. — Но май нямам голяма полза от това.

— Нора — рекох аз, — не искам да свършим така. Довечера ще ти се обадя по телефона...

— Казах ти да не се безпокоиш — отговори тя. — Не мога повече да се състезавам. Видях израза на лицето ти, когато споменах Барбара. Това ми стигаше, мили. Не мога да се състезавам с нея.

Донесоха брeндитo и тя чукна чашата си в моята.

— Пожелавам ти да прекараш добре в Капуа — каза.

— Ще се върна — настоях аз.

— Никой не се връща от Капуа — заключи тя.

[1] Имена на гари в лондонското метро. — Б.пр. ↑

— Щом не искаш да ми кажеш какво се е случило, защо ме викаш при себе си?

Потърсих с очи пепелник и за пети път от девет часа насам изгасих фаса на пода.

— Искам да си отидеш — заяви Хари. Зави се презглава.

— Стаята е твоя — отговорих аз. Размърдах се неудобно на стола, който бях придърпал до леглото му; пак ме порази фактът, че тази стая беше най-неудобната в цялата къща и, общо взето, не беше много по-добра от моята детска стая. Купчинката фасове върху черния линолеум с нищо не допринасяше за добрия ѝ вид.

Издърпах леко завивката. Той извърна лице от мен.

— Защо не ме оставиш на мира?

— Ти ме повика да дойда.

— Това беше преди три дни.

— Не го повтаряй, Хари, моля те.

Той се изправи в леглото.

— Мислех, че като си дойда в къщи, ти ще бъдеш тук. Никой не ми беше казал, че те няма. Никой нищо не ми казва. После баба спомена, че заминава за Лондон, и аз я помолих да ти каже да дойдеш. А ти не дойде.

— Сега съм тук — отвърнах аз.

Сложих ръката си върху неговата.

— Пусни ме — рече той. — Зная защо не дойде. — Лицето му сякаш се сбръчка от мъдрост като на възрастен. — Чух мама да разправя на баба. Каза, че онази жена, Хоксли, те, била хванала в ноктите си. Каза, че си живеел с нея...

— Не е трябвало да слушаш неща, които не са за теб — смъмрих го аз.

— И си спал в стаята ми. Попитах мама дали е така, но тя отвърна, че не си. През ваканцията я попитах и тя каза, че не си. Но аз знаех, че си спал, защото индианското ми одеяло е изгорено от цигара.

— Ще ти купя друго — обещах аз и се почувствувах толкова виновен, сякаш одеялото беше неговата едничка собственост и аз го бях продал, за да изпия парите.

— Не искам друго — заяви той. — Ти ми го развали. — Започна да си хапе ноктите. — Защо си спал в моята стая?

Дръпнах ръката от устата му.

— Има неща, които още не можеш да разбереш. Но хората правят грешки. Аз сгреших и майка ти също сгреша.

Ръката му остана в моята.

— А чичо Марк сгрешил ли е?

— Той също е правил много грешки.

— Боли ме ръката, татко!

— Извинявай.

Не можех да понасям повече самотността върху лицето на Хари. Чух името на Марк и в мен пак се възобнови старата омраза, желанието да руша; никога нямаше да се отърва от тази омраза, но сега не беше време за нея. Хари бе самотен, Хари се бе загубил и индианското му одеяло беше изгорено от цигара. Прегърнах го.

— Хари, ти чувствуваш, че съм те изоставил. Не съм искал да го сторя, миличък. Много неща ми се струпаха на главата и аз избягах. Възрастните също бягат понякога. Върнах се, защото мислех, че имаш нужда от мене. Ти си мой син. Ако имаш нужда от мен, аз винаги ще бъда при теб.

— Голяма работа! — рече той. — Все пак ти не дойде, когато те повиках. Никога не си ми писал писма. Никога не си идвал в училище. Бил си много зает с оная мисис Хоксли. Зная какво си правил с нея, но не трябва да го казвам. Казах го на мама, а тя ми удари плесница...

— Ако искаш, кажи го. Каквато и дума да кажеш, аз ще я зная. Но това няма да помогне с нищо, нали?

Той се отдръпна от мен.

— Скоро и ти ще се нервираш. С мен всички се нервират. Скоро ще започнеш да викаш. Те все викат. Няма да ти кажа. На никого нищо няма да кажа, защото всичките сте глупави и лоши и никой не ме иска, дори Барбара...

— Тя е бебе — рекох кротко аз.

— Тя не ме иска. Никой не ме иска. Вървете всички по дяволите!

Той ме погледна, за да види дали ругатнята ме е възмутила. Усмигнах му се.

— Не се разгорещявай, Хари — посъветвах го. — Щом не искаш да ми кажеш, няма да те насилвам. Но каквото и да си направил, аз съм на твоя страна. Запомни това. — Целунах го. — Хайде сега, опитай се да заспиш.

Изправих се. Когато стигнах до вратата, той ме повика. Пак му се усмигнах.

— Утре ще се видим.

— Ела при мен, татко.

Седнах на леглото.

— Наистина ли ще си на моя страна, *каквото* и да съм направил?

— Никога не те лъжа — отвърнах аз.

Той ми стисна ръката.

— Няма да ми се сърдиш, нали? Обеща ми.

Големите му сини очи и дългите тъмни ресници били изхабени, трябвало да се роди момиче — така казваха Сюзън и много други хора. Докато го гледах, за първи път от два месеца започнах да разбирам защо е избягал от училище. Беше красиво момче; вгледах се и долових, че чертите му са по-нежни от чертите на Барбара. Пак ме обзе гняв; този път към самия мен. В какъв плен го бях оставил да попадне?

— Слушай, Хари. Каквото и да си направил, все едно. Обещавам ти, че няма да ти се карам. Всички правят грешки, Хари. Една грешка не значи край на света.

— Пратиха ме в Ковънтри — започна той. — Не можех да издържа. По-добре, и без това го мразя, гадното училище!

— Можеше да ми го кажеш — рекох аз. — Но сега вече е все едно. Защо те пратиха в Ковънтри?

Той ме изгледа подозрително.

— Ти ще ми се разсърдиш — отвърна той. Заплака шумно; притиснах го до себе си и обърсах очите му. Той изхълца и ми върна носната кърпа.

— Много съм лигав — каза той. — Не трябва да хленча. — Освободи се от ръката ми.

— Господи! — възкликнах аз. — Плачи, щом ти се плаче. Защо пък трябва да се въздържаш? Така ли ви възпитават в онова идиотско училище? Да ставате твърди като индианци?

— Искаха да ме „белосат“ — обясни той. — А аз не им давах. Това е нещо като встъпителна церемония за втората година. — Той взе носната ми кърпа и си обърса очите.

— Струва ми се доста глупава работа — казах аз. — Но аз никога не съм имал твоите преимущества в обществото. Какво по-точно означава това „белосване“?

— „Белосват“ ти... онуй нещо! — отвърна той. — Правят го с всеки.

— А директорът знае ли?

— Не знае, разбира се. — Хари изпусна носната кърпа. — Ама ти да не му кажеш?

— Няма. Но те не са те пратили в Ковънтри само защото не си позволил да те „осветят“. Ако може да се нарече така „белосването“ на твоите срамни части. Какво си направил?

— Те бяха десет души — отвърна Хари.

— Добре, били са десет души. И какво им направи на тези десет герои?

— Ръгнах с нож един от тях.

— Това ли е всичко? За това ли е цялата връва?

— Ръгнах го в ръката. Всъщност не го нараних истински. Имах само онова джобно ножче, дето ми подари.

— Трябвало е да ръгнеш копелето в червата! — заявих аз и се усмигнах с облекчение.

— Не се ли сърдиш, татко?

— Да се сърдя ли? Че какво друго си могъл да направиш?

— Казаха, че съм бил убиец. Казаха, че не съм бил англичанин. — Сълзите му продължаваха да текат.

— Хич пет пари не давай, Хари! Правилно си постъпил. Ако някой се опитва да те разиграва... — млъкнах; видях, че вече беше изчерпал всичкия си кураж.

— Нали няма да ме върнеш, татко?

— Ще говорим утре сутринта. Ако не искаш да се върнеш, тогава ти обещавам, че няма да се върнеш.

— Татко. Носната ти кърпа. — Той ми я върна.

— Сигурен ли си, че няма да ти трябва?

— Аз си имам моя. — Той подуши. — Твоята мирише, татко.

Миналата вечер Нора я беше опрала и изгладила и отзарана, докато я слагаше в малкото джобче на самото ми, бе изпаднала в кокетливо настроение и я беше напръскала с одеколон. Кърпата бе с инициал. Буквата „Д“ беше така избродирана, че когато я сложех в горното джобче, оставаше да се вижда в средата. Също като одеколона и кърпата беше подарък от Нора; не исках да я нося нито с одеколон, нито без одеколон, но тя настоя. Сложих я в джоба на панталоните си.

— Ще се изпере — казах аз. — Лека нощ, Хари.

— Татко, ела!

— Ти си също като Барбара — рекох аз. — Какво има!

— Татко, нали не трябва да работя при дядо?

— Разискванията по този въпрос ще отложим с още няколко години — отговорих аз. — Кой ти пусна тази муха в главата?

— Не зная. Мислех, че ти ще искаш.

— А аз мислех, че на теб ти се иска.

— Ти си мислеше, че ми харесва и онова загубено училище — обвини ме той. — Всички знаят по-добре от мен какво ми харесва.

Оправих възглавниците му.

— Утре ще говорим — казах аз. Ние с майка ти все ще измислим нещо. — Разроших косата му. — Хайде да спиш, сине.

Когато влязох в хола, Сюзън пишеше писмо на бюрото. Обърна глава.

— Разбули ли тайната? — попита тя.

Разправих ѝ всичко накратко.

— Много си умен, нали?

— Де да бях умен! — отвърнах тъжно аз.

Тя запали цигара.

— Ти успя там, където всички ние пропаднахме. — Сюзън шумно изпусна цигарен дим. — Това писмо е до директора му. Сега мога да го скъсам.

— Обещах му, че няма да го върнем.

— Това е лесно да се обещае. А и те надали ще го искат.

— Обещах му — казах аз.

Тя погледна през рамо към картата на земното кълбо от осемнадесети век, която висеше на стената вляво от мене. Отиде при нея и я поизправи. Сложи пръст върху един плаващ в морето делфин и ме попиха студено:

— Омръзна ли й вече?

— Днес на обед дори се опитваше да уреди бъдещето ми!

Тя отстъпи една крачка от картата, наклони глава настрана.

— Включително и новото ти семейство ли?

— Няма да има ново семейство — заявих. — Аз си имам семейство.

— Искаш ли да останеш?

Струваше ми се, че сега стои по-изправена, отколкото преди; но раменете й бяха леко отпуснати, сякаш съзнаваше, че поема нов товар.

Седнах.

— Не е лесно — отвърнах аз.

— Искаш ли да останеш?

Изведнъж си спомних как ми даде ключовете от колата. Това беше нещо, което не трябваше да забравям. Тя остана на моя страна. Тогава тя остана на моя страна, както аз бях тази вечер на страната на Хари.

— Искам да остана — казах.

Тя клекна и развърза връзките на обувките ми.

— Наистина ли искаш да останеш, или само проявяваш благородство?

— Не зная дали съм благороден, или не, зная само какво трябва да направя.

Тя ми донесе чехлите.

— Той е като теб — рече Сюзън.

— Кой е като мен?

— Хари. — Тя сложи чехлите. — Той хем иска всички да бъдат доволни от него, хем сам да си бъде господар.

— Не го познавам добре. Нито теб.

— Сега знаем повече, нали? — усмихна се тя.

Чух глас от втория етаж, — хленч, който прерасна във вик.

— Това е дъщеря ми — казах аз. — Знае ли, че съм тук?

Сюзън поклати глава.

— Мълчи, Джо. Може би ще заспи отново.

Чуха се стъпки. Сюзън се приближи намръщена до вратата. На прага стоеше Барбара с пудела си под мишница и плачеше. Тя изтича при Сюзън.

— Искам пия сок, мамо.

Клекнах и ги прегърнах и двете.

— Къде беше, татко?

— Да печеля стотинки.

— Много стотинки — повтори тя сънливо. — Много стотинки.

Сюзън я сложи на канапето.

— Постой тук с татко си, миличка, а аз ще ти донеса нещо за пиене.

— Не — настоя тя. — Татко да донесе пиене! С лед вътре. И сламки.

Отидох в кухнята и отворих хладилника, но си спомних, че вечер не пиеше портокалов сок. Разбърках малко „Киа-Ора“ в нейната чашка и я занесох в хола.

Барбара седеше със затворени очи върху коленете на Сюзън. Щом влязох, тя ги отвори. Дадох ѝ чашата; изпразни я лакомо и шумно. С ръка под чашата наблюдавах лицето ѝ — чаках поне един признак, че ме е познала и се радва. Но за нея в този миг само „Киа-Ора“ и Сюзън бяха действителни. Тя изпусна чашата; хванах я, преди да падне на паркета.

— Да те занеса ли горе, миличка? — попитах я.

Тя се зарови по-надълбоко в ръцете на Сюзън. Целунах я по челото.

— Татко се е върнал — казах. — Спи дълбоко, сладуранке.

Но тя вече спеше. Не виждах лицето ѝ, а само задната част на главата, която беше по-голяма в сравнение с останалото тяло — както у всички деца. Помислих си, че би могла да бъде дете на когото и да било; а после Сюзън я понесе към вратата и спрях да мисля. Решението беше взето; най-последна обичта ми беше победила. Не бях очаквал, че ще се прояви точно в такава форма, не бях очаквал изискванията ѝ да бъдат толкова безусловни, бях се надявал, че ще бъде съпроводена от повече церемонии, дори и такива, които сам бих си създал. Но не се чувствувах различен от преди; не се бях променил, не бях по-добро същество, не се бях сдобил с нова сила; бях сам в един голям хол с кремаво златни тапети и паркет на пода, хол, в който въпреки неговия безупречен вкус имаше нещо от меланхолията на старо бойно поле.

Сюзън влезе в стаята и седна върху страничната облегалка на креслото ми.

— Не се натъжавай, че не ти обърна голямо внимание, Джо — каза тя нежно. — Нямахте те повече от месец. За дете на нейна възраст това е като десет години.

— Не съм се натъжил — отвърнах аз. — Скоро тя пак ще свикне с мен.

Сюзън вмъкна пръст под колана ми.

— Отслабнал си — рече. — Мама каза, че не си изглеждал добре... Джо, какво ти каза тя?

— Много неща — отговорих аз.

— Аз не съм я пращала, Джо. — Тя седна на коленете ми. Какво ти каза?

— Обясни ми, че Барбара не е дъщеря на Марк.

Тя застава нащрек:

— Боже мой, Джо, как бих искал да не знаеш истината, но няма смисъл да се отрича. Сега поне...

Аз я прегърнах здраво през кръста.

— Трябваше ми доста време, за да го разбера — продължих аз. — Но тя е права. Децата не избират родителите си, а родителите избират децата си. Зная, че си ми казала истината, но обичам Барбара и не мога да не я обичам. Тя е мое дете, както и Хари. Аз съм ѝ станал баща. За теб е лесно да знаеш кое дете е твое, но аз трябва да го откривам, като го обичам. Може би до тази вечер Хари не е бил мой син.

Тя ме погали по косата.

— Няма ли да се откажеш от думите си, Джо? Няма ли пак да се озлобиш?

— Няма да се откажа от думите си. Не зная дали няма пак да се озлобя. Но ще се опитам да не се озлобя.

— Искаш ли да напуснем Уорли? Ако бъде по-леко за теб, готова съм да го напусна.

— Никои не напуска Капуа — отвърнах аз.

Тя ме погледна въпросително.

— Това е една поговорка.

— Знам чия е — подхвърли тя. — Занапред и двамата трябва да бъдем много внимателни какво приказваме, нали? — Изправи се. — Ти си уморен вече, мили, утре ще поговорим: — Прозя се. — Искаш ли чаша чай?

— Аз ще направя чай. Ти също си уморена.

Очите ѝ се овлажниха.

— Джо, ти си добър. Ти си единственият, Джо, единственият.

Прегърнах я.

— Никой друг ли не иска да ти налее чаша чай преди лягане?

— Ти си единственият. Само теб имам, Джо. През цялото време съм мислила само за теб, Джо, нали не ме мразиш вече? Ще забравим всичко, нали?

— Ще се опитаме — казах аз.

— Нали всичко е свършено с Нора?

Погледнах към телефона, после отново към Сюзън.

— Доколкото тези неща могат да свършват — отговорих. Тя кимна.

— Човек не може да го махне напълно, нали? Но престава да те боли, Джо!

— Най-много боли, когато причиняваш болка на другите — казах. — И това нещо няма край.

— Джо, това може би няма да ти помогне, но винаги съм те обичала. Може би няма да повярваш, но те обичам.

Целунах я.

— И аз те обичам — рекох. Но с труд изговорих тези думи; можах да ги изговоря само защото тя имаше дълга черна коса и големи кафяви очи, защото беше красива и двойното легло не беше далече; чувствавах се, сякаш прелъстявах чужда жена.

— Обичам те — повторих аз, този път по-убедено.

Тя се отдръпна.

— Ще ти повярвам — обеща тя. — И ти ще ми повярваш. Трябва непрекъснато да си го казваме. Всички ние.

Отидох в кухнята и напълних електрическия чайник; после оставих чешмата да потече още малко само за да изпитам удоволствието от вида на бистрата вода. Включих контакта на чайника и наредих приборите върху таблата, която Хари беше направил през лятната ваканция. Когато чайникът завря, аз се сетих за чая с портокалов аромат, който бях купил от „Туининг“ на Стренд; взех го от чантата си в хола, заставах за миг край свистящия чайник и се замислих дали да го смеси с малко индийски чай, но реших да не го

смесвам. Вдигнах таблата, за да я занеса в кабинета, и установих, че съм забравил нещо.

Взех от рафта един лимон. Отрязях един резен, спрях и оставих ножа. Без предупреждение, без никакво съзнателно усилие се почувствувах щастлив, по-щастлив, отколкото съм бил през цялото време след детството си. Такова щастие не можеше да бъде трайно: преди още да изпитам благодарност към него, то започваше да се изпарява. Но аз знаех, че то отново ще дойде.

КЛЕО ПРОТОХРИСТОВА АЛТЕРНАТИВИТЕ НА УСПЕХА

Животът на книгите е безкрайно интересна история. Съдбите им са многообразни като човешките. И по същия начин — непредвидими. Има обаче творби, чиято съдба е предопределена. Такава творба е „Живот във висшето общество“. Подобно твърдение не би трябвало да звучи фаталистично, тъй като „орисаните“ й дадености са колкото отрицателни, толкова и положителни.

Шансовете, с които разполага настоящият роман на Джон Брейн, са обусловени от неговата същност. Той е роман — продължение и подновява разказа за историята, която осигури най-големия успех на автора си. Следователно това е книга, която е написана, за да бъде четена с интерес, да бъде търсена и предпочитана. Писателите рядко пишат продължение на неуспешните си творби. За подобна цел те избират ако не най-доброто, то поне най-популярното, което са създали. При Джон Брейн високото постижение и успехът сред читателите съвпадат (като че ли не само за първи, но и за последен път) в дебютния му роман „Път към висшето общество“. Тази творба излиза през 1957 година, за да го изведе незабавно на гребена на литературната вълна, където три години по-рано са намерили своето място Джон Уейн, Кингсли Ей мис и Айрис Мърдок. Успехът е главозамайващ, следващата година романът е екранизиран, като за продукцията са ангажирани първокласни творци (режисьор на филма е тогава младият, но многообещаващ Джек Клейтън, а Симона Синьоре спечелва за ролята на Алис „Златната палма“ на XII кинофестивал в Кан и академичните награди на САЩ, Англия и Франция).

Следващият роман на Брейн, макар и нелишен от успех, не потвърждава сериозните претенции на вече извоюваното от автора име. А в същото време, от 1959 до 1961 година, пред публиката се появяват етапни произведения, като „Събота вечер, неделя сутрин“ и „Самотният бегач на дълги разстояния“ на Алън Силитоу и „Начин да се обичаме“ на Стан Бърстоу; след големия „пробив“ на Джон Осборн

с „Обърни се с гняв назад“ представят пиесите си Арнълд Уескър и Шийла Дилейни... Онова явление, което остана в литературната история с изразителното и ефектно наименование „сърдити млади хора“, беше интензивна дебютна вълна, едно щедро изобилие на нови таланти и забележителни творби. Такава литературна обстановка не дава големи възможности за задържане на веднъж извоюваните позиции. И тогава на Джон Брейн, като най-логична възможност за съхраняване на „мястото на върха“ (не е лишен от ирония фактът, че то е спечелено чрез роман, който носи симптоматично сходно заглавие)^[1], се явява идеята за продължение на нашумялото произведение. Авторът дори запазва почти същото заглавие с помощта ни един удачен паралелизъм. В 1962 година се появява „Живот във висшето общество“. В 1965 год. по него се снима филм, на този път второстепенен в много отношения. Новата книга очевидно е трябвало осезателно да напомня за предшествуващата. Така читателският интерес е предварително осигурен. Остава открит единствено въпросът за алтернативите на успеха.

Тук именно се появява второто лице от предопределената съдба на романа — продължение. На него е съдено да играе ролята на творба — сателит; лишена от собствен блясък, тя отразява успеха на своя предходник. Литературната история познава и примери за противоположно „сотношение на силите“, но случаите, в които някой писател удачно е прибавил втора книга към най-голямото си произведение, са наистина много редки. А в подкрепа на нашата теза е достатъчно да си припомним дори и само мизерната слава около втората и третата част на „Робинзон Крузо“, за да се уверим в незавидната участ на плодовете от амбицията за непременно повторения успех.

Тези благодатни или неблагоприятни перспективи са, разбира се, една твърде хипотетична постановка. Затова би трябвало да се обърнем към самата творба, за да видим до каква степен тя отговаря на предварително очертаната ѝ съдба.

Романът „Живот във висшето общество“ е преди всичко четивна книга. За това допринася характерът на фабулата ѝ. Проблемите на любовта и семейството са предмет на всеобщ интерес, а когато те са поставени на фона на занимателната интрига, условията за успех сред читателите са налице. И тук Брейн запазва типичния за английския

роман на десетилетието ефект на почти документална достоверност, както и подкупващото със сполучливо симулираната си искреност първолично повествование. Авторът е усвоил добре уроците на първия си успех и не забравя нито остро — драматичните ситуации, в които демонстрира уменията си да психологизира (иначе твърде съмнително), нито ефектните, сензационни сюжетни трикове. Известната монотонност на повествованието, породена от успоредността на двете линии (на Джо и на Сюзън), е преодоляна с удачно поставените вътрешни акценти. Отделни отпратки към събитията в предхождащия роман разширяват перспективата на разказа и включват допълнителни драматични ядра (появата на Джордж Айсджил и Джеф Келстидж). Не без значение за цялостното въздействие на творбата е и образът на симпатичната малка Барбара, чиято роля явно е да очарова не само предполагаемия си баща, но и преди всичко читателите. Като прибавим към всичко това звучната и изразителна повествователна фактура, както и внушението за автентичност на изобразяваните събития, се получава една наистина добра книга.

И все пак нещо в нея не достига — както при съпоставката ѝ с „Път към висшето общество“, така и при самостоятелната ѝ оценка. Причината за тази неравностойност на двата романа се крие в образа на протагониста повествовател, който в първото произведение е най-сериозният залог за силното му художествено въздействие, докато във втория изпада до неблагоприятната позиция на сериозна неудача. На пръв поглед в едно подобно твърдение отсъствува логика, защото е повече от очевидно, че Джо Лемптън си остава същият и в двете творби, още повече че и „Път към висшето общество“ е разказана от гледната точка на „десет години по-късно“, когато именно се развива действието на втората история. Бедата обаче е тъкмо в този стремеж на автора да ни занимае отново със своя герой. Защото макар и създател на Джо Лемптън, Брейн сякаш е недооценил неговата специфика.

По своята същност Джо Лемптън се родее с широко известната традиция на пикаресковия роман, където организиращ център е историята за издигането на героя от низшите съсловия до висшите сфери на обществото благодарение на неговата находчивост и безскрупулност, както и на уменията му да използва за интересите си стоящите над него. Един подобен персонаж следователно предполага и

точно определена сюжетна структура. В първия, роман подходящата фабула е налице и Джо Лепмтън се осъществява пълноценно в динамиката на стремителната си жизнена кариера. Втората книга обаче реално не дава никакво основание за присъствието на този тип герой. Лишен от основния определител на родовата си същност — неотклонното движение нагоре, — Джо Лепмтън се превръща в не особено убедителен литературен хибрид. Причината е, че персонаж като него е немислим в сюжетната структура на иначе удачния роман „Живот във висшето общество“.

Така че, когато съпоставим двата романа, фактът за по-големия успех на първия не е особено съществен. Понякога дори едно съвсем слабо продължение може да допълни началната творба, да отсени качествата и постиженията и да я закръгли до цялостна завършеност. В случая несъответствието идва не от несъвършенствата на втория роман, защото той има безспорни достойнства, за които вече стана въпрос, а от родовата несъвместимост между темпераментната „пикареска“ и семейно — битовата драма. Като единствен носител на логиката в приемствеността между двата романа е останало действието на механизма „какво ще се случи нататък“, но и той не работи безотказно, защото в структурата на герой като Джо Лепмтън всичко значимо се случва, докато той успее да постигне желаната цел.

Литературните факти ни предоставят често интересни парадокси. Един от тях е и непреодолимото чувство за аналогия между литературната кариера на Джон Брейн и съдбата на неговия герой. Като че ли за писател като него най-същественото си остава изкачването към върха, което той осъществи с „Път към висшето общество“. Подобно на Джо Лепмтън, който продължи небезинтересния си, но лишен от истински смисъл живот във висшето общество, Брейн, макар и без да показва прекомерна плодовитост, редовно представя своите нови романи. Но това е вече друга история...

Клео Протохристова

[1] Един по-точен и буквален, макар и по-малко изразителен превод на оригиналното английско заглавие е „Място на върха“. ↑

Издание:

Джон Брейн. Живот във висшето общество

Роман

Превели от английски: Цветан Стоянов, Александър Хрусанов

Рисунка на корицата: Мари-Терез П. Господинова

Издателство „Христо Г. Данов“ — Пловдив, 1980

Полиграфически комбинат „Г. Димитров“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.